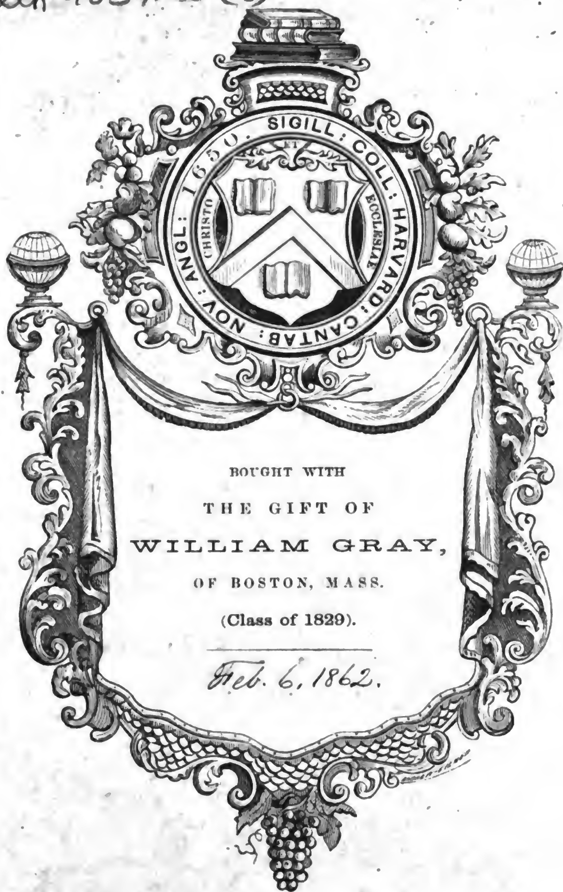
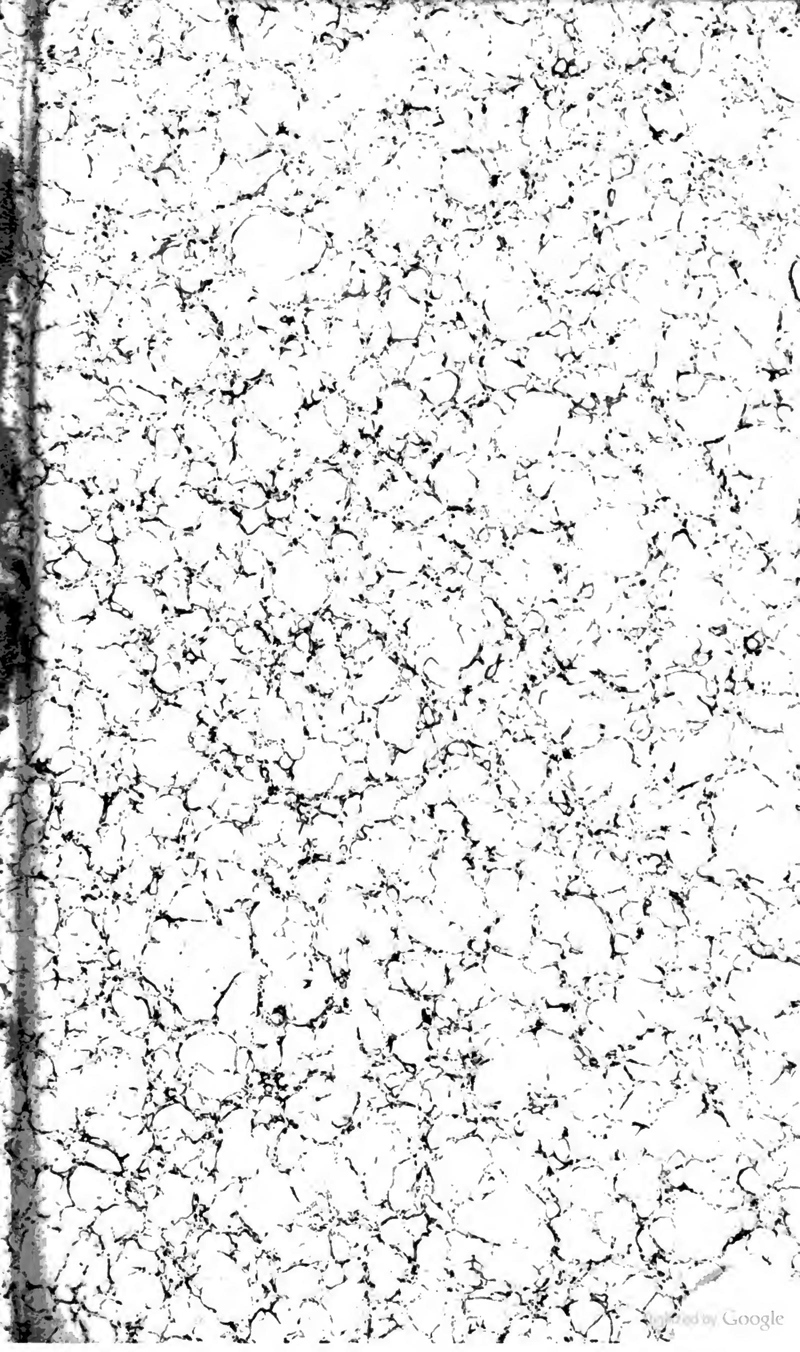

HN JYUG A

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERDUITSCHE DICHTERS.

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERDUITSCHE DICHTERS.

BIJEEN VERZAMELD EN UITGEGEVEN

DOOR

P. G. WITSEN GEYSBEEK.

— *Gens semper Batavûm, nec inhospita Musis.*

HUG. GROTIUS.

VIJFDE DEEL.

OGI—VER.

TE AMSTERDAM, BIJ
C. L. SCHLEIJER.
1824.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

Hoezeer ik mij voorgeſteld had dit geheele Werk in vijf Deelen af te leveren, zou dit vijfde, uit hoofde der uitgebreidheid van het artikel VONDEL, tot eene met de vorige deelen geheel onevenredige dikte uitgedijd zijn; om dezen volumenmisſtal te vermijden, heb ik liever een zesde deel willen aanvangen, en daarachter onmiddellijk een' appendix doen volgen, behelzende eene Nalezing der vorige deelen, waarin de begane misſlagen of onnaauwkeurigheden zoo veel mogelijk volgens medegedeelde opgaven of eigene ervaring verbeterd, het ontbrekende aangevuld, de artikelen betrekkelijk tot de ſedert overleden Dichters ingevoegd en al wat tot verbetering en meer volledigmaking van dit werk

ſtrek-

ſtrekken kan, aangebragt zal worden, hetgeen zamen het zesde en laatſte deel van dit werk zal uitmaken. Wie mij inmiddels door vriendſchappelijke mededeelingen daartoe gunstig de behulpzame hand kan en wil bieden, gelieve zijne opgaven mij door mijnen Uitgever tijdig te doen geworden; voor de reeds gedurende de uitgave der vorige deelen mij toegezonden, doch meestal te laat ontvangen bijdragen betuig ik den geëerden inzenderen mijnen hartelijken dank, en zal in de nalezing een gepast gebruik daarvan maken.

DE SCHRIJVER.

* * *

BIOGRAPHISCH

ANTHOLOGISCH EN CRITISCH

WOORDENBOEK

DER

NEDERDUITSCHE DICHTERS.

OGIER (GUILLELMUS) (1), Factor van de rederijkkamer de *Violiere*, te *Antwerpen*, alwaar hij geboren was omstreeks het jaar 1625, wordt door L. BIDLOO (2) voorgedragen als een dichter,

Die, in zyn taal en styl en dichterlyke bloemen,
Meer Amsterdammer als Antwerper is te noemen,
By wien niets ergerlyk voor 't allertederst oor
In straf van 't vuylste quaad der zonden kom te voor.

Maar op deze loffpraak zou nog al wat af te dingen vallen; het is waar, zijne blijspelen zijn boertig en geestig, ten minsten zinrijker dan de rederijkersspelen van den gewonen stempel; maar de zamenspraak is in erge platte Vlaamsche straattaal. Zeven zijner blijspelen kwamen onder den titel van *De Seven Hooftsonden* in 1682 te *Amsterdam* in het

(1) Antw. Alm. voor 1819, bl. 48.
(2) Pan Poëticum Batavûm, bl. 184.

het licht, en werden gevolgd door *Den Boerengek* en *Don Ferdinant of Spaenſchen Sterrekyker*, beiden in 1715 te *Antwerpen* gedrukt. Een zijner kluchten, *De Gramſchap*, heeft onder den titel van *Moedwillige Bootsgezel* zich nog ver in de achttiende eeuw aan het Amſterdamsch tooneel ſtaande gehouden. Zijne dochter BARBARA, gehuwd met G. KERRICX, hebben wij insgelijks als dichteres reeds ontmoet (1).

OLLEFEN (LIEVE VAN), geboren te *Amſterdam*, den 13 October 1749, en aldaar overleden den 16 Junij 1816, was een van die letterkundige tusſchenwezens, die men wel geene bekwaamheid of vernuft ontzeggen kan, maar die zich altijd in denzelfden kring bewegen, en wier geest ſomwijlen geene ongevallige bloeſems drijft, doch immer de vruchten afwerpt vóór zij tot genoegzame rijpheid gekomen zijn, om den kieſchen ſmaak te voldoen. Veel, zeer veel, ongetwijfeld te veel, heeft VAN OLLEFEN geſchreven in proza en dichtmaat, en inzonderheid veel gecompileerd naar het recept der boekverkooperen, in wier ſoldij hij ſtond. Hij wist zich uitnemend naar den geest der tijden te ſchikken. Een band met voortbrengſelen zijner *mercenaire* Muſe, dien wij voor ons hebben, kenmerkt hem als een vernuft, dat, door de impulſie van het oogenblik aangezet, altijd dezelve volgde, en niet zelfſtandig dacht of handelde. Twee ſtukjes ondertusſchen in welken, vrij van boekverkooperlijken invloed, zijn geest

(1) Zie ons IV Deel, bl. 73.

geest zich eenigermate zelfſtandig ſchijnt bewogen te hebben, zijn ons niet onverdienstelijk voorgekomen; wij hebben er zelfs ſtoute en krachtige plaatſen in gevonden, vooral in dat, getiteld: *De Wereld is geen Tranendal, in drie zangen*; wegens dit gedicht kreeg hij het met de ſynode te kwaad, die in Julij 1784 te *Amſterdam* gehouden werd; en geen wonder! de philoſophie, in dit gedicht verkondigd, en de raauwe wijze, waarop deszelfs vervaardiger zijne *theſes* verdedigt, moest noodwendig de geestelijken verontrusten, die tot dus ver der gemeinte het tegendeel verzekerd hadden. Het andere der bedoelde ſtukjes, genaamd: *Het Riete Kluisje van Mej.* E. WOLFF, *geb.* BEKKER, *op* Lommerlust, *in de* Beverwijk, in 1784 gedrukt, behelst vele goede, zelfs fraaije gedachten, los en bevallig voorgedragen; roerend zelfs is het daarin gevlochten danklied, dat wij hier afſchrijven:

God van alles, die van boven
  Ons beſtraalt met heilgenot!
Looven, looven, looven, looven,
  Moet men u, aanbidlyk God!

Roozen ſtrooit Ge op onze wegen;
  Zoet is alles wat Ge ons biedt;
Zegen, zegen, zegen, zegen,
  Anders ſmaakt het ſchepſel niet.

Werwaarts we ook onze oogen keeren,
  Alles roept: uw God is goed;
Eeren, eeren, eeren, eeren
  Moet gy Hem, die alles voedt.

Zoude ik niet, met ziel en zinnen,
U, die onzer dus gedenkt,
Minnen, minnen, minnen, minnen,
Daar Gy niet dan zoetheid ſchenkt?

Och! konde ik, op hemelwyzen,
Uwe gunst, die my beſtraalt,
Pryzen, pryzen, pryzen, pryzen!
Maar myn krachten zyn bepaald.

Slechts met nedrige aardſche klanken
Kan ik u, aanbidlyk God!
Danken, danken, danken, danken,
Danken voor myn zalig lot (1).

Ach! dat VAN OLLEFEN altijd zoo gedicht had!

OLTHOF (JAN) was in 1727, en vervolgens van 1732 tot 1745, Factor van de Haarlemſche rederijkkamer *De Witte Angieren*, met de ſpreuk: *In liefde getrouw*. Zijne dichtſtukken zijn in onderſcheiden dichtbundels verſpreid, niet talrijk en middelmatig.

ONDERWATER (DIRK) was de zoon van een' welgeſteld' landman in den omtrek van *Leyden*, in welke ſtad hij den 12 April 1818 overleed, tusſchen de veertig en vijftig jaren oud zijnde. Even als POOT, vormde de natuur hem tot dichter; een krachtig gedicht van hem, getiteld: *De Jongſte Dag*, maakte veel opgang. Jammer is het dat hij, door verloop in zijne zaken, bij een ſchraal ambtje, als

(1) Het Riete Kluisje, bl. 39.

als vertaler van romans en tooneelſtukken, zijn onderhoud in zijne pen vinden moest, en dus de lier minder handteren kon dan hij wel wenschte. Er zijn dus weinig dichtſtukken van hem voorhanden, meest in gemeenſchappelijke dichtbundels verſpreid. In 1804 gaf hij te *Leyden* eene kleine verzameling in het licht, getiteld: *Mengelingen in dichtmaat en proza*, waarin wezenlijk verdienstelijke ſtukjes voorkomen, hoewel niet zonder gebreken; als krachtig, hoewel gezwollen, voeren wij de volgende regels aan uit het over het algemeen fraaije ſtukje: *De Spraek:*

Wen des lastraers moeder baert,
Heerscht er deernis in den Hemel,
Valt een pestkool op deze aard;
Ja, Gods englen ſtaken 't eerlied
Op den Allerhoogſten: 't ſchijnt
Of de nooit geſtoorde vreugde
In den blijden Hemel kwijnt.
Maar 't is jubel in de Helle;
Plegtig viert de Satan feest,
Als de lastraer wordt geboren;
o! Hoe ieder booze geest,
Met een' grijns van vergenoegen,
's Lastraers levensloop vertelt,
Al zijn ſnoode haetlijkheden
Aen zijn' mededuivel meldt;
Hoe, enz. (1).

Dit is zeker wel poëzij, en ongetwijfeld naar den ſmaak der mystieken; doch daar de lasteraar eigenlijk

(1) D. ONDERWATER, Mengelingen, bl. 60.

lijk zijne hatelijke rol op de aarde speelt, had de dichter, in plaats van deze denkbeeldige beweging daarover in hel en hemel, liever de schadelijke gevolgen des lasters op de aarde moeten afschetsen; zoo excentrisch werkt de laster toch niet, dat hij op hemel- of helbewoners eenigen indruk zou kunnen maken.

OOSTERDIJK (HERMANNUS GERARDUS) (1) was de zoon van JACOBUS OOSTERDIJK, Predikant te *Katwijk* aan den *Rijn*, alwaar hij geboren werd den 19 November 1731; eer hij een half jaar oud was werd zijn vader beroepen naar *Utrecht*, in welke stad hij dus zijne opvoeding en onderwijs in de Fransche en Latijnsche taal genoot. Den 15 Februarij 1744 verloor hij zijn' grootvader HERMANNUS OOSTERDIJK SCHACHT, Hoogleeraar in de geneeskunde te *Leyden*, en den volgenden dag zijn' vader.

Toen hij in 1746 de Latijnsche school verlaten had, begon hij zijne studiën aan de Utrechtsche akademie onder het geleide van zijnen oom JOANNES OOSTERDIJK SCHACHT, Hoogleeraar in de geneeskunde aldaar, op welke wetenschap hij zich voornamelijk toeleide, en na acht jaren aldaar doorgebragt te hebben, werd hij 26 September 1754 tot Doctor in de geneeskunde bevorderd. Het volgende jaar zettede hij zich te *Amsterdam* neder, om aldaar de geneeskundige practijk uit te oefenen. Reeds

(1) J. DE BOSCH, Lofrede op H. G. OOSTERDIJK. S. BAUR, Levens van gedenkw. Mannen en Vrouwen, IV Deel, bl. 237.

Reeds aan de Hooge ſchool had hij ſmaak gekregen in de dichtkunst, en vervaardigde Latijnſche verzen; doch nu leide hij zich meer toe op de Nederduitſche poëzij; de meesten zijner gedichten zijn afzonderlijk gedrukt en aan zijne vrienden rondgedeeld. Na zijn' dood, die den 19 April 1795 voorviel, kreeg men door de op hem den 20 October daaraan volgende in het Genootſchap *Concordiâ et Libertate* gehouden lofrede van JERONIMO DE BOSCH, kennis van het beſtaan zijner eerst weinig dagen voor zijn' dood voltooide vertaling der Lierzangen van HORATIUS, die in 1819 door den toenmaligen Haarlemſchen Rector, thans Hoogleeraar, PEERLKAMP is in het licht gegeven. Deze arbeid is inderdaad zeer verdienstelijk en met genoegen bij het publiek ontvangen, niettegenſtaande ſlechts weinig jaren te voren insgelijks eene keurige vertaling der Lierzangen van HORATIUS door P. VAN WINTER was verſchenen.

OOSTERDIJK was overigens een bekwaam letterkundige en welſprekend redenaar. In 1755 was hij lid geworden van het voortreffelijk genootſchap *Concordiâ et Libertate*, in hetwelk hij meer dan tachtig redevoeringen uitſprak over dicht- geſchied- en letterkundige onderwerpen, die wij niet weten of zij gedrukt zijn, behalve eene, gehouden bij gelegenheid der vijfentwintigſte verjaring van het beſtaan des evengemelden genootſchaps, den 26 October 1773. Sedert 1769 was hij insgelijks lid van de Maatſchappij der Nederlandſche letterkunde te *Leyden*, gelijk ook van die tot redding der drenke-

 lin

lingen en andere nuttige genootschappen, die in hem een' kundigen en ijverigen medearbeider hadden.

Wij zijn buiten staat hier proeven van zijn dichtvermogen mede te deelen; maar zijne poëzij, ons meermaals onder het oog gekomen, was, wij onderschrijven gaarne het getuigenis van zijn' lofredenaar, „ altoos levendig, zwierig en zoetvloeijende, verbonden aan het onderwerp, en in eigenaardige „ woorden en uitdrukkingen vruchtbaar (1)."

OOSTERWIJK (VOLKERUS VAN), Predikant te *Delft*, gaf in 1666 in het licht: *Geloofsliederen, dat is de Heidelbergsche en Nederlandsche Catechismus, op Sangrijm gesteld*. Nog Kleyne Winkel van oude & nieuwe Stoffen etc. 1665 in 12 langwerpig.

OPMEER (DIRK ANTHONISZ) is vervaardiger der *Klucht van Trijn Ratels*, in 1660 gedrukt.

OPTERBEEK (STEPHANUS), JAN CASP.Z, leverde in 1740 eene gerijmde vertaling der Hoogduitsche navolging door B. H. BROCKES van *Herodes Kindermoord*, van den Italiaanschen dichter MARINO: dus eene vertaling van eene vertaling. Het gedicht heeft zeker, en het onderwerp brengt zulks van zelf mede, verscheiden aandoenlijke en treffende schilderingen, doch is over het geheel te smakeloos behandeld, de Heidensche, Joodsche en Christelijke mythologie wonderlijk dooreen gehaspeld,

(1) J. DE BOSCH, Lofrede, bl. 50.

peld, en het valsch vernuft van den Italiaan zorgvuldig behouden. Op den Nederduitschen stijl valt ook niet te roemen.

ORSOY (JAN ARNOLD VAN) is meer bekend door zijne uitgave van A. DE KRAMERS *Gedichten* dan wel door de voortbrengselen zijner eigen Muse, die meest in losse afzonderlijk uitgegeven stukjes bestaan, van weinig belang en minder van waarde dan de rijmen van zijn' vriend den SMIT.

OS (JAN VAN) (1). Deze voortreffelijke Schilder en godsdienstige, brave en zedige Dichter werd geboren te *Middelharnis*, op het eiland *Over-Flakké*, in 1744, doch sleet het grootste gedeelte van zijn leven in *'s Hage*, alwaar hij den 7 Februarij 1808 overleed, nalatende twee zonen, beide insgelijks uitmuntende Schilders, namelijk PIETER GERARDUS (2), door zijne landschappen met vee gestoffeerd, als een waardig opvolger van BERCHEM en POTTER, bekend, gelijk zijn broeder GEORGIUS JACOBUS JOANNES (3), in het vak der bloemen en fruiten zijn' vader opvolgde, wiens bekwaamheden hij zoo wel als zijn' roem erfde, en zelfs langen tijd in *Frankrijk*, als een waardig nastrever van den grooten VAN HUYSUM en VAN BRUSSEL, de eer der Hollandsche school ophield.

JAN

(1) R. VAN EIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geschied. der Vad. Schilderk. II Deel, bl. 334.

(2) Ibid. III Deel, bl. 202.

(3) Ibid. III Deel, bl. 247.

Jan van os trad als verdienstelijk dichter op in 1787 met een' bundel gedichten, dien hij in 's *Hage* in het licht gaf; hij was ook lid van het dichtgenootſchap aldaar, het welk zijn vers, de opgegeven prijsſtoffe: *De Mensch geſchikt voor de eeuwigheid*, behandelende, waardig oordeelde als *accesſit* gedrukt te worden (1). In 1793 verſcheen van hem te *Rotterdam* een zedekundig werkje, getiteld: *Beſpiegelingen*, in proza, door dichtregels afgewisſeld. In de hier opgenoemde voortbrengſelen, allen van ernstigen en ſtichtelijken inhoud, heerscht een echt poëtiſche geest, al is het ook dat ſommige denkbeelden wat ruw orthodox zijn, en plaatſen als dezen, waar hij van den liefderijken, barmhartigen God, die niet het verderf, maar het behoud des zondaars wil, verzekeren durft:

Hij duldt, o Mensch! uwe euveldaên,
Om *eeuwig* uwe ſchuld te wreken (2),

menigeen' met ons niet zullen ſmaken. Het is waarlijk jammer dat meer dergelijke harde brokken verſcheiden dichtſtukken in dezen bundel ontſieren; het koloriet in het volgende is zachter en aangenamer:

IN

(1) Proeven van Poëz. Mengelſtoffen van het Genootſchap: *Kunstliefde ſpaart geen vlijt*, XII Deel, bl. 83.

(2) Ald. bl. 88.

IN DEN MORGENSTOND.

Als de lieve, als de ſchoone,
Als de blijde dageraad,
Purpre ſtralen, gouden randen,
Spreidt op 's Hemels blaauw gewaad —

Als de zon, *zoo grootsch! zoo prachtig!*
Op 't geboomt heur lonkjes kaatst,
En de Zephir al de geurtjes
Van de bloemtjes tot ons blaast —

Als de daauw, den nacht ontvallen,
Zich tot blanke paarlen ſtolt,
Vrolijk blikkert, en van 't bloemtje,
En van duizend knopjes rolt —

o! Dan zeg ik, ja dan zing ik:
God des dageraads! der zonn'!
Heerlijkst moet uw luister wezen:
Gij, gij zijt der lichten bron!

Ja, dan zing ik, en ik ſmeeke,
Daar een traan mijn oog ontvloeit:
Maak mij vruchtbaar in het goede,
Als het veld door daauw beſproeid.

Als bij 't rollen van de ſtroomtjes,
Door den zachten wind gekuscht;
't Zonnelicht zijn gouden vonkjes,
In het zilvren water bluscht —

Als er duizend, duizend zangers
Vliegen door 't weêrgalmend woud,
En begroeten met hun gorgels
Den gezwinden dagherout —

Welk

Welk een vreugde! ja, dan zeg ik:
God der ſtroomen! van al 't vee!
Zou ik, ik uw' naam niet looven?
'k Zing met al 't gevogelt meê:

'k Zing, ja 'k zing dan hooger toonen
Dan de toontjes, die gij aêmt;
Anders, tedre, lieve zangers!
Wierde ik door uw' zang beſchaamd.

'k Zing Gods Almagt, Wijsheid, Liefde,
'k Zing van 't eeuwig vreêverbond:
'k Zal dit eens met de Englen zingen,
In den ſchoonſten morgenſtond (1).

Schoon, uitmuntend ſchoon vinden wij het dichtſtuk, waarmede de brave VAN OS zijne regt Herveyaanſche *Beſpiegelingen* beſluit, en waarmede wij het artikel, hem betreffende, insgelijks beſluiten.

o Gij, voor wien millioenen Englen
In 't rijk der zalige eeuwigheid
De gouden citers ſlaan, de blijdſte toonen menglen,
En knielen voor uw Majesteit!
Gedoog, o Eeuwig, Eeuwig Wezen!
Mijn laag gezang, mijn kruipend lied,
Dat aan uw' hoogen naam, door Englen nooit volprezen,
Zijn hulde en danktoon biedt.

De dageraad, beſtrooid met rozen,
Met gouden gloed en blinkend licht
Deedt gij aan de oosterkimm' zoo ſchoon, zoo heerlijk blozen,
Ook voor mijn turend aangezigt.

Ik

(1) Gedichten van W. VAN OS, bl. 73.

Ik zag de velden en de ſtroomen,
't Gebloemte pronken u ter eer' —
Het bloozend, 't ſappig ooft der rijkgetakte boomen
Boog voor uw goedheid neêr.

Het heir der voglen hoorde ik kweelen,
En zag uw grootheid in het ſtof;
'k Zag het levend paarlemoer in vloeiend zilver ſpelen,
Maar alles, alles tot uw' lof!
Mijn ziel ontroerd en opgetogen,
Beſpiegelde het menschlijk lot —
Zij zag uw wijs beſtuur, ja, met onſterflijke oogen
In alles, alles God!

Ik hoorde uw' wolkenwagen nadren
En rollen met het ſtoutst geluid,
En waar gij heenen reedt daar vlogen uit zijn radren
De gloêndſte blikſemſtralen uit:
Toen ſidderde het hart der volken;
Gij donderde uwen naam ter eer'!
Maar uw geduchte vuist wrong, als een ſpons, de wolken:
Toen droop uw zegen neêr.

Toen zag men diamantjes vloeien
En glinsteren op bloem en plant;
De roos gaf zoeter geur, deed ſchooner blaadjes gloeien,
En alles lachte op 't akkerland;
Toen dropen in de groene lanen
Geſmolten paarlen op den grond,
En 't milde vruchtgeboomt — dat ſchreide dankbre tranen
Voor u, die regen zondt.

Mijn oog zag ſchieröntembre vloeden
Veränderen in kristalijn,

En

En zij, zij moesten nu, na 't allerijslijkst woeden,
Het spiegelglas der schepen zijn.
o Gij, die op der winden vleuglen
Met Majesteit zoo heerlijk treedt,
De stormen zwijgen doet, den donder kost beteuglen!
Hoe werd uw roem verbreed!

Ik zag de zon in 't westen zinken,
Door purper en safier en goud —
Het zilver van den stroom met gloënde vonkjes blinken,
Die smolten in 't wegvloeijend zout;
Ge ontzonkt, o blijde zonnestralen!
Mijn oog in 't allerschoonst verschiet;
Maar 't ongeschapen licht, dat rijzen kan noch dalen,
Ontzonk onze oogen niet.

Dat schiet in de avondschemeringen,
In d'allerzwartsten nacht zijn' glans —
De stralen van genaê in 't hart der stervelingen,
Van zijnen ongenaakbren trans!
Dit troost me in naar verdriet en smarte,
Wanneer mij zucht op zucht ontglijdt,
o God, wien 't oog een' traan — aan wien het zwoegend harte
Zijn' lof en danktoon wijdt!

Ja u, u dank ik voor al 't goede,
Al 't schoone, wat mijn oog hier zag,
De ziel verrukken kon, wier denkingskracht gij voedde,
Op dezen weggevlogen dag.
Gij voerde me in bespiegelingen,
Beveiligde mijn' wanklen voet:
k Mogt bij het onweêr zelfs, bij uwen donder zingen,
En heeten blikſemgloed.

De

De bliksem slingrend heên gedreven
En door uwe Almagt scherpgepunt,
Was, Eeuwige! was niet op mijn afzwervend leven
Op dit mijn zondig hart gemunt.
o Jesus! ja, ik ken mijn dwalen,
Maar gij, gij stelt dit hart gerust;
Uw liefde dekt mijn schuld, gij hebt de bliksemstralen
Van 's Hemels wraak gebluscht.

Nu nadert op zijn zwarte vlerken
De stille en zegenrijke nacht,
Terwijl het blinkend licht, in andre wereldperken,
Op kruidwaranderijen lacht;
De nacht! om u heeft zij meer waarde
Dan de allerschoonste dageraad.
Toen zonk uw Majesteit voor ons in 't stof der aarde,
Met tranen op 't gelaat.

Nu zal geen nacht de ziel verschrikken,
Mijn laatste zelfs, o Jesus! niet;
o Nacht van stille rust! o zalige oogenblikken,
Wen 't stervend oog zijn' Goël ziet!
Wat dag zal na dien nacht dan blozen?
Een dag, die eindloos 't hart verrukt,
Gehuld met eeuwig goud — met onverwelkbre rozen,
In 't Paradijs geplukt (1)!

OUDAAN (JOACHIM) (2), geboren te *Rijnsburg*, den 7 October 1628, waarheen zijn vader, Brood-

(1) Bespiegelingen van J. VAN OS, bl. 110.

(2) D. VAN HOOGSTRATEN, Leven van J. OUDAAN, achter het III Deel der *Poëzij*. Lev. van verm. Mannen en Vrouwen, III Deel, bl. 147. C. SAXII *Onom.* Tom. IV. p. 521. N. G. VAN KAMPEN, Gesch. der Ned. Lett. en Wetensch. I Deel, bl. 346.

Broodbakker van beroep, uit *Rotterdam* geweken was, om de vervolgingen te ontgaan, waaraan de Remonſtranten na de beruchte Dordſche ſynode waren blootgeſteld. Zijne moeder was eene dochter van JAN JAKOBSZ. VAN DER KODDE, aan welk geſlacht de vergaderingen der Rijnsburgeren of Collegianten haren oorſprong te danken hebben. JOACHIM werd door zijn' vader, wien hij in de bakkerij behulpzaam was, te *Leyden* op de Latijnſche ſchool beſteld, onder het opzigt van den Rector THEODORUS SCHREVELIUS, gaande dagelijks te voet derwaarts en te rug naar *Rijnsburg*. Hij maakte ſpoedig ongemeene vorderingen in de Latijnſche en Griekſche taal, terwijl zijn dichtgeest zich tevens ſpoedig ontwikkelde door den omgang met geleerde mannen, inzonderheid met PETRUS SCRIVERIUS, die hem eenigen tijd inwoning gaf, en in zijne blindheid voortreffelijke diensten in het lezen en ſchrijven van hem genoot (1).

Na den dood van zijne ouders begaf hij zich metter woon naar *Rotterdam*, waar hij in 1656 in het huwelijk trad met EWOUTJE STOUT, en den ſteen-

(1) SCRIVERIUS erkent dit in zijn lofdicht op de *Algemeene Historie* van M. Z. BOXHORN volgendermate:

Me ſi fata ſenem tali dignentur honore,
Optem hodie vitæ fila reſecta meæ;
Sed prius edoctæ quid præstantisſimus auctor
ZUERIUS *omnigena dicat in Historia:*
Et meus OUDANUS *(quia lumine privor utroque*
Longaque nox oculis est metuenda meis)
Prælegat, et cupidas lector gravis impleat aures.

ſteenhandel van zijn' ſchoonvader bleef aanhouden. Ondertusſchen verzuimde hij geenszins de letteroefeningen. Reeds in 1648 had hij zich als dichter aangekondigd met zijn treurſpel *Johanna Grey*, hetwelk in 1649 gevolgd werd door een ander, *Koning Konradyn en Hertog Fredrik* genaamd. Beide treurſpelen behaagden in dien tijd ongemeen, ſchoon zij aan onze tegenwoordige tooneelwetten weinig beantwoorden, en de ſtijl wel krachtig, maar uitermate ſtroef en hard is. Zijne volgende treurſpelen, het *Verworpen huis van Eli*, 1671, en *De Haagſche Broedermoord of dolle Blijdſchap*, 1673, benevens een fragment of vijfde bedrijf van *Servetus*, 1655, zijn van denzelfden ſtempel; de ongelijkheid van ſtijl, de afwisſeling van hoogdravende en platte uitdrukkingen en het ſtijve kunstige van ſommige regels maken de lezing min aangenaam, maar duiden tevens den geöefenden dichter aan. Zijne gezamenlijke *Poëzij* is in 1712 in drie deelen uitgegeven; in 1714 verſcheen voor de tweede maal zijne *Schriftuurlyke Poëzy* en de *Aandachtige treurigheid en hooggerezene vreugde*, op welke dichtwerken POOT in 1724 nog eenige onuitgegeven *Gedichten* van OUDAAN liet volgen.

In OUDAAN vereenigde de vrijmoedige, rondborstige man, die zeggen durft wat hij voor waar en goed houdt, en niemand ontziet, als het de waarheid of zijne betere overtuiging geldt, zich met den ſtouten, krachtigen dichter; wij zouden OUDAAN verongelijken, indien wij niet erkenden dat, bij veel

ſtijfs en gewrongens (1), vreemdaardige uitdrukkingen en zonderlinge benamingen (2), ook veel ſchoons en voortreffelijks gevonden wordt. Uitnemend fraai vinden wij onder anderen de eerste helft van het gedicht, getiteld:

DE LEEUW BEVREDIGT MET BRITANJE.

Geweld van ketenen en krammen,
Noch paalwerk om de zee te dammen,
Noch zeekasteelen op de ſtrand,
Vol ſolferbrakend ingewand,
Zyn machtig om den leeuw te temmen,
Wen hy de zee wil overzwemmen
En bluſſchen zyn' ontſteken gloed
In 't holle water van den vloed:
Dies komt hy bruiſen door de baren,
En weet van zwichten noch bedaren;
En ſchoon men met dat ſchakel-touw
Van yzer hem beknellen wouw,
Die halsbant ſluit, en past regtſchapen
Het horenbeest aan 't Engels wapen,
Maar niet den leeuw, om zynen hals;
Hem rinkelt deze klank te valsch,

Die

(1) Regels als dezen, bij voorbeeld, om uit velen weinig aan te halen:

Die met de dertelheid der nooit bekrompe veder
't Gordyn *op*-ſlaat, waarvoor een Thaïs de oogen *neder*.

— — — — —

Die noodweer neem ik dan voor noodweer; dat 's zwaar onweer:
Als dat heeft uitgebuid, dan ziet men ſchynt de zon weer.

J. OUDAANS *Poëzy*, I Deel, bl. 45, 53.

(2) Zoo geeft hij onder anderen den ojevaar den koddigen naam van *Ouwevaar*.

Die geene ketting na wil ſlepen:
Dies word al wat zyn klaauwen grepen
Van een gerukt en afgemaakt;
En daar hy 't al vermaalt en kraakt,
Tot gruis verbryzelt met zyn tanden,
Neemt hy den ſprong zoo fier te lande,
Dat gansch Britanje ilt van ſchrik,
En davert elken oogenblik,
Wanneer de donders van zyn brullen
Haar kryteſtrand en rotſen vullen,
En galmen met een naar geloei,
Dat heel het eiland overwoei:
Dies jaagt zyn jagt (wie kan hem dwingen!)
De meerdre en mindre vlugtelingen,
Daar 't al de doodverf heeft gezet:
Helaas, wat raad! wie helpt, wie red
Uit zulk een nood en naar benaauwen,
Van zyn ter greep gezette klaauwen!
En ſchoon hy weer te water gaat,
Zoo ſtaat de ſprong (helaas wat raad!
Wie helpt, wie red!) in elks gedachten
Gezwind haast hier of daar te wachten.
Dit was de angst, en dus de ſtand,
Van 't korts noch wrevle Brittenland,
Dat zee en ſtroomen dacht te dwingen:
Maar toen de leeuw het quam beſpringen,
Beſtoken in het eigen nest,
Was 't ydel en vergeefs geprest:
Want ſchoon hun doggen vinnig blaffen,
Daar heeft de leeuw niet met te ſchaffen:
Geen raad, geen uitkomst, als voortaan
Dien vorst der dieren t' ondergaan,

Om zyn verbolgentheid te breken
Met nedrig en demoedig ſmeken;
Want ootmoed wint op 't leeuwenhart,
Dat hoe getergt, en aangeſart,
Zyn' eedlen tuk niet kan verzaken
Aan die demoedig hem genaken.
Britanje, na een ruime wyl
Te leggen ſportlen, volgt dien ſtyl;
En lokt, en ſtreelt, om peis te kusſen,
En de eedle gramſchap uit te blusſen:
Het moedig dier is ſtraks gedwee,
En poogt den voet niet eene ſchree
Haar verder op het hert te zetten,
Noch ſchryft geen ſporelooze wetten
Van zeegezag, of heerſchappy;
Maar laat alle elementen vry,
Dat elk wie 't lust zyn' a'em kan halen:
De vrye zeevaart lyd geen palen (1).

Genoegzaam alle dichtſtukken zijn afdrukſels van 's dichters vrije denkwijze omtrent den godsdienst en den burgerſtaat, en zijne zucht voor ſtrenge zedelijkheid ontzag niemand. De Heer VAN KAMPEN karakteriſeert OUDAAN zeer juist, wanneer hij hem den COORNHERT der zeventiende eeuw noemt.

In zijne godsdienstige en ſchriftuurlijke gedichten heerscht over het algemeen meer dogmatieke ſpitsvondigheid en theologiſche dialectiek tegen de Roomſche kerk dan wel die echte eenvoudige vroomheid, welke het hart verwarmt en den geest verkwikt, en die zulk eene liefelijkheid over de verzen

(1) Poëzy, I Deel, bl. 196.

zen van zijn' neef en geloofsgenoot JOOST VAN GEEL (1) verſpreidt. Op deze polemiſche gedichten en ook op zijne treurſpelen (*Johanna Grey* is blijkbaar een tegenſtuk van VONDELS *Maria Stuart*) is inzonderheid het oordeel van den Heer DE VRIES (2) over OUDAAN toepasſelijk, dat alles te ſtijf en te gebonden is, en zijne verzen losheid en duidelijkheid misſen.

OUDAAN was insgelijks een voortreffelijk geleerde; zijne *Roomſche Mogentheid*, in 1664 uitgegeven, getuigt van zijne bedrevenheid in de oudheid- en penningkunde, gelijk nog verſcheiden andere vertaalde en oorſpronglijke werken van zijn' ſmaak ook in andere wetenſchappen. Reeds in 1680 had hij insgelijks de hand geſlagen aan het verbeteren van het Pſalmgezang door berijmde uitbreidingen der Pſalmen, op muzijk geſteld door den Middelburgſchen organist R. SCHRIJVER (3), doch naderhand verſchikte hij ze naar de zangwijzen der berijming van DATHENUS, wanneer zij in 1683 bij de Waterlandſche Doopsgezinden te *Amſterdam* werden ingevoerd en lang in gebruik bleven.

Ligchaamszwakheden verdoofden allengs zijnen geest, en eene beroerte maakte een einde aan zijn werkzaam leven den 26 April 1692.

OU-

(1) Zie over dezen ons II Deel, bl. 364.

(2) Geſchied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 256.

(3) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Pſalmgezang, I Deel, bl. 190.

OUDAAN (JOACHIM), kleinzoon van den voorgaanden, gaf in 1743 eene fraaije dichterlijke vertaling in het licht der bevallige *Cymba Amoris* van ADRIANUS MARIUS, den broeder van JOANNES SECUNDUS, onder den titel van *Het Bootje der Liefde*, en vervolgens nog eenige geestige en vindingrijke gelegenheidsgedichten op de gebeurtenisſen van 1747 en 1748 (1). Als eene proeve van 's mans vernuftige vinding en krachtigen dichttrant ſchrijven wij het volgende af uit zijn uitmuntend gedicht op den Akenſchen vrede:

De krygsgod, uit zyn boeijen losgebroken,
En 't hol ontvlugt, daer hy gekerkert was,
Rinkinkte en holde, op 't rollen van zyn' as,
Met roof en moord en andre helſche ſpoken.

Hy had alreê, met plonderen en ſtroopen,
Te vuur en zwaerd, de Spaenſche en Britſche kust,
Gansch Duitschland en Italiën ontrust,
En Vlaenderen en Brabant afgeloopen.

Ja, ſchoon hy dus, een bange reeks van jaren,
Zich dronken dronk aen lekker menſchenbloed,
En, heinde en ver, geweid had en gewoed,
Hy wist, zoo dol en vol, van geen bedaren.

Zelfs dreigde hy de vrygevochten wallen
Van Zeeland, met zyn alvernielend zwaerd,
En Holland in te rukken, met een' vaert,
En Gelderland roofzuchtig te overvallen.

De

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 324.

De razende Belloon werd ondertusschen,
In 's Gravenhage, ondanks haer' norschen aert,
Nog even sterk, geketent en bewaert,
Want Neêrland zocht diep oorlogsbrand te blusschen.

Zy knarsetandde en vloekte, om zich te wreeken,
Zy baerde, als een getergde tigerin,
En spande, dag en uur, haer krachten in,
Om ook, als Mars, de kluisters los te breken.

Haer blikken schoten vuur, uit bef de holen,
Dan, hoe zy bromde en brulde, uit al haer magt,
Het baette niets. Men had, by haer, de wacht
Voorzichtigheid en wysheid aanbevolen.

Maer och! daer kwam de Vreê, met schreijende oogen,
En kermde: „och, Mars, Mars ryt myn kleed van een!
„Hy dreigt my zelfs de pannen in te treên!
„Moet ik dien smaed in Nederland gedogen!

„Getrouwen! staet me by, of gy moogt schromen,
„Dat die verwoede, uit wrok en wraek, gewis
„Ons al te saem, met al wat heilig is,
„Aenvliegen zal, en schendig om doen komen."

Zy zuchtte en zweeg, van angst en schrik beladen;
Voorzichtigheid bestorf ook op die klagt;
Maar wysheid had een' schrandren vond bedacht,
Nadat zy zich een weinig had beraden.

„Schep moed! (dus sprak ze met een statig wezen.)
„Schep moed, godin! 't is vruchteloos gesuft.
„Ons dienen hier geen tranên, maer vernuft.
„Wie vreezen mag, ik zal geen monsters vreezen.

„'k Maek ſtaet, indien gy naer myn rede luistert,
„Dat gy haest zelf dien wreedaert temmen zult:
„Want, ſchoon zyn woede al't land met doodſchrik vult,
„Wy houden hier Bellone, nog gekluistert.

„Daer liggen helm en pantſer, voor uw voeten,
„Met ſpeer en toorts; zie ginds haer' wagen ſtaen.
„Wat dunkt u? ſchiet haer wapenrusting aen,
„En trek te velde, om Mavors dus te ontmoeten.

„Standvastigheid moet, waer gy trekt, u volgen.
„Wel hoe! kent gy Gradivus niet, godin?
„Men weet, hy is niet ſchootvry voor de min,
„Al giert hy, zoo oploopende en verbolgen.

„Ik ſta u borg, gy zult hem ligt verſtrikken.
„Vertrouwt ge niet, dat gy, in zulken ſchyn,
„Als hy u ziet, zyn krygsgodes zult zyn?
„Doch, wat gy doet, gy moet vooral niet ſchrikken.

„Betoover hem, en keer u aen geen vloeken,
„Als hy, met uw' Oranjen band geboeid,
„Den wagen volgt, al hygende en vermoeit.
„'k Moet lagchen, hoe gy Mavors zult verkloeken!"

De vrede had, met open mond en ooren,
Dien kloeken raed van wysheid aengehoort,
En werd hierdoor, van lieverleê, bekoort,
Om, in der yl, den krygsgod op te ſporen.

Zy trok het wit gewaed van hare leden,
Vertrouwde haer' olyf aen wysheid toe,
Voorzichtigheid de omvlochten ſlangenroê,
En ging zich in Bellones toeſtel kleeden.

Toen

Toen ſpande zy de wolven voor den wagen,
En greep de ſpiets, en ſtak de toorts aen brand,
Steeg op en nam het leizeel in de hand,
En riep: „Nu Mars! nu zal 't er euvel dagen!

„Nu ſchrik ik voor geweer noch harrenasſen!
„Dat gaet, regt toe regt aen, naer 't oorlogsſpel!
„Voort, wolven! voort!... Vriendinnen, 't gaat wel!
„Wie had gelooft, dat vrede ook wapens pasſen?"

Maer toen ze dus, te lang, had omgezworven,
Van menig oord tot oord, en ſtad tot ſtad,
Dat niemand iets van haer vernomen had,
Dacht wysheid zelf: de zaek is hier bedorven!

Men had voorwaer ook reden om te vreezen,
Of ze, onder weg, te Lafeld, niet in 't vuur,
Of in 't beleg van Bergen, voor den muur,
Of by Maestricht verongelukt mogt wezen.

Maar ze kwam, verhaalde de Faam,

„Ze kwam kwanswys, als die verwoede, rennen,
„Die hem weleer verzelde op de oorlogsbaen;
„En Mars zag zelf, voor zyn Belloon', haer aen.
„Wie kon haer, in die rustinge, anders kennen?

„Fluks heeft zy hem een' zwymeldrank geſchonken,
„Toen haer de kans zoo ſchoon ſtond, dat hy, warm
„En mat van 't woên, wou rusten in haer' arm;
„En, hoor! nu dreunt gansch Aken van zyn ronken!

„Hy ſlaept zoo vast, terwyl ze hem aen voeten
„En handen bind en vleugelt, dat, zelfs al
„Ontwaekt hy weêr, hem eeuwig heugen zal,
„Dat hy, met haer, zijn' ſnooden lust wou boeten (1)."

Het

(1) Olyftak of Vredegroet, bl. 7.

Het moeit ons dat er van dezen verdienstelijken dichter zoo weinig voorhanden is, en hij zijn heldendicht *Fredrik Henrik* niet voltooid heeft.

OUTHOF (GERHARDUS), Amsterdammer, eerst Predikant en Rector te *Embden*, en vervolgens in beide hoedanigheden te *Kampen*, was een zeer geleerd man, doch middelmatig dichter. Behalve zijne *Poëzy*, in twee deelen, te *Embden*, 1708 en 1711, en zijne gerijmde uitbreidingen der *Keizerlijke Rijkszinspreuken*, in 1711 te *Gouda* gedrukt, heeft men van hem eene vertaling van den Tafereel van CEBES, onder den titel van *Levenstafereel van* CEBES *den Thebaner*, in 1727 gedrukt. De tekst van dit werk is bijkans begraven onder de noten, die meer blijken dragen van pedante geleerdheid dan van gezond oordeel en goeden smaak. Vervolgens gaf hij in 1739 te *Leyden* eenige *Stichtelijke Gedichten* in het licht en wijders nog eene menigte theologische werken (1) die niemand tegenwoordig meer inziet. Zijne bijvoegsels tot HOOGSTRATENS *Zelfstandige Naamwoorden*, in 1733 uitgegeven, zijn in den vijfden en zesden druk van dit nuttig werk op derzelver plaatsen ingevoegd.

OUTREIN (JOHANNES D') (2), geboren te *Middelburg*, den 17 October 1662, werd van jongs af opgeleid tot Predikant, en, nadat hij zijne studiën aan de Hoogeschool te *Franeker* volbragt

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. bl. 326.

(2) P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, bl. 77.

bragt had, beroepen te *Oost-Zanen*, vervolgens te *Franeker*, te *Arnhem*, te *Dordrecht* en eindelijk te *Amſterdam*, alwaar hij den 24 Februarij 1722 overleed. Hij was in zijn' tijd een der beroemdſte godgeleerden, en eene ontzettende menigte theologiſche werken (1), in onze dagen niets meer dan ſcheurpapier geacht, zijn de bewijzen van zijne onvermoeide vlijt in de letteroefeningen. Nu en dan ſchreef hij ook iets in dichtmaat, en bragt het Hooglied van SALOMO, het Lied van MOZES en andere bijbelſche onderwerpen op rijm, en beſchreef op dezelfde wijze de heerlijkheid *Rozendaal*. Al wat wij van dezen arbeidzamen man gezien hebben is zeer middelmatig en in den trant van zijn' vriend, den ſtraksgemelden OUTHOF (2): wij zullen dus, zoo min als van dezen, onzen lezers proeven van 's mans rijmarbeid mededeelen.

OVERBEKE (AERNOUT VAN) was een Haagsch Regtsgeleerde, tijdgenoot en waardig evenbeeld van FOCQUENBROCH, zoowel in denk- en leefwijze als in dichttrant; gelijk deze zijne for-

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. bl. 327.

(2) De ſmakeloosheid van dezen ging zoo ver, dat hij D'OUTREINS naam met Griekſche letters ſchrijvende: *Ἰωάννης δ'Ουθρῆνος*, in rijm daarop eene in zijne dagen voorzeker theologisch-geestige, maar in de onzen ellendig laffe zinſpeling ſchreef. (*Poëzy*, II Deel, bl. 185). D'OUTREIN voerde ook tot *ſymbolum* of zinſpreuk: *ὀυ τρεῖν*, vrees niet, waartoe zijn naam meer aanleiding geeft dan tot *θρῆνος*, geſchrei, gejammer. Zulke rederijkersaardigheden werden in dien tijd nog zeer vernuftig geacht.

fortuin aan de goudkust zocht, beproefde OVERBEKE zulks insgelijks in 1668 te *Batavia*. Wij hebben den zesden (!) druk van 1696 van zijne *Rymwerken* voor ons, behelzende een mengelmoes van gelegenheids-, walglijk morsige, ontuchtige en — vrome gedichten. Doch dit laatste moet ons minder verwonderen, daar er van dezen *bon-vivant*, die zich in rijm op zijne ligtmisserijen beroemt, ook eene berijming der *Psalmen Davids* ten dienste der Lutherschen voorhanden is, in 1663 te *Amsterdam* gedrukt, en vervaardigd met het oogmerk om de verouderde berijming van W. VAN HAECHT te vervangen (1).

OVERDORP (ELIZABETH MARIA), geb. POST. In 1788 verscheen van deze bevallige schrijfster, doch zonder haren naam, een bij uitstek fraai geschreven werk, onder den eenvoudigen titel van *Het Land*, doch met een' aanprijzenden opdragtsbrief van den Arnhemschen Predikant A. VAN DEN BERG, waarin hij haar voordraagt als in het bezit „ van een sterk geheugen, een zeer vlug „ verstand, een zeer levendig vernuft en zeer „ fijnen, zuiveren smaak;" en inderdaad deze bevallige eersteling leverde daarvan menigvuldige bewijzen en vond een buitengemeen goed onthaal bij onze landgenooten.

Dat zij insgelijks de lier handteerde, kon men reeds

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezang, I Deel, bl. 188.

reeds uit den fchilderachtigen en dichterlijken ftijl van bovengemelden haren eersteling vermoeden. Bij de uitgave van een tweede gefchrift, *Voor Eenzamen* getiteld; in 1789 maakte zij haren naam ook als fchrijffter van *Het Land* en tevens zich als dichteres bekend; want dit tweede werk behelst, behalve eene verfcheidenheid van treffende befpiegelingen over allerlei onderwerpen, onderfcheiden losfe en bevallige dichtftukken. Door deze beide verdienstelijke werken en haren in een' eenvoudigen fchoonen ftijl gefchreven *Reinhart, of Natuur en Godsdienst*, die in drie deelen in 1791 in het licht kwam, was juffer POST de lievelinge des befchaafden publieks geworden, en deze drie verdienstelijke werken werden in korten tijd herdrukt. Den dood haars vaders had zij op eene waardige wijze betreurd in haar gefchrift *Voor Eenzamen*, dien van hare moeder betreurde zij in een afzonderlijk werkje, onder den titel van *Mijne Kinderlijke Tranen*, in 1792 uitgegeven; roerend en harttreffend, vertroostend en opbeurend zijn de acht aandoenlijke befpiegelingen, waaruit dit werkje beftaat.

In 1794 trad zij in den echt met den Noordwijkfchen Predikant OVERDORP. In hare bij deze gelegenheid uitgegeven *Gezangen der Liefde* ontveinst zij geenszins de gevoelens van haar hart, maar belijdt die rondborstig en met vrijmoedigheid; zij bezingt het vermogen der liefde op het vrouwelijk hart met eene onbefchroomde naïfheid, die men vóór haar nog bij geene verliefde dichteres had aangetroffen. Na verloop van dertien jaren, in wel-

welken tijd hare harp aan de wilgen gehangen en zij zich met vertalen bezig gehouden had, kwam in 1807 een tweede gedichtenbundel van haar te voorſchijn, getiteld: *Ontwaakte Zanglust*, dezelve bevat verſcheiden fraaije, bevallige losſe en zachte dichtſtukjes, in ſommigen van welken zij met eene geöefende hand meesterlijk de natuur naar de natuur ſchildert; tot een bewijs voeren wij al dadelijk de ſchoone *Elegie* aan, in welke zij zoo roerend haar heimwee naar het bekoorlijk *Gelderland* uitdrukt:

Gezeten aan den voet van een der kale duinen,
Waar achter de oceaan zoo ſtormvoorſpellend brult,
Omſloten door een' kring van ſpitſe woeste kruinen,
Waar plegtige ernst mijn hart, gelijk dit oord, vervult,
Waar, rond mij heên, een troep van raven, kraaiën, meeuwen,
Onrustig, ginds en weêr, op logge wieken zweeft,
En door hun ſchor gekras, hun aaklig hongrig ſchreeuwen,
In deze doodſche ſtilte een ſomber leven geeft.
Hier, waar geen boom ooit ruischt, geen groene ſtruik wil groeiën,
Waar magre duinhelm ſlechts aan 't dorre zand ontſpruit,
Waar tusſchen 't dunne gras ſlechts arme bloempjes bloeiën,
En 't luimig windje langs verbloeide distels fluit:
Hier, waar'k natuur zoo doodsch en vreugdeloos zie kwijnen,
Denk ik terug aan 't oord, waar zij zoo grootsch, zoo mild,
Haar gaven heeft verſpreid, de vreugd in't hart doet ſchijnen,
En door haar rein genot het heetst verlangen ſtilt.

ô Zalig land! zoo rijk in ſchoone vruchtbre dalen,
En heuvlen met geboomte en veldgewas begroeid,
Waar klare beekjes mild, zoo vrolijk kronklend dwalen,
En bron bij bron, zoo rijk, uit zwellende adrēn vloeit;
Waar

Waar val bij val reeds 't oor bekoort door ſtatig ruiſchen,
Terwijl het welig groen die nog verſcholen houdt;
Dan,'t vindend oog verkwikt, door ſchuimen, ſpatten, bruiſchen,
En 't waterlied weêrgalmt door de echo's van het woud.
ô Zalig land! zoo rijk in trotſche donkre bosſchen,
Op 't blaauwend heigebergte, en hier en ginds verbreid,
Alwaar de grond, begroeid met onderſcheiden mosſchen,
Den moeden wandelaar een mollig rustbed ſpreidt.
Waar, in het ſomber woud van eeuwiggroene dennen,
De wind zoo momplend in de hooge toppen zucht,
Daar eekhoorn, vos en das, als vrijē burgers rennen,
En ojevaar en ſpecht, 't gewoel der aarde ontvlucht.
Daar 't welig kreupelhout, de heuvels en vallijen,
En ſtruik en boom, verſtrooid, het eenzaam heiveld ſiert,
Waar, uit de purpren bloem, een aantal nijvre bijen,
Al gonzend, honig gaart en ginds en derwaarts zwiert.
Daar graast alom, geleid door arme herdersknapen,
Met troepjes bij elkaâr, het rein en wolrijk vee;
Men hoort, bij 't zacht geblaat van lammren en van ſchapen,
Het rustig lief geklink der hamelbellen meê;
Men ziet ze hier in 't dal, daar op de heuvels dwalen;
Zij vinden, voor hun dorst, een koele bron of beek,
Hun kooiēn, groen bemoscht, verſpreid in gindſche dalen,
Vergrooten 't lagchend ſchoon der ſchilderige ſtreek.
ô Zalig land! daar 't oog zoo wijd en zijd kan dolen,
Van elken heuveltop op 't heerlijkst ver gezigt;
Waar 't rookend hutjen, in een eenzaam dal verſcholen,
Als 't beeld der kalme rust, zoo toovrend voor ons ligt.
Daar 't oog zich ſteeds vergast op wisſling van tooneelen,
Het oor maar luistert naar een ſchoon harmonisch lied,
Daar al de zinnen in het zachtst genoegen deelen,
En 't hart, dit rein vermaak, zoo zalig rijk, geniet.

He-

Helaas! ook ik, ik dronk weleer met volle teugen
Uit deze vreugdebron, ik lag hier in uw' fchoot,
Natuur! en ach! de tijd wischt nooit uit mijn geheugen,
Hoe veel, hoe rein, hoe zacht, hoe zalig ik genoot.
Veel jaren mijner jeugd zijn hier te ras verdwenen;
'kBezucht hun in een oord, waar ziel en ligchaam kwijnt:
En ga ik foms eens naar dat toovrend landfchap henen,
't Is als een vreemdeling, die komt en weêr verdwijnt;
Weemoedig drijven mij dan tranen in mijne oogen;
Bij 't fchaduwvlug genot, wordt zacht genoegen fmart.
Dan fchijnt mijn levenslot met donker floers omtogen;
En 'tdenkbeeld: „ik moet weg," fnijdt m'als een vlijm door 't hart.
Ach! dat uw zorg mij hier ter woon een plekje fchikte,
Voorzienigheid! al waar' 't in 's levens avondftond;
ô! Dat die aanblik nog mijn flaauwend oog verkwikte,
In wien mijn blijde jeugd haar hoogst genoegen vond!
't Eenvouwigst landverblijf, in een der ftilfte hoeken,
Nabij een ftatig bosch, omringd van zwaar geboomt,
Daar lieve zangers, jaar op jaar, hun nestjes zoeken,
En 't murmlend beekje zacht de kleine hoeve omzoomt:
Dit 's al wat ik begeer; 'k zou ruimer adem halen
In zuivrer lucht; mijn geest zou min beneveld, meer
Van banden vrij zijn; 'k zou die fchoone ftreek doordwalen,
Gezond, gelukkig zijn, en worden als weleer;
'k Zou, weêr geheel gevoel, natuur! voor uw genoegen,
In uw zoo roerend fchoon, uw' goeden Schepper zien;
'kZou om geen fchijngenot, om eer noch rijkdom zwoegen;
Maar, met een' dankend hart, hem daaglijks hulde biên.
'k Zou, bij een fober deel, mij wel te vreden vinden,
En, lieve lotgenoot! aan uw getrouwe hand,
Genoot ik, in den kring van magen en van vrinden,
Een aardfchen hemel in het fchoone Gelderland (1).

Hoe

(1) Ontwaakte Zanglust, bl. 28.

Hoe natuurlijk, levendig en bevallig teekent zij verfcheiden fchoone plekken van dit aardsch Paradijs! Met genoegen leggen wij onzen lezers hare dichterlijke teekening voor oogen van

HET DORPJE.

Hoe vreedzaam ligt dat dorpje
Daar aan den voet des heuvels,
Met al zijn boerderijen,
Zijn kleine lage hutten
En bruine rieten daken,
Met groen bemoste vakken,
Zijn peer- en appel-boomgaards,
Zijn breede lindenboomen,
Die wandelpad en hutten
Omfchaduwen en koelen!
Hoe fterkend is die aanblik
Der rijk bebouwde landen,
Met welig golvend koren,
Met tarwe, garst en boekweit,
Met haver, vlas en rogge,
Der groene vette weiden,
Vol grazend vee, door wilgen
Omzoomd, waar langs de Rhijnftroom,
Met fchoone bogten flingert!
En hoe bevallig nedrig
Rijst uit die kerkhoflinden,
De fpits des kleinen torens!
Wat ligt gij, dorpje! fchoon.

En deze rijke landhoef!
Hoe toovrend, hoe bevallig

Ligt ze op des heuvels helling
In 't luw der rijzige olmen!
Hoe vreedzaam ſtaat die woning!
Haar rook ſtijgt ook zoo rustig
En golft van 't lage dakje
Zoo zigtbaar langs die boomen.
Hoe mild ſtaan hier die ſchuren,
Die ſchaap- en runderſtallen,
Die hooi- en korenbergen!
De gantſche werf aêmt leven.
Hier blinken zuivre vaten,
Hier woelen vlijtige menſchen
En huisſelijke dieren
Zoo bezig door elkander.
Hier graaft en pikt het pluimvee,
Kalkoenen, ganzen, hoenders,
De moeders met haar kiekens;
Zij klokken, roepen, piepen,
Zij ſchreeuwen, kraaijen, kaaklen;
Daar knort een bruine zeuge;
Een troepje blanke biggen
Loopt hupplend haar op zijde:
Zij knorren zachtjes meê.

Zie hier, op 't oude ſtroodak,
Die duifjes dan eens kusſchen,
Dan weêr elkaêr ontvlieden,
Nu zachtjes komen zweven,
Dan, wild en wiekenklappend',
Met gantſche vlugten ſnellen
Naar gintſchen boerſchen til.

Met

Met volgeladen kropjes
Vliegt hier en ginds een zwaluw
Naar 't kunstig kleiën nestje,
Dat zij met gul vertrouwen
In dak en ſchuren hangen:
Hun vrolijk kunstloos zingen
Vergroot den lieven eenvoud
Van 't landelijk tooneel.

Wat aantal honigkorven
Staat daar ter zij der woning,
Als zoo veel ſtille hutten
Van nijverheid en vrede!
Zie hoe die ſchrandre diertjes
Op elke veldbloem rusten,
Daar wasch en honig puren,
En naar hun korven dragen.
Ik zie hunn' blijden arbeid;
Ik hoor hun wiekjes gonzen,
En zweve als met hun meê.

Men hoort van ver de ſtemmen
Van herders en van ſchapen,
't Geblaat der jonge lammren,
't Geklink der hamelbellen,
Het blaffen van den keeshond:
Die mengling van geluiden,
Die landlijke tooneelen,
Zoo vreedzaam, zoo eenſtemmig,
Zoo kunsteloos eenvoudig,
Vol bezig, werkzaam leven
En kalme rusteloosheid,

Verkwikken alle harten,
Die gij, natuur! eens ſtemdet
Op uwen eigen' toon.

Wel hem, die zijne dagen
Bij zulke landtooneelen
Al zachtkens voort ziet rollen!
Die niet gekweld door driften
Naar rijkdom, eer of aanzien,
Door weelde niet bedórven,
Naar zijn beſtemming werkzaam,
Bedacht op hooger aanzijn,
Den morgen ziet verrijzen,
En telken reis, als de avond
Zijn ſchaduw aan doet groeijen,
Met vreugde en rust kan denken
Aan 's levens avondſtond!

Wie zou bij zulk een' zegen
Naar meer bezitting haken?
Geen prachtig rijzend lustſlot,
Met al 't genot, dat weelde
En rijkdom daar kan ſcheppen,
Geen Engelſche plantſoenen,
Noch Gothſche woongebouwen,
Noch kunstige ruïnes;
Ook geen Chineeſche tempels,
Geen net geboogde brugjes,
Geen ſombre hermitages,
Geen onderaardſche grotten,
Ontgloeijen mijn begeerte:
Al wat de kunst zoo karig,

Zoo

Zoo vol van kleine zorgen,
Zoo luimig, zoo afhanklijk
Van modes en van menschen,
Zijn' Schepper doet genieten;
Verdient mijn wenschen niet.

Maar uwen schoonen rijkdom,
Uw rustig zacht genoegen,
Natuur! zoo gansch eenvoudig
En kostloos te genieten,
ô! Dat is aardsch geluk (1)!

Zonderling kleuren bij deze schoone natuur- en landtafereelen eenige stichtelijke, of liever theologische gedichten, waarin de mystikerij de schering en inslag is, en aanleiding geeft tot zonderlinge uitdrukkingen; bij voorbeeld:

Jesus! ach! ik sterf van dorst.

— — — —

Dat geeft rust — ach! ik geloove, ik
Neem, met al mijn schuld belaên,
Slecht, verdoemlijk, arm, ellendig,
Uwen vollen rijkdom aan.

— — — —

En ik mag voor Jesus reekning
Hoopend door dit leven gaan (2).

Ja wel is dit alles, gelijk haar beöordeelaar luimig genoeg aanmerkte (3), „volgens den koers der

(1) Ontwaakte Zanglust, bl. 14.
(2) Ibid. bl. 6, 7, 9.
(3) Alg. Vaderl. Letteroef. voor 1807, I St. bl. 627.

„ der wedergeboorte, naar de gewone windſtreek;" ondertusſchen vindt men vrij wat gezonder begrippen aangaande God en den Godsdienst in haren voortreffelijken *Reinhart;* maar toen zij dit werk ſchreef was zij nog geene predikantsvrouw, en had dienvolgens geene kennis van ſtelſelmatige godgeleerdheid.

Deze dichtbundel is het laatſte wat van haar in het licht verſcheen; want kort na deszelfs uitgave — was zij niet meer!

OVERSCHIE (FRANÇOIS JACOB VAN), Raad en Schepen der ſtad *Delft*, kwam in de eerste helft der vorige eeuw met een zonderling rijmboek voor den dag, getiteld: *Oiwd Niiws, of volbragte belofte*, behelzende, in de vreemdſte ſpelling die immer gezien is, de onzinnigſte theologiſche wartaal die ooit in kranke herſenen opkwam; hij revelt onder anderen van *Herts-uitſchiitingen*, van een *Godlyk Kindſchap*, enz.

Maar hoe we uw wonderboek hanteeren, keeren, vouwen,

ſchreven de leden van het Rotterdamſche kunstgenootſchap *Natura et Arte* aan hem,

En op elk blad het doel van uwe vlyt beſpiên,
Wy kunnen warelyk geen *Godlyk Kindſchap* zien.
Indien 't er is, hebt gy 't zoo derelyk omwonden,
Met taelgebreken en belagchelyke vonden
Van ſpelling, klank en maet, dat de allerwyste man,
Hoe zeer hy 't wikke of weeg', het niet ontdekken kan (1).

Het

(1) Dichtlievende Oefeningen, bl. 268.

Het genootschap deed waarlijk den schrijver van dit broddelwerk te veel eer aan; de Amsterdamsche dichter DE HAEN was insgelijks van dit gevoelen, het welk hij den leden in een' geestigen poëtischen brief te kennen gaf (1).

OVERSTEGEN (KORNELIS VAN) (2) was een dichter uit de Dordsche schole, van wien wij niets verder kunnen melden, dan dat hij zijne *Geestelyke en Wereldlyke Poëzy* te *Dordrecht* in 1661 heeft uitgegeven en aldaar den 19 October 1662 gestorven is.

OVERSTRATEN (ADRIANA VAN). In 1788 trad deze juffer als dichteres op met een' *Eerkrans* voor hare geboortestad *Bergen op den zoom*, welken zij met dien van PETRONELLA MOENS voor *Aardenburg* gemeenschappelijk in het licht gaf. Verscheiden andere, meestal vrij uitgebreide dichtstukken van haar vindt men in de dichtbundels der genootschappen, waarvan zij lid was (3). Dezelven zijn meestal van historischen aard, en getuigen van de belezenheid der dichteres. Fraai durven wij over het algemeen haar dichtstuk noemen, waarin zij den *Lof van den*

(1) A. DE HAEN, Herdersz. en Mengeldichten, bl. 83.

(2) M. BALEN, Beschrijving van Dordrecht, bl. 231, waar ook zijne afbeelding gevonden wordt.

(3) Namelijk van dat onder de zinspreuk: *Studium Scientiarum Genitrix*, te *Rotterdam*, de kamer van Rhetorica *De Goudsbloem*, te *Gouda*, en voorts van de Utrechtsche en Amsterdamsche dicht- en letteroefenende Genootschappen.

den Vaderlandschen Landbouw bezingt; eenige regels uit hetzelve willen wij hier herinneren:

Waar immer vruchtbaarheid den voorspoed mag begroeten,
Myn vaderlandsche schoone! eerbiedigt elk uw' naam,
In 't hart der aarde moog' de slaaf om gouderts wroeten,
Uw zachte luister siert de vleuglen van de faam.
't Noord mag uit de yzren groef het nut kompasstaal delven,
Gy voedt den vloteling terwyl de zeilsteen dwaalt.
Daagt Polens rykdom uit kristallen zoutgewelven,
Gy zoogt 's volks heil, als 't vuur in vruchtbre vorens straalt.
Het west moog' 't streelend zoet in 't suikerriet zien bloeijen;
Dat Chinaas heesters blyde ons frissche theeblaên biên;
Gy doet den zoeten room in 't Hollands klaver vloeijen,
En zwarte zorgen uit uw' heldren moestuin vliên.
Molukken! vleit u vry in 't lommer der muskaten;
Wie, die het sappig ooft uit Neêrlands boomgaard acht,
Wie kiest, uit echten smaak, uw korlige granaten,
Terwyl gezondheid hier in purpren kersfen lagcht?
Italje boog', vol moed, op zyn limoenwaranden;
De Fransche welvaart bloeije in koele wijngaardschaâuw:
Hier doet ons 't donzig blos der perzik watertanden;
Hier groeit de malsche pruim door 't vrolyk smeltend blaauw.
Ja, schoone landgodin! uw naam bekoort de zielen,
Die, vry geboren, door geen valschen schyn misleid,
Nooit door gevloekten dwang in gouden kluisters knielen,
Of dulden dat hun hart door schraapzucht word' gevleid.
Gy doet ons heil in 't goud van 't rypend koren golven.
Hoe vreedzaam leeft de boer in 't vrye vaderland!
De zorg, in 't wol der vacht van 't blanke schaap bedolven,
Word, zo ze eens 't voorhoofd fronst, geweerd door welvaarts hand.
Gy vlecht het vrindschapsnoer der wereldheerschappyen.
Gy maalt in 't slaafsch gewest zelfs vryheidsschaduwbeeld.

Waar

Waar leeft uw glorie niet in linnenweveryen?
  Elk roemt het taaije vlas, in Nederland geteeld.
Het melkryk horenvee ziet gy, in vreemde weiden,
  Al loeijend hygen naar den vaderlandſchen grond.
Waar Fries of Groninger zyne osſen ooit zag leiden,
  Was Neêrlands eernaam zelfs de wangunst in den mond.
Waar moogt ge, ô Gelderland! niet op uw kleppers bogen?
  Blyft Frieslands paardenmarkt Europes kermis niet?
Daar 't pauslyk Rome zelfs, veeltyds met nydige oogen,
  Voor 's kerkvoogds gouden koets de Frieſche rosſen ziet!
Uw hand, ô landbouw! weet hun moedig ras te kweeken:
  Gy weeft de klavers door den gladgeëgden grond.
Gy vest in 't voedend hooi alom uw zegeteeken,
  En 't paard voert Neêrlands eer met losſe manen rond (1).

Na 1792 is ons niets meer van deze verdienstelijke dichteres onder het oog gekomen, hetgeen ons doet vooronderſtellen dat zij niet meer beſtaat.

OVERVELD (NICOLAAS VAN). Een treurſpel van dezen, *Philoneus en Thirene*, in 1720 gedrukt, hebben wij — gezien.

(1) Kl. Dichterl. Handſchriften, IV Schak. bl. 107.

PAAPE (GERRIT). Hoewel deze juist geene aanſpraak kan maken op groote dichterlijke verdiensten, en met honderden zijner zoetvloeijende tijdgenooten in middelmatigheid gelijk ſtaat, heeft hij toch door zijne veelſchrijverij eenigermate een' naam gemaakt, en dient dus hier vermeld te worden. Wij zullen zijne voornaamſte levensbijzonderheden uit zijne autobiographie (1) hier mededeelen.

Hij werd geboren te *Delft*, den 4 Februarij 1752, op hetzelfde oogenblik dat men het lijk van WILLEM IV in het vorstelijk graf aldaar nederliet. Zijne moeder had nog even te voren de lijkſtatie zien binnen komen. Zijne ouders waren onbemiddelde lieden; echter werd zijne opvoeding geenszins verwaarloosd. Van zijne eerste jeugd af had hij een' grooten lust tot teekenen en lezen; doch zijn vader, die wekelijks ſlechts *f* 7:4:— inkomen en dagelijks elf monden te ſpijzigen had, kon hem geen teekenmeester geven, en de geheele bibliotheek van den goeden man beſtond in zes of zeven boeken. Een leesgrage bakker in zijne buurt, die omtrent tweehonderd boekdeelen bezat, voorzag

den

(1) G. PAAPE, Mijne Vrolijke Wijsgeerte. Republikeinsch Speelreisje van Frankrijk naar Holland.

den jongen PAAPE van nieuw zielenvoedſel, het geen deze gretig verſlond. Zijn vader ondertusſchen begreep dat lezen geen ambacht was, en zijn zoon, even als hij, in het zweet zijns aanſchijns zijn brood zou moeten winnen; hij raadpleegde met des jongelings genegenheid, die op het ſchilderen viel, en beſtelde hem met zijn dertiende jaar in eene plateelbakkerij, om na verloop van tien jaren tot den rang van ſchildersknecht bevorderd te worden. Omtrent dertien of veertien jaren oefende hij dit ambacht; zijne teekenkunst werd er geheel door bedorven, uit hoofde van de ſlechte ſchilderwijze, aan dat beroep eigen. Zijn vader liet hem van het geen hij verdiende zoo veel behouden als zijne bekrompen omſtandigheden toelieten, omdat hij zag dat zijn zoon het geſpaarde geld aan boeken en prenten beſteedde. Op deze wijze had hij zich ook verſcheiden dichtwerken aangeſchaft, en geraakte eindelijk zelf aan het rijmen. Men dreef hartelijk den ſpot met zijne gebrekkige eerstelingen: dit ſloeg wel voor eenigen tijd zijn' moed neder, doch benam hem dien niet geheel en al; hij vervolgde zijne rijmliefhebberij, en gaf in 1774 een werkje in het licht onder den titel van *Vruchten der Eenzaamheid*, *of Proeve van Stichtelijke Mengeldichten*, even ſlordig van uitvoering als van inhoud; deze „ ellendige eersteling," gelijk hij dit werkje zelf noemt (wij kennen het niet), bragt hem in kennis en vriendſchap met ROELAND VAN SCHIE, een' tachtigjarig' grijsaard, en liefhebber der dichtkunst, wiens dochter, MARIA VAN SCHIE, de-

dezelve insgelijks beöefende, met wie PAAPE den 24 November 1776 in het huwelijk trad. Door toedoen van zijn' schoonvader werd hij aankweekeling, en vervolgens lid van het Haagsche dichtgenootschap, welks stichter, de Predikant JOANNES VAN SPAAN, hem in de noodige regels der dichtkunst onderwees; inmiddels had hij een treurspel uitgegeven, getiteld: *Gamba, of de Martelaar.*

Thans was PAAPE zijn dichtvuur niet langer meester, zoo dat het scheen, zegt hij, als of hij een' winkel van verzen wilde opzetten; het was hem volstrekt onmogelijk zijne verzen, hoezeer zij het door eene eentoonige vroomheid, waarvan, volgens zijn eigen getuigenis, eene sterke vlaag hem op dien tijd bevangen had, verdiend hadden, in het duister te blijven opsluiten: dienvolgens gaf hij in 1777 het eerste deel zijner *Bijbel- en Zededichten* in het licht, die in 1778 door het tweede deel gevolgd werden, benevens een ander rijmwerkje, zonder zijn' naam, getiteld: *De vernederde en verheerlijkte* JEZUS *en andere gedichten.*

Een geschil, tusschen zijne medeambachtsgezellen en hunne meesters, waarin hij de zijde der onderdrukte partij koos, bragt hem in haat; hij werd moedeloos, verliet zijn ambacht, waarin hij reeds lang een' tegenzin had, en bevond zich zonder kostwinning en zonder geld. Hij begaf zich aan het waaijerschilderen en silhouetteren; ook kreeg hij hoe langer hoe meer toegang tot zeer aanzienlijke boekverzamelingen, zoodat zijn leeslust zich nu ten vollen kon verzadigen. Eene zware ziekte en an-

andere tegenſpoeden verſchafte zijner werkzame, tot nog toe vrome pen eenige rust; echter verſcheen in 1779 van hem *Job*, *in vier boeken* en een kinderboekje, door hem en zijne echtgenoote gemeenſchappelijk opgeſteld, onder den titel van *Kinderpligten*, *Gebeden en Zamenſpraken*, enz. in twee ſtukjes; vervolgens in 1780 *De Christen*, *in negen boeken*, een werk, waaraan hij zelf grootelijks twijfelde of het hem wel eene middelmatige eer kon aandoen (er is echter veel goeds in). Ondertusſchen bevond hij zich bij aanhoudendheid in bekrompen omſtandigheden, die hem nu en dan eenige klagten bij voorname en ſchatrijke lieden deden ontglippen; zij hadden deernis met hem, maar daarbij bleef het. Eindelijk kreeg hij toch in 1781 een ambt, het welk alle weken — zesendertig ſtuivers opbragt; dit was de post van bediende der kamer van Charitaten der ſtad *Delft*. In de uitoefening van zijne functie deed hij onder 1700 à 1800 arme lieden een' ſchat van menſchenkennis op, en — van zijne zesendertig ſtuivers ſchoot zeer weinig over.

Dus won hij van dien tijd tot 1786 al ſchilderende en dienende den kost, toen de bekende WIJBO FIJNJE hem den raad gaf om zich liever op het vertalen van boeken toe te leggen, waarin hij een ruimer beſtaan kon vinden. Hij volgde dien raad, nam vijf lesſen in het Hoogduitsch en — was reeds in ſtaat om WIELANDS *Abderieten* in het Nederduitsch te vertalen, welke vertaling nu weldra door eene menigte anderen gevolgd werd.

In-

Inmiddels was het patriottismus ter bane gekomen, waarvan hij een ijverig voorſtander werd. In niet minder dan zevenendertig boekdeelen, tot de tijdsomſtandigheden van dien tijd betrekkelijk, voor en na de omwenteling uitgegeven, maakte hij zijne gevoelens ernstig en ſchertſende bekend; zijne vlaag van vroomheid moet toen ook geheel en al verdwenen, althans in eene ſoort van Democritiſche wijsgeerte veranderd zijn, waarmede hij in deze latere ſchriften zijne voormaals gekoesterde begrippen hartelijk belacht. Ondertusſchen het deel, dat hij in de patriottiſche verrigtingen genomen had, maakte het raadzaam voor hem bij de omwenteling in den herfst van 1787 zijne geboorteſtad *Delft* te verlaten en naar *Amſterdam* te wijken, waarheen zijne vrouw en tweejarig zoontje hem volgden. Op eene doodſche achterkamer, zonder eenige boeken dan een Bijbel met volkomen kantteekeningen, begon hij zijn' *Simſon*. Eindelijk zag hij zich genoodzaakt om met vele anderen naar *Braband* te wijken, om dit te veiliger te doen, vermomde hij zich in andere kleederen en beſchilderde zijn aangezigt. Te *Antwerpen* en elders in *Braband* had hij onderſcheiden ontmoetingen, en geraakte bij velen zeer in den haat, omdat hij de dweepzucht van ſommige ſignoors en de dwaasheden der Belgiſche patriotten bij hunnen opſtand tegen Keizer JOSEPH II in zijne ſchriften beſpottelijk had voorgeſteld; zijn handſchrift van *Het Leven van* PHILIPS *van Bourgondië* werd bij de plundering van den Boekverkooper SPANOGHE, te *Antwerpen*, als een ketterſch boek, plegtig verbrand.

brand. In het laatst van December 1789 nam hij zijn verblijf te *Duinkerken*, waar hij met het schrijven van boeken, tooneelstukken en vertalen voor zich en de zijnen den kost won. Doch op den 17 Thermidor, het tweede jaar der Fransche Republiek, werd hij benevens andere Hollandsche uitgewekenen in requisitie gesteld om het hoofdkwartier van den Generaal DAENDELS op deszelfs togt naar *Holland* te verzellen. Dit bevel was hem zeer aangenaam; hij volgde het hoofdkwartier tot na het innemen van *'s Hertogenbosch*, en bleef eenigen tijd in deze stad, waar hij eene Vaderlandsche Courant schreef. Vervolgens bezocht hij na de omwenteling eenige Hollandsche steden, en zettede zich eindelijk te *Dordrecht* neder, waar hij andermaal courantschrijver werd. Al aanstonds droeg men hem het lidmaat- en voorzitterschap der societeit op; zijn eerste presidium duurde vierentwintig uren, hij trok aan het hoofd van eenige duizend burgers naar het raadhuis, en verrigtte natuurlijk alles wat in zijne staatkundige rol van dien tijd te pas kwam.

PAAPE scheen in deze onstuimige dagen een persoonaadje van eenig gewigt (1), doch viel weldra in volgende gematigder tijden, gelijk zoo vele anderen van zijn' stempel, in zijne onbeduidendheid te

rug,

(1) Zoo was hij, onder anderen, ook lid van de Commissie tot onderzoek van het Politiek en Financieel Gedrag der voorgaande Regering, welke Commissie na *f* 32000:— gekost te hebben, den 28 Junij 1796 door het Provinciaal Bestuur van *Holland* ontbonden werd.

rug, en schreef nog eenige stukjes, waarna hij niets meer van zich liet hooren; althans wij weten niet waar en wanneer hij gestorven is.

Zijne laatste schriften, gelijk wij reeds opgemerkt hebben, steken zonderling af bij zijne eersten, met welken hij zelf, tot groote ergernis der geenen die er stichtelijk zielenvoedsel in gevonden hadden, hartelijk in zijne laatsten den spot drijft, zeggende dat er tijdstippen in zijn leven waren, „ die on„ verschoonlijk zouden zijn, door eene dweeperij, „ welke hem bezielde, wanneer rijper onderzoek „ en onpartijdige overweging er hem niet van ge„ nezen hadden (1)." Onder de menigvuldige werken van dezen vruchtbaren veelschrijver is ongetwijfeld veel middelmatigs, prulligs zelfs, want de man moest er van eten; maar in sommigen is toch menige korl Attisch zout aan te treffen; zijne *Kluchten der gekroonde Stervelingen* zijn inderdaad zeer geestig. Als dichter had hij een' goeden aanleg, maar hij viel ongelukkig in verkeerde handen. Zijne verzen zijn in ons oog niet goed, en ook — niet slecht genoeg, om hier proeven van zijn' dichttrant mede te deelen.

PAEUW (MARIA) was eene tijdgenoote van KATHARYNE LESCAILJE, die haar in 1677 een gedicht zond te *Rijnsburg*,

daar zij eenzaam, buiten nood

Van

(1) Vrolijke Wijsgeerte, bl. 61.

Van ſteurnis en gewoel, in ſchaduw van de bladen,
Haar vaarzen dicht, met ryke en ſchrandre ſtof beladen (1).

Er is ondertusſchen weinig gedrukt van deze niet onverdienstelijke dichteres. Behalve Stamlof, of uitbreid over t oud adelyk geslacht van de H.H. Casembroot. Gouda.

PAFFENRODE (JOAN VAN), Vrijheer van *Ghusſigny*, Luitenant-Kolonel en Commandant van *Gorinchem*. Deze dappere krijgsman, die in het verdedigen van *Maastricht*, den 24 Junij 1673 ſneuvelde, was tevens een vriend van de letteren. Zijn treurſpel, *De Ondergang van Willem van Arkel*, en beide kluchten, *Hopman Ulrich* en *Sr. Filibert, genaamt Oud-mal*, benevens eenige losſe gedichten, zijn verſcheiden malen gedrukt (wij hebben den zevenden druk van 1676 der geheele verzameling voor ons). Na zijn' dood kwam in 1675 een geleerd werk van hem in het licht, getiteld: *Der Grieken en Romeinen Krijgshandel*, waarin hij veel belezenheid en oordeel aan den dag legt. Als dichter ſtaat hij in bekwaamheden gelijk met FOCQUENBROCH, OVERBEKE, BLASIUS en dergelijken zijner tijdgenooten, van wie hij nogtans als puntdichter onderſcheiding verdient (2).

PALENSTEYN (JAN), een Enkhuizer boekverkooper, heeft in 1686 een treurſpel gemaakt en gedrukt, genaamd *Buda*, *anders Offen*.

PALM

(1) K. LESCAILJE, Mengelpoëzy, I Deel, bl. 94.
(2) Epigrammatiſche Anthologie, bl. 46.

PALM (KORNELIS VAN DER) werd op den 28 November 1730 te *'s Hertogenbosch* geboren. Zijn' vader vroeg verloren en naauwelijks de jongelingsjaren bereikt hebbende, werd hij naar de *Oost-Indiën* gezonden, waar hij echter flechts korten tijd vertoefde. In het moederland te rug gekeerd, nam hij zijn' intrek bij zijn' broeder ARNOLDUS VAN DER PALM, destijds Predikant te *Bommel*, op het eiland *Over-Flakké*, en genoot aldaar het onderwijs van den braven en niet ongeleerden man, naderhand Predikant te *Woudrichem*. Uit deszelfs huis begaf hij zich naar *Rotterdam*, en werd aldaar in eene der beste Fransche scholen tot onderwijzer der jeugd gevormd. Na weinige jaren aanvaardde hij zelf dit beroep te *Rotterdam*, met zulk een' goeden uitflag, dat zijne school weldra eene der aanzienlijkfte binnen die ftad werd. Hoezeer bijkans al zijne uren, zoo door het onderwijs als door afzonderlijke lesfen in de wiskunde, bezet waren, wist hij echter nog tijd te vinden, om zich vlijtig in de Latijnsche taal, waartoe hij een gedeelte van den nacht moest befteden, te oefenen. Hij koesterde namelijk altijd de hoop, om eenmaal het schoolberoep met den predikdienst te kunnen verwisfelen, en zuinig bespaarde overwinsten schenen hem daartoe in ftaat te zullen ftellen. Doch in 1755 gehuwd zijnde met MAGTILD VAN TONSBERGEN, en zijn huisgezin met eene dochter en zeven zonen (1) aangroeijende, was hij ge-

(1) Een derzelven, J. H. VAN DER PALM, is tegenwoordig Hoog-

genoodzaakt dit voornemen op te geven, schoon hij het lezen van Latijnsche schrijvers, inzonderheid van CORNELIUS NEPOS, tot zijn' dood toe onderhield, en de godgeleerdheid zijne geliefkoosde studie bleef.

Het ontbrak hem in den loop zijns levens niet aan openbare eerbewijzingen. Door de Haarlemsche Maatschappij der Wetenschappen werd hij, wegens eene verhandeling *Over de Opvoeding der jeugd* met zilver bekroond; het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen wees hem deszelfs gouden eerpenning toe wegens eene verhandeling *Over de verbetering der Scholen*, en voor eene, behelzende *De middelen tot aanmoediging der Zeevaart*, ontving hij van den Oeconomischen Tak der Haarlemsche Maatschappij de kleine gouden medaille. Van zijne *Nederduitsche Spraekkunst*, te *Rotterdam*, bij R. ARRENBERG uitgegeven, zijn misschien twintig drukken in het licht verschenen. Het Haagsche dichtgenootschap vereerde zijn dichtstuk: *Tafereel der vaderlijke zorgen van Nederlands Overheden ter bevordering van wetenschappen en kunsten, sedert de oprigting van dit gemeenebest*, door het genootschap als prijsstoffe opgegeven, met den zilveren eerpenning; ook behaalde hij insgelijks den zilveren eerpenning bij het Leydsche dichtgenootschap, met dat, de prijsstoffe *De Vrije Zee* ten onderwerp hebbende, en beiden gewisselijk niet on-

Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te *Leyden*.

onverdiend, hoewel er meer bondige redenering en rijpelijk overdachte bewijsredenen dan ſtoute beelden en hooge dichterlijke vlugt in gevonden worden; trouwens op dezen toon waren de meeste zoogenaamde prijsverzen van dien tijd geſtemd, en het onderwerp doorgaans in den didactiſchen vorm gegoten, die ten hoogſten eenige rethoriſche figuren als verſiering toeliet, maar echter weinig warmte en leven aan een tafereel gelijk het eerstgenoemde bijzetten; men oordeele uit deze twee ſtrophen van hetzelve:

Is 't groot het ſnorkende geweld,
Belust op 's naesten eer en erven,
Te keeren, en, op 't oorlogsveld,
Te zegevieren of te ſterven?
Veel grooter tegen eenen ſtoet,
Die gansch Europa beven doet,
Met een geringe magt, heldhaftig zich te kanten,
En, bij dit buldrend krijgsgerucht,
Voor list nog overmagt beducht,
Tot heil voor 't volgend kroost, de kunsten voort te planten.

Zwijgt eeuwig van uw grootheid ſtil,
Ontaerten, die, in 't ſtael geboren,
Uw' evenmensch, naer uwen wil,
Durft in zijn wettig erfdeel ſtoren —
Leert, leert van Neêrlands heldenrij,
Wat deugd, wat ware grootheid zij,
Wie best zijn Vaderland durft, in den nood, beſchermen:
Hij, die, ſchoon 't bloedig krijgszwaerd woedt,
Het ſchoon der wetenſchappen voedt,
Of die door wreedheid zijn' natuurgenoot doet kermen (1)?

Op

(1) Proeven van Poëz. Mengelſtoffen van het Genootſch. *Kunstliefde ſpaart geen vlijt*, IX Deel, bl. 253.

Op deze regels is, wat derzelver rhethorische en dichtkundige bewerktuiging betreft, volstrekt niets aan te merken; de regels zijn vloeijend, even als het geheele gedicht, dat eene lyrische physiognomie heeft, en waarin echter, zoo min als in de aangevoerde regels, geen denkbeeld is, dat men poëtisch zou kunnen noemen.

Het andere prijsvers kondigt zich duidelijker als leerdicht aan, waartoe het onderwerp, vooral wanneer men DE GROOTS *Mare liberum* bij de behandeling raadpleegt, en zich tot redeneren, stellen en bewijzen bepaalt, ook zeer geschikt is; en uit dit oogpunt beschouwd, behelst dit gedicht eene menigte argumenten, die zoodanig eene juridico-poëtische dissertatie theoretisch wel klem bijzetten, maar practisch geheel krachteloos zijn; *Cedant arma togæ.* Om van zijne behandeling en de waarde der aangevoerde argumenten eene proeve te geven, schrijven wij de volgende regels af:

Verwaten stervling! beef voor uw geduchte straf,
Zoo vaek ge u meester van de vrije zee durft noemen.
Zoo vaek uw dolle drift, belust op heerschappij,
Te redenloos 't gebied der watren durft begeeren,
En, op deze eischen trotsch, met helsche razernij,
U niet ontziet de zee in haar gebruik te onteeren.
't Is waer, uw kloek verstand, uw schrandre vindingskracht
Heeft u geleerd de zee ten wandelpad te stellen:
Uwe ondervinding, stout op haer verkregen magt,
Doet u naer 's aerdrijks einde op zeekasteelen snellen.
Gij tart het bruisfend nat en stuift, met mannenmoed,
De wijde watren door, ten trots der steile baren.

Uw gloeijende ijver sterkt, door hoop op winst gevoed,
Het ligt benepen hart in angsten of gevaren.
Durft u de helsche lust der snoode fielterij,
Door roofzucht aengezet, eens onvoorziens belagen:
Gij vreest haer niet; gij draegt den donder aen uw zij',
En kunt door blikfems haer van uwe boorden jagen.
Of zaeit de dolle twist, op menschenbloed verhit,
Verzeld van woede en nijd, haer zaed in 't hart der grooten,
Gij gespt het harnas aen, bestemt uw eerbaer wit,
En temt haer' euvelmoed door magtige oorlogsvloten.
Dan, moet de hovaerdij, al lacht de kans u toe,
Uw hooggevoelig hart geheel onzinnig maken?
De weifelende fortuin is haren gunstling moê
Zoo ras de trotschheid hem van 't redenspoor doet raken.
Zou hij, die tegen list en toomeloos geweld
Zich waepnen kan, ten nutt' van haerdstede en altaren,
Die zijnen vijand staet op 't bloedig oorlogsveld,
Of op de ruime zee vol moeds durft tegenvaren:
Die, met een wakend oog en altoos kloek beleid,
Zijn vaderland het spoor tot waer geluk wil banen,
Op zulk een' voorspoed trotsch, vol opgeblazenheid,
Zich heer en meester van den ganschen aerdbol wanen?
Gewis zijn wijsheid ware in razernij verkeerd:
Zijn heil, zijn koopgeluk, zijn bloeijende onderzaten,
Zijne oefenscholen, al wat deugd en wijsheid eert,
Zou, in een' korten tijd, zijn rijksgebied verlaten (1).

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

De zee kent geenen heer dan 's werelds Heer alleen.
Zij spot met snorkerij, belacht het onvermogen;
Den trotschaert, in wiens oog het aerdrijk valt te kleen,
Heeft zij gelogenstraft en in zijn' waen bedrogen.

Zou

(1) Tael- en Dichtk. Oefen. van het Gen. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, I Deel, bl. 8.

Zou zij, die hagel, wind en ſtorm ten dienste ſtaen,
Die naer den hemel ſtijgt, of doet ten afgrond zinken,
Wiens ongepeilde grond met ſchatten is belaên,
Door wie de Almagtige zijn grootheid uit doet blinken,
Zou zij een dienares van broze ſchepſlen zijn (1)?

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Zoo hachlijk is uw ſtaet, ontaerde dwingeland!
Laet gansch de wereld eerst voor uwen ſtandaert bukken:
Sluit alle vorsten, door uw grootheid, in den band,
En zie of de oceaen zich ook laet onderdrukken.
Gewislijk neen! — men pleeg' de aloudheidkunde raed;
Men open' vrij het boek der vroegre tijdgeſchichten;
Men zie hoe vloot bij vloot haer vaderland verlaet:
Dan, wie deed ooit de zee, door zijn vermogen, zwichten?
Wie heeft bij volk aen volk op haer gezegepraeld?
Wie gaf er wetten aen de noeste koopvaerdijen?
Wie heeft de maten van den handel juist bepaeld,
En kon geen andren heer of meester naest zich lijen (2)?

De laatſte vragen zijn *in theſi* vrij onnozel voorgeſteld; als opponenten zouden wij antwoorden: Wel, in de vijftiende eeuw de Portugeezen, in de zestiende de Spanjaards, in de zeventiende de Hollanders en in de achttiende en negentiende de Engelſchen;

Men open' vrij het boek der vroegre tijdgeſchichten,

en men zal zien dat het waar is.

Van der Palm was medeoprigter van het taal- en

(1) Tael- en Dichtk. Oef. van het Gen. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, I Deel, bl. 11.
(2) Ibid. bl. 13.

en dichtkundig genootfchap: *Studium Scientiarum Genitrix*, *te Rotterdam*, in welks bundels zijne meeste overige dichtftukken verfpreid zijn Zij kenmerken zich meer door netheid en zoetvloeijendheid dan verheven dichterlijke vlugt, en behelzen wel gezonde, juiste en zelfs nieuwe, maar weinig poëtifche denkbeelden of fchilderingen. Hij was nogtans een man van veel fchranderheid, fmaak en gezond oordeel, maar die zich welligt niet boven den tijdgeest kon of durfde verheffen, en om FEITH en BILDERDIJK, de fcheppers onzer betere dichtkunst, tot zijne modellen te nemen, ftierf hij te vroeg, namelijk in den aanvang van 1789 te *Delftshaven*, waar men hem de kostfchool op zeer aannemelijke voorwaarden had opgedragen. Hij leeft in de dankbare gedachtenis van vele braven en goeden, en zijne talrijke leerlingen, nu reeds vaders en grootvaders, noemen zijnen naam nog met achting en liefde.

PALUDANUS (LAMBERT), gezegd VAN DEN BROEK, bloeide in het begin der achttiende eeuw, zonder dat wij weten waar hij geboren of geftorven is. In 1736 verklaarde hij zeer nederig dat hij

> Nooit opgang kreeg door zijn gedichten,
> Ontbloot van zenuwen en kracht,

en

> —— nooit op 't fpoor der dichters trad,
> Noch elk kon ftreelen door zijn toonen;
> Maar flechts wat wildzang, nu en dan,
> Als andre rijmers heeft gezongen (1).

Die

(1) Pan Poëticon Batavûm, bl. 128.

Die wildzang behelsde ondertusſchen verſcheiden eerwaardige onderwerpen uit het O. en N. Testament, in 1709 te *Amſterdam* onder zijn' vorigen naam VAN DEN BROEK uitgegeven, en getiteld: *Bijbelſtoffe en Gezangen.* Wij hadden het bundeltje voor ons, en vonden al ras, onder de weidſche lofdichten, de volgende *captatio benevolentiæ* van F. H. WETSTEIN:

Wie konst bemint, tree toe: hier kan men voorraat halen
Van dierbre Wijsheid, met geen ſchatten te betalen;
Hier praalt de konst volbouwd.

Maar ongelukkig geloofden wij den Heer WETSTEIN niet op zijn woord; het oordeel van den dichter zelven werd bij de doorbladering ook het onze: eer hebbe zijne heldhaftige autocritiek!

In acht tooneelſtukken van PALUDANUS, *alias* VAN DEN BROEK, van 1714—1743 (1), komt evenmin ons „ de konst volbouwd" voor als in dit vrome boekje; LAMBERT was zoo min achter de tooneelpoëzij als hij „ voorraad van met geene „ ſchatten te betalen wijsheid" in zijne *Bijbelſtoffe* verzamelde.

In 1742 gaf hij te *Amſterdam* eene gerijmde vertaling in het licht van MILTONS *Verloren Paradijs.* Om van zijne bekwaamheid in de vertaalkunst eene proeve te geven, kiezen wij daaruit de volgende regels:

— — So-

(1) Catalogus der Tooneelſp. van W. HENSKES, No. 14.

— — — Some say the sun
Was bid turn from the Equinoctial road
Like distant breadth to TAURUS, with the sev'n
Atlantic Sisters, and the Spartan Twins,
Up to the Tropic Crab: thence, down amain
By Leo, and the Virgin, and the Scales,
As deep as Capricorn (1).

Ook zegt men dat de zon bevel bekomen had
Den weg met haaren toom van 't evennachtſche pad
In breedte juist gelijk te nemen, en te ſtreven
Tot TAURUS BERGEN (???) met de zusters alle zeven
Van trotſen Atlas, en van Spartes Tweeling aan
Den Keerkring van den Kreeft; van daar langs haaren baan
Te ſtrijken bij den Leeuw, de Maagd en Vis, en 't teken
Des Steenboks (2).

Het *Tauriſche gebergte* voor het hemelteeken van den *Stier* te nemen, onder het optellen van meer teekenen van den Zodiak!....

Ook een ſtaaltje van 's vertalers tautologie; MILTON zegt:

— — — Else had the spring
Perpetual smil'd on earth with vernant flow'rs (3).

PALUDANUS vertaalt dit:

— — — — Anders had
De *lieve* lente de Aarde, *en al wat de Aarde omvat*,
Ge-

(1) MILTON's *Paradiſe lost*, Book 671.
(2) Het Paradijs verloren, bl. 337.
(3) *Paradiſe lost*, l. r. 678.

Gedurig met *een veld van* bloemen *schoon van kleuren*
En verwen, *aan den neus behaaglijk om haar geuren*,
Vermaakt en toegeknikt (1).

Al wat curcief gedrukt is kan men niet anders aanmerken dan als zwakke overtolligheden en als zoo vele bewijzen hoe zuur dezen PALUDANUS het rijmen viel.

PAPE (JOHANNES BAPTISTA DE). Met den naam van dezen vermelden wij de titels van zijne beide ons bekende tooneelstukken, namelijk: *Menschelycke Verlossingh door de geboorte onses Zalighmaeckers J. C. zedelyck verthoont en ten tooneele ghevoert door de Rederyckers ghilde van Rhetorica binnen* Cortryck, *onder den Standaert van de H.* BARBERA *in* 1715, en *Carolus de zesde, Keyzer van Oostenryk*, *en Soliman de derde*, *Keyzer der Turken*, 1717; beiden *raar!*

PARS (ADRIAAN), Predikant te *Katwijk*, gaf in 1697 zijne *Katwijksche en Rijnsburgsche Oudheden* in het licht; een werk, hetwelk, ondanks den stroeven en onaangenamen stijl, menige archæologische merkwaardigheid behelst. Nu en dan maakte hij ook wel een Latijnsch of Nederduitsch gedicht; eenigen zijn achter zijne *Naamrol van Batavische Schrijvers*, te *Leyden*, in 1701 gedrukt, onder den naam van *Otia Catvicena* of *Katwijksche Speeluren*, doch zij hebben weinig te beduiden.

PA-

(1) Het verloren Paradijs, ald.

PATER (LUCAS) (1) werd in 1707 te *Amsterdam* van burgerlijke ouders geboren en tot den koophandel opgeleid. Als dichter behoorde hij zeker wel tot de school van FEITAMA, maar hij onderscheidde zich toch, behalve door de aldaar verkregen „ beschaafdheid, juistheid en keurigheid, somwijlen „ ook door zinrijkheid en bevalligheid (2)." Hij was lid van het dichtgenootschap: *Oefening beschaaft de Kunsten.* Den Amsterdamschen schouwburg leverde hij in 1733 *De Dood van Cajus Gracchus*, treurspel; in 1749 het zinnespel *Leeuwendaal hersteld door de vrede* in 1761, *Gustavus*, treurspel, naar het Fransch van PIRON, en in 1763, bij gelegenheid van het honderd vijf en twintigste verjaargetijde van den Amsterdamschen schouwburg, een zinnebeeldig divertisfement, *De juichende Schouwburg* genaamd. In 1774 verscheen zijne *Poëzij*, en na zijn' dood, die den 10 Julij 1781 in zijne geboortestad voorviel, en door een' bundel *Lijkzangen* in gedachtenis gehouden is, insgelijks zijne *Nagelaten Poëzij*, in 1784.

PATER, offschoon bloeijende in een tijdvak dat zoetvloeijendheid en netheid van taal de hoofdvereischten waren van een dichtstuk, onderscheidde zich toch voordeelig van het legio verzenmakeren zijne tijdgenooten; hij bragt ook wel de gevorderde offers des nagelbijtens aan den tijdgeest; dit ziet men

(1) Vervolg op J. WAGENAAR, *Amst.* fol. bl. 554. Bijvoegzels op J KOK, Vaderl. Woordenboek, III Deel, bl. 260.

(2) J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 163.

men duidelijk in ſommigen zijner gedichten, maar in de meesten heerscht toch eene natuurlijke wijze van voorſtelling, die zonder gezochte opſiering behaagt; zelfs het burgerlijke en gemeenzame in eenigen is natuurlijk en bevallig, zonder laf te zijn. De bij zijn leven uitgegeven verzameling behelst grootendeels gelegenheidsgedichten en vertalingen, benevens eenige bijſchriften en puntdichten; van de laatſten hebben wij elders eene uitkeuze gedaan (1). Regt geestig vinden wij zijn hekeldicht *De Nieuwejaarsdag* (2); hetzelve te uitvoerig zijnde om hier mede te deelen, kiezen wij een korter ſatyrisch ſtukje, getiteld:

VERDIENSTE EN FORTUIN.

In vroeger eeuwen plag Fortuin, gelyk men zegt,
In min en vriendſchap met Verdienste altoos te leeven,
Jà, zonder arg aan haar de hoogerhand te geeven,
Omdat haar ieder achtte als deugdzaam en oprecht.
Dit kon de Domheid niet verdraagen.
Zy, die ſteeds greetig was om ſchatten na te jaagen,
Moest telkens om haar onkunde achterſtaan,
En zag Verdienste altoos met nydige oogen aan.
In 't eind' riep ze al haar ſpeelgenooten
Op zeekren morgen by elkaêr,
En ſprak: Hoort wat ik heb beſloten.
De zaak valt moeijelyk noch zwaar.
Fortuin is wuft van aart: zy wil geliefkoosd weezen.
Wanneer Verdienste iets goeds verkrygt,
Schryft

(1) Epigrammatiſche Anthologie, bl. 121.

(2) Nagelaten Poëzy, bl. 1.

Schryft zy 't haar' arbeid toe, en zwygt.
Zoo ras Fortuin van ons gefmeekt word en geprezen,
Verkrygen wy gewis haar gunst,
En lagchen om Verdienste en Kunst.
Straks riepen ze als om ftryd: Fortuin! wees ons genegen,
Schenk ons, ô fchoone! uw' dierbren zegen!
Gy zyt de rykfte vrouw, die op het aardryk leeft,
Wat toch verfchilt het u aan wien ge uw fchatten geeft?
Fortuin zich ziende van een menigte aangebeden,
Liet zich door 't laf gevlei van Domheid overreden.
'k Zal weldoen, dacht ze, aan haar die my het meeste roemt.
't Is voor Verdienste veel als zy myn' naam flechts noemt.
De Domheid, thans verrykt, wierd trotfcher dan te vooren.
Zy kleedde zich in 't goud en maakte goede cier.
Een kapfel naar den nieuwften zwier
Verborg voor elk haare ezelsooren,
En met dien toeftel fcheen ze in haar' verhoogden ftaat
Verftandiger van brein en fchooner van gelaat.
Sints heeft Fortuin wel meest een' andren weg genomen.
Verdienste word veracht, Fortuin alom gevleid;
En 't is alleen toevalligheid
Indien zy in 't vervolg elkander tegenkomen (1).

Zijne zangftukjes zijn los en bevallig; een paar willen wij affchrijven.

BEDE AAN BACCHUS.

Kom, Bacchus! help my in myn' druk!
Ik min, maar tot myn ongeluk.
De koelheid van myn lief baart my de wreedfte plaagen.
Wreek, wreek my van Cupidoos laagen.

Werp

(1) Nagelaten Poëzy, bl. 16.

Werp aanstonds, voor Climenes oog,
In uw verrukkend vocht zyn' koker, pyl en boog;
Ja werp hem zelf daar by, om dus zyn' aart te temmen.
Wat zal 't een aartig schouwspel zyn,
Wanneer, op golfjes van den wyn,
Het dartel minnewicht zich redden moet met zwemmen (1)!

ONVOORZICHTIGE BERISPING.

Vliegje! wyk: hoe dus verblind!
Wilt ge rondom 't kaarslicht zweeven?
Zie, gy speelt slechts met uw leven.
Wyk, de vlam zal u doen sneeven...
Maar ben ik niet zelf ontzind?
Dafnes glans houd me opgetoogen:
'k Zeng me aan 't licht van haar schoone oogen,
En ik blyf haar echter by.
Vliegje! ik ben zoo dwaas als gy (2).

De bekende gezelschapszang:

Hoe zoet *is 't daar de vriendschap* woont (3), enz.

is insgelijks van zijne hand; gelijk ook de geestige bijschriften op eenige prenten naar de schilderijen van C. TROOST.

PELS (ANDRIES) (4), een Amsterdamsch Regtsgeleerde, gaf in 1668 *Didoos dood*, treurspel in

(1) Nagelaten Poëzy, bl. 34.
(2) Ibid. bl. 36.
(3) Ibid. bl. 38.
(4) N. G. VAN KAMPEN, Geschiedenis der Nederl. Letteren en Wetenschappen, I Deel, bl. 364.

in drie bedrijven, in het licht, met een tusfchenfpel, *Julfus* genaamd. Hij was Regent van den Schouwburg en oprigter van het vermaarde kunstgenootfchap *Nil volentibus arduum.* In 1678 leverde hij eene gerijmde overzetting der *Dichtkunst van* HORATIUS, op onze tijden en zeden gepast; deze arbeid is gansch niet verwerpelijk, zoo min als zijn oorfpronglijk leerdicht *Gebruik en Misbruik des Tooneels*, het welk hij kort vóór zijn' dood, die den 3 Julij 1681 voorviel, uitgaf. Nog beftaan er van hem twee deelen met *Minneliederen en Mengelzangen*, in 1684 gedrukt. Hij was zeer ingenomen met de Franfche tooneelwetten en veroordeelde alles wat daarmede ftrijdig was. PELS en zijn genootfchap meenden de dichtkunst op te bouwen door het voorfchrijven van bekrompen regelen en grillige wetten, en bewerkten daardoor juist het tegendeel. Langer dan eene eeuw werden deze zoogenaamde regelen angstvallig opgevolgd, waardoor de dichtkunst natuurlijk tot werktuiglijke verzenmakerij verviel, die, even als de wiskunde of eenige andere wetenfchap, aangeleerd kon worden. Ondertusfchen, als men billijk wil zijn, is het PELS niet te wijten dat men zijne voorfchriften (misfchien in zijn' tijd nuttig en goed) naderhand als de hoofdzaak bij het zamenftellen van dichtftukken befchouwd heeft. Reeds de groote ANTONIDES voerde een' hevigen twist met PELS aangaande het wezen der poëzij; doch de ftrijd was te ongelijk; één dichter tegen een geheel leger rij-

rijmers met den bewonderden PELS aan het hoofd, moest het natuurlijk verliezen.

PERCLAES (NICLAES), lid van de rederijkkamer *Den Boek*, te *Brussel*, leverde op het blazoenfeest, gehouden te *Mechelen*, den 3 Mei 1620, een refereyn, waarin hij de eigenschappen der deugd op eene regt curieuse wijze optelt. Het stuk is als het ware een register in kreupel rijm der erbarmlijke wijsgeerig-moreele begrippen van dien tijd. Met het geheel willen wij den lezer hier niet vervelen; maar eene strophe zal hier misschien hem een' medelijdenden glimlach afpersen.

Deught soeckt onnooselheyt met medlijden vrindelijck,
En keert haer af van besmettinghe der sonden;
Deught gaet bouen vrijheyt, en ghesontheyt mindelijck,
Sy loont haer seluen door goey daet bekindelijck,
Met prijs, loff, en eere, weerdich om doorgronden;
Sy can wesen op alle plaetsen gheuonden;
Sy dicteert recht, en spreckt door puer eloquentie,
Sy ionnet elck weluaert, door groetinghe ontbonden,
Daerom staet haer toe oock alle reuerentie;
Haer ghesellinne die heetet Patientie.
Deught vliet en haetet alle verkeerde ghedachten,
Sy lijdt veel hitte, coude in abstinentie;
Men siet haer eylaes dolen by daghen en nachten
Nochtans can deught naer alderley kennis trachten;
Sy bekennt haer schad en last explootelijck,
Daer sy door ontringelt wordt van veel geslachten,
Deught vry,, verheught bly,, en brenght vreucht by,, nootelijck (1).

PERK

(1) Schatkiste der Philos. ende Poëten, bl. 7.

PERK (CORNELIS), geboren te *Hilverſum*, den 21 Junij 1770, werd door den verdienstelijken C. WERTZ opgeleid tot onderwijzer der jeugd, en vervolgens in die hoedanigheid geplaatst aan het hoofd der ſchool des tweeden departements der Maatſchappij *Tot Nut van 't Algemeen;* hier was hij regt in zijn vak werkzaam; hij had de gelukkige begaafdheid om kinderen niet alleen de vereischte kundigheden in de noodigſte wetenſchappen mede te deelen, maar hij paarde met eene onvermoeide vlijt, oefening en werkzaamheid, eene groote mate van geduld, inſchikkelijkheid en zachtmoedigheid. Vele nu reeds volwasſenen, die zijn onderwijs, het zij in de departementsſchole, het zij in die van WERTZ genoten hebben, zullen gaarne de loffpraak toeſtemmen, die wij den braven man, wiens vriendſchap een der ſtreelendſte genoegens van onze jongelingſchap uitmaakte, hier geven, en zijn' naam hier als dichter, hoewel mogelijk met eenige bevreemding, zeker met evenveel genoegen vermeld zien, als wij dien hier in deze hoedanigheid vermelden. Bij de enkele vermelding echter kunnen wij het te minder laten, omdat de zedige PERK bij weinigen als dichter, en, wat meer is, als bevallig en verdienstelijk dichter bekend is, naardien hij weinig of genoegzaam niets heeft laten drukken, maar zullen een paar uit eenigen zijner dichtſtukjes hier mededeelen, die in handſchrift ons door zijne familie zijn medegedeeld. Onder veel aardigs en geestigs in een dichtſtuk op de zilveren bruiloft van zijn' be-

behuwdbroeder en zuster J. BUYS en S. M. FRERICHS komt ook het volgende bevallige beeld voor:

De frisſche lente, rijk omgeven
Met bloemen, praalt in 't jeugdig groen:
De maagden, ſchooner dan 't ſaizoen,
Gaan ſchuw en blozend langs de dreven.
Dit is, ô jaar! uw ochtenduur;
Dit is de bruiloft der natuur.

De zomer, trotsch op eerstelingen
Staat van den teedren bloei beroofd;
Maar biedt ook reeds verkwikkend ooft.
De maagden zijn al echtelingen.
Nu roept natuur 't verbonden paar
Ter kopren bruiloft van het jaar.

Nog heeft men ſlechts een proef bekomen
Van 't geen de vruchtbaarheid vermag:
De voorraad meerdert bij den dag,
De jonge telgen worden boomen.
Natuur biedt nektar, ooft en graan,
En rigt haar zilvren bruiloft aan.

Thans heeft de veldeling het koren
Den gulden handel toevertrouwd,
En graan en zuivel worden goud:
Voor noeste vlijt gaat niets verloren.
Het uur der winterrust is daar
En 't gouden bruiloftsfeest van 't jaar.

Even bevallig is het door hem geſchrevene

IN HET ALBUM VAN MEJUFFROUW A. B.

Zoo lieflijk als het groen in ſchoone lentedagen,
Zoo zoet als koele drank bij zomerzonneſchijn,
Zoo ſchoon als in den herfst de rijpe vruchten zijn,
Zoo ſtreelend als het vuur bij barre wintervlagen,
Zoo lieflijk, zoet en ſchoon, zoo ſtreelend zij uw lot.
Uw lente lagche u aan, uw zomer zij genot,
Uw najaar rijk in vrucht, de winter uwer dagen
Moge u als de avondſtond des ſchoonſten dags behagen.

Ons beſtek niet toelatende hier een der uitgebreidere dichtſtukken mede te deelen, geven wij nog dit puntdicht:

OP DE KLEINTJES PASSEN.

Een jager ziet een hert en ſpant alree den boog;
Maar ſtraks valt een patrijs den ſchutter in het oog:
Hij wil dien vogel eerst in zijne vlucht verrasſen,
Schiet af, doch raakt hem niet. — Nu doelt hij op het hert,
Dat echter, reeds te ver, ook niet getroffen werd:
Zoo gaat het groote liên die op de kleintjes pasſen.

De verdienstelijke man overleed in den besten bloei zijns levens, den 1 April 1813. Van hem een Kersdicht in Kl. Dichtl. Handschr. II 116

PERPONCHER (WILLEM EMMERY DE) SEDLNITSKY (1), Heer van *Wolphaartsdijk*, ſproot uit een oud adelijk geſlacht, het welk eertijds in *Frankrijk* de aanzienlijkſte magiſtraats- en krijgs-

(1) H. ROYAARDS *Oratio de* G. E. à PERPONCHER. N. G. VAN KAMPEN, Geſchied. der Nederl. Letteren en Weteuſchappen, II Deel, bl. 582.

krijgsambten bekleedde, den naam van MAISONNEUVE voerde, en met eene Poolſche magnatenfamilie vermaagſchapt was, SEDLNITZKY genaamd, doch het welk zich ſedert eene lange reeks van jaren hier te lande gevestigd en met de aanzienlijkſte geſlachten, onder anderen ook met dat der WASSENAERS, verbonden had. Hij werd geboren te *Utrecht* den 15 April 1741. Zijne aanzienlijke ouders gaven hem eene deftige opvoeding, en lieten hem in onderſcheiden talen en wetenſchappen onderwijzen, zoodat hij met een' goeden voorraad van nutte kundigheden zich nog eenigen tijd aan *Utrechts* hoogeſchool in de hoogere wetenſchappen oefende, en in 1765 na het verdedigen zijner disſertatie *De Origine Dynastiarum Hollandiæ* tot Doctor in de wijsbegeerte bevorderd werd. Hij behoorde onder de aanzienlijkſte ingezetenen des lands, en bekleedde de gewigtigſte posten van ſtaat en regering, was lid van de Ridderſchap en Staten der provincie *Utrecht* en derzelver afgevaardigden, Ridder van den Nederlandſchen Leeuw, Curator der Utrechtſche hoogeſchool, beſtuurder van het genootſchap der Kunsten en Wetenſchappen aldaar, en nog in veelvuldige andere betrekkingen nuttig werkzaam. Zijne zucht voor de wijsbegeerte, dichtkunst en fraaije letteren, en zijn ijver voor den godsdienst en goede zeden, zoo blijkbaar uit zijne menigvuldige ſchriften (1), verwier-

(1) Eene volledige lijst van dezelven vindt men achter zijn *Overwegend Verſlag van den oorſprong en voordgang, zoo der ver-*

wierven hem de achting van al wat weldacht, ook bij de zoodanigen die met zijne begrippen niet instemden, welken in 's braven mans jeugd, vooral bij de zoogenoemde wedergeborenen en andere mystieken, bijval vonden, doch allengs met hem verouderd waren.

Door alle staatsstormen en omwentelingen heen, die ons vaderland gedurende zijn' leeftijd beroerden, had de eerwaardige PERPONCHER in al zijne betrekkingen de algemeene achting behouden, en het vertrouwen, dat men in hem stelde, geregtvaardigd; bijkans nimmer of zelden was dan zijne rust en genoegen gestoord geworden; doch in den laten avond van den 24 November 1813 werd de edele grijsaard, die zich van geene misdaad hoegenaamd bewust was, met de Heeren RAM, SINGENDONCK en BUDDINGH, door de Fransche policie gewelddadig uit hunne huizen gehaald en met zoogenaamde *gendarmes* naar *Parijs* vervoerd, alwaar zij als gemeene gevangenen tot den 17 Maart 1814 in hechtenis gehouden en door de tusschenkomst van den voormaligen Koning van *Holland* uit den kerker ontslagen, maar verpligt waren in *Parijs* te blijven (1). Eerst na den geheelen val van BONAPARTE keerde PERPONCHER met zijne medege-

verwildering als der beschaving, onder de menschen en volken, naar den loop der Geschiedenis ingerigt, I Deel, *Utr.* 1819.

(1) H. BOSSCHA, Geschiedenis der Staatsomwenteling, in 1813, I Deel, bl. 222.

gevangenen naar het inmiddels verloste vaderland te rug (1).

Na de noodlottige inlijving van ons vaderland in het Fransche reuzenrijk in 1810, had de alverdelger ook bevel gegeven tot de vernietiging der hoogescholen van *Harderwijk* en *Utrecht* (de laatste bleef bestaan door de zorg der stedelijke regering); doch een besluit des Konings van den 2 Augustus 1815 opende voor *Utrechts* hoogeschool een nieuw tijdperk van luister; op den 6 November 1815 werd dezelve naar de nieuwe inrigting plegtig ingewijd met eene aanspraak van den grijzen PERPONCHER, in zijne hoedanigheid van voorzittend Curator, en eene redevoering van den Hoogleeraar HERINGA (2). De wakkere man bekleedde het gewigtig ambt van Curator in den avond van zijn leven met den grootsten ijver, en even veel lust en genoegen als iemand van middelbaren ouderdom; getuige hiervan is zijn in 1816 uitgegeven geschrift: *Aan de op 's Rijks Hoogescholen studerende Jeugd*, hetwelk een *vademecum* voor ieder' jong' student behoorde te zijn. Als dichter, en als zoodanig moeten wij den edelen PERPONCHER hoofdzakelijk hier beschouwen, heeft hij zeker slechts aanspraak op wei-

(1) Men vindt een naauwkeurig verhaal van hetgeen hen in hunne gevangenschap wedervaren is in PERPONCHERS *Spreuken*, *Opgaven*, *Overwegingen*, enz. V Stuk.

(2) De *Redevoeringen* en *Dichtstukken* bij die gelegenheid zijn in een' bundel uitgegeven te *Utrecht*, bij PADDENBURG en SCHOONHOVEN, 1815.

weinig meer dan middelmatige verdienste, en haalt in kunstvermogen niet bij zijne vóór hem gestorven vrienden VAN ALPHEN en VAN DE KASTEELE (1), in wier geest en smaak hij zijne dichtstukken opstelde; echter is in dezelven veel goeds, dat hem den naam van dichter niet geheel onwaardig maakt. In 1808 gaf hij, „herzien, besnoeid en vermeerderd," eene *tweede uitgave* (de eerste kennen wij niet) zijner *Gedichten* in het licht. De verzameling bestaat uit oorspronglijke en vertaalde, meest rijmlooze dichtstukken over ernstige en stichtelijke onderwerpen, eene soort van *Georgica*, in drie zangen, getiteld *De Zeeuwsche Graanbouw*, en een bijna gelijkaardig opstel, *Palemon*, *Duingedicht* geheten, mede in drie zangen, en beide door aanteekeningen opgehelderd. Deze beide gedichten behelzen vele agrarische bijzonderheden, voor den practischen landbou-

(1) Zijn lofredenaar deelt het volgende getuigenis van een' bevoegd' kunstregter desaangaande mede: „PERPONCHERII „*carmina, varii etsi argumenti, quadam tamen omnia excellunt* „*praestantia. Si minus sonorum harmonia delectant, rerum tamen* „*pondere eminent. Carminibus in suis* PERPONCHERIUS, *uti et* „*amicus ejus, Beatus ille* HIERONYMUS ALPHENIUS, *docet, et* „*usui est; et tametsi* ALPHENIUS *ad altiora ferri videtur, noster* „*tamen, tum in aliis, tum in Josepho pingendo egregie ostendit,* „*ingenium, mentis solertiam et vim, quin imagines instaurandi* „*facultatem, foecundam illam poëseos matrem, ei vel in ipsa* „*senectute nunquam defuisse. Pingitur in hisce natura, pin-* „*guntur omnia, quae homines circumdant, describuntur mortalium* „*ingenia moresque coloribus nativis, ita ut ipse tuis oculis res* „*hominesque intueri, horumque indolem perspicere tibi videaris.*" H. ROYAARDS Oratio, pag. 15.

bouwer welligt belangrijker dan voor den gewonen lezer, doch de lezing is niettemin behagelijk. Al deze dichtſtukken dragen meer blijken van overpeinzing en bedachtzame raadpleging met anderen dan van vlug vernuft en ſtoute verheffing op eigen wieken.

Hoe zeer het in ons plan niet valt om hier proeven van 's eerbiedwaardigen mans dichttalent mede te deelen, moeten wij toch een oogenblik nadenkend vertoeven bij het volgende denkbeeld, van de Gobelijnſche tapijtwerkers ontleend:

Hoe maakt men 't fraaist tapijt? Van averegts;
Men ziet niet wat men werkt; een blinde regel
Is 't rigtſnoer; ſtip bij ſtip, gedaanteloos,
En zonder orde, houding, of ſchakering;
Maar keert men 't om, dan prijkt het ſchoonst tafreel.
Wij werken eveneens: 't ſchijnt all' verwarring;
Maar wacht op 't eind': 't zal alles ſchoonheid zijn;
Ook waar gij zelfs verwoesting dacht te ſpeuren.
Werk rustig voort, gehoorzaam en geniet,
Geloof, en wees gerust in Gods volmaaktheid (1).

Deze leer is zeker wel troostrijk; maar ons zou derzelver waarheid nog bewezen moeten worden; en dan zouden wij nog de 64ſte vraag uit den *Heidelbergſchen Catechismus* op dezelve toepasſen. Wij hebben er zoo velen averegts zien werken, in de verwachting dat het einde van hunnen arbeid goed zou zijn, die zich jammerlijk bedrogen vonden. Daar-

(1) Gedichten, bl. 66.

Daarbij, als „ een blinde regel het rigtsnoer" is bij hetgeen men verrigt, dan is niemand verantwoordelijk voor zijne daden; zelfs de snoodste booswigt zou dan zeggen:

Wacht maar op 't eind': 't zal alles schoonheid zijn.

Zulk een optimismus hebben zelfs POPE en VILLAUME niet geleerd. Er zijn meer plaatsen in deze gedichten, die bewijzen dat PERPONCHER, als wijsgeerig dichter, weinig bekendschap met de nieuwere philosophie had, die welligt ook niet in zijn' smaak viel. Wij willen echter met deze aanmerking niemand voorinnemen tegen geschriften van een' man, wiens nagedachtenis bij ons in hooge achting staat, en die onbetwistbaar veel nuttigs en betrachtenswaardigs behelzen.

De eerbiedwaardige en bijkans tot zijn' jongsten snik voor al wat edel, goed en schoon is werkzame grijsaard stierf zacht en zalig, den 15 Junij 1819, in zijne geboortestad, betreurd door twee dochters en eene meer dan vijfentachtigjarige zuster niet alleen, maar ook door ieder' weldenkenden, die hetzelfde doel wil dat hij wilde, al was het dat hij eenige verouderde en onbruikbaar geworden middelen daartoe aanwendde, van welker efficaciteit hij ter goeder trouw overtuigd bleef, om dat men het nieuwe moediger durfde wederspreken dan het oude, dat met zoo veel behendigheids tot staatsmaxime was aangenomen geworden, doch wier nietigheid reeds bij zijn leven door de afscheiding der kerk van den staat in 1795 gebleken was.

PERS

PERS (DIRK PIETERSZ.), een geleerd Amsterdamsch Boekverkooper en verdienstelijk dichter, bloeide in de eerste helft der zeventiende eeuw. Zijne gedichten, doorgaans van eenige uitgebreidheid, en Bijbelsche of historische onderwerpen behelzende, zijn zeer zin- en zaakrijk; zijn dichttrant heeft veel overeenkomst met dien van KRUL en CATS, doch is steviger dan die van den laatsten. Nergens bijna vinden wij den verdienstelijken arbeid van den werkzamen man vermeld dan in een bijschrift op zijne afbeelding bij G. BRANDT (1). Wij bezitten van hem: *Lucretia ofte het Beeld der Eerbaerheydt*, Amst. 1624. *Bacchus Wonder-wercken, waerin het recht Gebruyck en Misbruyck des Wijns door verscheyden vermaecklijcke, eerlijcke en leerlijcke Historien wordt afgebeeld; en de lasteringe der Dronkenschap met levende verwen afgemaelt*, Amst. 1628; *Ionas de Straf-Prediker*, Amst. 1635; allen met koperen platen, en eene vertaling van C. RIPA's *Iconologia of Uitbeelding des Verstands*, Amst. 1644. Er bestaan mogelijk nog meer werken van hem, die niet tot onze kennis gekomen zijn.

Tot eene proeve van 's mans gewis niet onbehagelijken dichttrant en rijkdom van denkbeelden, deelen wij de volgende lofspraak op den wijn hier mede:

De wijn is Gods geschenck, een schepsel seer verheven,
Van God alleen den mensch tot nuttigheyt gegeven,

Tot

(1) Poëzy, I Deel, bl. 91.

Tot een besonder eynd, tot een gesonde dranck,
Tot yeders nut en heyl, en tot des Scheppers danck.
Iehova heeft dees dranck te offren hem bevolen,
Ten eynde dese reuck sou stygen na de Polen,
Als aengenaem voor God, en tot des menschen vreughd,
In matigheyd genut in uytgelesen deughd.
Noyt aengenamer plant, noyt aengenamer leven,
Is onder alle vrucht den mensche oyt gegeven,
Tot onderhoud van 't lijf, tot voedsel voor den mensch,
Voor alle smert en rouw, een lieffelijcke wensch.
Wel qualijck onderrecht, die dese soete vruchten,
Alleen tot slempery misbruycken, en genuchten,
Alleens of dese dranck tot dronckenschap en lust,
Was oorsaeck van het quaed en van haer sotte rust,
Neen, neen, sy is alleen het eelste sap verkoren,
Dat oyt de werrelt droegh, of worden sal geboren:
Een voorsmaeck, soo 't vermach te singen mijn gesang,
Een voorsmaeck van Gods wijn, dien Goddelicken dranck.
Sy is der aerden bloed, het leven van ons aders,
Die ons natuur verquict so çierlijck in haer bladers:
Wiens wesen is so reyn, als 't suyver cristallijn,
Waer voor de diamant moet wijcken en rubijn:
Wiens lieffelijcke geur den krancken doet verrysen,
Wiens smaeck een yder mensch moet op het hoogste prysen,
En geven haer den roem, dat geen gemaecte schijn,
Kan halen by haer deughd, kan halen by den wijn.
Sy maect een grage maegh, en suyvert u van binnen,
De leden sy verfrischt, en scherpt de stompe sinnen,
En u swaermoedigh hert, met sorgen over-laen,
Verdrijft sy door haer geest en doetet van u gaen:
V wangen bleeck en vael, met sneeu-wit overtogen,
Die bloost sy als corael, en maect u klare oogen:

En

En reynight u gebloed, en matight uwe kracht,
Het heete word verkoeld, en 't koude word verſacht.
Des menſchen herte klimt, met blijdſchap opgeſtegen,
En danct dien grooten God voor ſynen milden zegen:
En ſchildert een geſangh, van dees gewenschte vrucht,
Ter eeren van dien Heer, met aengename ſucht.
Het ſingt, ô groote God! die uyten grond laet wasſen,
Al wat den menſche voed, en op den mensch kan pasſen:
Die door u goede Geest, ſo gunstigh hebt geplant,
De visſchen en het kruyd, de dieren op het land:
Die, om den mensch alleen, doet uyt u rijcke vlieten,
Den zeghen op ons huys en op de velden gieten,
En ſwangert al dees vrucht, door eene ſwoele dracht,
En maectſe bol en rijp, door een verborgen kracht.
Dit ſien wy, groote God! wy ſien u gulden ſtralen,
Wy ſien u lieflijck oogh op alle menſchen dalen:
Wy ſien een vochte dauw, gelijck een linnen kleed,
Of als eèn ſtille zee, op alle ding geſpreed:
Wy ſiender wederom veel hondert duyſent bladen,
Waer yeder, van den dauw, een druppel heeft geladen,
En ſuygt dien friſſchen dranck, met een ſo gragen tocht,
En lect de peerlen op van dit geſegent vocht.
Wy ſien dat yeder Bloem ſtaet dertelijck te proncken,
En liefkoost ſynen God met vriendelijcke lonken:
Wy ſien het geyle bosch met telgen uytgeſtrect,
Dat al haer weeldrig loof ten hoogen Hemel trect.
Maar boven al de Druyf, die met haer dorre loten,
Vyt een ſo dorren hout komt wonderlijck geſchoten,
Omſchaduwt uwe gunst, vermits haar bladers ſtaen,
Met trosſen van de ranck in overvloed gelaen.
Met trosſen van de ranck, die bol en opgereſen,
Een ſonderlinge aert vertoonen door haer weſen,

Die

Die met een ſuyver waes en bladers overſtraelt,
Beſchut zijn voor de kou, wanneer de Sonne daelt:
Die voor den fellen brand met loovers zijn beloken,
En leggen in een ſael, een groen prieel gedoken,
So dat geen ſtuur geblaes haer bladerrijcke tent
Kan quetſen en verdoen, maer houtſe ongeſchent.
Daer laet ghy dan een ſtroom in hare borsten bloeyen,
En doet ſo ſoeten dranck uyt al haer aders vloeyen,
Met wonderlijcke geur, en een geçierde glans,
Die ſtadighlijcken groent gelijck een lauwer-krans (1).

Na de vergelijking van CHRISTUS met een' wijnſtok in den gewonen mystieken ſmaak, vervolgt hij dus geestig en bevallig:

Wanneer ick ſie den wijn van uyt de roemers ryſen,
So ſta ick als verbaest, en kan haer niet volpryſen,
Ick ſieder een Fonteyn, die vol van aders ſpruyt,
En bortelt met geweld haer ſoete ſtralen uyt:
En 't krielter onder een als 't wel-ſand, dat gedreven,
Komt door een ſnelle tocht, te wonderlijcken ſweven,
En menght ontelbaer ſtof, de ſanden onder een:
En 't is noch ſand, noch ſtof, maer 't is de geest alleen.
Wie lustelijken ſiet, wanneerſe wort geſchoncken,
Het glaesjen fris geſwenct en ſuyverlijck gedroncken,
Beſiet een levend ſchuym, dat in de roemer dreyt,
En langs ſo meer verdwijnt, en om de randen ſpreyt.
„Een voorbeeld, of ons geest, door 't ſlyten van de jaren,
„Waer grijs en ſonder lust, het leven wegh gevaren,
„De wijn die maect haer jong, wat grijs is en verdort,
„Wort weerom, door den wijn, het leven ingeſtort.

Als

(1) Bacchus Wonderwercken, bl. 9.

Als 't glaesjen is gekroont, met ranxkens overtogen,
Ghy siet eene groene stroom, in 't stralen van u oogen:
Vol lieffelijck beval, en jeughdelijck gepronck,
De eere van den wijn, de schoonheyd van den dronck.
Of schoon het rijcke bosch roemt van haer eycke boomen,
Van Cedren en Cypres met vruchten uytgenomen:
So trotst dees dorre plant het alderdierste hout,
En terght, met hare vrucht de boomen van het woud.
Wegh vruchten! wijct ter sy, het leven wort geboren,
Dees plante wort gelooft, voor allen uytvercoren:
O wonderlijcke vrucht van een so dorren ranck!
Wegh boomen met u vrucht, wy loven haren dranck (1).

Het misbruik van den wijn wordt vervolgens opgesomd en door verscheiden historiën en anecdoten, de dronkenschap betreffende, verlevendigd. Op dit wezenlijk aardig gedicht volgt een zeer geestig hekeldicht, *Suyp-stad*, *of Dronckaerts Leven* getiteld, waarin het niet aan Attisch zout ontbreekt.

PETERS (JAN), lid van de rederijkkamer *De jonge Laurieren*, te *'s Hertogenbosch*, behoorde geenszins onder de minsten der fraaije geesten, die op het blazoenfeest der *Peoen* te *Mechelen* den 3 Mei 1620, verschenen. Hij onthaalde de broeders aldaar op een *Nievw Liedeken*, waarvan wij hier het eerste couplet afschrijven:

Onlancx lach ick vol fantasye
In een prieel seer lieffelijck en schoon,
Daer gemoete my doen ter tye
Een Ioffrou gherieffelijck en idoon:

Sy

(1) Bacchus Wonderwercken, bl. 12.

Sy riep laet alle droefheyt varen,
En wilt met my vermeyden gaen,
Ghelijck als amoureuſe karen (1),
Terſtont was ick haer onderdaen.

Deze „ gherieffelijcke Ioffrou," moet men weten, was Rhetorica; wij gingen, verhaalt PETERS, verder,

Wy ghingen ſamen deuiſeren
Seer vrymoedich ſonder eenich bedwanck
Onder een lind weert om lauderen (2).

Het geheele lied bewijst dat PETERS eene gemeene *fille publique* onderhanden had.

PETIT (PAULUS) leerden wij insgelijks als rederijker kennen uit *Der Redenryckers ſtichtige t'Samenkomſte te* Schiedam, *in* 1603, en uit *Vlaerdinghs Redenryckberg*, in 1617 te *Amſterdam* gedrukt.

PEYS (ADRIAAN) bloeide in de laatſte helft der zeventiende eeuw, en leverde den Amſterdamſchen ſchouwburg verſcheiden zeer middelmatige tooneelſtukken (3). Paquot Mem. II 618 noemt er 18 op.

PEYSTER (ABRAHAM). Van dezen beſtaat een gerijmd handboekje voor dienstboden, getiteld: *Model der Vryheid in dienstbaarheid* in 1718 te *Rotterdam* gedrukt.

PIENS

(1) *Cari*, waarden, geliefden.
(2) Schatkiste der Philoſ. ende Poëten, bl. 281.
(3) Naemrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, AZ. bl. 82.

PIENS (FELIX MARTINUS), een zeer verdienstelijk Vlaamsch dichter, bloeide in het laatst der achttiende eeuw; zijn welig vernuft ftak ongemeen voordeelig af bij de koude, matte en gladgefchaafde verzen zijner Hollandfche tijdgenooten. De Heer WILLEMS (1) deelt uit zijn ongemeen fraai dichtwerkje, *Treurig Aanwijs van menig ongelijk Houwelijk* getiteld, en in 1775 te *Brusfel* gedrukt, een regt fchilderachtig fragment mede.

PIERSON (CHRISTOFFEL) (2) werd geboren in *'s Hage*, den 19 Februarij 1631, en door zijne ouders tot den koophandel opgeleid; doch hij had meer genegenheid voor de fchilderkunst, waarin hij door BARTHOLOMEUS MEYBURG onderwezen werd. Hij zettede vervolgens zich te *Schiedam* neder, waar hij zich met het fchilderen van portretten en historiën bezig hield. In 1653 deed hij met gemelden MEYBURG eene reis naar *Duitschland;* op de terugreis hunnen weg nemende door het Zweedfche leger, het welk toen bij *Bremervörde* lag, geraakten beide kunstenaars in kennis met den Veldmaarfchalk WRANGEL, wiens portret, gelijk ook die van verfcheiden andere legerhoofden, zij fchilderden en rijkelijk daarvoor betaald werden. De Veldmaarfchalk bood

(1) Verhand. over de Nederduitfche Tael- en Letterkunde, II Deel, bl. 175.

(2) A. HOUBRAKEN, Schouwburg der Schilders, II Deel, bl. 260. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXIV Deel, bl. 22.

bood beiden kunstenaars brieven van voorſchrijving aan om hofſchilders te worden van de Koningin CHRISTINA, doch beiden waren daartoe ongenegen, en keerden naar *Holland* te rug. Van *Schiedam* verhuisde PIERSON naar *Gouda*, waar hij veel gelds won met het ſchilderen van jagttuig, vogelkooijen en ſchietgeweer op behangſels, waarin hij zoo gelukkig ſlaagde, dat men meende deze voorwerpen wezenlijk aan den wand te zien hangen. Ook heeft hij de vermaarde geſchilderde glazen in de Groote kerk te *Gouda* in het klein op pergament afgeteekend, die op het ſtadhuis bewaard worden. Na den dood zijner vrouw begaf hij zich met eene tweede vrouw weder naar *Schiedam*, waar hij vertoefde tot in 1691, wanneer hij andermaal naar *Gouda* verhuisde, alwaar hij den 11 Augustus 1714 overleed.

PIERSON handteerde zoowel de lier als de penſeel, de laatſte zeker gelukkiger dan de eerste; doch de naam van dichter kan hem niet geweigerd worden, al behoort hij dan ook tot den minderen rang. Hij ſchijnt de dichtkunst eerst in gevorderden ouderdom bij de hand genomen te hebben, althans het vroegſte wat ons van hem onder het oog kwam is eene ſoort van leerdicht, genaamd: *Rijm-gedagten op den Lof van de wijdgevreesde Nood*, 1671; zijne vertalingen van het II, VI, VIII en XIIde boek van de *Æneis* en de *Redenſtrijd van* AJAX *en* ULYSSES zijn zonder jaargetal. In 1679 gaf hij eene Pſalmberijming in het licht, ge-

getiteld: *Verſnaarde Koningsharp* (1), met het oogmerk om den kreupelen dreun van DATHENUS te vervangen. Hij vervaardigde ook drie tooneelſtukken, *Mithridates*, treurſpel, 1678, *De Edelmoedige Laodice*, landſpel, 1712 en *Dagobert*, hofſpel, 1714; zijne *Rijmwerken* zijn in 1712 uitgegeven. 's Mans dichttrant is door hem zelven volgendermate vrij karakteristiek geſchetst:

Daar ſtof in 't rijm ontbreekt kan kunst 't gebrek bedekken,
Maar kweelen ſonder kunst kan kleyn gehoor verwekken:
Dit ſal my ſwygen doen daar ik wel ſpreeken mogt,
Indien ik was beſproeid met Hippokrenes vogt;
Mijn yvervyer en kan dat nat niet nedertrekken,
Noch mijn geſigt en mag tot Helikon niet rekken:
Die top ſteekt al te hoog in d' ongemeete logt,
Ik vlieg een korter keer als ſulk een breeden bogt,
En ſweev' nog eenigſins op ſaamgezette ſchagten
Na boven, door den wind van woelende gedagten;
Want wie, te traag van aard, in logge laagte kruipt,
En niet ten hemel loert, maar al naar d' aarde luipt,
Dwaalt, als in duisternis van nevelige nagten,
En ſneuvelt ligt in 't ſand; daar wil ik my voor wagten.

— — — — —

Wat klaarder voorbeeld kan in all's te volgen zijn
Als 't geen gemeen en meest gebruiklijk is? die lijn
(Niet Ariadnes kloen) ſal my nu ook geleiden
In 't doolhof des geſangs, daar ik niet uit ſal ſcheiden,
't En zy my lust ontbreekt om voort te digten. Maar
Ik ſteek te diep in zee, en liep wel ligt gevaar,

In-

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Hist. van het Pſalmgezang, I Deel, bl. 189.

Indien ik in 't begin het zeil soo breed wouw spreiden.
De schapen dwalen ligt die verr' van stal gaan weiden,
Sulks word ik door de vlugt van mijne veer gewaar (1).

PLAAT (CORNELIS). Dat men in platte straattaal eene gebeurtenis dialogiseren en berijmen kan, heeft deze in 1763 getoond met de uitgave van zijn *treur-bly-eyndentspel*, genaamd: *Het Beleg en Ontset van Alkmaar*.

PLANCKE (JOSEPHUS VAN DER). Als een waardig opvolger van JAN DROOMERS (2) leverde hij een uitmuntend pendant tot diens *Langhgewenschte Vredevreught* met zijn *Nieuw Jubile en algemeyne Blyde vreught van de stadt Brugghe*, zonder jaargetal.

PLEMP (CORNELIS GISELBERTSZ.) (3) werd geboren te *Amsterdam* (4) den 25 Augustus 1574,

(1) Rijm-gedagten op den Lof van de wijdgevreesde Nood, bl. 4, 5.

(2) Zie over dezen ons II Deel, bl. 209.

(3) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 220. J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I, pag. 201. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXIV Deel, bl. 26.

(4) Zijne voorouders woonden te *Zaandam*, en schijnen visschers geweest te zijn, die hunnen naam ontleenden van de visschuiten, in dien tijd *Plempen* genaamd; immers zegt hij:

Lembus in assiduo bene piscatoribus usu
Tunc erat, a quo gens Plempia nomen habet.
Amsterod. Monogr. pag. 21.

Doch

1574, waar hij PIETER VAN AFFERDEN (1), gewezen Conrector der Latijnfche fchool, tot zijn' eersten leermeester had; vervolgens werd hij te *Haarlem* door SIMON SOVIUS in de dichtkunst en welfprekendheid, en te *Leyden* door JOANNES GESSELIUS in het Grieksch onderwezen. Hij onthield zich eenigen tijd in *Duitschland*, en werd toen door zijne ouders naar de hoogefchool te *Leuven* gezonden, waar hij zich eerst in de geneeskunde, doch naderhand te *Douai* in de regtsgeleerdheid oefende, en te *Orleans* tot Licentiaat in de regten bevorderd werd. Hij zettede zich neder in *'s Hage*, waar hij eenigen tijd de practijk uitoefende, en toen naar zijne geboorteftad *Amfterdam* verhuisde, waar hij met GEERTRUI DOBBES in het huwelijk trad. Hier fleet hij zijne dagen in eene aangename rust en onder het beoefenen der fraai-

Doch reeds zijn overgrootvader had zich te *Amsterdam* nedergezet,

— *Abavus fe contulit Amfterodamum.*

Ibid. pag. 18.

De geflachtsnamen werden in dien tijd doorgaans ontleend van het beroep der voorouders, of van de uithangborden en figuren der gevels van de huizen, die zij bewoonden; de benamingen der Roomfche kerken te *Amsterdam* zijn evenzoo van de uithangborden der voormalige daartoe verbouwde huizen oorfpronglijk.

(1) Dezelfde wiens geestige *Brevis Descriptio urbis Amstelodamenfis* WAGENAAR uit het *Epigrammatum moralium* overgenomen en voor zijne Befchrijving van *Amsterdam* geplaatst heeft.

fraaije letteren, vriendschappelijken omgang houdende met

VISSCHER, COSTER, KETEL,
En BREDERODE, met CAMPHUIZEN en REAEL
En HOOFT en VONDEL, puik van schryvers altemaal (1).

Hoogen prijs stelde hij inzonderheid op de vriendschap van HOOFT, wiens eerste huwelijk met CHRISTINA VAN ERP hij in een fraai Latijnsch gedicht bezong (2), gelijk hij ook ongemeen veel achting voor het geslacht van HOOFT betoonde, waartoe reeds zijn vader hem vermaand had, gelijk hij zelf getuigt (3), en steeds met lof van hetzelve gewaagde.

De geleerde PLEMP beöefende tevens de Latijnsche en Nederduitsche dichtkunst; zijne dichtstukken in de eerste zijn zeker bevalliger dan die in de laatste taal, gelijk zij ook talrijker zijn. Aan eene verzameling van Elegiën, en vijftien zinnebeelden, aan HOOFT opgedragen, en in 1616 gedrukt, gaf hij den zonderlingen naam van Vuilnis (*Quisquiliæ*); een ander Latijnsch gedicht, *Amsterodamum monogrammon* genaamd, gaf hij gelijktijdig in het licht, waarin de opkomst en oude gedaante der stad aardig beschreven worden. Hij had dit gedicht welligt meer uitgebreid, bij aldien hem de toegang tot

(1) A. PELS, Horatius Dichtkunst, bl. 33.

(2) C. G. PLEMPII *Quisquil.* pag. 95.

(3) *Meque Giselbertus monuit Pater (o bonus!) est gens,*
Cognomen Caput est; hanc volo semper ames.
Amsterod. pag. 16.

tot de ſtadsregisters ware vergund geweest. Twee jaren daarna gaf hij een ander dichtſtuk in het licht, *Myſivs* getiteld, en het leven van CORNELIUS MUSIUS ten onderwerp hebbende, in gerijmde ongemeen vloeijende Latijnſche verzen. Al deze Latijnſche gedichten zijn in 1630 nogmaals in een' bundel herdrukt. Zijn voornaamſte Nederduitſche dichtſtuk is *Der Herdooperen Anſlach op Amsterdam*, uit het Latijn van JAN VAN NIEUEVEEN. In 1637 gaf hij eene *Orthographia Belgica* in het licht, die blijken draagt van zijn' onderzoeklust en gezond oordeel. Ruim twintig jaren vóór GODDÆUS (1) beproefde hij het opſtellen van Nederduitſche Gedichten in de voetmaten der Ouden, en ſlaagde daarin veel gelukkiger dan deze; tot een bewijs daarvan, zoowel als van 's mans ſtevigen dichttrant, ſchrijven wij het volgende af:

DA PACEM DOMINE.

Eeuich, almachtich ſchep-er en behoeder
Van Son en Maen en 't hel-e ſtergewelfſel,
Ook wat omlaech rolt der-ewers of herwers
Ende verandert.

Wie ſal het moorden ſtut-en ende branden?
Wie ſal ons oorlochs fel-e vonken uiten (2)?
Wie ſal in vriendſchaps ſtil-e koelte binden
Onze gemoeden?

Wil-

(1) Zie over dezen ons II Deel, bl, 283.
(2) Uitdoven, *extinguere*.

Wilder als beeren, dul-er als verhongerd
Wolfs gebroet sijn wy sin-eloose menschen:
'T raest al om geld, om prat-e pracht en om 's herts
Geile genuchten.

— — — — — — —

O God! ó laet dijn stem-e louter hooren:
Selve vermaen ons, set al onze seeden
Eens op een ander kam, en houd de paerden;
Voor hol-en hoed ons.

Vreede, waer legt gy ver-ewech begraven?
Vreede, gy sijt schoon, wel om an te merken:
Schuilen en past u, noch holen betaemt u
Niet te bewoonen.

Vreede, kom boven van het onder: heft dijn
Hoofd op, en sijt ons wel-ekome met God,
Met luk en met veel rek-elijk geselschap
Van min en eendracht.

Heil en haef meebrengt, en alle onbehoorlijk-
Heden houd achter, wetten en gewoonten
Sticht en hervoordert; set op hulde Vaders
Durige kransen (1).

Met welke ellendige kunstjes in dien tijd zelfs lieden van smaak zich vermaakten, blijkt uit PLEMPS nieuwejaarsgift (*Strenula*), waarmede hij de opdragt van zijn' *Mysivs* aan NICOLAAS ZOESIUS, Bisschop van *'s Hertogenbosch*, besluit; zie hier hetzelve:

Gou-

(1) *Orthographia Belgica*, pag. 19.

Gaudeamus, laet ons blye
Wesen heden, *hoc in die;*
Filius nam, want den sone
Des goe moeders, *matris bonæ*,
Toont der aerden, *monstrat terræ*
Stellam suam, zynen sterre:
Manè, *serò*, vroeg en late,
Wilt dees loven, *hunc laudate;*
Mensch waerachtich, *homo verè*
Dominus est, is den Here,
Quo beamur, daer wy dore
Salich werden, *Salvatore.*

De geheele aardigheid bestaat daarin, dat men het Latijn of Nederduitsch ieder op zich zelven lezen kan, en het stukje dan toch in dezelfde maat blijft.

PLEMP bleef tot zijn' dood toe, die in het laatst van 1638 voorviel, een ijverig aanklever van den Roomschen godsdienst; VONDEL prees hem deswegens in een karakteristiek grafschrift (1).

PLUIMER (JOAN) (2), waarschijnlijk een Amsterdammer, bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw, was door VONDEL in de dichtkunst onderwezen, en beoefende dezelve in vriendschappelijken omgang met ANTONIDES, BROEKHUIZEN, de BRANDEN, FRANCIUS en anderen zijner beroemde tijdgenooten, bij wie hij zeer gezien was om zijne vro-

(1) VONDELS Poëzij, II Deel, bl. 77.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 251. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXIV Deel. bl. 28.

vrolijkheid en gulhartige beleefdheid. In 1681 werd hij met LODEWIJK MEYER en PIETER DE LA CROIX pachter van den schouwburg voor eene jaarlijksche som van twintigduizend guldens. Behalve eenige tooneelstukken (1), is er eene verzameling zijner *Gedichten* voorhanden, in 1692 gedrukt, die in 1723 door een tweede deel gevolgd werden. Beide verzamelingen zijn onder het geleide van weidsche lofdichten, naar het gebruik van dien tijd, de wereld ingezonden. Voor eenige gedichten op den overtogt van WILLEM III naar *Engeland*, en zijne verheffing tot Koning van *Groot-Brittannië*, werd hij door dien vorst met een' gouden penning beschonken. PLUIMER gold na den dood van ANTONIDES en BRANDT voor een der grootste vernuften, offschoon hij slechts middelmatige kundigheden bezat en geene andere dan zijne moedertaal verstond. Zijne dichtvlugt is waarlijk niet veel hooger dan die van zijne tijdgenoote KATHARYNE LESCAILJE, schoon men vele goede gedachten in zijne verzen aantreft, behelzen zij toch weinig meer dan gerijmde *loci communes*, en het geen honderde malen in proza gedacht en gezegd is; bij voorbeeld:

Ten hoof ontbreekt de rust aan de allergrootste heeren;
Ten hoof besteed men slechts in ydelheid zyn tyd:
Is iemand ongeacht, die wort 'er heel vergeeten:
Is iemand groot, hy word vervolgd van die hem haat:
Den

(1) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKES, No. 254.

Den arme vind ten hoof noch laavenis noch eeten:
De ryke kan zich niet vernoegen in zyn ftaat (1) enz.

en dit kruipt zoo nog ettelijke regels voort, bijzonder gefchikt om zich in flaap te lezen.

PLUIMER (JOOST), welligt een nabeftaande van den vorigen, is vervaardiger van een kluchtfpel, *De Verliefde Lubbert*, in 1678 gedrukt.

POERAET (PIETER), Predikant te *Loenen*, gaf in 1722 te *Utrecht* een' band met rijmen in het licht, die hij *Gedichten* noemde. Eenige pasquillen op de Roomfche kerk en geestelijkheid zouden daarin het eenigfte zijn wat de aandacht kon tot zich trekken, der liefhebbers van fchimpen en fchelden namelijk. Het lust ons niet in dien drek te wroeten, en te onderzoeken

wat beter zy of flechter,
Het Papenquik of 't Geuzengout (2).

Wij ftappen van dezen onverdraagzamen nietsbeduidenden Protestantfchen geestelijken af, om een weinig langer met meer belangftelling te vertoeven bij eenen Catholijken, die vrij wat beter' en nuttiger' arbeid aan het licht gebragt heeft, namelijk

POIR-

(1) J. PLUIMERS Gedichten, I Deel, bl. 57.
(2) Gedichten, bl. 21.

POIRTERS (ADRIANUS) (1), geboren te *Oosterwijk* bij *Heerenthals* in 1606 en geſtorven te *Mechelen* den 4 Julij 1675; hij was Jezuit en een man van veel kunde en bekwaamheden, een zeer verdienstelijk dichter en ervaren ſchrijver. Hij wordt als de Brabandſche CATS aangemerkt, in wiens trant en ſmaak hij veelal dichtte en ſchreef, en, even als deze, van gewone en dagelijkſche zaken partij wist te trekken en allerlei voorvallen te berijmen.

Zijn voornaamſte en bekendſte werk is *Het Masker van de Wereldt*, voor het eerst in 1646 te *Antwerpen* uitgegeven, doch ſedert meer dan vijfentwintig malen herdrukt; voorts *Den allerheyligſten naem* I. H. S. *voor een nieuwjaergift*, Antw. 1647; *Het heylig hof van den Keyzer* THEODOSIUS, Iperen, 1696; wijders nog *Het Duyfken in de Steenrotſe*, *Het Leven van de H.* ROSALIA, *Het heyligh Hert* en *De Ydelheyt der Wereldt*, allen met platen, te *Antwerpen* zonder jaargetal gedrukt.

Een van de aardigſte dichtſtukjes waarmede zijn voornaamſte werk doormengd is, ſchrijven wij af, dat namelijk waar hij een' Boekdrukker dus laat ſpreken:

Ick print hier boecken heel den dagh,
En druck wat dat ick drucken magh,
En heb mijn letters recht gheſtelt,
En al de woorden wel gheſpelt,

Soo

(1) J. F. FOPPENS *Bibl. Belg.* Tom. I, p. 18. J. F. WILLEMS, Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, bl. 94.

Soo datter 't minste niet en schort:
Want waer 't te lanck, of waer 't te kort,
Dees fouten sou ick naderhandt
Oock vinden op 't papier gheplant;
Soo dat ick grooten ernst behoef,
Op dat ick heb een suyver proef.
Een suyver proef daer hanghet aen:
Want anders moet het qualijck gaen.
Al waer 't papier noch eens soo schoon,
Al hadd' den setter dobbel loon,
Al hadd' ick knechten noch soo sterck,
En Calepinus by de werck,
Ontbreeckter iet in 't principael,
Soo is 't bedorven al te mael.
Dat sou men voelen met den tast:
'T is wonder hoe 't een foutje wast.
 Maer dit en is hier niet alleen,
Het is de ouders oock ghemeen,
En 't quaedt gheselschap alsoo kloeck:
Dees drucken oock al eenen boeck:
Dees drucken in de teere jeught
Een leeringh', die niet veel en deught.
Exempels wat en kondy niet!
Ghelijck men in de wereldt siet:
Daer komt een slecht onnoosel kindt,
Dat nerghens in gheen been en vindt,
Dat vat terstondt een boefken aen,
En seyt hem: Laet ons t'samen gaen.
En leydt den soetaert hier en daer,
En leydt hem ick en weet niet waer:
Men kaert, en dobbelt even seer:
Men drinckt, en klinckt van boven neer.

Hy

Hy ſiet daer alle boeverij',
Hy leert daer alle ſchelmerij'.
Daer wordt het geldt hem afgheviſt:
Hy is een boefken eer hy 't wiſt.
En daer maer eerst was eenen guyt,
Daer komter nu een paerken uyt:
De boosheydt die is haest gheleert,
Voor die met boeven wat verkeert;
Want ſelden keerde ſonder vleck
Die was gheweest ontrent het peck.
O Kinders! ſiet wel wat ghy doet!
Al wat men leert en is niet goet:
Beſonder kinders van de ſtraet
En leeren anders niet als quaedt.
En ghy, ô ouders! watje doet,
En ſchent doch gheen onnooſel bloedt;
Maer viert de ionckheydt waerje meught,
En print haer in oprechte deught.
En datter in u niet en zy
Tot hinder van de druckerij.
Want quaey manieren ſetten voort,
Ghelijck een druckfout in een woordt.
Dus vader corrigeert u proef,
Of Hansjen wordt oock eenen boef (1).

Het is immers of men CATS hier zelven hoort; waarlijk, het is geen wonder dat Pater POIRTERS zoo lang de lievelingsdichter der Brabanders gebleven is; zijn toon was juist naar hunne vatbaarheid geſchikt, en ter gunste van zoo veel nuttigs en leerzaams, dat in zijne eenvoudig geſchreven wer-

(1) Het Masker van de Wereldt, bl. 61.

werken gevonden wordt, vergeeft men hem gaarne een' enkelen trek van valsch vernuft; zelfs ook dezen:

Godt is een Pauwensteert, hy steekt rondsom vol ooghen,
Hoe verr' dat ghy vertreckt, hy is u voorghevloghen,
Elck oogh staet op een pen, en watter wordt ghedaen,
Dat stelt hy stracks te boeck, en schrijft het wacker aen (1).

Zelfs de vrij wat beschaafder en godvruchtige JEREMIAS DE DECKER stelde God immers ook voor als een' aardsch' koopman of winkelier met eene pen achter het oor (2).

Wie wilde, kon stof tot spotten en lagchen vinden in zijn *Liedeken tot het nieuw-gheboren kindeken* JESUS, dus beginnende:

O Herderkens al soetjens en sonder ghetier,
Messias rust alhier:
Na, na, na, Kindtje kleyn,
Na, na, na, Kindtje reyn:
Slaept bloem van Jesses stam,
Nu slaept onnoosel Lam,
Slaept nieuw-gheboren Vorst van Israel,
Slaept kleynen Koningh, slaept Emanuel.

Goey-liekens van buyten al stillekens al
Die komt in desen stal:
Na, na, na, enz.

Houdt

(1) Het Masker van de Wereldt, bl. 311.

(2) J. DE DECKER, Rymoef. I Deel, bl. 265. Men zie wegens dit aanstootelijke beeld, en meer dergelijken, mijne verhandeling *Over het valsch Vernuft*, in het *Apollineum*, I Deel, bl. 56.

Houdt op van u ſtormen ghy Noordenwindt,
'T is uwen Heer dit Kindt.
Na, na, na, enz.

Nu Jeſu, nu ſlaept, nu isſet al gheſtilt,
Nu ſlaept alſoo ghy wilt,
Na, na, na, (1) enz.

Nog erger is de triviale beſchrijving van den Bethlehemſchen ſtal, in een ander liedeken, dat wij als een gedenkſtuk der onnozele vroomheid van den goeden Pater hier geheel afſchrijven:

Och! daer en is in deſen ſtal
Niet met al;
Onder dit kleyn dack
Is gheen ghemack.
Jeſus light hier
Sonder vyer,
In den windt,
Ghelijck een kindt,
Vol van druck,
En vol van ongheluck.
Siet, hy light daer op ſtroy,
En hy is gedeckt met hoy;
Is dit voor een Coninghs kindt niet moy?

Een ieghelijck die gaet ter ſy,
Oft voorby,
Daer is gheen beſoeck
In deſen hoeck;
Noch aen de deur
Staet Monſieur,

Noch

(1) Het Masker van de Wereldt, bl. 414.

Noch Mevrouw,
Sy vreest de kouw:
Daer is hier
Noch Maert (1), noch Camenier,
Joseph die gaet op en neer,
Joseph die gaet wegh en weer,
Joseph dient den nieuw-gheboren Heer.

Ik sagh daer maer wat Herders by,
Twee of dry,
En besijden stondt
Den Herders hondt;
D'een die brocht aen
Melck en saen (2),
D'ander quam
Met een wit Lam,
'T derde schonck
Het Kindt een duyve-jonck.
En doen namen sy hun fluyt,
Maeckten t'saemen soet gheluyt,
Daer mé ghinghen sy den stal weer uyt (3).

POMARE (ELIAS DU), een Amsterdamsch regtsgeleerde, werd bij zijn overlijden, den 15 Augustus 1706, door KATHARYNE LESCAILJE in een' lijkzang voorgesteld als een' jongman,

Wiens geest, wiens oordeel en verstand
In kloekheid ver de jaaren ging te boven (4).

Wij

(1) KILIAAN: Maerte, *Ancilla*, *famula*, *ministra*, *ministratrix*; dienstmaagd.

(2) KILIAAN: Saen, *Flos lactis*, *cremor lactis*, *pingue lactis*; room.

(3) Het Masker van de Wereldt, bl. 415.

(4) K. LESCAILJE, Mengelpoëzij, II Deel, bl. 185.

Wij kennen van hem flechts een kluchtfpel, *De Koppelaar uit fpijt, of de gefchaakte Boer*, 1702 en *Virginia*, treurfpel, 1704.

POOK (JAN), een tijd- en kunstgenoot van JAN VAN GYZEN, JACOB ROSSEAU, en dergelijke volks- of ftraatrijmers, gaf in 1709 een *Rommelzoodje* in het licht, vervolgens nog eenige tooneelftukken (1); alles erge prullen, en echter in hunn' tijd meesterftukken van vernuft, in het oog zelfs van befchaafde lieden.

POORTUGAEL (JACOBUS CATHARINUS CORNELIS DEN BEER) werd in het begin van 1775 geboren te *Schiedam*, waar zijn vader LEONARDUS DEN BEER, Burgemeester was. In 1793 verkreeg hij den graad van doctor in de beide regten aan de hoogefchool te *Harderwijk*. Bij de ftaatsomwenteling van 1795 gedroeg hij zich als een warm voorftander van dezelve, en bekleedde verfcheiden aanzienlijke magiftraatsposten; in 1797 werd hij Procureur der Gemeente van *Amfterdam;* doch op den beruchten 12 Junij 1798 van alle politieke betrekkingen ontflagen. Van 1807 tot 1810 was hij Chef der divifie van het ministerie der justitie en politie, en eindelijk overleed hij als lid der ftedelijke regering van *Gouda* aldaar in 1813.

In 1793 gaf hij te *Amfterdam* een bundeltje dichtftukken in het licht, onder den titel van *Mijne ledige Uren*. Dat met het opfchrift *De Onfterfelijk-*

(1) Naemrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, Æ1. No. 1274.

lijkheid, en op eene gevoelige wijze toegewijd aan zijne bruid A. C. M. WASSENBERGH, is het uitgebreidste en in 1792, dus met zijn zeventiende jaar vervaardigd. Wij mogen dit gedicht wezenlijk fraai noemen, al is het dat er eenige overspannen denkbeelden in voorkomen en het geheel eene sentimenteele houding heeft, die men den vurigen verliefden jongeling gaarne ten goede houdt, die FEITH tot zijn model nam, en wiens smaak door de beide VEREULS gevormd werd. Wij moeten er de volgende schoone regels uit afschrijven:

Maer neen! het is geen droom! eens uit de zwarte kimmen —
Van agter 't graf des tijds, zal de eeuwige uchtend klimmen,
Mijn rede is niet misleid door een' bedriegbren (1) schijn;
Er moet een leven nae dit aerdsche leven zijn.

Hoe —

(1) Dit moet onbetwist*baar* en ontegensprek*elijk* zijn *bedriegelijken* schijn; schijn immers is niet passief bedriegbaar, dat is: onderworpen aan bedrogen te worden, maar actief bedrieglijk, dat is: bedriegt zelf. Men zie hetgeen wij in ons IV Deel, bl. 318, *aant.* 4 wegens het misbruik van *baar* en deszelfs crasis *bre* gezegd hebben. *Baar* is eigenlijk een voertuig om te dragen, als lijkbaar, rosbaar enz. gelijk *baren* en *dragen* (in het Engelsch nog *to bear*) synonyme werkwoorden zijn. Dit *baar* nu achter het zakelijk deel van een werkwoord, gelijk in den tekst, geplaatst, kan nooit anders dan in een' passieven zin genomen worden, en hier wordt eene volstrekt actieve beteekenis vereischt. Achter een zelfstandig naamwoord geplaatst, vervormt dit *baar* hetzelve in een bijvoeglijk naamwoord als *dankbaar*, *eerbaar*, *cijnsbaar*, enz. en moet dan in een' actieven zin genomen worden; maar men kan *eerbaar* en *eerlijk* zoo min *promiscue* bezigen als *bedriegbaar* en *bedriegelijk*. Men verschoone het misbruik van dit *bre* voor *lijk* niet met het gezag van BILDERDIJK, die er zich ontel*bre* malen aan schuldig maakt. De tijd van het *ille dixit* is voorbij.

Hoe-zou de rand van 't graf, waer snoodaerds siddren-vreezen,
De grenspael voor den mensch en zijn besteuming weezen..?
Zou de ongeschaepen ziel, die vonk van Gods bestaen,
Zou dat onstoflijk deel dan met het stof vergaen..?
En wij, zo vatbaer om een hoger heil te smaeken,
Wij slaepen in het niet, om nimmer weêr te ontwaeken..?
Waeröm die zoete hoop op beter vaderland —
Die zucht voor hoger kunde in onze ziel geplant..?
Dan is de vatbaerheid voor een onsterflijk leven,
Aen 't menschdom slegts tot smart, tot diepe smart gegeeven;
Dan is de vlugge ziel van Newton en De Groot
Bepaelt tot d' engen kring van dezen waereldkloot.
Dan staet het fijnst vernuft — bij 't sterven hier beneden
Slegts met den worm gelijk — die sterft in 't stof vertreden.
Dan is, bij al de vreugd, die ons dit leven biedt,
Ook gelukzaligheid het doel der schepping niet. —
Gaf God ons 't aenzijn om het aenzijn weêr te derven..?
Het leven voor een poos om slegts te kunnen sterven..?
Dan heeft de deugd, die vaek op aerde traenen stort,
Die hier gehoond - miskend - vervolgd - gekluisterd wordt,
Noch 't misdrijf, dat gekroond ten rijkstroon is gereezen,
Bij 't zwijgend graf niets meer te hoopen noch te vreezen. —
Zou hij die 't stil verblijf der vreedzaeme onschuld stoort,
En kusschende in zijn' arm haer 't kloppend hart doorboort,
Die strafloos gruwlen pleegt — en langs gebaende wegen,
Ten toppunt van 't geluk, op aerde, schijnt gesteegen,
Zou 't monster, dat zijn wraek op weerlooze offers koelt,
En om wiens troon een zee van bloed en traenen spoelt,
Zou die langs roozeblaên — de deugd, door hem bestreden,
Langs doornen van verdriet — ten duistren grafkuil treden,
Om op de peuluw, door de hand des doods gespreid,
Te slaepen naest elkaêr voor de eindlooze eeuwigheid.. (1)?

Neen,

(1) Mijne ledige Uren, bl. 21.

Neen, voorzeker,

- de ondeugd, op een' troon, dien 't onrecht schraegt, verheven,
Voedt, ondanks al den glans waarmeê zij is omgeven,
Een kronkelende slang, die onophoudlijk knaegt,
En 't ledig hart doorboort, dat ze in den boezem draegt.
Door zingenot gestreelt, is ze in den schoot der weelde,
Bij al de grootheid, daer het lot haer meê bedeelde,
Rampzalig — ach! zij mist die zoete, stille vreugd —
Die rust, die 't kenmerk is der onbevlekte deugd.
Zij hoort haer' lof weêrgalmd door laege afhangelingen,
Maer ook zij hoort haer' vloek in 't loflied dat zij zingen:
Zij kwijnt haer leven weg in duldelooze smart;
Ondragelijk zelfverwijt doorgrieft haer rustloos hart;
Zij worde in 't hoogst geluk, dat de aerde schenkt, verheven,
Zij leeft toch vreugdeloos, een gruwzaem — aeklig leven;
Zij beeft voor 't ijslijk uur dat zij vernederd wordt —
En van haer' zetel in den open afgrond stort:
Met siddring ziet zij 't graf voor haere treden gapen:
Zij voelt zich bij den dood voor de eeuwigheid geschapen:
En in 't ontzaglijk uur dat zij van de aerde scheidt,
Schrikt zij niet voor het graf, maer voor de onsterflijkheid!
De boezem word door angst bij angst van een gereten;
De ziel krimpt voor de stem van 't nu ontwaekt geweten,
Dat haer, met schrikbren kreet, bij haeren jongsten val,
Daegt voor den rechterstoel des Rechters van 't heelal!
Kon nu vernietiging geheel haer aenzijn smooren!..
Zij vloekt het heilloos uur waerin zij werd geboren:
Haer ziel wenscht, vruchteloos, eene eeuwge duisternis...
Zij voelt, helaes! zij voelt dat zij onsterflijk is (1).

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Maer

(1) Mijne ledige Uren, bl. 28.

Maer ô! de stille deugd behoudt, in al haer smarte,
Eene ongestoorde rust, een kalm en vreedzaem harte;
Wat onheil haer ook treffe in deze wildernis,
Zij voelt, bij al dien ramp, dat zij onsterflijk is.
Zie haer, van vreugd ontbloot, verlaeten en begeven,
Op 't kommerlooze land in stil vertrouwen leven.
Van weinigen gekend — van weinigen bemind —
Vindt zij nog roozen, waer slegts de ondeugd doornen vindt (1).

—— —— —— —— —— —— ——

Zij bukt met vreugde op 't graf, dat eens haer stof verbeidt,
En toeft op 't harde stroo gerust de Onsterflijkheid.
Eens is haer taek, hoe zwaer, beneden afgeweven,
De dood maekt slegts een einde aen haer noodlottig leven,
Haere ongeschapen ziel, die zij van God ontving,
Schroomt, bij den nacht van 't graf, voor geen vernietiging:
Zij voelt, in d' arm des doods aêmegtig neêrgezonken,
Dat haer voor de eeuwigheid een aenzijn is geschonken;
Wat haer ontzinken moog', dit denkbeeld blijft haer bij,
En maekt haer lot gewenscht, hoe foltrend dat ook zij.
De zeekre Onsterflijkheid kan haer alléén verblijden,
Ook onder 't diepst gevoel van 't onrechtvaerdigst lijden;
Zij is haer vreugd, haer troost, bij 't groeiën van den nood,
En blijft dit als de hand des doods haer 't hart doorstoot.
't Onwankelbaer geloof aen een onsterflijk leven,
Verheft de zuivre deugd, als zij van elk begeven,
In boei en kerker zugt — als balling eenzaem zwerft —
Of op een moordschavot, als hoogst misdadig, sterft.
Zij straelde een' Guilford, een Johanna Graij in de oogen,
Toen zij zich, schuldeloos, voor 't wraekzwaerd nederbogen:
De dood op een schavot was in hun oog meer schoon,
Dan 't Britsche rijksgebied, en 't schittren van een kroon;

De

(1) Mijne ledige Uren, bl. 30.

De keus viel hun niet zwaer, daer 't nodig was te kiezen,
Voor de edle deugd een troon, en 't leven te verliezen.
De deugd treedt, onbeschroomd, langs 't rokend moordschavot,
Naer 't hemelsch Vaderland — den rechterstoel van God —
Veracht, gehoond, miskend, en tot den dood verwezen,
Staert ze op de Onsterflijkheid — en sterft.. maer zonder vreezen.
Zij, juicht bij 't open graf — blijft kalm in al 't geweld,
Zo sterft de deugd (1).

Dit bundeltje verscheen op een ongunstig tijdstip, toen de Franschen onder DUMOURIEZ in ons land gevallen waren en te rug gedreven werden. Doch toen het in 1795 onder PICHEGRU den Franschen gelukt was deze gewesten te vermeesteren, wenschte de vurige DEN BEER in de bedwelming des oogenbliks *het Volk van Nederland* geluk *bij deszelfs* toenmaligen (gelijk duizenden met hem ter goeder trouw waanden) *overgang uit den staet van verdrukking tot dien van Vrijheid en Gelijkheid* met een' uitmuntend krachtigen *Lierzang*, die van alle

(1) Mijne ledige Uren, bl. 31. Wie deze schoone verzen bevitten wilde, zou kunnen aanmerken dat deugd en ondeugd, als redenwezens, niet gezegd kunnen worden te sterven dan in een' zedelijk-metaphorischen zin; doch daar men in een' natuurlijk-metaphorischen zin van bij uitstek deugdzame of ondeugende personen zeggen kan: het is de deugd of ondeugd zelve, dat is: het *summum* van het begrip deugd of ondeugd is bij zoodanig' persoon objectief voorhanden, zie ik niet waarom zoodanige verenkelde deugd of ondeugd niet subjectief zou kunnen sterven. Zelfs bij de afgetrokkenste denkbeelden verwerpt de critische logica geenszins het gebruik van figuurlijke spreekwijzen, en men zou der poëzij dit weigeren!

alle schouwburgen der Republiek den volke voorgedeclameerd en met de grootste geestdrift bij duizenden gekocht en gelezen werd; en geen wonder! de stoute, mannelijke Tyrteïsche taal des geheelen stuks (met regt een lierzang, en niet te lang) was buitengemeen doeltreffend, bijzonder het slot:

Eer dwingelanden wetten geven,
 In Neêrlands vrij gemeenebest,
Moet eerst de laetste burger sneven,
 Op Neêrlands afgestreden vest;
Bezweeren wij, met heilige eeden,
Dat nooit een vorst worde aengebeden
 In dit ons dierbaer vaderland,
Voordat zijn vuist de zegestanders
In 't bloed der laetste Nederlanders,
 Die vrijheid aêmen, heeft geplant (1).

Deze lierzang, die eene soort van volksdichtstuk geworden was, moest deszelfs jeugdigen vervaardiger de volksgunst in een' hoogen graad doen winnen, gelijk hij dan ook aldra in onderscheiden betrekkingen met het behartigen van deszelfs belangen belast werd, en in de hem toebetrouwde posten tot 1798 met rusteloozen ijver onvermoeid werkzaam was.

In dien woeligen, drokken tijd, toen men zich meer bezig hield met proclamatiën, organisatiën, centralisatiën en ontwerpen van constitutiën dan met versificatiën, had DEN BEER ook natuurlijk de harp aan de wil-

(1) Lierzang, bl. 12.

wilgen gehangen (1), en gevoelde geene andere dan politieke inſpiratiën, doch ontſlagen van al deze lastige occupatiën, keerde hij op *Middeloo* in den ſchoot van het ſtille landleven te rug, en begaf zich weder tot poëtiſche meditatiën, die hij in 1799 onder den zedigen titel van *Dichtpogingen*, en bovendien nog gewapend met het *ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* van OVIDIUS, in het licht zond, welk laatſte volſtrekt onnoodig was, want de krachten ontbraken hem niet om iets fraais te leveren; en waar dezen ontbreken, is de wil bij ons ver van te prijzen, maar, integendeel, dikwijls zeer beſpottelijk, gelijk de ondervinding meermalen bewezen heeft.

In dezen bundel beſlaat zijn eersteling, *De Deugd, in drie zangen*, de eerste en de meeste plaats. Hij vervaardigde dit dichtſtuk in een' ouderdom van nog geene zestien jaren, en inderdaad, dien jeugdigen leeftijd in aanmerking genomen, is het, zoo al geen meesterſtuk, althans eene zeldzaamheid te noemen, die aanſpraak heeft op eene bewonderende goedkeuring. Het is geene gerijmde zedekundige verhandeling of droog betoogend leerdicht, maar een hartverwarmend dichtſtuk, vol leven en gevoel; getuige zij het volgende ſchoone tafereel:

Ginds

(1) „Of het vuur der revolutie," zegt hij, „het dichterlijk vuur verdooft, weet ik niet; maar dit weet ik, dat „ik na 1795 geen een ſtukje afgevaerdigd heb, uitgezonderd „één," enz.

Dichtpogingen, Voorb. bl. XI.

Ginds, onder 't zagt geruisch van hooge populieren,
Zit, op een' heuvel, in een boschje van laurieren,
Een grijsaerd, die de jeugd, die vrolijk om hem zweeft,
Van d'ouden tijd verhaelt, en ſpelend lesſen geeft:
Hij ſchetst haer een tafreel van 't eenmael ſchuldlooze Eden,
Der patriarchen eeuw, de aertsvaderlijke zeden,
Toont haer de goedheid van den Schepper der natuur,
Zijn zorg voor 't kruipend rupsje en 't koestrend zonnevuur.
Hij leert haer dat de deugd het vrijheidsvuur doet gloeijen,
Het vaderland beſchermt, der volken heil doet groeijen,
En dat de godsdienst, dien natuur en reden leert,
Niet min' het ongeloof dan 't bijgeloof verheert.

De godsdienst, de eerste plicht van aller menſchen plichten,
Ziet in het blij gewest zich zelv' een' tempel ſtichten.
Hij dweept geen bijgeloof; 't verſtand wordt niet misleid
Door priesterlijk bedrog en valſche heiligheid.
Een achtbre grijze bard, omkranst met zilvren hairen,
Treedt voor 't gewijd altaer, bij 't klinken van de ſnaeren.
In 't ſtaetig ruiſchend bosch, waer eeuwge ſtilte woont,
Waerin natuur haer kroost des Scheppers grootheid toont,
Waer marmren beelden, in de ſchaêuw van eiken blaêren,
De nagedachtenis der vaderen bewaeren,
In dit geheiligd woud, waerin de vreê gebied,
Waer 't vogeltje zijn' zang huuwt aen der barden lied,
Hier wordt een God gediend, die d'adem en het leven,
Die all' wat aenzijn heeft het aenzijn heeft gegeeven;
Die alles wat beſtaet uit niet te voorſchijn riep,
En door zijn wijsheid zorgt voor 't geen zijne almagt ſchiep,
Den mensch zijn liefde toont, als roos en lelie bloeijen,
En als de ſtormwind brult, de donders vreeslijk loeijen;
Die worm en cherubijn met de eigen trouw bewaekt,
En beiden in hunn' kring volmaekt gelukkig maekt:

Die

Die God wordt hier gediend als aller menschen Vader:
Elk treedt met diep ontzag zijn' tempel biddend nader:
De burger, naest den vorst, knielt voor Hem in het stof;
Het kind, op 's vaders arm, zingt staemlend zijnen lof;
De zwakke zuigeling heft zelf de hand naer boven,
En tracht, schoonspraekloos, Hem aen moeders borst te loven;
De grijsheid bid Hem aen, de jeugd knielt voor Hem neêr:
Zij zingen, groote God! dit loflied tot uwe eer (1):

Dit loflied kon zeker beter wezen; het haalt niet bij den CIV Psalm, dien wij hier in de plaats denken, omdat het een flaauw afzetsel van denzelven schijnt; ondertusschen

Dees godgewijde zang word door de blijde zangen
Der huppelende jeugd, eerbiediglijk vervangen,
Daer ijder, met een hart ontgloeid door hemelvreugd,
Dit lied al staemlend zingt tot lof der schoone deugd (2):

Dit loflied der deugd heeft nog minder om het lijf, en ware beter achterwege gelaten; maar het slot van dit tafereel is aandoenlijk schoon:

Dus zong dit zalig koor, toen 'k, uit de hemelzaelen,
Een' rei van cherubijns klapwiekend neêr zag daelen;
Die, daer 't bazuingeschal alomme wierd gehoord,
Den volksbeschermer wenkte in 't eeuwig glansrijk oord.
„Uw taek is hier volbragt, uw leefwebbe afgeweven;
„Gij wordt geroepen tot der englen zalig leven:
„Het heilrijk uur is daer dat u 't geluk verbeid,
„En gij dit sterflijk kleed ruilt voor de onsterflijkheid."

Dus

(1) Dichtpogingen, bl. 17.
(2) Ibid. bl. 22.

Dus ſpreekt een cherubijn, zo minzaem, goed, en teder.
De grijsaerd knielt, en al het volk knielt om hem neder.
Mijn broeders! ſpreekt hij, 'k volg verheugd dit hoog bevel.
Vaert, kindren!... vaderland!... vaert, vrienden! eeuwig wel.
Ik leidde u op het ſpoor der deugd bij 't licht der reden:
Blijft op dat effen ſpoor na mijn verſcheiden treden:
Leeft vreedzaem met elkaêr... leeft deugdzaem, en leeft vrij.
Veracht het ongeloof en ſchuwt de dweeperij.
Blijft, naer der vadren wijze, eenvoudig veldlijk leven.
Verlaet de wetten niet door hen u voorgeſchreven.
Waerdeert de aloude trouw. Bemint het vaderland.
Dient der aertsvadren God, die alles houd in ſtand.
Volhardt beſtendig in den dienst des Albehoeders,
Tot wien ik heenenſnel... vaert allen wel, mijn broeders!

't Onſterfelijke deel vloog met de ſerafs heen,
Terwijl een glansrijk licht door heel het landſchap ſcheen;
Het ſtoflijk viel op de aerd', dat traen bij traen beſproeide;
Een roos rees uit dat ſtof, die onverwelkend bloeide;
Al 't volk zag weenende dien braeven vader na,
En in het ver verſchiet klonk noch 't hallelujah (1).

Dit ſchoone dichtſtuk wordt in dezen bundel gevolgd door een ander even uitvoerig, maar niet even fraai, *Het Geweten* getiteld; het heeft eene didactiſche houding; bij voorbeeld:

't Geweten doet den mensch het edelst wit bedoelen,
  Maekt ijder ſterveling op zijn beſtemming trotsch;
't Verheft hem uit het ſtof, doet hem zijn waerde voelen
  Als burger van 't heelāl, en als de lieſling Gods;
Wijst,

(1) Dichtpogingen, bl. 23.

Wijst, als een leidsvrouw, hier beneden,
Ons 't pad der deugd bij 't licht der reden:
Het wetboek der natuur is 't wetboek dat ze ons geeft:
Hij ademt zaligheid, die naer die wetten leeft (1).

Men leest dit gedicht, ja, voor zoo ver met belangſtelling als men iedere gerijmde caſuïstiek lezen zou, wanneer men over gewetenszaken beſlisſen moest. Het onderwerp is voor eene andere behandeling vatbaar dan om in 57 coupletten als eene *Disſertatio historico-moralis de Conſcientia* van 57 § voorgeſteld te worden.

De overige dichtſtukken in dezen en in den vorigen bundel behelzen gewone onderwerpen en zijn niet onbehagelijk. Zijn krachtig dichtſtuk *Aen de Bataven, bij den inval der Britten* in 1799 is afzonderlijk uitgegeven. Hij ſpoorde onder anderen daarin niet ſlechts aan tot moedigen wederſtand, maar gaf zelf het voorbeeld, en ſnelde

Op d'eersten wapenkreet naer Hollands Noorder kusten,

gelijk hij tien jaren daarna, bij den aanval der Engelſchen op *Zeeland* in 1809, elk' zijner ſtrijdgenooten, die met hem

Op 't ſtuivend duin
Van Kastricum aen Rus en Britten 't hoofd dorst bieden,

herinnerde in een krachtig dichtſtuk *Aan den Koning* (LOUIS BONAPARTE) *en het Vaderland* gerigt. Ook

(1) Dichtpogingen, bl. 47.

Ook in dit uitmuntend dichtſtuk verloogchent de moedige republikein bij de veranderde omſtandigheden zijne gevoelens niet. De volgende regels doen zijner rondborstige vrijmoedigheid eer aan:

'T Is waar, — waarom 't, ô Vorst, niet ongeveinsd beleden?
Met weêrzin zag ik u ten hoogen zetel treden.
De hoed op de esſchen ſpeer was in mijn oog meer ſchoon,
Dan 't glinſtrende esmarout der koninklijke kroon.
Ik zag, met diep gevoel van ons gedaald vermogen,
Een vreemdling tot den rang van Opperheer verhoogen:
Een' erfelijken troon, op Hollands weeken grond,
De plaats vervangen, waar 't altaar der Vrijheid ſtond.
Ik voelde mij het bloed van ſchaamte in de oogen ſpatten,
Toen 'k van de ſtaatshulk 't roer u zag in handen vatten:
Mij ſmartte 't, dat mijn wieg ſtond onder Neêrlands vlag,
Toen 'k Neêrland aan den voet eens vreemdlings knielen zag (1)!...

Het is waar, in de volgende regels is de pil wel eenigermate verguld, door

Uw zorg voor 's volks belang, uw deugd, uw zachten aard,
Doen ons vergeten, Vorst, dat gij een vreemdling waart (2)!

maar LODEWIJK moest haar toch ſlikken; en DEN BEER ſprak gewis meer de taal van zijn hart en tevens die van een' braav' man, toen hij even te voren zeide:

Is pligt nu minder pligt, dan onder 't volksbeſtuur?
Brittanje een minder trotsch, vijandig nagebuur?
Of ligt mij aan 't behoud des lands niet meer gelegen,
Sints Lodewijk ten troon van Holland is geſtegen?..

Neen,

(1) Aan den Koning en het Vaderland, bl. 8.
(2) Ibid. bl. 9.

Neen, wie zoo denken moog' dwaalt verr' van't regte ſpoor,
Nooit geve ik aan zijn taal, zoo vol bedrogs, gehoor!
Hoe 't ook partijzucht doeme, ik durf haar ſmaad verwinnen,
En blijf het Vaderland, met de eigen trouw, beminnen.
Wee, wee hem, die zijn' geest zoo verr' verleiden laat,
Dat hij een ſtaatsbegrip meer lief heeft dan den Staat (1)!

Wij kunnen van dit ſchoone dichtſtuk niet ſcheiden, zonder de volgende heerlijke regels daaruit af te ſchrijven:

Het oud Taxandrie eischt uw' bijſtand, Nederlanders!
Kunt gij gedoogen, dat de Brit zijne oorlogsſtanders,
In trotſche zegepraal, zwaait op de Zeeuwſche kust,
Waar de asch van Evertſen, de Moor en Bankert rust?
Dat Englands wimpel waait en wappert op den toren
Dier ſtad, waar — Belgen, bloost!.. de Ruiter werd geboren..?
De Ruiter — die den Brit zelf op de Theems beſtreed,
En Hollands zeebanier op Chattam wappren deed!!..
En wij — wij zouden, laf, den ſchampren hoon verdragen,
Dat Albion den Leeuw ſpande aan zijn' zegewagen?
Wij, kruipen voor een volk, dat voor onze ouders kroop?
Wij, dulden, dat de Brit tropheën en praalgraf ſloop'?
Der vadren heilig beeld hem onbezuisd zien ſchenden?..
Wij, dulden, dat zijn voet ons trappe op nek en lenden..?
Neen! vadren, neen! zoo laag is niet uw kroost ontaard!
Nog is uw nageſlacht zoo grootsch eene afkomst waard.
Gij hebt uw kostlijk bloed voor bastaards niet vergoten:
Het ſtroomt ons warm door 't hart; wij zijn 'er uit geſproten!
Nooit zal uw nageſlacht, zoo lang 't uw graf bezit,
Zich krommen onder 't juk — zich buigen voor den Brit (2)!

(1) Aan den Koning en het Vaderland, bl. 7.
(2) Ibid. bl. 11.

Dit noemen wij gouden verzen, den grooten ANTONIDES waardig; zij verdienen niet bij veranderde tijdsomſtandigheden en betrekkingen vergeten te worden. Het is het laatſte wat hij heeft in het licht gegeven. De ondergang des vaderlands in 1810 doofde zijne ſtoute zangdrift uit; zoo min als HELMERS beleefde hij deszelfs herſtel in 1813: welk een onderwerp anders voor deze beide edele zangers!

Waarſchijnlijk zullen er van DEN BEER nog eenige nagelaten gedichten en andere opſtellen het licht zien.

POOT (HUBERT KORNELISZ.) (1). Eene onlangs door den Heer Mr. DANIEL HOOFT in het licht gegeven keurige *Bloemlezing der Gedichten* van dezen bevalligen dichter (2) met oordeelkundige aanteekeningen van den geleerden uitgever, noopt ons in dit artikel veel minder uitvoerig te zijn dan wij ons hadden voorgeſteld. Iets, hem aangaande, moeten wij toch zeggen, ten minste zijn vijfenveertigjarig leven doorloopen, tusſchenbeiden het oog ſlaande in zijn' *Algemeenen Brief* (3), die eene ſoort van poëtiſche autobiographie behelst.

On-

(1) Leven van H. K. POOT achter het IIIde deel van den 8vo. druk zijner *Gedichten*. Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen, II Deel, bl. 209. C. SAXII *Onom.* Pars VI. p. 143. PAQUOT, *Mém.* Tom. V, p. 235. H. K. POOT geſchetst uit zijne dichtwerken, *Vaderl. Letteroef.* voor 1820, II Deel, bl. 615.

(2) In twee deelen, te *Amſterdam*, bij P. DEN HENGST EN ZOON, 1823.

(3) Gedichten, 8vo. I Deel, bl. 175.

Onze POOT werd geboren te *Abtswoud* (1) den 29 Januarij 1689 (2); zijne ouders waren KORNELIS POOT en KATHARINA GROENHEIDE,

Ouders laeg van naemen;
Maer die, . .

zegt

(1) Eene buurt tusſchen de ſtad *Delft* en het dorp *Ketel*. Deze buurt is dus genaamd naar de Abten van *Egmond*, aan wie de omgelegen landerijen weleer toebehoorden. *Oudheden van Delfland*, bl. 299. POOT zelf beſchrijft de gelegenheid zijner geboorteplaats aldus:

Ten ooſten dezer buurt beſpoelt de Schie haer boorden,
Ten zuiden blaeuwt de veſt
Van 't ſmookende Schiedam, Delf heft zich op in 't noorden
En Schiplui deiſt in 't west.

Ged. I Deel, bl. 120.

(2) Dat POOT ook den wanſmaak zijner eeuw huldigde, die laffe aardigheden geestig vond, blijkt aan den langdradigen omhaal, waarmede hij zijn' geboortedatum opgeeft; hij zag het eerste licht, zegt hij,

juiſt toen de Louwmaent elf
En twee mael negen ſchreef met haer verkleumde handen
In Jakobs ſchrikkeljaer, dat door de Kriſtelanden
Een M en D liet zien, een C, een L en nogh
Vier Xens min een I.

Ged. I Deel, bl. 175.

„Jakobs ſchrikkeljaer" moet ook al eene aardigheid heeten, doch is volſtrekt onverſtaanbaar voor hen die niet weten dat POOT hier JACOBUS II, Koning van *Engeland* bedoelt, die in dat jaar den troon aan WILLEM III, Prins van *Oranje*, inruimen moest. Hoe het gewone jaar 1689 juist een ſchrikkeljaar van een' dag meer voor JACOBUS kon wezen, is mij niet duidelijk, ten ware POOT hier [illegible] ſchrikjaar gemeend hebbe.

zegt hij,

'k my echter om hun deugt
En vroomheit by geen vorst zou ſchamen (1).

Bij deze brave en eenvoudige lieden, die hun beſtaanmiddel in den landbouw hadden, moest hij ook

al vroeg den noeſten lantbou leeren,

en

— ging dan achter hen langs akker, ſtal en wei,
Maer met een' kleinen luſt (2).

Zijne ouders zonden hem vroegtijdig te *Schipluiden* ter ſchole; ſchoorvoetende en met weerzin ging hij dagelijks derwaarts, gelijk hij zelf naïf getuigt:

Hoe dikwyls dropen dan myn tranen langs de wegen!
De meeſter was niet quaet, maer 't leeren ſtont my tegen (3).

Vervolgens door zijne ouders te huis gehouden, om geheel tot den landbouw opgeleid te worden, begon hij zich in zijne tusſchenuren te oefenen in het lezen, ſchrijven en rekenen. Onder deze oefeningen „ ontloken in hem die aangeboren begaafd„ heden, waarvan de eerste aanleg noch van mees„ ters noch van lesſen afhangt. Een inwendig „ gevoel van het ware ſchoone der fraaije kunsten, „ eene rustelooze drift om zich op eene derzelve „ toe te leggen, bragten hem, eerst, tot de toon-

„ kunst

(1) Gedichten, II Deel, bl. 267.
(2) Ibid. I Deel, bl. 175, 176.
(3) Ibid. u. ſ.

„ kunst (1), daarna, tot de teekenkunst (2), tot
„ dat hij eindelijk, tot de dichtkunst, zijne eigen-
„ lijke bestemming, overging (3)."

In dit laatste vak bleek alras dat POOT, gelijk zijn levensbeschrijver zegt, door de natuur als met eigen handen in den schoot der zanggodinnen was nedergezet. Dan het mangelde hem in het eerst aan de noodige middelen en onderrigting van kundige lieden; hij zocht die in de verkeering met de rederijkers van *Ketel*, *Schipluiden* en andere omgelegen plaatsen, en handteerde de lier op hunne wijze, in welke hij toen veel behagen vond (4). Doch weldra mishaagde hem de wansmaak dezer rijmelaars. Hem vielen de werken van HOOFT en VONDEL en vooral de heerlijke gedichten van den grooten ANTONIDES in handen: nu ontwaakte op eens zijn be-

(1) De zoetheid der muzyk had my rasch ingenomen,
Daer most een vedel zyn, een zyden lint daeraen;
En ik begon in 't kort een' raeren toon te slaen.
Het baerde schier een' klank met stryken, toetsen, grypen,
Als of ge een roestigh mes hoorde op een' drempel slypen.
Ged. I Deel, bl. 178.

(2) Omtrent en voor dien tyt plagt my de zin te dringen,
Van zelf, en slecht in zwier, tot penneteekeningen
Van huis en hof en kerk en mensch en dier en plant.
Ged. ibid.

(3) D. HOOFT, Bloemlezing, I Deel, Voorr. bl. XIV.

(4) De Kamerwerken van 't fyn rederykerdom
Verrukten myn gemoet, al gingen ze ook zoo krom
En kreupel als een wyf van driemaal dertigh jaren.
Ged. I Deel, bl. 179.

beter kunstgevoel; zijn leeslust kreeg thans het regte voedsel, en hoe groot die was getuigt hij zelf:

Wat was ik tot de kunst met heeten lust genegen!
Hoe bad ik in den oogst wel menigmael om regen,
Opdat ik van het werk en by myn boeken quaem!
De kunst was voor de winst my zeker aengenaem (1).

En elders:

Ik heb van kindsbeen af tot heden, nimmer moê,
De Dichtkunst aengebeên, en Febus wierook toe-
gezwaeit (2) met hart en zin, en 't zou my zeker baten,
Wist maer myn kunst waer ze eens ten lesten my zal laten.

Der

(1) Gedichten, I Deel, bl. 180.

(2) De vrijheid van overfsprong (*enjambement*) gebruikt POOT meermalen, of liever misbruikt hij die, in het afknotten van eigen namen; bij voorbeeld:

Hoewel uw deugden geen ontaerding
Uit leên (want gout wort nimmer slyk)
Zoo doet gy echter, brave VLAERDING-
ERWOUT, my thans groot ongelyk.
Ged. II Deel, bl. 151.

Rust, lieve speelgenoot, rust zacht, o waarde JAN
VAN BERGEN, dien myn hart nogh niet vergeten kan.
Ibid. I Deel, bl. 177.

POOT deed zulks welligt op het gezag van PELS, die ook geschreven had:

In 't Heldendicht wordt ook begekt, die als een Wind-
verkooper, Marktgek of Kwakzalver dus begint.
Q. HORAT. FLACCUS *Dichtk.* bl. 15.

En zulks waarschijnlijk omdat hij bij HORATIUS zelven dit had aangetroffen:

— *Mi-*

Der brave Dichtren naem en lov vervoerde my,
Ziedaer een ronde biecht, ſchier tot afgodery (1).

Poot kende geene andere dan zijne moedertaal; doch las de ouden in vertalingen en wist van hunne ſchoonheden in zijne gedichten een gepast en kiesch gebruik te maken op eene wijze, die in alle opzigten prijsſelijk en aanbevelenswaardig is (2).

In 1716 gaf hij te *Rotterdam* eenige *Mengeldichten* in het licht. Deze arbeid van den jongen landman baarde veel opzien en bezorgde hem vele begunstigers en vrienden, die hem van alle kanten kwamen bezoeken en niet zelden met het akkerwerk bezig vonden, terwijl hij de letteren ſlechts in zijne tusſchenuren beöefende. Daaronder behoort ook dat hij zorg droeg voor de uitgave van het vervolg der *Poëzij van* A. MOONEN, dat in 1719 in het licht kwam, gelijk mede voor die der *Gedichten* van J. ZEEUS, in 1720; waarna hij zijne in 1716 uitgegeven gedichten overzag, beſchaafde en, met een groot aantal nieuwen vermeerderd, in 1721 te *Delft* in het licht gaf, welke uitgave in 1722 te *Rotterdam* nagedrukt werd.

Inmiddels had hij in dezen tijd de taak op zich ge-

— — — — *Mirabor ſi ſciet internoscere mendacem verumque beatus amicum.*
Ars Poët. 425. 426.

(1) Gedichten, I Deel, bl. 108.

(2) De Heer HOOFT heeft in de gedachte *Bloemlezing* de oorſpronkelijke plaatſen aangehaald uit de Latijnſche en Nederduitſche dichters, die POOT heeft nagevolgd.

H 3

genomen om het *Groot Natuur- en Zedekundig Werelttooneel*, in zuiver Nederduitsch te ſtellen, en de voornaamſte zinnebeelden met toepasſelijke gedichten te verſieren; dit werk, met regt eene ſchatkamer van allerlei geleerdheid, kwam met fraaije platen in drie deelen in folio in 1743 in het licht.

De werkzame POOT, wiens vermaardheid dagelijks toenam, verlangde eindelijk op een uitgeſtrekter tooneel te verſchijnen, zoodat hij in 1723 het landleven vaarwel zeide en te *Delft* ging wonen. Hier onthield hij zich een jaar, en gaf zich aan ſterk drinken en ongebondenheid over; doch het verkeerde van zijn gedrag inziende, reddede hij zich nog tijdig uit dien verderfelijken maalſtroom, en keerde naar het land te rug. Zijne eenige letterbezigheid te *Delft* had beſtaan in het uitgeven van eenige nog ongedrukte *Gedichten van* J. OUDAAN; doch tot zijne vorige ingetogen levenswijze in zijne oude woning wedergekeerd zijnde beſteedde hij dikwijls geheele dagen aan de letteroefeningen. Hier leefde hij ruim acht jaren onberispelijk en in ſtille rust, behalve dat hij in 1725 door het graveel aangetast, doch gelukkig van deze kwaal herſteld werd. In het volgende jaar kwamen zijne Gedichten voor de tweede maal in het licht (1).

Den 11 Mei 1732 gehuwd zijnde met NEELTJE 'T HART,

(1) Behalve de beide echte Delftſche drukken en de Rotterdamſche nadruk in kwarto, verſcheen in 1780 te *Amſterdam* ook een ſierlijke klein 8vo. druk, insgelijks in drie deelen.

'T HART, dochter van JACOB 'T HART, Burgemeester van *'s Gravezande*, verkoos hij *Delft* op nieuw tot zijne woonplaats. Hier leefde hij geheel anders dan tien jaren geleden, te weten ſtil en ingetogen, ſlijtende geheele dagen in het gezelſchap zijner echtgenoote met zijne letteroefeningen. Doch dit gerust en genoeglijk leven duurde ſlechts kort; reeds in het begin van 1733 begon hij ongeſteld te worden, en werd in den herfst overvallen van eene hevige ziekte, die hem op den laatſten dag van dat jaar in het graf ſleepte. Zijn lijk werd in de Oude kerk te *Delft* begraven en zijne gedachtenis door de voornaamſte dichters van zijnen tijd door lijkzangen verheerlijkt.

POOT was ongetwijfeld een voortreffelijk dichter; want offchoon het vóór en in zijn' tijd op het platte land wemelde van rederijkers en boerenrijmers, mogt hij met regt zeggen dat hij

d'eerſte was
Van al de Nederlandſche boeren
Die 't Zanggodinnendom belas
Dat het zich by den ploeg liet voeren (1).

Het is zeker dat in zijn' tijd de beſchaving onder de landlieden op veel lageren trap ſtond dan tegenwoordig, en dat iemand uit dien ſtand met zulke voortreffelijke begaafdheden een geheel nieuw verſchijnſel was, hetwelk bijkans als een wonder werd uitgekreten, ondertusſchen heeft men meer vernuftige en

(1) Gedichten, I Deel, bl. 6.

en bekwame lieden uit dezen en andere geringere standen zien voortkomen; BERONICIUS was een schoorsteenveger en schaarslijper, KRUL een smit, BELLAMY een bakkersknecht, NIEUWLAND de zoon van een' boerentimmerman, ONDERWATER die van een' melkboer, BORGER die van eenvoudige dorpelingen, BOUMAN een boerenknecht, FRANCYNTJE DE BOER eene dienstmaagd en nog vele anderen, die minder vermaard zijn geworden. De dichter wordt geboren, maar de stand, waarin hij geboren wordt, kan voor de ontwikkeling van zijn genie en de oefening zijner vermogens gunstig of ongunstig zijn; en dat juist het laatste bij het drijven van den landbouw zou plaats hebben, is een ongegrond vooroordeel; in tegendeel gelooven wij dat niet alleen de beöefening der nuttige wetenschappen en fraaije kunsten zeer wel daarmede gepaard kan gaan; maar dat dit beroep zelfs in vele opzigten boven menig ander dezer beoefening voordeelig is, en bij POOT zien wij dit ons gevoelen volkomen bevestigd. „ Juist dit verblijf op het land," gelijk de geleerde HESSELINK zeer gepast aanmerkt, „ zette „ zijnen geest, wanneer het schilderachtige too„ neelen gold, eene veel grootere levendigheid bij „ dan wanneer dezelve binnen de stedelijke muren „ in een naauw boekvertrek was opgesloten ge„ weest (1);" — „ en het lijdt geene tegenspraak," zegt de heer HOOFT, „ dat de landbouw, zijn

„ va-

(1) Vaderl. Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak, III Deel, bl. 285.

„ vaderlijk beroep, waartoe hij ook werd opgeleid, „ schoon schaarschen tijd tot eigenlijk gezegde letteroefeningen vrijlatende, hem daarentegen dagelijks gelegenheid verschafte om de voortbrengselen der schepping, waarvan hij zich omgeven „ zag, naauwkeurig gade te slaan, en het verhevene en goddelijke, dat in derzelver aanzijn doorblinkt, naar het leven en met juistheid en warmte te bezingen (1)." Juist in het schilderen van landtafereelen is POOT een eerst meester; alles is schoon en eenvoudig, als de natuur zelve, vol gevoel, kracht en leven; gelijk zijne minnedichten vol liefelijkheid, zoetvloeijendheid en Anacreontische bevalligheid: in deze beide vakken was hij ongemeen los en natuurlijk; er heerscht een *abandon* in al deze stukjes, die geene de minste kunst verraadt en het gevoel alleen laat spreken. Men zou naauwelijks gelooven dat de stroeve, stijve, prozaïsche, naargeestige *Bijbelstof*, vol valsch vernuft en misselijke denkbeelden (2) van dezelfde hand zijn; zijne meeste gelegenheidsgedichten zijn ook

(1) D. HOOFT, Bloemlezing, I Deel, *Voorr.* bl. II.

(2) In het gedicht op den dood zijner moeder vindt men voorbeelden van het een en het ander:

Haer ijverigh gebedt schoot bresfen
In 's hemels diamante vest.
Ged. III Deel, bl. 178.

In het gedicht *Uitgang van Godts Zoone* verleidt eene kwalijk begrepen vroomheid hem tot deze hinderlijke, wij zouden schier zeggen affchuwelijke taal:

ook ver van onberispelijk, en zijne *Brieven* zijn niets meer dan gerijmd proza en behelzen weinig belangrijks, somwijlen zelfs platte gemeenheden (1); enkele *Mengeldichten* hebben ook weinig om het lijf

Wie zagh oit zoon dus met zyns vaders toorn verladen?
Hebt vrinden zonder tal; een vader is een vrint.
Hier wort natuur verkracht, trots d'allertaeiste draden.
Hier woet Godts wraek op zyn onschuldig eenig kint.
Dat koomt van borg te staen, wanneer de schuldnaers falen.
Rechtvaerdigheit eischt juist voldoen van alle schult.
Ga, zeg voor iemant nu; maer denk vry op betalen.
Zeg liever, zeg rontuit, dat gy betalen zult.
't Was Adam die Godts wet verschupte met zyn voeten:
Toen quam de Middelaer, en stelde zich te pant.
Was dat een euveldaet om aen het kruis te boeten?
Ryk Godt, hoe smoort uw min als uwe gramschap brant!
Ged. I Deel, bl. 16.

Wij hebben ons afgrijzen van dit denkbeeld reeds vroeger (IV, 31) vrijmoedig te kennen gegeven. Het begrip, dat JEZUS een' offerdood zou ondergaan hebben, om eene bloedgierige, vergramde godheid, den JEHOVAH der Joden, te verzoenen, was zeker in 's dichters leeftijd meer gangbaar dan de eenvoudige en natuurlijke waarheid, dat eenige ondeugende priesters hem deden vallen als een slagtoffer van hunne snoodheid, ten einde hunne heerschappij te handhaven tegen die van het koningrijk der hemelen, welke hij op aarde wilde invoeren, en waarmede geene hierarchie hoegenaamd bestaanbaar is.

(1) In den *Algemeenen Brief* leest men:

Na lettgroefeningen,
En zweeten by den ploeg der staetbekommeringen,
Dronk Kato wel een' roes, tot dat hy mislyk tradt,
En kreeg dan schier 't gesnor der jongens aen zyn gat.
Ged. I Deel, bl. 182.

Zoo

lijf en waren beter achter wege gelaten. Als dichter wordt POOT op zijne wezenlijke waarde geſchat door den Heer VAN KAMPEN (1), die met ons van oordeel is dat de eerste bundel zijner gedichten de besten bevat; echter worden in de beide overigen ook uitmuntende ſtukken gevonden, en wel in zulk eene verſcheidenheid, dat wanneer de Heer DE VRIES (2) niet reeds eene uitkeuze gedaan had, zulks ons eenigermate moeilijk zou vallen; doch de uitgave der *Bloemlezing* van den Heer HOOFT maakt zulks hier overtollig, en wij verwijzen den lezer naar dezelve.

PORJEERE (OLIVIER) overleed als rustend Predikant te *Alkmaar* den 18 Junij 1818, in den ouderdom van twee en tachtig jaren, nadat hij ſedert 1760 te *Abkoude*, *Delfshaven*, *Alkmaar*, *Wijkel*, *Winkel* en laatſtelijk wederom te *Alkmaar* den predikdienst met lust en ijver waargenomen en als uitſpanning de dichtkunst beöefend had. In 1776 behaalde hij bij het Haagſche dichtgenootſchap eene tweede zilveren medaille met zijn vers: *De heilzame invloed der Dichtkunst op den Gods-*

dienst

Zoo ook in het ſtraksgemelde gedicht *Uitgang van Godts Zoone*, onder meer erge platheden:

's Mans arremoetje wort van beulen en ſoldaeten
Geplondert, gevrybuit; de taerling deelt zyn kleer.
Ged. I Deel, bl. 18.

(1) Geſchied. der Letteren en Wetenſch. II Deel, bl. 89.

(2) Geſchied. der Dichtk. II Deel, bl. 35.

dienst (1), het onderwerp der opgegeven prijsstoffe, en in 1792 wees hetzelfde genootschap, *De Nederlaag van* SANHERIB *voor Jeruzalem* opgegeven hebbende, de gouden medaille toe aan zijn dichtstuk (2). Inmiddels had hij in 1778 bij het Leydsche dichtgenootschap insgelijks de gouden medaille behaald met dat, getiteld: *De Voortreffelijkheid van den Christelijken Godsdienst* (3), en in 1780 bij ditzelfde genootschap weder eene zilveren medaille met het bezingen van *Gods wijsheid in zijne werken* (4). Wanneer over eene eeuw misschien deze vier eerepenningen in het muntkabinet van een' liefhebber worden aangetroffen, zal de beschouwer zich natuurlijk verbeelden dat PORJEERE een wonderpoëet van zijn' tijd geweest moet zijn, daar hij zulke schitterende overwinningen op zijne mededingers behaalde en zijn arbeid met gouden en zilveren medailles beloond werd; echter zou hij, naar ons gevoelen, in dezen tijd moeite gehad hebben om eene koperen te behalen, schoon hij aan *quantiteit* rijkelijk vergoedde wat aan *qualiteit* ontbrak; het prijsvers *De Voortreffelijkheid, enz.* is 124 coupletten lang en natuurlijk een *plat de son métier;* hij bewijst namelijk de voortreffelijkheid van den Christelijken boven den Israëlitischen en Mohamedaanschen godsdienst met gronden en op eene wijze, die men zou afkeuren, als een Jood of Muzelman, even

(1) Proeven van Poët. Mengelstoffen, IV Deel, bl. 249.
(2) Dichtstukken van het Haagsch Genootsch. I Deel, bl. 3.
(3) Taal. en Dichtl. Oef. III Deel, bl. 3.
(4) Ibid. IV Deel, bl. 23.

even zoo de voortreffelijkheid van het Mozaïsmus en den Islam boven het Christendom wilde bewijzen, met magtspreuken, die niets afdoen, en bevooroordeelde minachting, die verbittert. Hoe veel proselieten mag PORJEERE zich wel verbeeld hebben dat hij onder de Joden zou maken met eene taal als deze:

Verbasterd zaad van Abraham,
Denk aan de predikers van 't zegepralend Lam,
Leer liefde en wijsheid spellen,
Der Galileeuwen taal
Zal u geen logen of verdichtzelen vertellen,
In 't Goddelijk verhaal.

Gij hebt vergeefs den Talmud lief,
De drooge Kabbalist geeft u den Cijfferbrief,
De mondwet doet u dwalen,
't Denkwaardig Elim klaagt,
Dat gij uw hulp en les bij Terafim wilt halen,
En naar geen waarheid vraagt.

'k Bezoek wel eens uw bedehuis,
Maar ach! mijn hart krimpt weg bij 't mateloos gedruis!
Waar zwerven geest en oogen
Bij 't rabblen der gebeên?
Waar woont de Godsdienst in uw doffe Synagogen?
Waar voert de drift u heen?

De langgebaarde Huisrabbijn
Staat preevlend bij u, met den bleeken Parnassijn,
Gij oeffent beuzelingen,
En leert uw geestloos zaad
Gebeden zonder ziel, en optogtliedren zingen,
Schoon 't woord noch zin verstaat.

'T Mo-

'T Mosaïsch boek gekust, gestrikt,
Pronkt in uw bruine kas; maar noodloos opgeschikt;
Uw arme plegtigheden
Beduiden niet met al,
Een dekzel op 't verstand, verbastering in zeden
Bewijzen uw verval.

Nooit vind ik uwe loofhut staan,
Of zie dat rank gebouw met medelijden aan,
Ja, stijve Israëlieten,
Uw losgestrengeld loof
Doet mij, bedrukt een' plas van zoute tranen gieten,
Gij blijft voor alles doof.

Als ik uw' sabbath gadesla,
Of bij besnijdenis, en paaschbrood denkend sta,
Of u het feest zie vieren
Met meel- en waterkoek,
Dan schrei ik, daar gij lacht, uw vreemde dienstmanieren
Vertoonen zelfs den vloek.

Ach Israël! de rede weent!
't Profetenchoor, dat u de stem van God verleent,
In uwe ballingdagen,
Moet, uit het somber graf,
Met Vader Moses en den Opperpriester klagen,
De telgen wijken af!...

ô Treurliedwaardig nageslacht,
ô Kwijnend Efraïm! de schoot van Siön wagt
Om u nog eens te ontvangen;
Loämmi werd Gods volk.
Kom! paar met Sulammith uw hart en tempelzangen!
Hoor naar den Vredetolk!

He-

Helaas! gij zijt, en blijft verhard!
En wederwillig in het wettisch werk verward!
Waar zult ge uw hoop op bouwen?
Gods Zoon, door u verguisd,
Moet ge als het tegenbeeld der kopren ſlang aanſchouwen,
Op Golgotha gekruist.

Hier groeit genezing voor 't gemoed,
Hier is verzoening in het allerdierbaarst bloed,
Och! kwaamt gij, diep verlegen,
Tot zulk een groot rantzoen!
In Hadadrimmon toont genade zich genegen
Om Juda wel te doen.

De ſchoone leer van 't nieuw Verbond
Verkondigt u den weg met Goëls eigen mond,
Hier vloeijen Edens woorden,
In 't vruchtbaar paradijs,
Hier ruischt de Geestſtroom langs de ſtille nagrasboorden,
Nog blijft uw hart als ijs!....

De Hofſtroom lescht den zwaren dorst,
En wascht de zielen ook, hoe onrein, hoe bemorst,
't Kristalgelijkend water
Verfrischt de dorre ſtreek,
De golfjes dartlen hier met rusteloos geklater,
Uit de altoosvolle beek.

Waar vindt men grooter zaligheid?
Waar dient men reedlijker de Hemelmajesteit?
Waar woont een beter leven,
Dan daar het Lam gebiedt?
Hebreeuwen! komt om 't hart aan Christus dienst te geven!
Uw heil is elders niet.....

Wijst

Wijst Soäns wichlende Afgodpaap,
Geboeid aan ketens van een' tooverzieken flaap,
Met Dagons Baaldienaren,
Den waren Godsdienst aan?
Neen: Bethels God vervloekt hun Woud- en Beestaltaren,
En huichelende daên.

Het vuur, voor Aftaroth geftookt,
Het brandhout, dat tot eer van Milkom ijslijk fmookt,
En Hinnoms fchrikgedommel,
Bij Molochs gloênden balg,
Verwekken in de ziel, op 't dof en helsch getrommel,
Een' redelijken walg (1).

„ Deze verzen," zegt de groote HELMERS, dezelven aanhalende (2), „ verwekken in de ziel van „ ieder, die flechts eenigen fmaak heeft, wel een' „ zeer grooten en op reden fteunenden walg." Men begrijpt dat de Turken er vooral niet zachter afkomen; maar dezen doet het geen zeer, want zij verftaan geen Hollandsch, gelijk onze Israëlitifche medeburgers en landgenooten, die wij in gemoede geen ongelijk kunnen geven, als zij in de voortreffelijkheid van PORJEERES Christendom zulk een' grooten walg krijgen als wij van zijne polemifche verzen, die wij zonder hunne hulp niet eens zouden verftaan.

Ernstig gefproken, de voortreffelijkheid van den Christelijken godsdienst laat zich op eene veel waar-

(1) Tael- en Dichtlievende Oefeningen, III Deel, bl. 14.
(2) Socrates, *Voorr.* bl. XXI.

waardiger en edeler wijze betoogen (1) dan door onbesuisd verguizen van andere godsdiensten, die wij toch nooit anders dan bevooroordeeld en ingenomen met den onzen onderzoeken, en even daardoor slechts oppervlakkig leeren kennen.

De

(1) Dit toonde de brave LUSSINO, die gelijktijdig met zijn dichtstuk de zilveren medaille behaalde (doch trouwens de Turken en Joden ook niet ongemoeid liet); regels als dezen waren het eergoud tienmalen meer waardig dan het geheele gedicht van PORJEERE:

Voortreffelijke dienst! de liefde is uw gebod;
Gij eischt een liefde die haar' grondslag heeft in God,
Door 't heilgeloof gesticht in 't onbesmet geweten:
Gij wilt dat we in 't gemoed elkander broeders heten;
't Is uw banier, die liefde alleen ten opschrift heeft,
Een liefde, die ons zelf 't onschatbaar voorregt geeft,
Dat we onderling in 't waar en rijk genoegen deelen.
Uitmuntende zijn hier mijns Heilands rijksbevelen.
De liefde, die Hij eischt, bepaalt zich niet alleen
Bij eigen volk of land, maar leert de teederheên,
Die hemelliefde in 't hart, aan God gewijd, moet wekken,
Tot ieder, die den naam van mensch draagt, uit te strekken.
ô Christen zedeleer! wat zijt gij heerlijk schoon!
Wie kent uw wedergaê? wie, wie moet uw geboôn
Niet allerheiligst, Gode en ons betamende achten?
Uw dierbre schoonheid prijst zich zelve alle onzê krachten
Op 't zielbekoorlijkst aan, daar ge ons geluk volmaakt.
Hij zelfs, die roekeloos het Evangelie wraakt,
Erkent uw schoon, en moet, uit zelfbelang, u eeren.
Geen zedeleer kon zoo als gij het kwaad ontleeren,
Daar 't uit een vuile bron ontspringt en weelig groeit,
Dat tak en wortel beide in 't hart worde uitgeroeid;
Dit zijn de blijken van uw Goddelijk vermogen.

Taal- en Dichtl. Oef. III Deel, bl. 48.

De drie andere bekroonde prijsverzen zijn op denzelfden toon en in denzelfden mystieken geest gestemd en opgepropt met basterd-Hebreeuwsch, dat weinig Christen menschen verstaan; doch dit had PORJEERE zijn' geestelijken vader SCHUTTE afgezien, die daarvan ook een groot liefhebber was.

In 1788 gaf hij te *Amsterdam* een bundeltje gedichten in het licht, onder den titel van *Zanglievende Uitspanningen;* eenigen kunnen ook op wijzen der liederen van zijn' voorz. geestelijken vader gezongen worden; de volgende Hebreeuwsche brabbeltaal zou mogelijk veel stichting in eene zoogenaamde oefening te weeg kunnen brengen, als de fijnen de wereldsche wijs maar wisten; deze is, zonderling genoeg, *Je ne suis qu'une bergère.*

Senirs gladde dennenboomen,
Libans cederheerlijkheên,
Basans eiken, Judaas stroomen,
't Welbetreden elpenbeen
Van de kunstigste Chittieten,
Memfis stikzel duur en fijn,
Kunnen 't goed der Siönieten
Nimmer evenredig zijn.

Purper van Elizaas oorden,
Tharsis zilver, Dedans pracht,
Al het stofgoud van het noorden,
Syrië met zijn smaragd,
Morgenlandsche muskadellen,
Pannahs honig, Minnits graan,
Jebus blanke waterwellen
Moeten hier beneden staan.

Da-

Damasceensche smaaklijkheden,
Chelbons wijn en witte wol,
Liggen hier in 't zand vertreden,
Maken nooit de wenschen vol:
Dans en Javans kalmusgiften,
Dedans kostlijk wagenwant,
Zijn nooit, bij 't bedaarde ziften,
Tegen Siōns goed bestand.

Laten Kedar vette kudden,
Scheba, Rhama specerij
In den schoot van Tyrus schudden,
Uit het gouden eeuwgetij,
Kilmad' hemelsblaauwe pakken,
Kisten vol van 't schoonst gewaad
Zenden, all' die schoonheên zakken,
Zinken, wen het Niet vergaat.

Laten, in de rijkste jaren,
Topas winst voor 't Moorenland;
Of in gouden bergen baren,
Daar de vrek van watertandt,
Laten all' de Palestijnen
Zwemmen in den overvloed,
Handel drijven met Robijnen,
Alles zwicht voor 't Hemelgoed.

Sidons riemen, Arrads roeijers,
Tyrus schippers rijk en blij,
Dennen schepen, cedren boeijers
Zeilen 't Eeuwig Goed voorbij:
Gabal handle met zijn wijzen
In het Tyrisch stadgebied,

Mesech moog' zijn vaten prijzen,
  Tubal kent het beste niet.

Lydiërs en Persiänen,
  Naast Puteërs vol en rijk,
Arabiersche karavanen
  Torschen niet dan blinkend slijk.
Waren all' hunn' beukelaren
  Helmen, schilden, louter goud,
Siön laat dat alles varen,
  Daar men heerlijkheid op bouwt.

Jaspis met agaat, juweelen,
  Parel — chrysoliet — smaragd —
Zijn min veilig voor het steelen;
  List verschalkt de magt en wacht.
Harans glinsterende steenen,
  Purperachtig karmozijn,
Baten niets, als 't hart moet weenen,
  Balzemen geen zielepijn.

Babels geile lekkernijën,
  Mispaas drank en zomervrucht,
Bethers groene landerijen;
  Jebus tripplend zanggerucht,
Karmels liefelijkste toppen,
  Hesbons vijvers, Bathrabbin,
Hermons zilvren morgendroppen
  Nemen Siöns hart niet in.

Laat Togarmaas paard verschijnen,
  Gilboa, vol ruiterij,
't Lokaas zijn voor Filistijnen,
  Voeg er Bethels inkomst bij;

Schenk,

Schenk, o Landstroom! rijkste gaven,
Havila, door goud gevoed,
Roeme op uitgewerkte staven,
't Haalt niet bij mijn hoogste goed (1).

Dat PORJEERE, volgens zijn zeggen, dezen klinkklank ontleende uit EZECH. XXVII moge een wenk zijn voor eenvoudige zielen, dat het „ Gods „ woord is," en dat men er dus niet om lagchen mag, wij voor ons doen dit echter even zoo gerust, als of hij al die kwaê woorden uit den *Koran* ontleend had, wel wetende dat daarin zoo min het ware wezen des Christendoms bestaat als het roerende der dichtkunst. PORJEERE schijnt evenwel van dit begrip geweest te zijn; want zijne meeste gedichten dragen daarvan den onmiskenbaren stempel.

Tot een pendant van deze verzameling verscheen in 1792 insgelijks te *Amsterdam* eene dergelijke, onder den titel van *Dichtmengelingen;* in dit boekdeeltje zijn veel minder brommende Hebreeuwsche, Chaldeeuwsche, Syrische en Egyptische woorden; doch dit gemis wordt vergoed door het in rijm vertellen van de eenvoudigste zaken; bij voorbeeld:

ó Landvermaak! 'k zie voorraadspijs,
In dunzel, kropsalade, in wortel, knolradijs,
En jonge pieterselie;
'k Zie hoe de tuinman spit:
Hij zorgt voor bedde en bloem, hij kweekt de bonte lelie,
Daar ik op 't bankje zit (2).

Zoo

(1) Zangliev. Uitspann. bl. 28.

(2) Dichtmengel. bl. 183.

Zoo diep was de vaderlandſche dichtkunst gezonken, dat men in dien tijd aan zulke beuzelrijmen, of barbaarſche mystieke brabbeltaal den naam van poëzij gaf. Of deze PORJEERE nog meer dergelijke *prullaria* in de wereld geholpen heeft, lust ons niet eens te onderzoeken.

PORT (CORNELIS VAN DER), geboortig van *Zierikzee*, heeft uitgegeven: *De Lof der Zotheid, eerst ſpeelensgewyſe beſchreven door* DESIDERIUS ERASMUS *van* Rotterdam, *nu digtkundig, met eenige veranderingen van Mengelſtoffen, geſteld.* Leyden, 1706.

POST (ELIZABETH MARIA). Zie OVERDORP.

POT (WILLEM VAN DER) werd geboren te *Rotterdam*, den 6 Januarij 1704, alwaar hij den 28 Januarij 1783 overleed. Hij was de vriend van D. SMITS, doch ſchoot ver bij hem te kort in dichtvermogen, ſchoon zijn hofdicht *Endeldijk*, van welk landgoed hij bezitter was, langen tijd in groote achting gehouden werd. Dit dichtſtuk, gaf hij met eenige andere gedichten 1768 te *Leyden* in het licht. Het hofdicht heeft eene ſtijve houding, en haalt niet bij de hofdichten van DE MARRE, doch de aanteekeningen zijn voor de vaderlandſche geſchiedenis niet onbelangrijk; weinig of geheel niet zijn dit de gelegenheidsgedichten, waarmede het hofdicht tot een bekwaam boekdeel is aangevuld.

POTTER (DAVID DE), LODEWIJKSZ. Van dezen hebben wij eene vertaling in verzen voor ons van GUARINIS *Getrouwen Herder*, te *Amsterdam* in 1678 gedrukt; er moet nog een vroeger druk bestaan, doch wij kennen dien niet, wel een' lateren van 1695. De vertaling is vrij los en vloeijend.

Soo weynig als het past dat oude lieden minnen,
Soo weynig past het dat een jongeling sijn sinnen,
Als vyandt van de Min, den Hemel tegenstelt,
Waermeed' hy lijf en siel beschadigt ende quelt (1).

De *Pastor fido* is inderdaad niet gemakkelijk te vertalen.

PRUIMERS (JANUS CONRADUS) overleed te *Zwol*, in den jeugdigen ouderdom van nog geene drieëntwintig jaren, den 31 Januarij 1822, nadat hij naauwelijks aan de Utrechtsche hoogeschool tot meester in de regten bevorderd was, en een jaar te voren te *Amsterdam* een bundeltje van drieëndertig dichtstukjes had in het licht gegeven, onder den bescheiden titel van *Rijmen*. Jammer is het dat de dood den jeugdigen zanger zoo spoedig het stilzwijgen heeft opgelegd. In zijne kleine poëtische nalatenschap liggen de zigtbare kiemen van voortbrengselen, die, behoorlijk gerijpt, geen onsmakelijk dichtooft zouden geweest zijn, inzonderheid in het ero-

(1) Getr. Herder, bl. 6.

erotische en epigrammatische vak, waarin trouwens jonge dichters doorgaans het gelukkigst arbeiden, schoon PRUIMERS ook aanleg had tot het satyrische (1); doch daarin slagen dichters van gevorderde jaren meestal het best.

PYPERS (PIETER) (2) werd geboren te *Amersfoort*, den 14 December 1749. Vroegtijdig deed hij een' bijzonderen lust blijken in de beöefening der letteren. Zijne ouders, deftige burgerlieden, deden hem onderwijzen in het Fransch, Latijn, Grieksch en Italiaansch en wilden hem verder opleiden tot Roomsch'-Catholiek' Priester, doch hij gaf hen zijn' afkeer van dien stand ronduit te kennen, waarop zij hem het genot van het akademisch onderwijs weigerden, en noodzaakten een beroep te kiezen; hij vertrok dus naar *Amsterdam*, was aldaar eenige jaren kantoorbediende bij den beroemden voorstander der letteren en wetenschappen P. A. BOLONGARO CREVENNA, die zijn' dichtlust beschermde en aanmoedigde, vervolgens nam hij den tabakshandel bij de hand, waarin hij een eerlijk bestaan vond. Ondertusschen bleef hij een ijverig beöefenaar der dichtkunst, en leverde den Amsterdamschen Schouwburg

(1) *Het Kaartspel. Aan *** is niet ongeestig; doch het heeft iets hinderlijks dat een' jongeling *debuteert* op den toon van JUVENALIS en BOILEAU. Een satyrisch moraliserend jongman ware zelfs geen ongeschikt onderwerp geweest voor de hekelpennen van dezen.

(2) *Gallerie historique des contemporains*, Tom. VII, pag. 461.

burg een aanzienlijk getal tooneelſtukken, zoo eigenvindingen als vertalingen uit het Fransch (1), zeker allen niet van dezelfde waarde, maar toch boven het middelmatige en kiesch behandeld.'

In de onlusten van 1780 tot 1787 was PYPERS een ijverig voorſtander van de zaak der Patriotten. Wij bezitten een' geheelen bundel bijeenverzamelde afzonderlijk verſpreide ſtukjes van hem, tot dat tijdvak betrekkelijk, die zoo wel hiſtoriſche als dichterlijke waarde hebben; jammer is het dat de zucht tot het maken van dergelijke verzamelingen van *pièces fugitives*, in vroeger jaren ſterk in zwang onder daarvoor met name bekende liefhebbers (2), tegenwoordig genoegzaam geheel vervallen is; men bekomt dikwijls uit dezelven ophelderingen en reſultaten, die men elders vergeefs zoeken zou.

Da-

(1) Zie hier eene volledige lijst van al deze ſtukken: *Het mislukt Verraad op Amersfoort*, 1776; *Lauſus en Lydia*, 1777; *Beverlei*, 1781; *Zemire en Azor*, 1783; *Merinval*, 1788; *De Graaf van Comminge*, 1788; *De Karavaan van Groot-Kairo*, 1788; *De Malabaarſche Weduwe*, 1789; *Stephanus*, 1790; *Pepyn*, 1790; *Felix*, 1790; *Euphemia*, 1793; *Adelaïde van Hongarijen*, 1793; *Nephta*, 1794; *De Twee Standbeelden*, 1798; *Semiramis*, 1801; *Iſigenia in Aulis*, 1801; *De Akademievrienden*, 1801, en *Spartacus*, 1805.

(2) Gelijk J. COUCK, W. HENSKES, J. VAN DER MARCK, AZ. W. VAN HANSWIJK, F. DE BOOSER, J VAN DIJK, H. HEERKEMIET, en eenige anderen; thans zijn welligt de Heeren J. SCHOUTEN, J. KONING, A. VAN DER WILLIGEN en ik de eenigen die nog dergelijke verzamelingen van eenig belang bezitten.

Dadelijk na de omwenteling van 1795 werd PYPERS benoemd tot lid der Municipaliteit van zijne geboorteſtad, en vervolgens tot afgevaardigde wegens *Utrecht* ter vergadering van het proviſioneel Staatsbeſtuur, van welke hij ook Voorzitter is geweest ten tijde der behandeling van het groote vraagſtuk wegens de bijeenroeping eener Nationale Conventie, waartoe ſommige gewesten niet gereedelijk konden verſtaan. Zijn gedrag in dezen heeft de geſchiedrol voor de nakomelingſchap bewaard (1).

Benoemd zijnde tot Contrôleur generaal der convooijen en licenten te *Amſterdam*, werd hij verkozen tot lid der Municipaliteit dezer ſtad, doch bedankte eerlang voor dezen post, hield zich, althans des zomers, ſlechts met zijne letteroefeningen bezig op zijn ſtil landverblijf *Puntenburgh*, even buiten *Amersfoort*; de vrucht daarvan was onder anderen een landgedicht, *Eemlandsch Tempe, of Clio op Puntenburgh*, twee deelen met platen, te *Amſterdam* in 1803 gedrukt. Hij had dit dichtwerk aan de burgerij van *Amersfoort* opgedragen, en het Gemeentebeſtuur dezer ſtad erkende deze hulde door een aanzienlijk zilveren geſchenk, waarop 's lands wapen kunstig was uitgebeeld. Nog geen jaar mogt PYPERS zich in dit vereerend blijk van erkentenis verheugen, of zijn leven werd op eene zoo onkieſche als gevoelige wijze verbitterd door een

(1) Vaderl. Historie, Verv. op WAGENAAR, XXXIV Deel, bl. 206—218.

een vuilaardig fchimpfchrift op dit dichtwerk (1). Het kostte hem geringe moeite den laaghartigen opfteller uit te vinden en prijs te geven aan de verachting van al wat weldacht; maar de flag was te hevig voor den eerzuchtigen en gevoeligen PYPERS: hij wierp de lier mismoedig neder, verviel in eene zwaarmoedigheid en vervolgens in eene hevige ziekte, die hem den 20 Junij 1805 op zijn voornoemd buitengoed *Puntenburgh* in het graf rukte.

De naauwe vriendfchap en bijna dagelijkfche omgang met den braven PYPERS gaven mij de overtuigende zekerheid dat hij het flagtoffer geworden was der fchandelijke handelwijze van een' naamloozen paskwilfchrijver, en deze zekerheid gaf mij het regt om de oorzaak van zijn' dood ten minsten als een vermoeden voor te dragen in mijn' lijkzang op mijnen waardigen vriend.

Maar ach! de mensch, hoe boven 't lot verheven,
Blyft altyd mensch, heeft hy gevoel:
Met heldenmoed moog' hy de nyd weêrftreven,
Zy mist toch nooit geheel haar doel.
Wie weet of niet in 't eind' het gif dier fnoode,
Onzigtbaar u in 't hart geftort,
Waar 't heimlyk werkte en u onmerkbaar doodde,
Uw fchoone dagen heeft verkort!
Wie zyn ze, die, ten regterftoel gezeten,
Door hongrige armoê fel beftreên,

In

(1) Algem. Vaderlandfche Letteroefeningen, voor 1804, I St. bl. 35 en 77.

In laffe fcherts zich ftraffeloos vermeten
Uw' roem te lastren by 't gemeen?
Wie zyn ze?... ô Neen! het mogt uw fchim verftoren;
Zy moet geenszins, zo ze om my zweeft,
D' onheilgen naam dier onverlaten hooren,
Op wie de vlek der fchande kleeft.
Dien naam, met hen in Lethes vloed begraven,
Zwygt elk uit verontwaardiging;
Uw naam, gegrift in 't hart van alle braven,
Blyft onder ons in zegening (1).

Het werk moge, aan de regelen der æsthetifche critiek getoetst, in kunstwaarde gelijk ftaan met eenigen van dergelijken aard van onzen goeden vader CATS, dien gewis niemand daarom befpot en uitgelagchen heeft, en waarin men ten minsten 's mans vindingrijk vernuft en goed zedelijk doel, nuttig en leerzaam te zijn, niet miskent, al is het dat hij zich fomwijlen vrij wat trivialer uitdrukt, vooral in zijne *Invallende Gedachten bij voorvallende gelegenheden*, dan PYPERS in zijn *Tempe*, dan heeft deze toch zoowel van den kant der kunst als van dien der befchaafde zede-lijk-

(1) Kleine Dichterlijke Handfchriften, XVII Schak. bl. 134. „Wij wenschten wel," zegt de *Letteroef.* 1806, I. 276, met eene foort van cynisch *peccavi*, „dat de Heer P. G. WITSEN „GEYSBEEK dit niet had gedaan," en dit wil ik gaarne gelooven. Alle anonyme en pfeudonyme recenfenten weten bij ondervinding dat zij aan mij hunnen man vinden, en die in IJNTEMA's foldij laten wijsfelijk federt drie jaren mij ongemoeid.

lijkheid boven genen veel vooruit, en althans boven WILLINK, wiens *Amſterdamſche Tempe* en *Buitenſingels* volſtrekt geene dichterlijke en ſlechts eenige anecdotisch-historiſche waarde hebben: zijn werk verdient dienvolgens nog veel minder zulk eene ſchandelijke verguizing der onkieſche ſpotzucht dan de gelijkſoortige werken van CATS en WILLINK die in hunnen tijd verdienden, toen onbeſchaamde anonyme recenſiën nog *carmina non prius audita* waren (1).

Het alzoo onverdiend mishandeld *Eemlandsch Tempe* zij dan geen meesterſtuk van kunst (en behoeft het ook niet te zijn), het oogmerk des dichters is, en wordt welligt nog bij velen, die gewoon zijn meer op aanleg en doel dan op uitvoering en middelen te letten, volkomen bereikt. Elk immers, die, gelijk wij ſints jaren, met de heerlijke omſtreken van *Amersfoort* en het gezegend *Gooiland* bekend is, en daarbij gevoel heeft voor het ſchoone der natuur, huisſelijk geluk en genoegen, de eenvoudige zeden van het landleven kent en bemint, zal zich door den gullen, eenvoudigen, gods-

(1) Met het einde der zeventiende en den aanvang der achttiende eeuw ſchreven PIETER RABUS en JAN DE CLERK maandwerken met recenſiën onder hunne namen, gelijk later de groote HELMERS ook in het dagblad *de Star*; de brave LUBLINK verloogchende nimmer eene door hem geſchrevene recenſie; ja wees die ongevergd wel eens aan. De recenſenten der *Literaturzeitungen* zijn allen met namen bekend en *moeten* op hoogen last bekend zijn, en dit is billijk: elk eerlijk man ſtelt zich altijd verantwoordelijk voor het geen hij zegt of ſchrijft.

godsdienstigen, hartelijken, en, wil men, op sommige plaatsen zelfs boerschen toon van dit dichtstuk eer aangetrokken en gestreeld dan neiging gevoelen om hetzelve onbarmhartig te bespotten en te verguizen; dit kan slechts iemand doen, die PYPERS niet gekend en het eenvoudig *Puntenburgh* niet gezien heeft, en daarvoor, onder het *Medusæ Gorgonis ægis* der anonymiteit het schandloon ontvangt. Wij eindigen dit artikel, maar wij zouden meer kunnen zeggen.

QUESTIERS (CATHARINA) (1) bloeide omtrent het midden der zeventiende eeuw te *Amſterdam*, waar zij geboren werd; zij was in haren tijd eene juffer, die, behalve in de boetſeer- en teekenkunst, zich veel roem verwierf in de dichtoefening, en door hare tijdgenooten, zelfs door VONDEL (2), als eene tweede SAPPHO geroemd en geprezen werd, met wier weinige tot ons gekomen fragmentariſche verzen de haren in ons oog geene de minste overeenkomst hebben, en bij wie men eigenlijk geen eene onzer vaderlandſche dichteresſen ooit moest vergelijken. De weinig beduidende, winderige en met mythologie opgepropte gedichten van deze zoo hoog gevierde „Amſtelnymph," die den 11 Mei 1664 in het huwelijk trad met JOANNES DE HOEST, zijn meest in andere verzamelingen verſpreid; vooral in zeker werkje, het welk zij gemeenſchappelijk met CORNELIA VAN DER VEER in 1665 te *Amſterdam*, onder den titel van *Lauwerſtryt* in het licht gaf; er beſtaan ook van haar drie blijſpelen, *De Geheime Minnaar*, 1655; *Ca-*

(1) R. VAN EYNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geſchied. der Vaderl. Schilderk. I Deel, bl. 81.

(2) VONDELS Poëzy, II Deel, bl. 362.

Casimier, of gedempte Hoogmoet, 1656 en *De Ondankbare Fulvius of Getrouwe Octavia*, 1665.

Wij hebben al deze kunstwerken doorbladerd, daartoe aangemoedigd door het zeggen van VONDEL:

Apollo noemde dees de tiende kunstgenoot
En waerde zuster van de negen kunstgodinnen (1).

Maar als dat waar is, en VONDEL niet grof gelogen heeft, dan weten wij niet of APOLLO, toen hij dit zeide, wel regt bij zijn *positivè* geweest is. Van

QUESTIERS (SALOMON DAVIDSZ.), waarschijnlijk de vader van deze Amsterdamsche SAPPHO, kennen wij, als *zeer raar*, een treurspel, *De Griekſche Amadis*, in 1633 te *Amsterdam* gedrukt.

QUINTIJN (GILLIS JACOBS), een Haarlemmer dichter, bloeide in het begin der zeventiende eeuw; er bestaat van hem: *Oranjens Grolsgewin* 1627; dit gedicht bezorgde hem de tusschenkomst van Prins FREDRIK HENRIK in zekere regtzaak wegens *f* 4939 : 5 : 8 waarover zijne moeije CORNELIA KOEYMANS, wed. ABRAHAM DE VISSCHER, hem te *Haarlem* had doen gijzelen, en hij, na de betaling, op bevel van den Hoogen Raad, nog drie jaren wederregtelijk gevangen gehou-

(1) VONDELS Poëzy, I Deel, bl. 603.

houden werd. Na zijn ontflag begaf hij zich metter woon naar *'s Hage*, en gaf aldaar in 1629 nog twee dichtwerkjes in het licht, namelijk: *Oraniens Overwinning van 's Hertogenbos*, en *De Hollandfche Liis met de Brabandfche Bely*; in het laatfte fchildert hij niet onaardig de zeden der Haarlemfche jonge lieden van zijnen tijd.

RABUS (PIETER), geboren te *Rotterdam*, den 12 December 1660 en aldaar overleden den 13 Januarij 1702, heeft behalve de Bekende *Boekzaal van Europa* verscheiden werken geschreven en vertaald (1), en schijnt zijn bestaanmiddel geheel in de letteroefeningen te hebben gevonden. Hoezeer hij zich bitter beklaagde over het verval der dichtkunst in zijn' tijd (2), was hij echter de man niet die haar eenigermate kon opbeuren, door het koud en krachteloos geregt van *Zegen- en Vloekdichten*, die hij in 1693, in een' tijd, zegt hij, „ walgende „ van poëzij, den Nederlanderen bestond voor te „ disschen." Inderdaad „ RABUS had beter gedaan," zegt de Heer DE VRIES, „ deze zoo tegenstrijdige „ geregten voor zich zelven te houden (3)." Deze zou-

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 353.

(2) „ Thans ziet men haar zieltoogen en niemand slaat er „ met mannen moede de hand aan. — Ja wat sprak ik van „ dichtkunde? De Nederlandsche tale zelf loopt gevaar van „ al hare verkregen glorie t'eenemaal te zullen verliezen, indien we voortgaan derzelver zuiverheid met den smaak van „ walgelijke en gemaakte bastaardwoorden te willen opsmucken."

P. RABUS, *Vermakelijkheden der Taalkunde*, bl. 54.

(3) Gesch. der Nederd. Dichtk. II Deel, bl. 68.

zoutelooze *rijmen* moeten toch in dien „ tijd wal- „ gende van *poëzij*" het toenmalig publiek nog al tamelijk gesmaakt hebben, althans zijn zoon heeft in 1741 deze kost hetzelve nogmaals opgedischt, met een nageregt van nog eenige gelegenheidsgedichten van wijlen zijn' vader. Het omflagtigfte daaronder is wel een zoogenaamd heldendicht, *Het verlost Britanje.* Dit ftuk is der lezing dubbel waardig, om te zien hoedanig een heldendicht niet moet zijn; daar zulks evenwel niet van iedereen te vergen is, zullen wij daaruit het fraaifte hier mededeelen.

Welk eene deftigheid van ftijl in het verhalen!

Maar twyl hy met veel drifts vaft haakt om groter fprongen
Te maken, lukt het hem, dat Karel kinderloos
In flauwte en ftuipen valt, en binnen korte poos,
Het leven met de dood verwisfeld hier op aarde (1).

Te Londen aan het Hof zwerft een doornaaide gaft,
Een geeftelyke quant, des Konings biegtvaâr, Peter (2).

Welk eene vloeijende verfificatie!

Bevorens al de Bis-fchoppén van Engeland
Te doen bewilligén in eenerley verftand (3).

Welk eene diepe wijsheid in kernfpreuken als dezen!

Wie

(1) P. RABUS, Gedichten, bl. 122.
(2) Ibid. bl. 137.
(3) Ibid. bl. 131.

Wie durft iets lastren, dat de Koning komt te pryzen (1)?

Wie kent het spreekwoord niet,
Dat al het volkje naar des Konings voorbeeld ziet (2)?

Wat uitstels mag geen quaad. Die alte fors wil drukken,
Word menigmaal bekaait (3).

Welk eene hooge genievlugt in de stoute beschrijving van een' verschrikkelijken bitebaauw!

Zyn naam is Stokebrand, een gruuwsaam monsterdier:
't Gezicht brand in den kop, gelyk twee koolen vier.
Twee zwarte hoornen ziet men pas op 't voorhooft schuilen,
Bedekt door slangen, die met schuiffelen en huilen
Zyn eindeloos werksaam, staag wemelend rondsom,
Met haar gesliste tong. Zyn neus en bek staan krom,
Verdraait en scheef, als een afschuwelyke Sater.
Zyn enkle tred baart een afgryselyk geklater,
En vuilen stank. Het lyf bezet met borstlig haar
Tot aan den naavel, sleept twee vaale vleugels naar,
Der vleermuis zeer gelyk. Hier onder ziet men hangen,
Een blaasbalk aan een' riem, vol fakkelen en tangen,
Waarmeê hy land en steên vaak zet in vier en gloed.
Van achtren kruipt een staart vol giftig drakenbloed.
Zyn onderbast is zwaar, en kort in een gesloten;
Die waggelende sleept op Krokodillepooten.
Dees is de listigste van 't onderaardsche rot (4).

Wij

(1) P. RABUS, Gedichten, bl. 128.
(2) Ibid. bl. 130.
(3) Ibid. bl. 132.
(4) Ibid. bl. 134.

Wij zouden nog meer ſchoonheden uit dit *epos* kunnen mededeelen; doch wij herinneren ons dat hetzelve opgeſteld is in een' „ tijd walgende van poëzij," en vreezen dat er misſchien nog eenige ſmetſtof uit dien ongelukkigen tijd mogt inzitten, en die willen wij in den onzen niet ontwikkelen.

RADÆUS (ANNA), geboren RETHAAN (1), was de dochter van JOHAN PIETER RETHAAN, Raad en Penſionaris der ſtad *Tholen* en MARGARETA EVERAERTS; zij werd geboren te *Middelburg*, den 6 Januarij 1684, en huwde in 1706 met JOHANNES RADÆUS, Kiesheer der ſtad *Middelburg* en Griffier van den Raad ter Admiraliteit in *Zeeland*; zij ſtierf den 30 October 1729. De laatſte vijf jaren van haar leven wijdde zij aan de beoefening der dichtkunst; hare dichtſtukken, meest van ſtichtelijken inhoud en eenvoudig van ſtijl, zijn in 1730 uitgegeven door P. BODDAERT; zij hebben nog minder waarde dan zijne eigene.

RAESFELT (CLARA FEYOENA VAN), geboren VAN SYTSEMA. De eerste kreupele verzen van deze Groninger dichteres, vervaardigd in hare vroege jeugd, toen zij nog geen ander rijmwerk kende dan de Pſalmen van DATHENUS, en van alle voorlichting en hulpmiddelen volſtrekt ontbloot was, werden door haren vader ter drukpers gezonden, met die overhaasting, die men alleen aan

(1) P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, bl. 85.

aan het zwak van een vooringenomen ouderlijk hart kan toegeven, en kwamen in het licht onder den titel van *Bellingeweerder Uitspanningen.* Kort daarop kreeg zij kennis aan eenige der voornaamste dichters van haren tijd en zij begon het gebrekkige van hare uitgegeven gedichten levendig te gevoelen. Hare zucht voor de poëzij en de wetenschappen was daardoor geenszins uitgeblust, maar integendeel aangewakkerd geworden, en werd begunstigd door omstandigheden, die haar het uitzigt op vorderingen in de poëzij niet alleen, maar ook in alle takken van wetenschappen, voor welken haar geest vatbaar zou zijn. Veranderde omstandigheden deden echter dit uitzigt verdwijnen. Het eenzame landhuis, in *Overijssel*, waar zij vervolgens het grootste gedeelte van haar leven doorbragt, zag zeldzaam een' dichter; maar de zucht tot de dichtkunst verliet haar niet. Daar schreef zij in 1774 een' Hof- Bosch- en Veldzang, *Heemse* getiteld, in vier zangen, te *Utrecht* in 1783 gedrukt. Dit is inderdaad een bevallig en leerzaam dichtstuk, waarin zij uit de onderscheiden geaardheid der natuurvoortbrengselen gepaste en nutte zedelessen afleidt. In 1791 gaf zij hare overige *Gedichten* te *Amsterdam* in het licht. Zij zijn in „ stichtelijke" en „ mengeldichten" gesorteerd, waarom weten wij niet; want onder de laatsten is geen een onstichtelijk, ten ware de dichteres met „ stichtelijk" eigenlijk bij uitsluiting bijbelsche of theologische onderwerpen bedoeld hebbe, die wij wel eens jammerhartig en dus zeer onstichtelijk heb-

hebben behandeld gezien (1), daar integendeel hare mengeldichten even nuttig, leerzaam en aangenaam en dus even zoo ſtichtelijk zijn als de uitdrukkelijk als zoodanig aangekondigden. Eigenlijk zijn, of behooren alle goede gedichten ſtichtelijk te zijn, om het even of er van geestelijke zaken inkome of niet. Tot bewijs van de evenſtichtelijkheid der gedichten van deze verdienstelijke dichteres en dus van de onnutheid der ſortering, zullen wij uit elke klasſe eene proeve mededeelen; wij kiezen daartoe uit de eerste

OPWEKKING IN TEGENSPOED.

Zou men hier volmaaktheid vinden?
Neen, die heerscht in 't Paradijs;
Daar alleen, ô deugdgezinden!
Vindt de deugd dien deugdenprijs;
Daar alleen, ô Zaligheid!
Wordt geen aardsch gebrek beſchreid.

Zwakheid doet aan Schepſels kleeven.
Toon mij, Heer! dat Gij alleen
't Al bevat en 't al wilt geven,
Meer dan ik om laag beween;
God, die mij uw' bijſtand biedt!
'k Heb genoeg zoo 'k U geniet.

Zou-

(1) Vooral die akelige vloekdichten op KAIN, JUDAS, HERODES, enz. van den ſtraksgemelden P. RABUS.

Zoude ik Uwe gunst verdenken,
  Raadloos kermen dag en nacht?
Als Ge een traankelk in wilt schenken,
  Twijflen aan uw liefde en magt?
  Was uw roem niet te allertijd,
  Dat Gij een ontfermer zijt?

Deedt Gij ooit uw schepfel dragen
  Boven krachten, U bekend?
Zoudt ge ook mij niet onderschragen,
  Als naar U mijn oog zich wendt,
  Vindt niet, algenoegzaam Heer!
  In mijn zwak uw kracht haar eer?

Streef, mijn ziel, streef naar 't volmaakte,
  Niet bij 't stof, maar bij dien God,
Die voor U in rampen waakte;
  Zoek in Hem uw zaligst lot;
  Hij alleen, Hij kent uw smart,
  Offer Hem 't gevoeligst hart!

Zalig, die met traanen zaaien,
  Schoon de voet op doornen treedt,
Om den volsten oogst te maaien,
  Daar men 't aardsch gemis vergeet!
  Bron van troost, ô eeuwig Goed!
  Laaf en sterk mijn zwak gemoed.

Vaderlijke liefdeslagen
  Zijn getuigen van uw min;
't Snoeimes doet meer vruchten dragen;
  Storm voert mij de haven in,
  Daar mijn ranke en zwakke boot
  Op geen klip aan stukken stoot.

'k Na-

'k Nader vast die zaalge kringen,
Daar mijn kwijnend oog op ſtaart,
Om op hooger toon te zingen,
Wat ik ondervond op aard',
Hoe mij wanſpoed heeft geleerd,
Dat Gij 't al ten besten keert.

Wijsheid, goedheid, alvermogen
Zijn de zuilen van Gods Rijk,
Schakels, die voor ſterflijke oogen
Dikwerf ſchijnen ongelijk,
Wier verband in de eeuwigheid
Toonen zal Gods grootsch beleid.

Alverſlindende gedachten,
Daar mijn doorzicht voor bezwijkt,
'k Voel, door meer dan englen-krachten,
Dat voor U al 't ſchepſel wijkt,
Dat mijn hart belijden moet:
God is liefde! God is goed (1)!

De volgende proeve is het eerste ſtuk uit de tweede klasſe, en opgeſteld tot

LOF DER EENZAAMHEID.

Hoe gezegend vloeien de uuren, Eenzaamheid! aan u gewijd,
Daar geen ſlaafſche zorgen kwellen, daar geen twistpijl 't hart doorſnijdt!
Wijzen koozen 't ſtille leven reeds door alle de eeuwen heen,
Voelden daar meer geestverrukking dan in 't wuſt gewoel der ſteên.
Treffelijke waereldgrooten, opgevoed in hoofsch bedrijf,
Gaven meenigmaal de voorkeur aan de rust van 't ſtil verblijf.
'k Prijs

(1) C. F. VAN RAESFELT, Gedichten, bl. 41.

'k Prijs geen bijgeloovig eenzaam, hoe verlokkend het ook schijn',
God wil niet dat we ons begraven, of onnutte schepzels zijn;
Maar dat wij gezellig werken, en tot nut der maatschappij,
't Licht, dat Hij ons gaf, doen schijnen, hoe gering of zwak het zij.
Kan hier iets 't geluk volmaken, 't is het bijzijn van een' vrind,
Die in smaak, gevoel, en kennis 't zelfde heil met ons bevindt.
Stervling! moogt gij dit genieten, o wat haalt dan bij uw lot!
Dan, dan zaligt u de voorproef van het hemelsch heilgenot!
Eenzaamheid! zou ik niet zingen wat in u mijn hart gevoelt,
Niet dien zegen dankbaar roemen, dien geen wereld mij ontwoelt!
'k Ben, schoon in uw' schoot verscholen, burgeres van 't groot Heelal,
'k Voel die waarde, en mijn bestemming eischt dat ik die toonen zal.
Geef mij dan, gezellig Eenzaam! dat voortreflijk onderrigt,
Hoe ik aan mijn taak moet werken in de kringen van mijn' pligt.
Dwazen mogen u verachten, wijsheid wordt door u gevoed;
Ondeugd moge u snood onteeren, deugd ontvangt hier nieuwen gloed.
IJdelheid kiez' laf gezelschap, dat haar wereldminnaars biên,
't Streelt en sterkt de ware deugden, dat haar hemellingen zien.
Nuttig eenzaam! 'k blijve u kiezen, hoogeschool voor mijn gemoed!
Die mij best mij zelf leert kennen, best voor waanzucht mij behoedt.
Gij ontwikkelt ons de waarde van d'onschatbren vluggen tijd,
Leert ons bij ons zelf te leeven, kweekt vermogens, lust, en vlijt;
Vlecht een duurzaam snoer voor deugden, die 't verwilderd hart niet kent;
Voeg bij nutte menschenkennis de allerbeste zedeprent;

Maakt

Maakt meer vatbaar voor de reden, en het heil, dat Godsdienst geeft;
Werkt verhevene gevoelens, daar eene eedle ziel bij leeft.
Zaad, gekiemd in kalme vooren, in eene onbesmette lucht,
Daar geen doorens 't groeien hindren, geeft de volste en schoonste vrucht.

O wat onderscheiden trappen, die naar 't koor der wijsheid gaan,
Wat verschiet van eedle vruchten biedt gij uw beminnaars aan!
Hoe onkundig ik moog' weezen, 'k word hier keer op keer vergast
Op een' oogst, dien andren kweekten, zelfs door keur van smaak verrast.
Voelt mijn hart een blakende aandrift, die naar hooger kennis tracht,
'k Mag hier met den wijsgeer spreken, zonder dat hij mij veracht.
Gij verfijnt mijn denkvermogen, gij geeft mij een luistrend oor,
En bij 't roeren van mijn snaren, geeft gij kunstdrift en gehoor.

Tracht mijn oog Natuur te kennen, die mij zoo veel gaven biedt,
In haar schoonheid, orde en werking, dwaal ik in dat grootsch verschiet,
'k Word hier door gepaste gidsen naar bevatting voorgelicht;
Zelf de Wiskonst toont me in proeven wat vernuft en vlijt verrigt.
Schoon ik nooit het gruis der bergen, noch de grasspriet in het dal,
Noch de mijt in 't rijk der dieren, naar vereisch beschouwen zal,
'k Zie Natuur in vruchtbre rijken naauw vereend, en nooit verward.
Groote Schepping! o hoe treffen uwe wondren 't leerziek hart!

Staar ik op de Wereldglobe, duizenden bijzonderheên,
Levren velden, bergen, rotsen, zoete bronnen, zilte zeên.

'k Zie

'k Zie den vuurſtroom der vulkanen, die mijn ſiddrende aandacht trekt,
En ontzag-verwekkende Alpen met hun eeuwig ſneeuw bedekt.
'k Zwijg van meer bijzondre deelen van 't verbazend wereldrond;
'k Vind alom beſpiegelingen, die geen leeftijd hier doorgrondt.
Voert de nacht mij in verrukking, als ik 't oog naar boven hef,
En in de onafmeetbre ruimte een' oneindig' God bezef,
Die dat heir van hemellichten, 't welk 't verbaasd gezicht beſchouwt,
Vormde, en elk naar zijn beſtemming in gepaste werking houdt,
Niet alleen ons zonneſtelſel, maar ook 't eindeloos getal
Minder zigtbre hemelbollen in het onbegrensd heelal;
'k Voel met Isrels grooten Zanger 't menschlijk zwak, en hoe gering
Onze luister is te reeknen bij dien glorievollen kring.
Of geleidt Hiſtoriekunde mij ſchier zestig eeuwen door,
Schoon zij van haar vroegſte ſchriften menig dierbre rol verloor;
Gluur ik door het floers dier tijden op het ondermaansch tooneel,
Krimpt mijn hart hier bij 't beſchouwen van zoo meenig treurtafreel,
Zie ik een' geſtaégen omloop van geluk en van verdriet
In het uurwerk dezer aarde, ſchoon mijn oog het niet doorziet,
't Leert mij met aanbidding opzien naar de onſtoffelijke hand,
Die, als drijfveer, in dat alles eens zal toonen 't wijs verband.
Geven mijne lotgevallen mij ontelbre dankenſtof,
Schoon het allerbitterst lijden mijn gevoelig harte trof,
Dan ook, dan zijt gij mij dierbaar, dan ook nuttig, Eenzaamheid!
Dan getuigt gij hoe mijn zwakheid Goddelijke hulp verbeidt.

Dan,

Dan, dan voedt gij mijn vertrouwen op die voorzorg, troost, en raad,
Die in kalmte, en in orkanen, zwakke pelgrims niet verlaat.
'k Wacht het einde van mijn zuchten, offers, die ik d' onfpoed gaf,
Aan het einde van mijn loopbaan, boven dorens, kruis, en graf.
Schoon nog ftaêg mijn kiel mogt flingren in gevaren, zonder tal,
't Anker van mijn hoope hecht zich, daar ik veilig landen zal.
Staar ik eeuwige gewesten met verlangende oogen aan,
't Zalig tijdftip komt vast nader, dat ik derwaarts op zal gaan.
'k Voel iets van 't onfterflijk leven, dat tot grooter zaligheid,
Dan mijn brein hier kan bevatten, mij voor de eeuwigheid bereidt.
Zoo gezegend, dierbaar Eenzaam! ftreelt gij 't hart. Dus koestert gij
Deugden, konst, en wetenfchappen in de zoetfte harmonij;
Dus, dus leert ge uw waarde ons kennen, beide in voorfpoed en in druk,
Dus wordt ge ons een zedekweekfter, en een bron van waar geluk (1).

RAMMAZEYN (JACOB), een Haagsch Boekverkooper, is bekend als vervaardiger van een zinnefpel, getiteld: *Jockende Ernst, of het Loon der Goede en Straf der Quade*, in 1671 gedrukt.

RATALLER (GEORGIUS (2), Voorzitter van den Raad te *Utrecht*, had in 1571 eene Pfalmberijming vervaardigd, die men hem drong in het licht te geven (3). De kort daarop gevolgde algemee-

(1) C. F. VAN RAESFELT, Gedichten, bl. 73.

(2) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I, p. 342.

(3) *Ill. et Claror. virorum Epistolæ Select.* a *Belgis et ad Belgas.* Cent. I. Ep. LXXXIV, p. 419.

meene invoering der toen reeds bij fommige gemeenten gebruikt wordende berijming van DATHENUS (1), fchijnt hem daarvan wederhouden te hebben.

RAVESTEIN (ADRIANUS) gaf in 1633 te *Delft*, ten dienste der Delftfche fchole eene berijmde vertaling in het licht der *Gulde Spreuken van* PUBLIUS SYRUS, iedere fpreuk bovendien, tot gemak van den leerling, geconftrueerd, op deze wijze:

256.

Nunquam periculum fine periculo vincitur.
Men kan noyt (het moet fijn beftaen)
'T gevaer fonder gevaer ontgaen.

Periculum, het gevaer/ *vincitur nunquam*, werd nimmermeer overwonnen/ *fine periculo*, fonder gevaer (2).

Achter het boekje ftaat nog eene *Onderwijsrede van* ISOCRATES *aen* DEMONICUM, *nopende de plichten*, waarin ook eenige gerijmde lesfen voorkomen, die niet kwaad zijn; bij voorbeeld:

Het gene ghy een ander feght,
Eerft by ufelven overleght:
Want velen die fijn al te rijp,
De tong is fnelder dan 't begrijp (3).

REAEL

(1) Zie diens Art. in ons II Deel, bl. 110, Aant. 3.
(2) Gulde Spreuken, bl. 49.
(3) Ibid. bl. 69.

REAEL (LAURENS JACOBSZ.) (1) was de zoon van JACOB LAURENSZ., koopvaardijschipper, die door Engelsche kapers werd doodgeschoten, op welk tijdstip de zoon te *Dantzig* woonde, en zijn bestaan in den graanhandel vond, waarmede hij aanzienlijke schatten won. Hij begaf zich vervolgens naar *Amsterdam*, in welke stad hij waarschijnlijk geboren was, en woonde aldaar op het Water in den *Gouden Reaal.*

Men ontmoet hem het eerst in de geschiedenis dezer stad in 1566, ten tijde der beeldstorming en in de woelingen der hervorming (2). Hij was een ijverig voorstander der gezuiverde geloofsbegrippen, en behoort onder die wakkere Amsterdammers, wier kloeke pogingen zoo veel toebragten ter afschudding van het Spaansche juk. Toen hij niet langer zonder dringend lijfsgevaar de zaak der hervorming bevorderlijk kon zijn, week hij naar *Emden*, en bleef aldaar tot na de groote verandering van zaken in 1578, wanneer hij naar zijne geboortestad te rug keerde, en bekleedde achtervolgens de posten van Schepen, Raad, Rekenmeester, Commisfaris van huwelijkszaken, Regent van het weeshuis, Kapitein en Kolonel der schutterij en eindelijk dien van Gecommitteerden Raad ter Admiraliteit in *Zeeland.*

REAEL was een geleerd man en der hervorming geenszins uit onbesuisden ijver, maar uit redelijke over-

(1) J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXIV Deel, bl. 95.
(2) J. WAGENAAR, Amsterdam, III Deel, bl. 154 en volgg.

overtuiging en op grond van zaakkennis toegedaan; ook heeft hij al het gebeurde in zijn' tijd naauwkeurig opgeteekend. De geschiedschrijver BRANDT hechtte aan deze aanteekeningen eene ongemeene waarde, zoodat hij van dezelven niet alleen een vlijtig gebruik heeft gemaakt en al het gebeurde in deze stad in 1566 en 1567 daaruit zamengesteld, maar zich ook telkens op de geschriften van REAEL beroepen heeft. Ook als beoefenaar der dichtkunst en opbouwer der Nederduitsche taal heeft hij meer dan gemeene verdienste. Hij was een voornaam lid der Amsterdamsche rederijkkamer *In Liefd' bloeyende*; gedrukt echter is er niets van hem. De Heer J. KONING is in het bezit van zijne tusschen 1572 en 1600 geschreven Refereynen, Balladen, enz. die ons deze belangrijke verzameling gunstig heeft verstrekt, om daaruit hier eene proeve van REAELS dicht- en denkwijze mede te deelen, die beiden veel overeenkomst hebben met die van zijn' tijdgenoot COORNHERT, en blijken dragen van een scherpzinnig oordeel, levendige verbeelding, welig vernuft en warme vaderlandsliefde. Onze keus valt al dadelijk op het slot of *Prince* van zijn *Refereyn ghemaect op die vraege* Wat sotheyt den mensche langst aenhanct, *ghelesen den* 26 Decembris 1580.

Prince, alle sotheyt can vergaen metter tijt;
Want door gebreck van gelt laet de dronckaert sijn drincken,
De gierigaert door pijnne sijn gierricheyt afsnijt,
D'oncuysche d'oncuysheyt door oudtheyt wert quijt,

De

De hoochmoedighe door onlust laet hoogmoet sincken,
De wraecgierige door gewelt niemant can crincken,
Armoede doet luyheyt crachten baeren,
En deese, die bynaest van houerdy stincken,
Connen se door ouderdom ooc laten vaeren.
Maer alle speciën van sotheyt te verclaeren,
Die den Mensche by gevalle connen vergaen,
Es onnodich den tijt hiermede te beswaeren,
Want sy alle sijn Accedent onderworpen staen.
Maer dees flatteeringe, daer de mensch meed es belaen,
Blijst hem gestaedig by, jae ooc ins doots prangen:
Hem seluen verheffende neuens sijn schepper plaen.
Dees sotheyt (segh ic) *den mensch langhst te aenhangen* (1).

Dit stuk is gejaarmerkt 1580, en heeft verschei-den gezonde denkbeelden, hoezeer in den gewonen rederijkerstrant uitgedrukt. Wij zullen nog een stukje van den wakkeren man mededeelen, waarin zijn godsdienstig-vaderlandsch gevoel zich zoo warm als natuurlijk uitspreekt. Hetzelve is vervaardigd in 1585, en heeft ten opschrift.

EEN NIEUW LIEDEKEN,

Op die voyse: *Godt den Vaeder woon ons by.*

Godt de Vaeder ons beurijt,
En help ons vrolic strijden;
Maect ons doch deese Spangiaerts quijt,
En helpt ons uyt dit lijden.

Haer

(1) Refereynen, Balladen, enz. MSS. van den Heer J. KONING, bl. 46.

Haer tieranny maect een endt,
Hout ons by uwe leerre,
Tot u neemen wy keerre,
Helpt ons en haeſt u zeerre
En in Spangien haer weer zendt,
Opdat wy u met vreede
Dienen in onſe ſteede,
Ons naeſten helpen meede:
Amen, amen, dat ſy waer,
Daerop wy ons verlaeten claer.

Godt die Soon die woont ons by,
En help ons handen vechten,
Opdat wy worden los en vry
Van deeſe Spaenſche knechten,
Die ſtorten 't onnooſel bloet
Uwer heyliger Chriſten
Met valſcheyt en met liſten,
Wilt gy ons wapens friſten,
Wy ſlaen daerin met goeden moet;
En wy op u vertrouwen,
Doort gelooff op u bouwen,
Voor haer wy niet en grouwen:
Amen, amen, dat ſy waer,
Daerop wy ons verlaeten claer.

Godt Heylige Geeſt ſterck ons gelooff;
Wilt ons ſenden u gaeuen,
Dat wy niet werden tot een rooff
Gemaect tot Spaenſche ſlaeuen;
Sterck ons in ons vaderlant,
Wilt ons u woort niet roouen,
Opdat wy vaſt geloouen,
Sendt ons u geeſt van boouen.

S paus

S paus leer ſtoot in 't helſche brant;
U woort by ons verheeuen,
Op dat wy daer nae leeuen
U loff en èerre geeuen:
Amen, amen, dat ſy waer,
Daerop wy ons verlaeten claer (1).

De in verſcheiden opzigten verdienstelijke REAEL overleed in het begin van 1601 te *Middelburg*, alwaar hij zich als Gecommitteerde Raad ter Admiraliteit van *Zeeland* bevond.

REAEL (LAURENS) (2), zoon van den voorgaanden, geboren te *Amſterdam*, den 22 October 1583, leide in zijne jeugd zich ijverig toe op de beöefening der fraaije letteren, nuttige wetenſchappen en de kennis der regten, in welke hij weldra het meesterſchap bekwam. Hoewel dus tot eene ſtille loopbaan beſtemd, begaf hij zich in den zeedienst, en ſtak in de maand Mei 1611 als bevelhebber van vier ſchepen in zee naar *Oost-Indië*. In 1615 werd hij Gouverneur der *Molukſche Eilanden*, en in 1616 tot Gouverneur Generaal van *Neêrlands Indië* verkoren, doch keerde in 1619 naar het vaderland te rug. In 1625 werd hij, in gezantſchap naar *Engeland* gezonden, om KAREL I met deszelfs komst tot den troon geluk te

(1) MSS. van den Heer J. KONING, fol. 74.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 210. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXIV Deel, bl. 91. Levens van beroemde Mannen en Vrouwen, X Deel, bl. 71.

te wenschen, door dezen Vorst tot Ridder verheven. Op het einde van 1627 werd hij heimelijk naar *Denemarken* gezonden, om den Koning, die met Keizer FERDINAND II in oorlog was, van wege dezen Staat bezetting in de *Zond* aan te bieden (1), doch dit aanbod werd van de hand gewezen. In het volgende jaar met een oorlogsschip naar *Holland* te rug keerende, leed hij schipbreuk aan de Jutsche kust, op eene plaats, waar keizerlijke bezetting lag, die hem gevangen nam en naar *Weenen* zond (2). In 1629 werd hij ontslagen, en het volgende jaar verkoren tot Schepen en Raad van zijne geboortestad, alwaar hij den 21 October 1637 overleden is.

Hij was een ervaren krijgs- en staatsman; zijne bedrevenheid vooral in de Indische zaken heeft der Oost-Indische Maatschappij in hare eerste opkomst veel voordeel aangebragt. Na zijne terugkomst in het vaderland beöefende hij de dichtkunst en fraaije letteren in gemeenschap met HOOFT, VONDEL en anderen zijner beroemde tijdgenooten; zijne gedichten, schoon weinig in getal, toonen blijken van uitmuntende begaafdheden. In het minnedicht schijnt hij regt te huis geweest te zijn. Tot eene proeve schrijven wij af het allerliefste stukje met het opschrift:

OOR-

(1) J. WAGENAAR, Vaderl. Hist. XI Deel, bl. 72.

(2) L. VAN AITZEMA, Zaken van Staat en Oorlog, I Deel, bl. 715.

OORSPRONGH VAN DE KUSJES.

Aen een van Idaes beecken
Had' ſich Æneas Soon
Eens heymelijck verſteecken,
Als kleene Minnegodn
Hem hadden doen vermoeyen,
Door haer ſtoeyen.

Als Venus 't ſchoone knaepjen
Ontſtelt ſagh door 't gewoel,
Bevangen met een ſlaepjen
In lommers dicht en koel,
Leyſe op viooltjes teder
Hem wat neder.

En om ſijn ſachte zytjes
Een wolck ſy henen ſchoot,
Van ſoo veel bloempjes blytjes,
Van roosjes wit en roodt,
En bleef aen 't lieffelijck ſlapen
Sich vergapen.

Terſtondt quam ingekroopen
In haer vermandt gemoedt,
En eer ſy 't wiſt geſloopen,
Adonis eerſte gloedt:
Dies 't vyerigh hart ontruſten
d'Ouwe luſten.

Hoe dick wouw ſy omvangen
Haar lieve Neefjen teer,
En in haer armpjes prangen,
Dus plagh, ſeyd ſy, wel eer
Adonis uytgeleſen
Oock te weſen.

Doch schreumende te steuren
  Het soete sluymrend wicht,
En uyt sijn slaep te scheuren,
  Soo kuste sy wel dicht
De naest - gelegen roosjens
    Al met poosjens.

De roosjes die ontstaken,
  Beginnende terstondt
Rondom haer blancke kaecken
  Tot aen haer roode mondt,
Veel kusjes in te aemen
    Al te samen.

Vrouw Venus gingh vergaren
  Dees levendige blaên,
Die niet dan kusjes waren
  Als syse raeckten aen,
En voer met dit gewemel
    Soo ten Hemel.

Dees' schat had sy gekregen,
  Maer dees Godin was mildt,
En heefts' als in een regen
  Weêr mildelijck gespilt;
En daer meê gaen bedouwen,
    Schoone Vrouwen.

Dit is de soete waesem,
  Op lipjes lief gesprenght,
Met dauw van geurgen aesem
  In 't roode roodt gemenght,
Die Minnaers veel kan geven,
    Jae doet leven.

Wilt

Wilt dan soo schaers niet weesen,
Mijn waerde Rosemondt,
Met die gift uytgelesen,
Waer meê u lipjes rondt
Soo mildlijck van hier boven,
Zijn bedooven (1).

Het is inderdaad jammer dat er zoo weinig van dezen verdienstelijken man voorhanden is.

REGT (JAN DE), overleden in 1715 te *Amsterdam*, alwaar hij waarschijnlijk geboren was, gold in zijn' tijd voor een' geestig' dichter; zijn *Slechte Tijd*, kluchtspel *De Nachtwachts* en eenige andere gedichten zijn drie malen gedrukt.

REGTERING (HENDRIK WILLEM) leverde den Amsterdamschen Schouwburg drie vrij goede tooneelstukken uit het Fransch vertaald, als *De Verkwister, of de eerlijke Bedriegster*, 1751; *Dionys de Tiran*, en *De Schoole voor de Moeders*, beiden in 1759.

REISIG (JAN HENDRIK). In 1789 gaf deze te *Amsterdam* een bundeltje niet onbevallige dichtstukjes in het licht; doch niet belangrijk genoeg om hem eenigen naam te verwerven.

REMERY (JAN). Het jaar 1748 leverde dezen de stof tot een paar zinnespelen, *Het juichend Nederland over de gelukkige geboorte van den jongen Erfstadhouder* en *Europa bevredigd*.

RE-

(1) Verscheyde Nederd. Gedichten, I Deel, bl. 1.

RETHAAN (ANNA), zie RADÆUS.

REVIUS (JACOB) (1), Predikant te *Deventer* en schrijver van *Daventria illustrata*, *sive Historia urbis Daventriæ*, te *Leyden* in 1651 gedrukt, gaf in 1630 te *Deventer* eenige *Overijsselsche Zangen en Dichten* in het licht, waaronder ook een treurspel, *Haman*. Bij de vermelding hiervan kunnen wij het wel laten.

REYNEGOM (PIETER VAN). Van dezen kunnen wij slechts als *zeer raar* vermelden eene soort van treurspel, *Jesus Christus*, *of de vermoorde onnozelheid*, 1642 gedrukt, vol platen van H. DE GHEIN.

RHIJNENBURGH (CORNELIS) was in de eerste helft der zeventiende eeuw Raad, Schepen en Heelmeester te *Medemblik*. In 1655 gaf hij te *Hoorn* twee deeltjes in zeer klein lang formaat met liederen in het licht, onder den titel van *Vreugdebergh*, die meermaals herdrukt zijn (wij hebben den druk van 1669 voor ons). De inhoud is geenszins onverdienstelijk, de onderwerpen zijn stichtelijk, sommigen zelfs geestig en vindingrijk, en de versificatie ongemeen vloeijend; van het een en ander kan men oordeelen uit het stukje, dat wij ter proeve uit dit zeldzame boekje mededeelen, namelijk dat met het opschrift:

DROOM-

(1) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 535. C. SAXII *Onom.* T. IV. p. 267. PAQUOT, *Mém.* T. XVII. p. 259. A. PARS, *Naamrol*, bl. 134.

DROOM-LIEDT.

Stem: *Van Susanna.*

Hoe hebben al de nacht mijn sinnen loopen dwalen?
Hoe vreemt heb ick gedroomt tot aen den lichten dagh?
My dochte dat ick wierd' gevoert uyt onse palen,
In 't Indische geweest, daer ick veel wonders sagh.

Een Scheepje datter quam recht na de kust laveren
Te wonder schoon gemaeckt van louter Ebbenhout:
Niet een soo kloecken geest die 't Scheepje kond' waerderen,
Men seyde 't was gelaen met Silver en fijn Gout.

Het Wandt van roode Zijd', van witte Zijd' de Seylen,
En d'Anckers voor de boegh van Silver toebereyt:
De Stuerman evenwel deed anders niet dan peylen,
En was, gelijk my docht, beducht voor swarigheyt.

De Schipper licht van hert liet sijn couragie blijcken,
De Stucken raeckten uyt en spogen vyer en vlam,
So dat de gulde Son ging met sijn stralen wijcken,
Vermits de swarte roock sijn lieve licht benam.

'tWas lustig om te zien, de Windt omtrent het Noorden,
De Seylen al te-mael die stonden moy ter draght,
Trompetten, soet geluyt, en snaren-spel men hoorden,
Recht als het Wereldts Schip vol wellust en vol pracht.

De Stuerman wel bedaeght, van hooger geest geboren
Als yemant van de Maets, en rijper van verstant,
Die sagh dit wesen aen en gaf de moet verloren,
Recht of hy 't ongeluck al ree sagh voor der hant.

De Windt schavielden om, en sett' hem in 't Noord-westen,
De lucht betrock vry swart, men achtet min als niet,
Daer quam een snelle storm, waer door het Schip ten lesten
Vervallen op een blind', aen duysent stucken stiet.

Daer lagh het schoone Schip, daer vloogh de wellust henen,
En in een ommesien, ick weet oock niet hoe ras,
't Onweder was voor-by, 't onweder was verdwenen,
De lucht stont weer soo klaer als sy te vooren was.

Door sulck een ongeval mijn geest geweldigh schrilde,
Soo dat ick wacker wierd', en dacht in mijn gemoet
Dit is des Werelts loon, soo raeckt hy die in 't wilde
't Vleisch en de Werelt dient, ten lesten onder voet.

Och! dat wy d' een met d' aer hierom wat meerder dochten,
Als wy, God betert, doen wellustig, trots en quaet:
Och! dat wy God veel meer, dan swerelts dingen sochten,
Dat soud' ons dienstig zijn in de alderleste staet.

Wy swerven in een Zee vol klippen en vol stenen,
Vol Rovers over al die na ons leven staen,
En loopen evenwel soo los en dom daer henen,
Als of den Hemel self ons niet en kon ontgaen.

Hoe sullen wy 't in 't end', hoe sullen wy 't besturen,
Elck set een eygen kours na sijn genegentheyt:
En doet al wat hy wil, ten kan niet lange duren
Daer is een stil verderf, een wisse straf bereyt:

O God! bewaer mijn Ziel voor 's werelts ydel mallen
En 't schadelijck verderf, dat eeuwigh quellen nijpt,
Op dat my na u gunst dan magh ten goede vallen,
Die saligheyt en vreught die geen verstant begrijpt (1).

RID-

(1) Vreughde-bergh, II Deel, bl, 14.

RIDDER (GERRIT DE), een Amsterdamsch tooneelspeler, vermaakte het publiek in 1748 met een paar voortbrengselen van zijn vernuft, namelijk de *Promotie van Marten door den Professor Jorisvaar, dienende tot een voorspel voor de Min in 't Lazarushuis*, en *Zamenspraak tusschen Thomas en Kreel, dienende tot een voorspel voor de Bruiloft van Kloris en Roosje.*

RIEMSNIJDER (HENDRIK) gaf in 1779 in *'s Hage* eene verzameling in het licht van *Fabelen en Vertelsels, naar de nieuwste en beste Hoogduitsche dichters.* Deze arbeid heeft inderdaad veel verdienstelijks en bevalligs. In het volgende jaar gaf hij insgelijks in *'s Hage*, doch zonder zijnen naam, *Proeven van dichtlievende Kleinigheden, tot uitspanning van den geest*, in het licht. Dit zijn ook grootendeels vertalingen, en eenige weinige oorspronglijke stukjes, die toonen dat RIEMSNIJDER zoo wel zelfdenkend dichter had kunnen worden als behendig vertolker van eens anders denkbeelden; de vertaalzucht heeft blijkbaar zijn eigen genie gesmoord. De hemel zij gedankt, de vertaalliefhebberij, zoo sterk in zwang gedurende de achttiende eeuw, inzonderheid voor het tooneel, loopt zachtjes aan te niet, en zal wel met den Heer BARBAZ uitsterven, de eenige die er nog op eene dragelijke wijze de hand aan houdt. In 1779 gaf hij ook in 't licht Dichtlievende Rhapsodien. In 1780 Galante Dichtluimen. In 1781 Liedjes voor kinderen. Hij overleed te Parijs in 1825 in zijn 82ste jaar. Zie Aant. op 't Woordenb. van Kunst. & Wetenschappen, in voce bl. 126.

RIN-

RINGERS (VITUS). Van dezen is ons bekend: *Stichtelijk Sang-Prieel, of 't Hooglied* SALOMONS *en andere Heilige Gesangen en Psalmen*, te *Franeker* in 1686 gedrukt.

RIVIER (SIMON), aanvoerder van eene bende reizende tooneelspelers, die hij verscheiden stukken van zijn eigen maaksel deed vertoonen, bloeide in de laatste vijf en twintig jaren der vorige eeuw. Deze talrijke tooneelstukken, wier onderwerpen meestal uit de vaderlandsche geschiedenis zijn genomen, kunnen naauwelijks aanspraak maken op middelmatigheid, en zijn genoegzaam met hunnen opsteller vergeten.

RIXTEL (PIETER) was een zeer verdienstelijk dichter, lid van de Haarlemsche rederijkkamer *De Wijngaardranken*, onder de spreuk: *Liefd' boven al.* Zijne gedichten zijn voor de tweede maal in 1717 te *Amsterdam* gedrukt, onder den titel van *Mengelrijmen.* Het zijn meest allen stukjes van kleinen omvang, bijschriften, puntdichten enz., die inderdaad zeer geestig zijn; wij hebben de besten elders doen kennen (1), en herinneren hier slechts de beide overheerlijke krachtige regels op de schilderij van het voormalige Amsterdamsche stadhuis, door G. BERKHEYDEN geschilderd:

Het aghtste wonder staet van steen gebout aen 't Y;
Maer 't negende is dat aghtste in deze schilderij (2).

Toen

(1) Epigrammatische Anthologie, bl. 41.

(2) P. RIXTEL, Mengelrijmen, bl. 41.

Toen hij van *Purmerend* (welligt zijne geboorteplaats) als Procureur naar *Haarlem* en de Predikant LASTDRAGER gelijktijdig als Leeraar naar *Leeuwarden* vertrok, kenmerkte hij beider vertrek door den volgenden luimigen inval:

Ons predikheer vertrekt naer Vrieslant, om te leeren,
En ik naer Haerlem; beyde om meerder dienſt te doen:
Hij reyſt, om dat aldaer meer ſchapen zijn te hoên,
En ik, omdat aldaer meer ſchapen zijn te ſcheeren (1).

Er beſtaat ook van hem een treur-blij-eindend ſpel, *De Groote Robbert*, in 1672 gedrukt. Deze geestige weinig bekende dichter ſtierf te *Haarlem*, den 10 Maart, 1673.

ROBYN (WILLEM) is vervaardiger van een extra raar tooneelſtuk, *Ferdinant en Oratijn, of het tooneel der dwaasheid*, in 1647 gedrukt.

RODENBURGH (THEODORUS), Ridder, Raad en gewoon Gezant van den Hertog van *Holſtein*, Reſident van de Hanzeſteden van *Duitschland*, Agent van de Republiek *Hamburg* bij den Prins Kardinaal, Infant van *Spanje*, te *Bruſſel*, ſproot uit een aanzienlijk Amſterdamsch geſlacht hetwelk reeds ſedert 1240 in de regering geweest was, en ook den naam van BETH voerde. Zijne moeder was ELIZABETH SPIEGEL, dochter van HENRIK LAURENSZ SPIEGEL, en zijne dochter HESTER RODENBURGH was de moeder van ANSLO. Er

(1) P. RIXTEL, Mengelrijmen. bl. 106.

Er beſtaan van hem vier en twintig tooneelſtukken van 1618 tot 1639 opgeſteld en nog eenige kleine poëtiſche ſtukjes (1).

Hy was vernufteling,
Die, zonder ſtaal of vlam, bragt tot verdediging
De onſtrafbre Digtkonſt, die de Haat en Nijd den Chriſten,
Als onverooreloofd, met opſpraak wil betwiſten (2).

RODENBURGH, hoe werkzaam, haalde ondertusſchen niet in bekwaamheden bij zijne tijdgenooten.

ROELAND (HENDRIK) is vervaardiger van een treurſpel, *Biron*, in 1629 in 4to. en in 1662 en 1667 nogmaals in 8vo. gedrukt.

ROELANTS (GERARD) (3), Kanonik van *St. Marten* te *Leuven*, en aldaar geſtorven in 1491, is ſchrijver van verſcheiden Vlaamſche gedichten, eene geſlachtlijst van LODEWIJK van *Bourbon*, Bisſchop van *Luik*, en een' *Catalogus manuſcriptorum in diverſis Belgii Bibliothecis extantium*. Al deze MSS. worden in de bibliotheek van *St. Marten* te *Leuven* bewaard (4).

ROELF-

(1) Catalogus der Tooneelſp. van W. HENSKES, No. 115. Naemrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, ÆZ. No. 305.

(2) L. BIDLOO, Pan Poëticon Batavûm, bl. 253.

(3) PAQUOT, *Mém.* Tom. XXII, pag. 53.

(4) J. F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, bl. 203.

ROELFZEMA (ANNA), geboren VAN DER HORST. In 1764 verscheen deze Enkhuizer dichteres op den zangberg met een Bijbelsch dichtstuk, in zes zangen, *De Gevallen van Ruth*, waarin deze zonderlinge historie getrouw in rijm behandeld is; vervolgens verscheen van haar in 1767: *Lijkklacht van Jacob op het afsterven van Rachel* en *Het Oud Enkhuizen*, in zeven zangen, vervolgens *Debora*, in vier zangen, in 1769; ook nog in 1772 eene soort van gerijmd drama, *De Belegering van Groningen;* al deze en nog eenige andere producten, meest bijbelsche berijmingen, van dit Enkhuizer-Groninger vernuft zijn naauwelijks de inzage, veel minder de gezette lezing waardig.

ROEST (FREDRIK). Van dezen kennen wij het *Treurspel van de Droeve Jvlia*, in 1633 gedrukt, en van

ROGGEVEEN (ARENT) een dergelijk, *Verkragte Belgica*, 1669.

ROGGHEN (HANS REYNIERS) was gezworen guldebroeder van de rederijkkamer *Moyses Bosch*, te *'s Hertogenbosch*. Er bestaat van hem een *Refereyn tot des Swygens Lof*, „ in Franschen snede," dat wil zeggen in Alexandrijnsche voetmaat met behoorlijke in achtneming van de stemrust en den klemtoon, inderdaad in zijn' tijd nog iets zeldzaams. Dit refereyn is waarlijk het slechtste niet der genen die men op het Peoenfeest te *Mechelen*

den

den 3 Mei 1620 voor den dag bragt; men oordeele uit het ſlot:

Antwoort met Cato wijs, als u neuſwijſſe vraghen,
Mijn ſwijghen rout my niet, hy ſpraeck vrymoedich; want
Hy noyt in s' menſchen oogh' hem qualijck had ghedraghen,
Stiert oock u leuen ſoo, ſchep luſt en u behaghen
In 't ſwijghen wie ghy ſijt, men ſal u geuen eer,
Onthout dit clappers ghy, 't is op u neus gheſlaghen,
Stilſwijghen is voorwaer een deught ghepreſen ſeer (1).

ROGIERS (JAN), een bevallig Zeeuwsch dichter, bloeide in de eerste helft der zeventiende eeuw; van zijn' behagelijken losſen dichttrant deelen wij het volgende ſtukje ter proeve mede:

CLAGHENDE VRIJSTER.

'k Hoorde dees voorlede daghen,
Als ick trede langhs de ſtraet
Op een avent al wat laet,
Een bedrukte Vrijſter claghen,
Dat haer Vryer (ſooſe ſprack)
Nu de walghe van haer ſtack.

Eerſtmael had hy al ſijn ſinnen
En ſijn hert aen my gheleyt,
(Sey de ſeer bedroefde Meyt)
Maer wat ſal ick nu beginnen?
Hy en acht my niet een haer,
Want hy loopt een ander naer.

Waer

(1) Schatkiste der Philoſ. ende Poëten, bl. 110.

Waer zijn al de ſchoone woorden,
  Seght eens ghy beveynsde quant?
  Met dewelck' ghy aen mijn hant
(Schoon het niemant vremts en hoorden)
  Hebt belooft en toegeſeght,
  En op u geweet gheleght,

Datje noyt en ſout begheven
  My, de welcke ghy bemint,
  En gheweldich hadt gheſint,
Oock al ſouj' u gantſche leven
  Langhs de ſtraten van de ſteen,
  Om een ſtickjen eten treen;

Datje liever t'uwer ſchande,
  (Als u vader niet en wou
  U my nemen tot een vrouw)
Sout gaen dolen achter lande,
  't Waerj' alleens in welcke ſtadt,
  Alsje my maer rechts en hadt.

Doch dit alles is vergheten,
  En gheleyt uyt u ghedacht;
  'k Ben med' u oock uytter acht;
En het oogh hebj' al gheſmeten
  En gheworpen op een maecht,
  Welck u meer als ick behaecht.

Maer ey-lieve! wat 's de reden
  Daerom datje my verlaet,
  En nu met een ander gaet?
Heb dogh nergens in miſtreden,
  'k Weet niet dat ick m' oyt miſgingh
  In het alderminſte dingh.

Quamje vroegh, of quamje late,
Naer het u wel quam te pas,
Op wat ure dat het was,
'k Heb u altoos in-ghelaten,
Noyt en quamj' om niet ghegaen,
Noyt en bleefje lange ſtaen.

Dickwils heb ick halve nachten
Mijnen ſlaep om u verlet,
En ghebleven uytter bedt,
En voor deure ſitten wachten,
Somtijts in ſoo bitter kou
Dat ickt niet gheſegghen ſou.

Alsje dan niet zijt ghecomen,
Stracx ſo docht my dat mijn hert
Teenemael verbrijſelt wert,
Dan ſoo was ick in-ghenomen
Met een droef en bangh gheducht,
Met een jammerlick gheſucht:

Dan oock heb ick wel het laken
Van het bedde daer ick lagh,
Door mijn weenen en gheklagh
Mette tranen nat gaen maken;
Schoon ick my tot ſlapen ley,
't Wier verhindert vant gheſchrey.

Dit, en meer, mach ick wel ſegghen:
Maer waer toe ſoo lang ghemaelt?
Tis onnoodigh al verhaelt;
En wat wil ickt open legghen?
Tis u altemael bekent,
En als in u ſin gheprent.

Maer

Maer com segh eens, lieve vryer,
  Heeft de meyt, die ghy bemint,
  U noch meer als ick ghesint?
Is haer wesen noch al blyer,
  Noch al frayer als het mijn,
  Dat ick moet verlaten zijn?

Treetse' al hupser met haer voetje?
  Staen haer kleeren al meer net,
  Dan de mijn, aen 't lijf gheset?
Neen, tis om haer grooter goetje,
  Datje, tot mijn ongheluck,
  My nu laet in desen druck.

Wel dan, ghy beveynsde spreker,
  Ist u daerom al ghedaen?
  Wilje daerom van my gaen?
Loop dan heen, beloftebreker;
  'k Wensche datse' u med' ontmoet
  Als ghy nu een ander doet.

ô Ghy Dochters! ô ghy Meysjes!
  Noyt een Vryer en ghelooft,
  Schoon hy swoer oock by zijn hooft
Ick en weet niet hoe veel reysjes;
  Want soo haest hy beter siet,
  Vraaght hy naer sijn woorden niet.

Meer en heb ick niet vernomen
  Van die droeve Vrijster-clacht,
  Want het wiert al midder-nacht,
Dies ick ben naer huys ghecomen:
  En noch eer ick gingh te bedt
  Heb ickse' in gheschrift ghezet (1).

ROL-

(1) Zeevsche Nachtegael, bl. 34. Nog voor de Ridderd. Poemata van Mr. Hoffer.

ROLDANUS (JOHANNES), Predikant te *Enkhuizen*, floeg in het laatfte gedeelte der zeventiende eeuw de hand aan eene verbeterde Pfalmberijming, die in 1685 te *Enkhuizen* gedrukt is (1). 's Mans arbeid en oogmerk beiden zijn voor dien tijd zeer verdienstelijk.

ROMAN (JAN) behoort onder de tooneeldichters als opfteller van een blijfpel, *De Edelmoedige Minnaar, of Broederlijke Vrienden*, in 1715 gedrukt, en

RONS (GERRIT DE) als vervaardiger van een treurfpel, *Bloedigen Nachtloop van Domitius Nero*, zonder jaargetal, doch in de zeventiende eeuw gedrukt.

ROOS (PAUL FRANÇOIS), Amfterdammer, doch van zijne jeugd af bewoner van *Suriname*, alwaar hij den 1 November 1805 overleed, beoefende aldaar met goed gevolg de dichtkunst. Zijne in 1804 te *Amfterdam* in 4to uitgegeven *Surinaamfche Mengelpoëzij* bevat, benevens zijne reeds vroeger in groot 8vo uitgegeven verbeterde gedichten, nog verfcheiden nieuweren. De titel is zeer juist gekozen: al deze dichtftukken hebben betrekking tot *Suriname*, den landbouw, de zeden en leefwijze aldaar, die hij regt levendig en natuurlijk in dezelven affchildert, het geen de-

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Hist. van het Pfalmgezang, I Deel, bl. 195.

deze ſtukken inderdaad met belangſtelling doet lezen, al is het dat men ſtoute beelden, hooge dichterlijke vlugt, vindingrijkheid van vernuft of grootſche poëtiſche gedachten vruchteloos in dezelven zoeken zou; dit alles echter wordt vergoed door een' rijkdom van zaken, met oordeel geordend en in een' beſchaafden beſchrijvenden ſtijl voorgedragen, waarin men welgevallen heeft, en zelfs ſommige triviale plaatſen (1) inſchikkelijk over het hoofd ziet.

ROSSEAU (JACOB) heeft van 1716 tot 1735 een aantal blij- en kluchtſpelen (2) opgeſteld en berijmd in gemeene Amſterdamſche ſtraattaal, en daardoor bij het lezend achterſtraatsch publiek in dien tijd eenigen roem verworven.

ROS-

(1) In 1783 bezocht ROOS, na een afzijn in *Suriname* van veertien jaren, zijn' oom en tante op hun landgoed *De Roöbrug* bij *Deventer*; het aldaar geſmaakt genoegen ſchildert hij natuurlijk, hartelijk en naïf; echter moet men lagchen dat regels als dezen in dit ſtuk poëzij zullen heeten:

De dienstmaagd meldt dat in de zaal ons 't eeten wacht:
Hier ſmul ik doppertjes met peultjes, eêl en zagt;
Nu eet ik in de melk geſtoofde boerenboonen,
't Is of hier overvloed en kiesheid ſamen wonen.
Wat is de bloemkool malsch! wat is dat kalfsvleesch vet!
't Is my in langen tijd zo blank niet voorgezet.

Surin. Mengelp. 4to. bl. 119.

Zulke gastronomiſche verzen, beſchrijvingen van ontbijten, middag- en avondmaaltijden, met optelling der onderſcheiden geregten, treft men in deze gedichten meer aan.

(2) Catal. der Tooneelſp. van W. HENSKES, No. 56. Naamrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, AZ. No. 1293.

ROSSUM (PIETER VAN) vermelden wij als opsteller van een blij-eindend treurspel, *Selim, of Gelukkig Ongeluk*, in 1664 gedrukt.

ROTGANS (LUCAS) (1), zoon van JACOB ROTGANS, Commissaris der monstering van *Holland*, en MARIA MAGDALENA TIMMERMAN, werd geboren te Amsterdam in October 1645. Zijne ouders vroeg verloren hebbende, werd hij door zijne grootmoeder opgevoed en leide zich toe op de beöefening der fraaije letteren en de kennis der Latijnsche dichters. Bij het uitbarsten van den oorlog in 1672 trad hij in den krijgsdienst, doch geene bevordering voorziende, verliet hij denzelven weder in 1674, en verkoos de hofstede zijner grootmoeder aan de *Vecht*, tusschen *Breukelen* en *Maarssen*, *Kromwijk* genaamd, die door de Franschen verwoest, doch veel fraaijer weder opgebouwd was, tot zijn verblijf. Na het sluiten van den Nijmeegschen vrede deed hij eene reis naar *Parijs*, en begaf zich, van daar op *Kromwijk* te rug gekeerd, in den echt met ANNA ADRIANA DE SALENGRE, die hem in 1689 door den dood ontviel, hem nalatende twee dochters, hij zocht zijne vertroosting in de beöefening der dichtkunst en sloeg de hand aan zijn heldendicht *Wilhem de Derde*, het welk hij in acht boeken voltooide; ook vervaardigde hij twee voortreffelijke treurspelen,

Ene-

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 282. J. KOK, Vad. Woordenb. XXIV Deel, bl. 374.

Eneas en Turnus en *Scilla*, de geestige *Boerenkermis* en andere dichtſtukken, die, bij elkander verzameld, onder den titel van *Poëzij van verſcheide Mengelſtoffen*, in 1715 te *Leeuwarden* gedrukt zijn, met eene winderige, ſtijve en uitgerekte biographiſche lofrede op den dichter van F. HALMA, waarin hij, onder meer beuzelarijen, met veel ophefs verhaalt dat ROTGANS zijn dichtſtuk op de aardbeving van 1692 „ in 't gezelſchap van goede vrienden „ met zoo veel kracht van zijne donderende ſtemme „ uitbromde, dat er d'aarde pronkvaten en glazen „ van weêrklonken, en de wanden en grondt zelfs, „ als op niew, aan 't beeven ſcheenen te geraa„ ken, en het vertrek noch naderhand NB. *eenige* „ *uuren lang!* met zijne ſchaterende uitgalmingen „ vervult ſcheen." Hoe aangenaam zulk eene ſtentorophonie het gehoor van die goede vrienden moet geſtreeld hebben, kan men ligt denken; maar het was een goed leven op *Kromwijk:* men moest dit gebrom wel fraai vinden en den brommer prijzen; want „ in 't onthaalen zijner vrienden was „ hij gulhartig, en niet karig; hoe wel dit op „ zijn *Kromwijk* wel wat buiten de maat uitſpatte, „ naar d'aanleidinge, die er hem zijn gezelſchap, „ dat hem met zijn bezoek vereerde, toe gaf." Aan dit Epicurisch leven en verzengebrom op *Kromwijk* kwam een einde door den dood van den hofheer, die den 3 November 1710 aan de kinderziekte overleed.

Als dichter bezat ROTGANS uitſtekende verdienſten; bij veel oorſpronglijks in zijne gedichten,

treffen zij door ſtoutheid van denkbeelden en kracht van uitdrukking, zoo wel als door natuurlijke ſchildering en beeldrijke voorſtelling. Zijn *Wilhem de Derde* was zeker eene gewaagde onderneming; niemand vóór hem had nog beproefd een' held bij zijn leven episch te bezingen. Ondertusſchen is het dichtſtuk geene poëtiſche levensbeſchrijving, gelijk HOOGVLIETS *Abraham* en zoo vele anderen, maar in tegendeel geheel in den vorm en volgens de regelen van het heldendicht, en mag tot een' waardigen tegenhanger verſtrekken van VAN HARENS *Friſo*; even als dit, heeft ook de *Willem* berispelijke gebreken; maar zij worden ook, even als daar, door uitmuntende ſchoonheden rijkelijk opgewogen. Zeer af te keuren is ondertusſchen de zonderlinge vermenging van Heidenſche en Christelijke mythologie in dit wezenlijk fraai gedicht; het maakt inderdaad eene koddige vertooning dat WILLEM III, die, zoo het heet, om het behoud van den Hervormden godsdienst den troon van zijn' ſchoonvader gaat uſurperen, bedeſtonden laat houden, van CHRISTUS droomt, in den ſlaap een bezoek krijgt van den Engelſchen godsdienst, die zich bitter beklaagt over de baldadigheid van den Roomſchen godsdienst, en hem verzoekt over te komen om eene andere orde van zaken daar te ſtellen, het maakt, zeggen wij, eene koddige vertooning, dat zulk een vroom prins bij zulk eene Christelijke onderneming gedurig in aanraking komt met NEPTUNUS, NEREUS, THETIS, Tritons, Najaden en ſoortgelijke zeegoden, die met de beide godsdiensten niets

te

te maken hebben, en zich toch voor die onderneming zeer interesſeren, ſomwijlen tot in het grappige toe, waarvan wij al dadelijk een voorbeeld willen bijbrengen. Op zekeren ſchoonen dag, en wel in de maand November! terwijl de transportſchepen gekalfaat werden, die een zware ſtorm bij het eerste uitzeilen overvallen en zeer gehavend had, ging WILLEM,

— afgeſlooft door zorg voor d'algemeene zaaken,
Zich met de Ryksprinſes op 't woelend ſtrand vermaaken,
En treeden hand aan hand; men zegt dat God Neptuin
Kroop uit zyn glaze zaal, en ſtak de gryze kruin
Verliefd ten golven uit, en voelde d' ingewanden,
Zo ſtyf bevroren, door Mariaas ſchoonheid branden;
Terwyl de zeegodes in 't aanzigt zwol van ſpyt,
En in haar kamer ſloop, ontſteeken door den Nyd (1).

Wie kan ernstig blijven bij zulk een koddig incident?

Tot een bewijs der kracht van zijn dichtpenſeel, copieren wij hier het tafereel van den optogt der Franſche troepen naar de *Nederlanden*, regt in de manier van WOUWERMAN; men aanſchouwt, als het ware, hoe LODEWIJK XIV,

Die groote Koning, nu verlieft op zegepraal,
En reeds verwinnaar in zyn' moedige gedachten,
Verdeelt zyn oorlogsvolk in twee paar legermagten;
De grootſte en eerste voert de Koning zelf te veld.
Hy had den Prins Condé tot opperhoofd geſtelt
Van 't naaste leger, en den heirſtaf opgedraagen.
Crequi en Luxenburg; gewoon om volk te plaagen,

Zyn

(1) Wilhem de Derde, I Deel, bl. 149.

Zyn d'andre toebetrout; elk ſtrekt een Wapengod,
En dreigt ons vaderland met een rampzalig lot.
De broeder van den Vorst, Turenne, en duizend Grooten
Geleiden hem ten ſtryd, als trouwe togtgenooten.
De bloem van Vrankryk geſpt het ſtaal en harnas aan,
Om als een tweede Mars in 't bloedig veld te ſtaan,
En ſtrekt een ſlagpen om zyns Konings wiek te ſtyven.
Men pakt de karren vol met goude en zilvre ſchyven;
Om zich in tyd van nood te dienen van het geld.
De klepper zwoegt voor d'as, in 't zwaar gareel geſtelt.
Hier dreunt trompet en trom, daar waaijen de banieren.
Men zaêlt roopaarden, en affuiten met mortieren
En donderbusſen, om, met ysſelyk geſchal,
Te barſten op den muur, te dondren op den wal.
De wagens rollen langs de wegen, zwaar geladen
Met ſpys en mondkost, om den honger te verzaaden.
De wapenhuizen ſtaan met graan en meel bevracht,
En nodig voedzel, om den krygsman moed en kracht
Te geeven, daar hy op zyn legerpost moet waaken,
Om wel gehart den dood te vliegen in de kaaken.
Zo word een os in 't veld gekoestert en gevoed,
Tot hy zyns meesters gunst betaale met zyn bloed (1).

Tot een' tegenhanger diene hier de ſchildering van den ſlag aan de *Boyne*, in de manier van HUCHTENBERG:

Gansch Ierland ſtaat in brand, de vruchtbare akkers rooken,
Als Etnaas bergſpelonk, in 't ingewand ontſtoken
Door zwaveldampen, van den zouten grond geteelt.
Het groene veld, bezaait met wapenen, verbeeldt
Het eiland van Vulkaan, daar grofgeſpierde reuzen
Met hamers in de vuist metaale bergſtof kneuzen;

Ter-

(1) Wilhem de Derde, I Deel, bl. 50.

Terwyl de blaasbalg zwoegt, de fchoorfteen rookt, de damp
Den glans der zon bezwalkt, d' een fneeft, tot oorlogsramp
Geboren, d'ander treurt om 't derven van zyn leden,
Door fchroot van 't lyf gerukt, door fabels afgefneden.
De moord, ontkerkert, holt langs 't vechtperk hene en weer.
Daar ftort de voetknecht by zyn fpies of vuurbus neêr,
Gerabraakt door den flag der barftende granaaten.
De kogels booren door de gladgefchuurde plaaten
In 't drabbig ingewand, (ô doodelyk gezigt!)
De ruiter kust den grond, ten zadel uitgelicht,
Omarmt het purpre veld, en braakt zyn bloed en leven
Door d' ope wonden uit. Drogedaas muuren beeven.
Al 't omgelegen land beweegt zich op 't gedruis.
De bergen fcheuren van hun wortels; 't muitgefpuis,
Door Vrankryks magt gefterkt, valt moedig aan in 't ftryden.
Men ziet Lauzun aan 't hoofd der Franfche benden ryden;
Hy voert de ruiters aan, en gaat hen dapper voor.
De paardshoef draaft in 't ftof, of glipt op 't bloedig fpoor.
Men houwt, met ftoot, men lost piftoolen en karbynen.
Men ziet den dag door damp en buskruitfmook verdwynen.
Een wolk van ftof bekleed het wezen van de zon.
Hoe loeit de donder van 't vernielende kanon!
De waereld flingert van haar losgeborftene asfen,
En zwelgt het laauwe bloed in 't lyf by ganfche plasfen.
Het weerlicht reis op reis; de blikfem van 't metaal
Verdort de groene fpruit, en zengt de velden kaal.
De bodem legt bedekt met trommen en trompetten,
Met pieken, klingen, met piftoolen en musketten,
In 't vlieden over 't veld geflingert, of door 't loot
Geklonken uit de vuist. Hier fpookt de naare dood.
De lyken groeijen door de fabels op de velden.
Hoe rolt de doodkreet uit den bleeken mond der helden (1)!
Hier-

(1) Wilhem de Derde, II Deel, bl. 29.

Hiermede kunnen wij van dit ondanks zijne leemten en onvolkomenheden toch zeer verdienstelijk en belangrijk dichtſtuk des te gereeder afſtappen, daar de Heer VAN KAMPEN hetzelve zoo juist als ſcherpzinnig beoordeeld heeft (1), en aan welke beoordeeling wij gerustelijk ons zegel hangen.

Zijne beide voortreffelijke, oorſpronglijke treurſpelen verſchenen, *Eneas en Turnus* in 1705 en *Scilla* in 1709, in een' tijd dat men om het ijverigst Franſche tragediën vertaalde en vertoonde, en daardoor de hoop om eenmaal een nationaal tooneel te bekomen geheel en al verijdelde. Het doet den ſmaak der ſchouwburgbeſtuurderen, die trouwens toonen juist niet veel ſmaak te bezitten, weinig eer aan dat deze bij uitſtek verdienstelijke ſtukken ſints onheuglijke jaren niet meer vertoond worden, terwijl men de ergſte prullen, door gedienstige handlangers op bevel der tooneelbeſturen uit het Fransch of Hoogduitsch vertaald, het publiek voordischt. Ondertusſchen zal, wij zeggen het ſtout weg, niemand deze beide treurſpelen na de lezing uit de hand leggen, zonder den wensch dat hij dezelven ook mogt zien vertoonen.

Zijne *Boerenkermis* is misſchien eene getrouwe ſchilderij der boerenkermisſen in zijn' tijd; in den onzen hebben zij eene geheel andere phyſionogmie; ech-

(1) Beknopte Geſchied. der Letteren en Wetenſchappen, I Deel, bl. 371.

echter heeft men in 1823 deze met nog eenige andere ouderwetfche kermisfen herdrukt (1).

Onder zijne overige gedichten beflaan eene ruime plaats de *Zedelesfen uit de oude Verdichtzelen*, die allen niet van dezelfde waarde zijn, en van bijkans geene de bruilofts-, lijk- en andere gelegenheidsgedichten; als de beste ftukken zijn ons voorgekomen de *Stichtfche Lofbazuin* en de *Mislukte Koningsmoordt*, van het laatfte deelen wij hier de wijsgeerig-dichterlijke inleiding mede:

Gy gulde troonen, die gebouwt op marmre boogen,
Den Hemel zelf braveert met uw verheven trans;
O zetels! die zoo trots en prachtig blinkt in d' oogen,
En rooft de zinnen van de Vorften door uw' glans;
Hoe ruft uw fchynfieraadt op wankelbaare fchraagen!
Hoe ondergraaft de Nydt en Afgunft uw gebouw!
Geen wacht, of lyfftaffier bedekt het hof voor laagen,
Indien 't ondankbaar volk ontaart van plicht en trou.
Hy, die verheven bralt in 't vorftelyk fcharlaken,
Zit voor de ftormen bloot van 't wisfelbaar geval.
D'orkaanen buldren meeft op hooggeftichte daken;
De laage velthut trotft de winden, en ftaat pal.
Verraadt en ontrou fchuilt in opgepronkte zaalen.
Een aarde kruik befluit geen dodelyk venyn.
De moordtdrank gloeit in 't gout, en vorftelyke fchaalen',
En 't giftig draakefpog begraaft zig in den wyn.
Vergeeft my, Vorften, zoo de wisfelvalligheden,
Van zoo veel eeuwen af uw fcepters toegevoegt,

My

(1) Oud-Hollandfche Kermis-Parnas of kermisdichttafereelen van L. ROTGANS, J. BARTELINK, F. GREENWOOD en J. VAN HOVEN, te *Amsterdam*, bij J. C. VAN KESTEREN.

My 't lot doen pryzen van den mensch, die hier beneden
Zich met een klein geluk, van ſtaatzucht vry, vernoegt.
Noch eens: ô Vorſten, laat uw gramſchap niet ontſteeken:
Ik laake uw Hoogheit niet, maar ik beklaag 't gevaar.
Men hoor de doodtbus van vermoorde Prinsſen ſpreeken:
Zy ſtrekt my tot bewys en voorbeeldt (1).

Het is zonderling dat de uitgever dezer gedichten, F. HALMA, de meeste ſtukken ſtaarten van zijn eigen maakſel heeft aangehangen, om de bladzijden te vullen, en geen wit papier voor bedrukt te verkoopen, zoodat ook alle bladzijden propvol zijn. Het angstzweet zou tegenwoordig menig' Boekverkooper uitbreken, die verzen uitgeeft, indien hij zoo naauwgezet ware als HALMA, en het regelen-deficit op iedere bladzijde uit eigen fonds aanvullen moest; maar noch dichter noch publiek zou met dit ſaldo waarſchijnlijk zeer gediend zijn.

Eindelijk, ROTGANS, wij zeggen het den Heer VAN KAMPEN (2) volmondig na, „ was een ver„ dienstelijk dichter, die de zeventiende eeuw met „ luister eindigde, en der regering van WILLEM III „ tot ſieraad verſtrekte."

ROTTERDAM (JOHANNES), een Amsterdamsch Boekverkooper, gaf in de eerste helft der achttiende eeuw verſcheiden geestelijke rijmwerkjes in

(1) L. ROTGANS Poëzy, bl. 227. Wij hebben het Dathenlaanſche „ naakt en klaar" weggelaten, waarmede deze deftige regels zoo onvoegzaam ſluiten.

(2) Geſchied. der Nederduitſche Lett. en Wetenſchappen, I Deel, bl. 374.

in het licht, als *Geestelyke Poëzy*, *Hervormde geloofsſtukken*, *Mengeldichten*, *Het Genade Verbond in rym*, *Rymchronyk of jaarverhaal van alles dat er gebeurd is ſedert het opregten der Unie van* 1572 *tot* 1752, en nog eenige andere werkjes (1), al te maal ligtverteerbare kost voor regtzinnige magen.

ROUERE (ANTHONIS DE) van *Brugge*, *Vlaemsch Doctoor ende gheestich Poëte*, was misſchien het erbarmlijkſte vernuft der vijftiende eeuw. In 1466 werden de rederijkers van *Brugge* naar *Lier* ontboden, om hunne *Spelen van ſinnen* aldaar te vertoonen: van de zes, die er geſpeeld werden, waren drie van DE ROUERE, waarvoor hij de ſomma van achttien ſtuivers grooten als honorarium ontving (2). Dat het waar naar het geld geweest is, heeft KOPS doen blijken uit het kreupel basterddicht van dezen „ gheeſtichen Poëte" op den dood van PHILIPS, Hertog van *Bourgondië*, in 1468, dat hij uit *Die Excellente Chronycke van Vlaenderen* der vergetelheid ontrukt heeft, en dus luidt:

Periculeuſe Moort onghenadigh/
Hongherighe Couleuvergneghe beeſte/
Enuydieuſe Corozyfverradich/
Latende ons Clachtich ende beſchadich/

Iny-

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, bl. 366.
(2) De andere drie waren van HENDRIK BAL, van *Meckelen*, die daarvoor twintig Brabandſche ſtuivers kreeg. Zie ons I Deel, bl. 216.

Iogeusheit Cranckende troost ende feeste/
Persequerende Laten die aldermeeste
Prince ende Xhristus vrienden besceuen.
Verbreimdende Van sinen leuenden gheeste
Smaendaechs Iuny vichtiene ghescreuen/
Die deuotelick Ionstelick was in 't leuen.
Vermaerdere In allen landen gheen;
Xempelare Natuerlick ontsien ghebleuen;
Boudelick ende Behoudelick erue ende leen.
Victorieux Raedsamich wys alteen/
Ryckelick Vrient out milde eerbaer:
Gadert iiij. iaer Ghecrijchter noch lxxv reen
Voorwaer hebt Ghi syn oude daer.
Nochtan hilt Hy 't graefschip xlviij iaer
Dwelcke noyt Eer dan van hem was ghesien.
Inglorien Regnere syn siele claer
Ende oock Ouere hem gode bygghen knyen.

Want nyemant en mach die doot ontulyen (1).

De hoofdletters drukken den naam des Hertogs, zijn' titel, het jaar en de plaats van zijn overlijden uit. Welk eene erbarmelijke brabbeltaal!

De barbaarsche onzin van dezen rederijker is, onder den titel van *Rhetoricale Wercken*, gedrukt te *Antwerpen* in 1562.

ROULLAUD (HENRI JEAN) (2) werd den 2 September 1729 te *Amsterdam* geboren, alwaar zijn

(1) Werken van de Maetsch. der Ned. Letterkunde te Leyden, II Deel, bl. 231.

(2) Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. bl. 558.

zijn vader zich, uithoofde der vervolgingen om den godsdienst in *Frankrijk*, had nedergezet en met eene Zeeuwsche juffer gehuwd was. Van zijne vroege jeugd af gaf hij blijken van leerzucht en liefde tot de letteren; „ reeds in dat jaargetijde des levens, „ waarin de verstandelijke vermogens bij de meeste, „ zelfs niet alledaagsche, vernuften beginnen uit te „ botten, stonden de zijnen als in den vollen bloei (1).” Met zijn veertiende jaar op een voornaam koopmanskantoor geplaatst, verwierf hij aldaar de noodige kundigheden en ervarenis, om eenmaal zelf in den handel zijn bestaanmiddel te zoeken, doch de jonge koopman ondervond weldra dat de fortuin niet met hem in compagnie deed, en APOLLO hem gunstiger was dan MERCURIUS.

De Nederlandsche letterkunde heeft inderdaad veel verpligting aan ROULLAUD, te meer, daar hij bloeide in een tijdvak dat, bij eene sierlijke netheid, eene zenuwlooze slapheid de meeste vernuftvoortbrengselen zijner tijdgenooten kenmerkte. Als letterkundige en dichter tevens wist hij zich voordeelig te onderscheiden van zijne tijdgenooten door vlug vernuft, gezond oordeel en eene grondige kennis van hetgeen hij tot een onderwerp van dichtmatige of prozaïsche behandeling verkoos. Sommigen zijner geestige opstellen, in de letterkundige genootschappen *Concordia et Libertate* en *Diligentiæ omnia* voorgedragen, zijn door den druk gemeen gemaakt (2). Be-

(1) W. HOLTROP, Lofrede op H. J. ROULLAUD, bl. 43.
(2) Gelijk zijne allegorische *Beschrijving van het Rijk der Illu-*

Behalve van deze genootſchappen was hij ook een werkzaam lid der *Maetſchappij van Nederlandſche Letterkunde* te *Leyden*, het genootſchap *Oefening beſchaaft de Kunsten*, en van dat, hetwelk, onder de zinſpreuk: *Laus Deo*, *ſalus populo*, eene voortreffelijke Pſalmberijming heeft aan het licht gebragt, zoo ook van dat dichterlijk gezelſchap, hetwelk de fraaije Nederduitſche vertaling van GELLERTS *Fabelen en Vertelſels* bezorgd heeft.

Reeds als jongeling van achttien jaren trad hij op als bevallig dichter (1), en won weldra de achting en vriendſchap van zijne kunstlievende tijdgenooten, in wier gezelligen omgang hij ſnelle vorderingen maakte in de dichtkunst zoowel als andere fraaije wetenſchappen. In 1755 voorzag hij den Amſterdamſchen ſchouwburg van eene fraaije vertaling van het treurſpel *Aristomenes* en in 1762 van het treurſpel *Adèla*, *Gravinne van Ponthieu*. Zijne overige tooneelwerken vervaardigde hij in gemeenſchap met zijne medeleden van het genootſchap: *Oefening beſchaaft de Kunsten;* ook was hij loontrekkend Regent van den Amſterdamſchen ſchouwburg; in de uitoefening der werkzaamheden van dezen post werd hij door eene beroerte overval-

Historie in de *Letteroefen. van het Kunstgenootſch.* Diligentiæ omnia, bl. 199. *De Lof der Letteroefeningen*, Algem. Mag. van W. K. en Sm. III Deel, bl. 565. *Redevoering over het Bevallige*, Ibid. bl. 817. en vele anderen.

(1) In de *Dichtkundige Lauwerbladen* vindt men verſcheiden dichtſtukken van hem op de gebeurtenisſen van 1747 en 1748.

vallen, die hem in het graf ſleepte den 28 Augustus 1790.

ROULLAUD was zoo wel bevallig Fransch als Nederduitsch dichter. In het Fransch beſtaat van hem eene vertaling van LANGENDYKS *Krelis Louwen*, onder den titel: *Alexandre le Grand, ou le Paysan Roi*, in 1751 gedrukt, zoo ook verſcheiden vertalingen in het Fransch der geestige bijſchriften op ſommige prenten naar de ſchilderijen van C. TROOST. Zijne meeste zoo Franſche als Nederduitſche gedichten zijn in dichtverzamelingen geplaatst of afzonderlijk gedrukt en verſpreid.

ROUVROY (PEETER VAN), waarſchijnlijk een Antwerpsch kloostergeestelijke, gaf in 1686 een rijmwerkje in het licht, getiteld: TOBIAS *Lever voor de onkuyſſche wereldt, en* TOBIAS *Galle voor de blinde wereldt.* De Heer WILLEMS deelt uit dit werkje het volgende mede:

Gae nu, dochters, teere blommen,
Gae fris op uw ſchoonheydt rommen,
Daer uw ſchoon en bly ghelaet
Dus ter wereldt haeſt vergaet.
Zieckten, ſorghen, vreemde ſeeren,
Konnen 't aenſicht haeſt onteeren;
Niet ghelyckter bet den douw
Als de ſchoonheydt van een vrouw (1).

ROY-

(1) J. F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, bl. 145.

ROYEN (HERMANNUS VAN). Behalve eenige losse, afzonderlijk verspreide dichtstukken, worden er ook eenigen van dezen in de werken van het Leydsche dichtgenootschap aangetroffen.

ROYEN (JAN VAN), zoon van den Leydschen Professor ADRIANUS VAN ROYEN (1), heeft, onder andere dichtstukken, eene zeer fraaije Nederduitsche vertaling geleverd van zijn' vaders uitmuntenden Latijnschen *Eeuwzang op de tweehonderdste verjaring van 's lands Hoogeschole te* Leyden *in* 1775 (2). Twee verzen voor J. Adrijnverts Spreuken

RUE (PIETER DE LA), Rekenmeester in de Graaflijkheidsrekenkamer van *Zeeland*, wegens *Middelburg*, Schepen en Raad der stad *Middelburg*, enz. werd (denkelijk aldaar) geboren in de maand Mei 1695. Zijn *Geletterd* en *Staatkundig en Heldhaftig Zeeland* is misschien het beste van al wat hij geschreven heeft. Gemeenschappelijk met J. STEENGRACHT en P. BODDAERT gaf hij in 1718 te *Leyden* eenige gedichten in het licht, onder den titel van *Dichtlievende Tydkortingen;* voorts C. DRELINCOURTS *Christelyke Klinkdigten, in Nederduitsch Rym vertaald*, Middelburg 1727, *De Christelyke Geloofsbelydenis en het Gebed des Heeren in Rym*, ald. 1729, *Stichtelyke Gedichten*, Rotterdam, 1731 en *Bybelstoffen*, Middelburg, 1732.

(1) Deze verdienstelijke Latijnsche dichter overleed in 1779.

(2) Tael- en Dichtl. Oef. van het Gen. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, I Deel, bl. 123.

1732. Aan de titels kan men den inhoud dezer rijmwerken ligt gisfen.

Zyn Nimf fpreekt hemeltaal,

zegt PATER tegen den laster,

en die is u te hoog (1).

Wij gelooven dat de „ hemeltaal" juist niet alleen voor den laster, maar zelfs ook voor de beste, regtfchapenfte aardbewoners „ te hoog" is, en dat LA RUES Nimf, volgens het zeggen van PATER, die zou gefproken hebben, komt ons voor, met verlof, eene erge leugen te zijn; wij hebben een geheel ander begrip van de hemeltaal, dan dat men ons LA RUES rijmen als *fpecimina* daarvan zou kunnen in de hand ftoppen.

RUITERS (ALEIDA), geboren SCHUURMANS, een Bijbel- en zededichteres, die te *Emden* in het begin der achttiende eeuw bloeide, gold in *Oost-Friesland* voor een poëtisch wonder. De Emder Predikant G. OUDHOF eindigt zijn wijdloopig gedicht aan haar volgendermate:

Mevrouw, gy maakt my ftom
Door uw vergode taal en Godgewyde digten,
Waarmee gy d'Eemzeftroom koomt als een zon beligten,
En my te fterk befchijnt, dies leg ik 't rijmfchap neer,
En fchrijf niet meer, maar kus uw weergalooze veer (2).

RU-

(1) L. PATER, Poëzy, bl. 443. Pan Poëticon Batavûm, bl. 121.

(2) G. OUDHOF, Poëzy, I Deel, bl. 164.

RULOFFS (BARTHOLOMEUS), Organist van de Oude kerk en Orchestmeester van den Schouwburg en der Maatſchappij: *Felix Meritis*, te *Amſterdam*, en aldaar overleden den 13 Mei 1801, was een zeer werkzaam en ijverig beoefenaar der dichtkunst. De Amſterdamſche ſchouwburg heeft aan hem eene groote menigte tooneelſtukken, inzonderheid zangſpellen, te danken. In 1778 gaf hij een cyclisch dichtſtuk in het licht, getiteld: *Amſterdam hervormd, in drie zangen*, welks lezing niet onbehagelijk is. Eene ſchier ontelbare menigte losſe dichtſtukken, meest gelegenheidsverzen, getuigen van zijne werkzaamheid en kunstliefde; zeker hebben zij niet allen dezelfde waarde; doch er zijn inderdaad onder die zeer verdienstelijk zijn; ongemeen heeft ons altijd behaagt het geestigroerend ſtukje:

TER GEDACHTENIS VAN JUFFROUW

SUSANNA REGINA TITSINGH.

SUSANNA, gezellin der Seraphynenchooren,
Beſtond eens, onverhoeds, ten hemel uit te gaan:
Zy ſtreek naar de aarde en landde op TITSINGHS echtbedde aan,
Die haar verwelkomde als zijn dierbare eerstgeboren:
Maar naauwlyks kwam ze voor in haar oorſpronglyk licht,
Of al de merken van 't geen menschlyk is verdwenen.
Het Godgezinde hart blonk uit in 't aangezicht,
En hare ziel verſpreidde iet hemelsch om haar heenen:
Toen dacht men al, dat zy niet t'huis hoorde op deze aard,
En 't was, gelyk men dacht... God nam haar hemelwaart (1).

RUS.

(1) S. R. TITSINGHIÆ *Epicedia et Elogium*, pag. 68.

RUSTING (ABRAHAM GERBRANDSZ. VAN) is opsteller van het *zeer rare* tooneelstuk: *Verloren Prins van Paphos, of Malharba en Astrea*, in 1658 gedrukt.

RUSTING (SALOMON VAN), een Amsterdamsch Geneesheer, leide, even als zijn collega FOCQUENBROCH, zich toe op het zoogenaamd koddig dichten, doch de meesten zijner gedichten zijn morsig en walglijk laf; hier en daar is nog wel een vonkje vernuft, doch het wordt door de grove *ordures* verdoofd. Het lust ons niet eene lijst te geven van zijne talrijke werken (1), alzoo toch niemand van eenigen smaak zich dezelven zal aanschaffen.

RUUSCHER (MATTHEUS DE), geboren te *Hamburg* in het laatst der zeventiende eeuw, begaf zich in zijne jeugd naar *Holland* om zich in de regten te oefenen en er vervolgens zijn verblijf te houden. Hij vond veel smaak in de Nederduitsche letterkunde en poëzij; in 1732 gaf hij te *Leyden* eene vertaling in het licht van den *Patriot, of Duitschen Zedemeester*, en in 1733 *De Knibbelaar of Vrijdenker.* Na zijn' dood kwamen in 1762 zijne gedichten te *Leyden* in het licht, onder den titel van *Dichtlievende Verlustigingen*, doch, volgens zijne begeerte, zonder zijn' naam, maar onder de zinspreuk: *Meditando fulgens.* De verzameling behelst oorspronglijke en naar het Latijn, Fransch, Italiaansch, Spaansch en Hoogduitsch met veel smaak

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 371.

ſmaak gevolgde grootere en kleinere dichtſtukken, benevens een kluchtſpel, *De Schipbreuk*, *of de Lijkſtatie van Krispijn*, uit het Fransch van DE LA FONT. Al deze ſtukjes zijn vloeijend en zuiver van taal, ſommigen, vooral de hekeldichten, geestig en *piquant;* tot eene proeve oordeelen wij het volgende afſchrijvenswaardig:

TEGEN DE BUITENSPORIGHEDEN DER DICHTERS.

——————— *Pictoribus atque Poëtis*
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

HORAT. de Arte Poët. 9.

Wat is de kunst der Poëzy
Vol leugens en bedriegery!
Wie kan der Dichtren geeſt ons naar den eisch ontleden?
Want wat zy ſtoten uit hun hooft
Door dichten van het brein berooft;
Zyn niet als dromen en als buitenſporigheden.

De een gaat aan de Echo's zynen nood
Vertellen, en, van hoop ontbloot,
Tracht hy fonteinen zelfs tot medely te buigen,
Straks zal hy weder met geſchal
Geboomte, vogels, berg en dal,
Ja tot de witjes toe, zyn harteleed betuigen.

Een ander weêr als ſtapel gek
Treed met de ſtromen in geſprek
En zoekt hen deelgenoot te maken van zyn klagen.
Houd uwen loop een weinig ſtaan,
Dus roept hy, hoor de ſmerten aan,
Die 'k om de ſchoonſte Nimf der wereld moet verdragen.

Dan

Dan denkt men dat een liefdegloed
Op 't vinnigſt hem door de aadren woed,
Zo kunſtig weet hy 't all' naar 't leven af te malen.
Nu ſchetſt hy ons een godlyk beeld,
't Geen ieders hart en ooren ſtreelt,
Schoon by de juffer niets in lelykheid kan halen.

Hy ſpilt albaſt en elpenbeen,
Om zwarte boezems te bekleên,
Een mond, niet wel gemaakt, verſiert hy met robynen:
De wangen gunt hy het bezit
Van rozerood en leliewit,
Op dat zyn tafereel geheel volmaakt zou ſchynen.

Dan is die hem het hart doorwondt
Klimene, dan weêr Rozemont,
Dan is 't Likoris, die hem doet in wanhoop leven.
Maar zo men het te recht beziet
Heet licht het meisje Pleun of Griet,
Ondanks de nieuwe ſnof van namen haar gegeven.

De goudsbloem word by hem een roos,
Wanneer 't hem luſt, in korte poos
Zal hy het ebbenhout in ſyn albaſt verkneden,
't Is alles heerlyk uitgedrukt;
Maar wordt de momgryns afgerukt
Verlieſt het voorwerp vaak al zyn bekoorlykheden.

Een lelyk ſchepſel in deez' ſtaat,
Pleegt daatlyk met den ſpiegel raad,
En waant zy zal gewis aantreklykheên ontmoeten.
Ziet zy er geen in 't glas verbeeld,
't Is aan den ſpiegel dat het ſcheelt!
Roept ze uit, en bryſelt vaſt d'onſchuldigen met voeten.

Dus worden ze in onnozelheid,
Van Dichters om den tuin geleid;
Maar hoe kan anders toch als leugens uit hen komen?
Daar zelfs Apol, hun Baas en God,
Pegaâs en 't Zanggodinnen rot
Voor dezen 't eener dracht gebaart zyn in het dromen (1)!

RUYTINCK (SIMEON), Predikant bij de Nederduitsche Gemeente te *Londen*, gaf aldaar in 1612 een werkje in het licht, getiteld: *Gylden Legende van de Roomsche Kercke: mitsgaders hare Heylighdommen ende Aflaten aen den Toet-steen der Waerheydt beproeft.* Dit werkje, een vrij vinnig geschrift tegen de Roomschen, is doormengd met verzen, die tot een bewijs verstrekken dat in dien tijd de Nederduitsche dichtkunst in *Engeland* althans niet veel beter beöefend werd dan in *Holland.* Om de aardigheid willen wij de gerijmde historie van S. NICOLAAS hier afschrijven.

St. Nicolaes, een borger van Patras,
So haest als hy van Moyer gheboren was
Stont op zijn koten: hy soogh s'weecks tweemael,
S'woensdaeghs end s'Vrydaeghs; voirts was t'eenemael
Van der jeught aen Godsdienstigh; 't is gheschiet
Dat zijn Vaer stierf, end hem veel goets nae liet,
Hy en wist niet hoe hy 't best soud besteden
Tot Godes eer'; hy docht, ick wil daer mede
Ter eeren bringhen dry oncuysche maeghden,
Die door den nood end aermoede, sulcx waeghden.

S. Ni-

(1) M. D. R. Dichtlievende Verlustigingen, bl. 114.

S. Nicolaes quam s'nachts end wierp in t' huys
Dry clompen Gouds (1); t'welck maeckende geruys,
Den geuer wierd nageiaeght end geuonden;
Dus trouwden, end verlieten des vleefchs fonden:
Daer nae fo wierd hy te Smirne Bifchop.

Het is ghebeurt dat een tempeeft rees-op,
Daer door dat Schippers meenden te verfincken;
Maer foos' aen hem begonften te gedincken,
End ftracx aenriepen, in dien fwaren noot
So verfcheen hy; verlofte menfch end boot:
End als de Schippers aen t'land gerocht waren,
Bekenden, dat Claes geftilt had die baren.

T'is oock gefchiedt dat hongers nood toenam,
Maer een vlot' Schepen daer ontrent aenquam,
Om voorts van daer na den Keyfer te varen;
S. Claes verfocht wt elck Schip te vergaren
Honderd Mudd' Koorens, tot behoef der ermen:
End fo de Schippers fulcx wilden af-fchermen,
Heeft hun belooft, dat zijnde t'huys ghecommen,
Sy fouden vinden elck-een zijne fommen,
Als offer niet en ware van ontleent:
T'welck is ghefchiet, al wierdet niet ghemeent.
Als dit de Keyfer en t'volck fo beuond,
S'hebben S. Claes, end God geloft terftond.

Daer

(1) Do. RUYTINCK teekent hierop aan: „ Van daer com„ met dat de kinders in 't Pausdom gheleert worden haer „ fchoenen in de fchouwe te hanghen, op dat S. NICLAES yet „ goets daer in fteke; fo ghewendt men fe van iongs aen „ tot Afgoderye."

Daer na ſo ſtierf Niclaes, end wierd begrauen;
Zijn vrienden hem een Marmel ſteen-graf gauen:
Wt t'hoofd-eynd' vloeydd' een Oly-ryck Fonteyne,
End wt t'voet-eynd een Bek' van water reyne.
Veel tyts daer-nae wiert de Stadt ingenomen,
Van Turcken, die zijn tot het graf gecomen,
Van S. Niclaes, t'welck vol van Oly was,
Daer med' men veel wonden end zeyrs genas.

T'wordt oock vertelt, dat S. Claes wonder wercken
Een Iood' beweegde zijn beeld na te wercken,
Om t'ſelu' in huys als een hoeder te ſtellen
Tegen dief, roouer, oft die hem quaem quellen;
Maer dieuen zijn met veel goeds wegh gegaen,
End' lieten Claes alleen in den hoeck ſtaen,
Hierop ſo heeft de Iode t'beeld geſlaghen,
T'welck deſen Sant niet heeft connen verdraghen,
Maer is verſchenen met gecrockte leden
By deſe dieuen, die na t'beuel deden
Van S. Niclaes, brengende weer den roof:
Dus quamen dieuen end Iood' tot 't geloof.
Zijn dit niet fabelkens van oude vrouwen,
Om d'arme lien in verblindheyd te houwen (1)?

Zijn dood in 1632 werd door J. CATS met een *klaegh-ghedicht* betreurd (2).

RYK (FRANS) bekend als tooneeldichter door een groot aantal, treur- en blijſpelen, meest verta-lin-

(1) S. RUYTINCK, Gvlden Legende, bl. 9.
(2) Zeevſche Nachtegael, bl. 157.

lingen uit het Fransch (1), bloeide in het laatst der zeventiende en het begin der achttiende eeuw. Er zijn ook eenige losse dichtstukken van hem bekend (2).

RYK (JAN DE) is opsteller van drie niet ongeestige blijspelen, *De Besteedster van Meisjes en Minnemoers, of School voor de Dienstmeiden*, 1692; *Krispyn Juffrouw en Notaris* 1694 en *De Dagdief of Timmerman door Liefde*, 1778.

RYNDORP (JACOB VAN), reizend Tooneelspeler, voorzag zijne bende van verscheiden, sommige niet ongeestige, blijspelen (3). Hij bloeide in het begin der achttiende eeuw.

RYSSELE. (COLYN VAN), een Vlaamsch dichter der zestiende eeuw, is bekend door zijn' *Spieghel der Minnen*, in 1561 te *Haarlem* gedrukt. Zijn dichttrant is weinig beter dan die zijner tijdgenooten. De Heer DE VRIES deelt er eene proeve van mede (4); ook wordt hij bij den Heer WILLEMS vermeld (5).

RYS-

(1) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKES, No. 257.

(2) Nederduitsche Mengeldichten, bl. 272—324.

(3) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKES, No. 57. PAQUOT, *Mém.* Tom. XVIII, p. 68.

(4) Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, bl. 40.

(5) Verhandeling over de Nederd. Tael- en Letterkunde, I Deel, bl. 246.

RYSSEN (CORNELIS VAN). Van dezen kwamen in 1719 te *Amsterdam* duizend *Snel-Punt- en Mengeldichten* in het licht, te *Rome* in 1668 en 1669 vervaardigd. De besten zijner puntdichten hebben wij elders doen kennen (1).

(1) Epigrammatische Anthologie, bl. 97.

SANDEN (JACOBUS VAN DER), Secretaris der voormalige koninglijke akademie te *Antwerpen*, gaf aldaar in 1774 een rijmwerkje in het licht, getiteld: *De bloeyende Konsten, of Lauwerkrans van Apelles.*

SANDRA (JAN). Van dezen kennen wij twee tooneelſtukken, *De Faamroyende Raadsheer door list ontdekt*, zonder jaargetal, en *De Geſtrafte Jeſuit, of Minzieke Pater*, 1732; en van

SANTEN (GERRIT CORNELISZ. VAN), insgelijks twee, *Lichte Wigger*, 1617 en *Snappende Sytgen*, 1620; voorts nog: *Van 't een op het aar, zo word men niet dol*, 1624, en *Tydverdryffjes of Epigrammata*, 1626.

SANTEN (LAURENS VAN). Van dezen beroemden Latijnſchen dichter zijn ons geene Nederduitſche verzen bekend; maar hij heeft toch den beoefenaren van onze vaderlandſche dichtkunst een' voortreffelijken dienst gedaan met de uitgave van zijne *Ryvwe Proef over het werktvigliike der Dichtkvnde*, te *Leyden*, in 1796 gedrukt. Het werkje, ondanks deszelfs zonderlinge, vreemde en onaangename ſpelling (ten naastenbij die der zestiende eeuw)

eeuw) bevat een ſcherpzinnig onderrigt in het gebruik der verſchillende voetmaten, en is jongen dichters zeer aan te bevelen.

SAS (JACOB LUCASZ.), lid der Goudſche rederijkkamer *De Goutsbloeme*, met de ſpreuk: *Wt ionſten begrepen* (1), verſcheen op het Mechelſche Peoenfeest, den 3 Mei 1620, met twee refereynen en twee liedekens, de eenen zoo erbarmelijk als de anderen; men oordeele uit deze weinige regels:

In de Tuſculaniſch verſchillinghen verhaelt
Cicero welbedacht, en wonderlijck ghetaelt,
Hoe dat onſe verſtand is toegeuought voorwaer
Sek're ſaeykens der Deucht omringhet en bepaelt
Met gedachtniſſen, de welcke, ſoo wy haer
Lieten rijpen gheruſt, ſonder hier ofte daer
Sonder twijfflinghe tot 't gheacht leuen eerbaer
Ende ſterven heylſaem (2), enz.

In *Vlaerdinghs Redenryckberg* vindt men ook proeven van 's mans dramatiſchen arbeid.

SASSELEE (JOOST). Door een middelmatig treurſpel, *De Ballingſchap van Willem* I, en een gemeen kluchtſpel, *De Belachgelijke Bankroetier*, beiden in 1738 gedrukt, heeft deze aanſpraak op den naam van tooneeldichter; zoo ook

SAU-

(1) Den 16 Januarij 1786 is deze kamer herſteld en op nieuw ingewijd. De *Mengelwerken*, door haar in 1792 uitgegeven, dragen natuurlijk blijken van eene groote hervorming in de werkzaamheden.

(2) Schatkiſte der Philoſ. ende Poëten, bl. 271.

SAUZET (JEAN FRANCOIS DU), door een uit het Fransch vertaald treurſpel, *Thelamirus*, 1743, alsmede

SAX (CHRISTIAAN) door twee tooneelſtukken, *De Gewaande zedigheid betrapt* en *De Arlequin door liefde*; beide zonder jaargetal.

SCHAAF (CHRISTIAAN) vervaardigde in eene ſoort van compagnieſchap met A. FRESE gedurende het tijdvak 1733 tot 1772 een aantal tooneelſtukken (1), onder de zinſpreuk: *Ars ſuperat fortunam*, waarvan ſommigen voor het Haagsch publiek vertoond zijn.

SCHAAK (PIETER). Van dezen beſtaat eene voor zijn' tijd niet onverdienstelijke verhollandſching van MOLIÈRES *Tartuffe*, onder den titel van *Steiloor, of de ſchynheilige Bedrieger*, in 1674 en ſedert nog twee malen gedrukt.

SCHABALJE (DIRK). Als *zeer raar* vermelden wij, ten behoeve der bibliomanen, van dezen: *Spel des Gheſchils tot* Athenen, *ghenomen uyt het* XVII *Cap. van de Handelingen der Apostelen*, 1617 en *Spel des Oproers tot* Ephesen, 1641.

SCHAEP (JAN CLAESZ.). Het werkje van dezen Wormerveerſchen CATS, *Bloemtuyntje* geti-teld, voor het eerst in 1660 en ſedert nog ver-ſchei-

(1) Naemrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, ÆZ. No. 1306.

ſcheiden malen gedrukt, was langen tijd in groote achting bij onze Noord Hollandſche landlieden; en inderdaad 's mans eenvoudige versjes, meestal op dagelijks voorkomende gelegenheden vervaardigd, behelzen veel nuttigs en leerzaams; bij voorbeeld:

LII. OP 'T BLASEN IN EEN VYER.

Laetſt heb ik eens een Vyer gebout
(Gelijk men doet) van turf en hout,
't Welk niet heel vaerdig brandde heen,
Mits 't pit, het Vyer, was al te kleen,
Ik nam een blaes-balg in de handt,
En blies daer in, waer door de brandt
Na boven ſteeg, en wert ſeer ras
Veel grooter als hy eerſt wel was,
En 'k ſagh gedurig dat hy wies,
Alleen om dat ik daer in blies.
Wanneer een Klappaert hoort of ſiet
Dat ergens menſchen twiſten yet,
Soo gaet hy ſtraks en blaeſt daer in,
En ſeyd tot d'een: 't is u gewin,
Het twiſten mag ſoo licht geen quaet,
Maer licht is het u groote baet,
Dies doet u beſt al meer, en meer,
Want ſoo j'et wint ſoo krijgje eer.
Tot d'ander ſeydt hy: houdt u endt,
Vermits gy wel de ſterkſte bent,
Soo ſal het heel wel met u gaen,
Blijft maer vaſt op u ſtikken ſtaen;
Soo ik was in een ſtaet als gy,
'k En gaf niet yet toe mijn party,
'k En ſou (waer ik als u) ſoo mal
Niet zijn dat ik gaf yet met al,

Want

Want foo gy toe-geeft in den ftrijt,
Soo raekj' u naem en eere quijt;
En dan fal u party u vriendt
Uytlacchen, voor 't geen u niet dient:
Een jool, een kluts, een foete vaer,
Sull' zy u noemen met malkaer.
Dus blaeft een fot, wanneer hy merkt
Dat twift omtrent de menfchen werkt,
Waer door de twift al hooger rijft,
Vermits hy elk 't volharden prijft,
De twift die wordt wel haeft foo groot
Dat hy naeu weêr kan zijn gedoodt,
Mits hy fchier onder yder raeft,
Alleen om dat hy daer in blaeft (1).

SCHAGHEN (JAN VAN). Van dezen beftaat een tooneelftuk, *Vryagie van Alleran van Saxen ende Adelafie*, 1632, zeer raar.

SCHELLE (GHELEYNSEN VAN), bragt op het Mechelfche Peoenfeest den 3 Mei 1620, in hoedanigheid van lid der rederijkerskamer *De Violier*, te *Antwerpen*, een refereyn, behelzende een *compendium* van de ftelfels der oude wijsgeeren, en waarin onder anderen ook deze egoïstifche les voorkomt:

Wordt ghy fomtijts van uwen vriendt ghebeden
Om ghelt te leenen, het fijn mans oft vrouwen,
Sulx te doene meughen wy wel fchouwen,
Want ghy verlieft vrient en ghelt met verfeeren (2).

SCHEL-

(1) J. C. SCHAEP, Bloemtuyntje, bl. 83.
(2) Schatkifte der Philof. ende Poëten, bl. 28.

SCHELTE (DIRK), geboren te *Amsterdam*, den 2 October 1639, gaf in 1714, en dus in zijn 75ste jaar, zijne *Rymwerken* in een zeer dik kwarto boekdeel in het licht. De inhoud bestaat ook meest uit gelegenheidsrijmen, die al zeer weinig om het lijf hebben. 's Mans vernuft bestond meest in *calembourgs* (1) en woordspelingen, op deze of dergelijke wijze:

OP JAN DE WITT.

JAN, hagelwit van ziel, betigt men als verrader,
Janhagel, WITT nu wars, vermoord, ô ramp! 'slands vader (2).

SCHEPPERUS (JOANNES) van *Gend*, overleden in 1620, wordt door FOPPENS (3) en WILLEMS (4) onder de Belgische dichters genoemd.

SCHERMER (LUCAS) werd geboren te *Haarlem*, den 5 September 1688, en was de zoon van ADRIAAN SCHERMER en HESTER VAN DER HEIDEN, ruimbemiddelde lieden uit deftigen geslachte, in staat om hem eene beschaafde opvoeding te geven en in de nutte wetenschappen te doen onderwijzen, voor welken hij vroegtijdig eene sterke genegenheid betoonde. Zoo spoedig was hij reeds der Latijnsche en Griekshe talen magtig, dat hij reeds in 1703, en

(1) Eenigen der minst laffen heb ik opgenomen in mijne *Epigrammatische Anthologie*, bl. 93.

(2) D. SCHELTE, Rymwerken, bl. 199.

(3) *Bibl. Belg.* Tom. II, p. 724.

(4) Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, bl. 61.

en dus met zijn vijftiende jaar, naar de Leydsche Hoogeschole gezonden werd, met oogmerk om zich tot den predikdienst te bekwamen; doch eene smartelijke steenkwale, die hem bijkans van zijne geboorte af gefolterd had, nam dermate toe, dat hij genoodzaakt was eerlang naar zijne ouders te rug te keeren, en te rade werd de oefening der godgeleerdheid met die der regtsgeleerdheid te verwisselen, waarin hij weldra zulke vorderingen maakte, dat hij op het punt was van tot meester in de regten bevorderd te worden, wanneer de dood een einde maakte aan het jeugdig en veelbelovend leven des wakkeren jongelings op den 10 Februarij 1711; even drie maanden na het afsterven van ROTGANS, met wien en den grooten ANTONIDES de voortreffelijke SCHERMER als dichter best te vergelijken is. Door deze drie dichters zijn bij opvolging de overwinningen der wapenen van den staat en deszelfs bondgenooten bezongen. Inzonderheid bezong de jeugdige SCHERMER in heerlijke heldenzangen de roemrijke veldtogten van 1702, 1706, 1708 en 1709 met een vuur, levendigheid en kracht, die den geöefendsten dichter tot eer zouden verstrekken, en ons in den met eene verschrikkelijke ligchaamskwaal worstelenden jongeling verbaasd doen staan.

Zijne gedichten zijn door zijn' vriend P. VLAMING, onder den titel van LUCAS SCHERMERS *Poëzy*, in 1711 uitgegeven, en in 1725 en 1743 herdrukt: een bewijs op hoe grooten prijs men deze voortreffelijke dichterlijke nalatenschap stelde, zelfs in een' tijd dat de smaak voor de ware dichtkunst allengs ver-

loren ging, en het legio rijmelaars en verzenmakers het gering getal echte dichters verdrong.

Wij openen dezen dichtſchat met een ſtreelend genoegen: op elke bladzijde bijkans vinden wij onzen hooggeſchatten ANTONIDES weder, en meesmuilen dat P. A. DE HUYBERT in zijn lofdicht op dezen bundel onnoozel genoeg en ter goeder trouw van een' dichter als SCHERMER durft verzekeren dat hij,

had hy ſlechts meer levens tyd gehad,
Voor Neêrland mooglyk waar geweeſt een tweede Vondel.

Och! ware VONDEL liever een eerſte SCHERMER geweest!

Wij zullen uit een zijner laatſte dichtſtukken, met eenige inkorting, een gedeelte hier mededeelen, om den hoogen lof, dien wij den dichter toekennen, te ſtaven, en verkiezen daartoe, om derzelver kracht en levendigheid van voorſtelling, zoowel als ſtoute beelden, juiste gelijkenisſen en echt poëtiſche ſchildering, de beſchrijving der belegering en inneming van *Doornik*, in 1709, uit het heldendichtſtuk: *De Tempel van* SATURNUS:

By Henegouwen ryſt, in Vlaanderens gebiet,
Een oude en ſterke ſtadt, waar door de Schelde vliet;
Het prachtig Doornik, trots op hemelhooge wallen,
En een onwinlyk Slot, dat gloênde donderballen
En ſtorrembokken kneuſt, op zyn onwrikbren muur.
d'Inwoonders roemen by den Vlaamſchen nagebuur,
Hoe eer een krygsknecht van Hoſtilius uit Romen;
Hun veſting heeft geſticht omtrent dees zilvren ſtroomen.

Hier

Hier rukkèn onverwacht de Bontgenooten voor.
d'Alarmklaroen dreunt voort dén Stedeling in 't oor;
De Veltheers deelen voor de dappre Regimenten
Quartieren om de ſtadt: men plant de legertenten
Met arbeit in den gront. Hier trekt het hygend ros,
Op 't klateren der zweep, kanon en donderbos.
Daar vloekt een ruuw Soldaat, gelaaden met zyn ſnaphaan,
Op d'arbeit van den Boer, die dagelyks moet ſchrap ſtaan,
Om, wyl hem tappelings het zweet druipt langs zyn baart,
Met ſchop en ysre graaf, uit vette klei en aardt,
Tot dekking van 't beleg, den ringwal op te maken.
Gints rukt men op den gront de hinderlyke daken.
De lucht weergalmt den ſlag der bylen, die 't geboomt
Omwerpen, daar noch korts de ſteejeucht onbeſchroomt,
Op 't hemelsch luchtmuzyk der ſchelle nachtegaalen
Verlekkert, af en aan liep dertelen en dwaalen (1).

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Gy, die de vlerken ſnuikt van Vrankryks heerſchappy,
Van Lottum, Schuilenburg en Fagel, uitgekooren
Tot zulk een zwaar beleg, de Steevoocht, op den toren
Der ingeſloote ſtadt geklommen, om alom
Uw benden t'overzien, ſtont van verbaaſtheit ſtom,
Toen hy u draaven zag met d'andre Kolonellen,
Alle oorlogshelden die hun leeven minder ſtellen
Als 't heil van 't vaderlant. Ach, zucht hy, ben ik dan
Zo lang van 't Godendom bewaart, ik oude man,
Dat my dus onverwacht de Vyant moeſt beſpringen!
't Ontbreekt myn' Veſtingen aan krygsbezettelingen,
Myn wapenhuis aan loot, myn korenſchuur aan graan.
Zal dan de blixſem in dees kerkgewelven ſlaan,

En

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 113.

En tempelbeelden en gewyde altaaren zengen!
En zal ik, al te zwak tot tegenweer, gehengen,
Dat, na een korten tyt, des vyants heir te paart
De breſſen intrekt, met het uitgetogen zwaart,
Met lauwertakken en ontrolde Leeuwsbanieren.
Ei, moedige Villars, ei keer toch d'oorlogsvieren
Van d'onbewaakten muur, of, zo het kan geſchien,
Laat uwe ſchrandre liſt myn ſtadt met volk voorzien.
'k Zal dan gelyk een ſtorm op onzen vyant vallen,
En ſlingren hem by 't hair ter neder van de wallen,
'k Zal dan in 't hevigſt vuur gelyk een Hektor ſtaan.
O gryze ſtedevoocht! ſprak Megrigni, die aan
Survilles zyde ſtont, wat ſlyten wy met klachten
Den koſtelyken tyt, laat ons het ſtormen wachten:
Vier duizend koppen ſtaan gewapend op den muur,
Om glinſtrent ſtaal met ſtaal, en blixſemvuur met vuur,
Tot ons de Marſchalk komt ontzetten, af te keeren.
  Ja hoop vry op ontzet, de tyt zal anders leeren,
Verwaten Megrigni! hoe waant gy is het hooft
Van 't Franſche heir te moe, dat naauwelyks gelooft,
Dat het miſleit is, en uw veſting ingeſloten?
Juiſt zat de Veltheer aan den diſch met d'andre Grooten,
Die onder 't avontmaal zyn moet en krygsbeleit
Verhieven tot de lucht, toen 't hem wierd aangezeit.
Niet anders ſchrikt een hert, wanneer 't in 't ſpieglend water
Geruſt te drinken ſtaat, dat onvoorziens 't geſchater
Der jaagren en 't gebas van looze brakken hoort,
Als Helt Villars, die, bleek beſtorven en verſtoort,
Van tafel opſtuiſt, en, niet machtig zich te dwingen,
Al d'elementen vloekt, en zee- en hemellingen (1).

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Wat

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 114.

Wat haast ge, o Dageraat! aan d'oosterkim te bloozen,
Toef, schoone morgen, toef —— —— ——
—— —— —— felle zwavelvieren
En buskruitwolken, uit de gapende mortieren
Gedreven, vliegen u in 't glinsterend gelaat.
Voor Doornik is 't alarm, de felle moortkreet gaat
Ten hemel op, gemengt met het gebries der paarden.
Met stormklaroenen, en 't geklikklak van de zwaarden.
De dappre Schuilenburg werpt blixsems om zyn oort,
Terwyl van Lottum zelf zyn regimenten spoort
Door eene hagelbui van yzren donderballen,
En veltheer Fagel, trots het krygsgevaar, de wallen,
Met storremladdren, als een felle leeuw, beklimt,
Die tegen wolven en onedle beeren grimt.
Surville, Megrigni, en hun bezettelingen
Weerstaan den aanval fors met d'afgestroopte klingen,
Geklonken in hun vuist, zy blixemen met schroot,
Uit hoornwerk en rondeel, den strytbren Bontgenoot
Van schanskorf, loopgraaf en verheven batteryen.
Het dreunen van 't kanon vervult aan alle zyen
Het platte lant met schrik (1).

—— —— —— —— —— —— ——

En gy, o Schelde! schoon uw oor zo menigmaal
Vermoeit wierd door 't geloei van 't gapend veltmetaal,
Gy echter in uw hart van grooten schrik benepen,
Vloot naar uw oirsprongk toe, en liet de vlugge schepen,
Ten dienste van 't beleg met oorlogstuig gelaên,
Te deerlyk, door 't gebrek van uwe stroomen, aan
Den modderigen gront hun zwakke kielen stooten.
Maar zie, de Hemel waakt voor 't heir der Bontgenooten:
Thaumantische Iris spreit, op Junoos last, terstont
Haar bonte vlerken uit omtrent den horizont,

Daar

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 115.

Daar zy den Zeemonarch roept uit zyn waterkolken,
En bidt, dat hy toch voort de lichte en dunne wolken
Verdikke, en voedzel geve, op dat het aardtryk, weêr
Door regendaau gedrenkt, zyn vruchtbaarheit vermeer'.
Neptuin belooft de Maacht terstont zyn hulp te geven.
Men ziet de wolken, van alle oorden aangedreven,
Apolloos gouden pruik en blinkende karos
Aan 't Hemelsblaau gewelf benevelen, en los-
Geborsten, met gewelt van boven nederschieten.
Slagregens, steets hervat by vlaagen, doen de vlieten
Opzwellen, en hoewel de Schelt niet ebben wil,
Zy heeft weêr nats genoeg ontfangen in zyn kil:
De Schepen raaken vlot, en stuiven door de stroomen,
Tot dat zy met hun vracht voor 't blaakend Doornik komen.
Gy, die den Hemelzang, met bom en schelle fluit
Den goddelyken toon van Febus goude luit
Op 't bronryk Pindus volgt, gewyde Bergkoraalen,
Zoudt gy wel machtig zyn de stormen af te maalen,
En 't perssende gewelt, dat Doornik uit moest staan,
Eer 't van den torentrans de Nederlantsche vaan
Zag waajen, in 't gezicht van Vrankryks krygsgezellen?
Eer zoudt ge o Zusters all' de zilvre starren tellen.
Geen Ilium wordt hier tien jaaren afgestreên
Door Agamemnons heir, en vestingrammen, neen,
Na weinig weeken wordt die sterke stadt gewonnen.
Men hadt nu alles tot den laatsten storm begonnen
In 't werk te stellen. Elk soldaat met alle macht
Brocht takkebossen aan, om in den naasten nacht
De gracht te vullen, toen de Stedevoocht, verslagen,
Wel ziende dat Villars 't ontzet niet durfde waagen,
De bressen inruimde aan den wakkren Bontgenoot,
En zich in 't sterk Kasteel met zyne benden sloot.

Hier

Hier docht hy al 't gewelt des vyants te verduren.
Nu zwygt van kopren en van tichelsteenen muuren,
Van werelts wonderen, voor eeuwen lang vergaan:
Dees muuren schynen, door het konstwerk van Vulkaan,
Uit blixsemstraalen aan malkanderen geklonken.
Hier onder werpt de Hel geduurig zwavelvonken
En zwarte dampen op. Wacht, dappre Helden, wacht,
Hier rammelt Cerberus aan ketens dagh en nacht,
En bast de schimmen aan, die Lethes vloed bevaren.
Schrikt, Bontgenooten, schrikt: wien ryzen niet de haren
Te berge, die van ver dit vuurtooneel beschout!
Maar neen, o Helden! neen, vergeefs myn yver, zoudt
Gy voor Alkmenes zoon in dapperheit bezwyken,
Wiens arm den Helhont boeide in d'onderaardtsche ryken?
De Deucht, die't al verwint, blyft voor geen draaiboom staan:
De Glori spoort haar reets met edle prikklen aan.
Geen Curtius, de roem der Roomsche jongelingen,
Ontziet voor 't Vaderlant den vuurkolk in te springen.
Vaart dan, o Helden voort! al staat de glori duur,
Uw Lauwren bloeien weêr in 't midden van het vuur (1).

Uitnemend stout en poëtisch is de nu volgende reis van BELLONE, die hier op eene regt Homerische wijze voorondersteld wordt de zijde der Franschen te houden, naar het onderaardsch verblijf van PLUTO, om bijstand voor hare gunstelingen..... doch waartoe hier eene schets? Men beschouwe liever de schilderij zelve:

Zy, yverig opgehitst tot heil der Fransche kroone,
Zy brulde uit enkle spyt, toen Doornik voor de macht
Der Bontgenooten boog, en riep al woedend: Lacht

Nu

(1) L. SCHERMERS Poezy, bl. 116.

Nu vry in uwe vuist, als kon u niemant deeren,
Vermeetele, ik zal u dien zegetoon verleeren,
Die in uw leger klinkt, ten spyt der Krygsgodin.
Uit hadt de wreede Maacht, en slaande, dol van zin,
Twee beeren voor haar koets, stoof door de dunne wolken
Den Oostenwint voorby naar Heklaas sulferkolken:
Daar gaapt de gloënde mont des jammerpoels vol schriks,
Daar vliegt zy van haar as, en daalt naar 't duister Styx,
Alleen met d'oorlogstoorts en 't kopren schilt beladen,
Zy hoeft geen Strantsibil, noch Venus gouden bladen
Op d'onderaartsche reis, maar, op haar Godtheit fier,
Durft ze op den oever van de brandende rivier
Den ouden Charon wel begraauwen om zyn dralen.
De veerman zag haar naauw, of spoedde in 't overhalen,
En groette, met ontzag, de felle Moortgodin,
Die dagelyks zyn boot, tot onderaartsch gewin
an Pluto, overlaat met d'omgebrachte zielen,
Die in den heeten oogst des oorlogs nedervielen.
Zij stapte aan d'overzy van Flegeton aan lant,
En liep, op 't dampig licht van d'onderaartschen brant,
Langs 't duister hellespoor door duizent spooren heenen,
Tot dat ze in 't zwarte hof van Pluto was verschenen.
De Koning zat er op zyn' yzren helletroon,
Cipressen sierden 't hooft, om d'ebbenhouten kroon
Gevlochten, wyl hy hielt den sleutel in zyn handen,
Die d'onderaartsche poort met diamante banden
Houdt toegesloten. Leer, o brooze sterflykheit!
Leer hoe gemakkelyk de weg naar Pluto leit,
Doch hoe men nimmer weer die heirbaan op kan klimmen.
Rechtvaardige Eäkus verdoemt de booze schimmen,
Dus scheurt een Gier het hart van Titius van een,
Dus wentelt Sisyfus in eeuwigheit den steen,

En

En schelmsche Ixion, vast met ketenen gebonden,
Wordt aan het gloejend rat gepynigt om zyn zonden.
Een beter loon geniet de Deucht in 't zalig velt:
Daar dwaalt in 't lauwerbosch Achilles d'Oorlogshelt,
Daar hoort men Orfeus en Muzeüs samenparen
Den aangenamen toon der goude cimbelsnaren.

Maar hoe! myn yver wykt van 't spoor af. Naauwlyks stont
De Krygsmaacht voor den troon, of opende haar' mont.
O gy, die Jupiter laat heerschen in de wolken,
Terwyl gy, in den damp der onderaardsche kolken,
Prozerpina geniet met ongeveinsde min,
Gevreesde Pluto! zie Bellone, uw halsvriendin,
Komt in het schimmenryk uw trouwe en hulp verzoeken.
De trotsche Bontgenoot, dien 'k eeuwig zal vervloeken,
Braveert myn mogentheit voor 't onverwinlyk slot
Van Doornik, daar hy waant dat niemant, zelf geen Godt,
Zyn onbepaalt gewelt en dreigement kan breken.
Dit steekt my in den krop, dees fierheit moet gy wreeken,
O Majesteit! welaan, werp sulfer, pik en harst
In 't gloejend hellevuur, op dat het krake en barst',
Met schrikkelyk gedruis ten kerker uitgestooven,
Door 't gapend aartryk, 't welk door d'opgebrande klooven
De beukeryen, reets met een vermeetle hant
Ten trots van Lodewyk, voor 't sterk kasteel geplant,
En al de legermacht zal naar beneden zwelgen.
Zo bloeje uw koningryk, o Pluto! door 't verdelgen
Der Bontgenooten. Zie, hoe 't reets in Charons boot
Van Zweedsche schimmen krielt: Vorst Karel is in noot,
Hy, die Augustus van den Poolschen troon dorst schoppen,
En spelen naar zyn' lust met Koningklyke koppen,
Vlucht, voor den sabel van den dollen Muskovyt,
Met weinig benden, naar den ongastvryen Scyt,

En Tarter, krimpende in gevoerde beerenvachten,
'k Zal Sakfen, Denemarke, en al de Noortfche machten
Aanhitfen op Stokholm: zo bade Europe in bloet,
Zo leev' Belloon, voor wie de Vrede wyken moet.
Hier zweeg ze, en Pluto, lang verfchuldigt aan die wreede,
Stont van zyn' zetel op, en antwoordde op haar rede.
O dappre krygsvoogdes, met uw gekamt helmet,
En legerbyl, zo fcherp tot menfchenmoort gewet!
De Hel ftaat u ten dienfte, en al de zwarte fpooken:
Zy zullen op uw beê den fellen vuurkolk ftooken.
Voldoe uw' moortluft vry, 'k zal u behulpfaam zyn.
Maar 't ftrenge Noodlot, dat den Dondergodt Jupyn
Zelf aan zyn wetten bindt, zal al uw pooging breken.
't Onwinnelyk kafteel moet binnen weinig weeken,
Door hongersdwang geperft, zich buigen voor Eugeen.
Dan wil ik echter, fprak Bellone, niet te vreên,
Myn haaters (als ik zal in 't oorlogsvelt verfchynen)
Zien ftorten onder 't puin der opgevlogen mynen (1).

Zoo poëtisch is het aanleggen en de verderfelijke uitwerking van loopgraven nog nooit befchreven.

„ Vol ftoute gedachten, krachtige fchildering en „ grootfche verbeelding, volgt hij," gelijk de Heer DE VRIES zeer juist aanmerkt (2), en uit het hier aangevoerde blijkt, „ den uitmuntenden ANTONIDES met vasten tred, zonder in deszelfs gebreken te deelen (3)."

Doch

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 117.

(2) Gefchied. der Nederd. Dichtk. II Deel, bl. 33.

(3) Eene enkele gemeene uitdrukking vinden wij toch (bl. 122) in ditzelfde dichtftuk:

Laat, Duitfche Ulisfes, *u geen rad voor d'oogen draajen.*

Doch niet alleen op den hoogen heldentoon was zijne lier altijd gestemd; hij wist haar ook op den toon van gelegenheidsverzen te stellen, en zijne bruilofts- en lijkdichten in de gedaante van allerbevalligste herders- en visscherszangen voor te dragen in den echten Theocritischen geest; wij willen hiervan ook eene proeve mededeelen in het bruiloftsgedicht op J. VIRULY en K. A. SIMONS, onder den naam van PANOPE, *visscherszang:*

't Lachebekje Galatee
Dreef haar' schaapjes naar de zee,
Door den glans der morgenstraalen,
Om een frisse lucht te haalen,
Boschje, riep de Veltnimf uit,
Boschje, met uw schel geluit,
Met uw ritselende telgen,
Beekjes, wilt het u niet belgen,
Dat ik, aan het eenzaam duin,
Schulpjes woeker van Neptuin;
Dat ik, in zyn zoute plassen,
Ga myn teedre voetjes wassen:
t'Avond kom ik weder t'huis,
t'Avond zal uw zacht geruis
En de koeltjes van uw stroomen
Galatee verwellekoomen.
Wyl het Meisje dus alleen
Vrolyk langs het strant gaat treên.
Ziet haar Meris uit de baaren,
Meris met zyn blonde hairen,
Door de gantsche buurt bemint;
O Bevallig herderskint!

Roept

Roept hy, ſpringende uit zyn bootje,
Galateetje ſpeelgenootje,
Welk een Godtheit; wat geval
Dreef u herwaarts uit uw' ſtal?
Uit uw groene klaverweien,
Nu ons meisjes ſpelemeien,
Nu ons zeedorp hoogtyt hout?
Zedige Palemon trout,
Na veel kommer, na veel hoope,
Met bevallige Panope,
Morgenſtar der viſſchersjeucht,
Parel van de vroome Deucht,
Die, gepaart met eerbre zeden,
Uitblinkt in haar ſchoone leden,
Als des nachts de zilvren maan
In den ſtillen oceaan.
Nu zal knaap Palemon leeven,
En, gelyk een oeſter, kleeven
Op haar lipjes duizentmaal,
Lipjes, root als bloetkoraal,
Als de bloozende moerellen,
Die in uwe tuintjes zwellen.
O hoe is hy in zyn' ſchik!
Hy waardeert elk oogenblik,
Meer dan 't want vol tarrebotten,
Daar de ſteelui op verzotten.
't Heucht me nog, hoe onlangs hy
Om Panope zyn gevry
Liep de doove golven klagen,
Toen geen Min haar kon behagen.
O hy liet op 't heete ſtrant
Zorgeloos zyn beſte want

In

In de zuiderzon verdroogen,
Zelf, door d'aldoorstraalende oogen
Van zyn zeenimfje, uitgeteert.
Hy, door 't gantsche dorp geëert,
Als het puik der jongelingen,
Om zyn' zoeten trant in 't zingen,
Zong, by helder zomerweer,
Nooit een vrolyk lietje meer,
Onder d'andre maagdekeelen.
Zag hy 't dertel koeltje speelen
Met het zeeschuim, dus, Godin,
Riep hy, speelt gy met myn min.
U doortintlende oogjes branden,
Als de zon op onze stranden,
Schoone, gy zyt, my ten trots,
Onverwrikbaar, als een rots,
Schuuwer, als bloode dassen,
Koelder, als de pekelplassen,
Stommer, op myn droeve bee,
Als de visjes in de zee.
Nimfje, leer in 't einde eens minnen,
Van de blonde Zeegodinnen,
Van den tuimlenden Dolfyn.
Liefde is uit het kristallyn
Van den oceaan geboren,
Laat de liefde u dan bekoren.
Galateetje, lacht ge er om,
Zoete meisje, zeg, waarom?
Is 't, om dat de minellende
Van Palemon, is ten ende;
Of, om dat gy, bly van geest,
Vieren zult dit huwlyksfeest,

Met uw keeltje, fchel in 't zingen,
Met uw voetjes, rap in 't fpringen,
Met de lonkjes, die gy fpreit,
Met uw zoete dertelheit?
'k Zal myn vangft ten beften geven.
Zie het in myn pinkje leven,
'k Ving van nacht myn bunnen vol,
Dat is puik van verfche fchol,
Dat is krimpzalm, dat zyn tongen,
Beter als ooit viffchers vongen,
Of een Lekker in de ftadt
's Middags op zyn tafel had.
Nimfje, laat ons wel te vreden,
Naar ons vrolyk zeedorp treden;
'k Neem myn volle vischben mee.
Gaan wy, fchoone Galatee!
Gaan wy 't jeuchdig paar verraffen:
Mikon zal op 't pinkje paffen.
Dus fprak Meris, en de maacht,
Die dees zoete praat behaacht,
Vergezelt den roem der knapen,
Met haar dertelende fchapen,
Koutende, verheucht van zin,
Onder weg van de edle min,
Zoeter dan Mantynfchen honing,
Tot zy, in de viffcherswoning,
Knaap Palemon en zyn Bruit,
Onder 't vrolyk feeftgeluit
Van de blyde bruiloftsfcharen,
't Roozekransje van haar hairen,
Vers geplukt in Chloris tuin,
Zingend ftrengelde om hun kruin (1).

Zijn

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 241.

Zijn oorſpronglijk treurſpel *Meleager en Atalante* heeft ook ongemeene verdienste. Het is een van de weinigen, die men eene plaats naast de beide treurſpelen van ROTGANS geven mag. De ſtijl is vloeijend en deftig; getuige deze eenvoudige en toch ſchoone regels, waarmede MELEAGER het derde tooneel des eersten bedrijfs begint:

Goôn! welke rampen moet een Vorſt niet ondergaan!
Die hy van daag ontvlucht, moet hy weer morgen dragen:
Hier dwingt hem Staatsbelang, daar hevige oorlogsplagen,
Gints muiteryen van het wispelturig volk,
Hier bergt zyn grootſte vriend, op wien hy ſteunt, een' dolk,
Tot Vorſtenmoort gewet, om op den troon te raken.
De luiſter is wel ſchoon van 't koninglyk ſcharlaken,
De naam van Majeſteit geheiligt by 't gemeen,
Maar nimmer dringt het oog door 't gloejend purper heen(1).

„ Wat zyne vertalingen aengaet," zegt P. VLAMING (2), „ dezelve zyn los en vry; zyn oogwit „ was geenszins latyn in 't duitſch te ſpreeken, „ maer op die wyze eene overzetting te behandelen, „ als of zy in de tael, die hy haer ſchonk, ge„ dicht ware;" en dit is volkomen waar, voornamelijk ziet men dit in de dichtſtukken *Het Haarlemmer Hout* (3) en *Het Sparen* (4), beiden uit het Latijn van den Amſterdamſchen Secretaris JAN

(1) L. SCHERMERS, Poëzy, bl. 9.
(2) Aen den Lezer, voor L. SCHERMERS Poëzy, bl. XVII.
(3) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 245.
(4) Ibid. bl. 251.

JAN DE WITT, en de Βατραχομυομαχια, of *Stryt der Vorſchen en Muizen*, van HOMERUS.

Al deze ſchoone kunstgewrochten maken het bijkans ongeloofelijk dat zij de vruchten zijn van een kortſtondig pijnlijk leven; kortſtondig zeker voor de zamenleving, maar zeer lang voor de kunst.

SCHILDERUP (EVERT). In 1807 trad deze jeugdige krachtvolle dichter op met een' ſtouten Lierzang, getiteld: *Leidens Ramp geene Gods-ſtraf*, bij gelegenheid van de bekende vreesſelijke buskruidramp te *Leyden*. Deze ſtelling en de geheele toon des lierzangs was geheel niet naar den ſmaak van ſommige lieden, en het regende tegenſchriften, grootendeels om het tegendeel te betoogen, of die ſtelling als goddeloos te doen voorkomen. De Amsterdamſche Predikant VAN VOORST drong hem in openbaren druk, bij herhaling, hoewel vruchteloos, tot een mondgeſprek over den inhoud van dezen lierzang, die ook aan den anderen kant niet weinig voorſtanders en verdedigers vond. De geheele twist geraakte ondertusſchen weldra in vergetelheid, en SCHILDERUP handhaafde zijn' verkregen roem als dichter door nog eenige zeer fraaije dichtſtukken, doch overleed reeds in 1808, nog geene twintig jaren oud zijnde.

De zanggodinnen verloren in dezen jeugdigen dichter een' waardig' priester, die het vaderlandſche zangkoor in rijper jaren ongetwijfeld tot eere en roem verſtrekt zou hebben. Zijn welig vernuft leverde een' onuitputbaren rijkdom op van nieuwe

en

en ſtoute beelden, meestal uit de zigtbare natuur ontleend, en even zoo eenvoudig treffend voorgeſteld als zij dezelve oplevert. Tot eene enkele proeve willen wij het ſchoone beeld des huwelijks afſchrijven uit zijn' heerlijken echtzang op J. G. HOBUS en M. C. KONYNENBURG: „ Voortreflijk beeld!" zegt hij, ja, wel voortreffelijk beeld!

Voortreflyk Beeld!... Ja, 'k zie u pralen,
 ô Schoon vereenigd Daadlen-paar,
 Dat ſteeds den matten wandelaar
Zoo gul, zoo gastvry wilt onthalen!
 Hoe ſtatig klimt uw breede top,
 In 't brandend oord, ten hemel op!
Uw vruchtbre min, door niets geſcheiden,
 Kweekt milder 't alverkwikkend ooft,
Doet weelger u het lommer ſpreiden,
 Dat nieuwen ademtocht belooft.

Schoon zelfs geteeld in woeste dreven,
 Aldaar in ſchralen grond geplant,
 Geworteld ſlechts in gloeijend zand,
Door kronklende oevers niet omgeven,
 Houdt gy nogthans, voor min beſtemd,
 Uw twygen in elkaêr geklemd,
Strooit vruchtbaar zaad, ſchiet loot by loten,
 Die, teder door u opgekweekt,
Den zegen van het oord vergrooten,
 Waar gy uw kruin om hooge ſteekt.

Dus blyft gy in den ſtormwind pryken;
 Dus praalt gy in den middaggloed;
 Weêrkeerig door de min gevoed,
Weet gy van wanklen noch bezwyken:

Zoo vormt ge allengs een ftatig bosch,
Gehuld in overfchoonen dos,
't Sieraad op ongebaande wegen;
Zoo komt ge aan elke karavaan
Met keurig ooft en lommer tegen,
En biedt haar rust, verkwikking aan.

Wij bejammeren dat flechts zeer weinigen zijner heerlijke dichtftukken voor het publiek verkrijgbaar en niet in een' bundel bij elkander gedrukt zijn.

SCHIM (HENDRIK), geboren te *Maasfluis*, in 1695, en aldaar overleden in 1742, was de zoon van PIETER SCHIM, die mede de dichtkunst fchijnt beöefend te hebben, blijkens de lofdichten voor zijn' zoons dichtwerken geplaatst. Deze dichtwerken zijn: *De Heerlykheit van Kristus ende Kerk*, Delft, 1731; *Bybel- en Zededichten*, Delft, 1736, en *Dichtafereelen, beftaende in Hofgedichten, Zinnebeelden en Zedezangen*, Maasfluis, 1737.

Deze drie dichtbundels behelzen meestal ftukken van Bijbelfchen en ftichtelijken inhoud. Zijne Bijbelpoëzij bepaalt zich niet tot het letterlijk berijmen van fchriftuurplaatfen, en houdt zich geenszins aan de woorden der Heilige Schrift, maar heeft veel fraais, krachtigs en vernuftigs. Wij kunnen met den Heer DE VRIES (1) wel niet „ontkennen „ dat de geest dier godgeleerden, die, als 't ware, „ geen fpijker aan de Arke des verbonds dulden, „ zonder geestelijken zin en toepasfing, ook

„ SCHIMS

(1) Gefchied. der Nederd. Dichtk. II Deel, bl. 125.

„ SCHIMS dichtwerken meermalen ontsiert (1); „ maar zulke gebreken worden rijkelijk vergoed „ door andere stoute, en tevens natuurlijke trekken."

Het moeit ons inderdaad dat wij uit zijne schoone *Bybelzangen*, wegens derzelver uitgebreidheid, geene proeven kunnen mededeelen; men moet ze in hun geheel lezen; het zijn uitmuntende zamenhangende dichttafereelen, waarin alle groepen tot een treffend geheel zamenwerken, en voor geene uitligting vatbaar zijn. Om ons goed gevoelen wegens SCHIMS kunstvermogen te regtvaardigen, willen wij het fragment der natuurlijke geestige afschildering van *Het Zalige Lantleven*, door den Heer DE VRIES begonnen (2), hier een weinig verder voortzetten.

Wie smaekte ooit meer vergenoegen,
 Dan een Lantheer, die met vlyt
's Vaders akkers ziet beploegen
 In het quikste van den tyt!
Die, gerust en buiten kommer,
 Met een ongekreukt gemoet,

In

(1) De orthodox gebouwde dichthulk van SCHIM houdt zekerlijk den koers der wedergeboorte, en zeilt rustig voort op het kompas der Dordsche vaderen; maar 's mans godvrucht is zoo warm, zoo hartelijk, zoo eenvoudig welgemeend, en daarbij zijn dichttrant zoo natuurlijk, en toch stout en verheven waar het te pas komt, dat hij onder de vrome dichters ver boven een' PETRÆUS, SCHUTTE, PORJEERE en dergelijke Hebreeuwsch-Nederduitsche stichtelijke verzenmakers verdient gesteld te worden.

(2) Geschied. der Nederd. Dichtk. II Deel, bl. 126.

In de lieve lindelommer
  Van den wiltzang wort begroet!
Nu ziet hy het dachlicht krieken,
  En den nuchtren morgenſtont
Met zyn goutgepluimde wieken
  Roosjes ſchildren op den grondt.

— — — —

Dan komt, op bebloemde wegen,
  Met een eêl en groen gewaed,
Hem de lieve Lente tegen,
  Op wier ongefronſt gelaet
Lelien en roozen bloeien,
  Die men op den boezem drukt,
Aen wier lippen kerſen groeien,
  Die de blonde zomer plukt.
Hy is al 't gewoel ontweken,
  Hoort de ſchelle moorttrompet
Nimmer op den akker ſteken;
  Hier wort nooit het zwaert gewet;
Wel een zeis om graen te majen,
  Hooi en ander veltgewas,
Als de zomerwinden wajen,
  En het graen jookt naer den tas.
Laet de zee vry, dol van toren,
  Schuimen, geeſlen 't hoog geſtarnt,
Schip en bootſlui bei verſmoren,
  Als zy vreeslyk bruiſcht en barnt;
Zy zal nooit myn Lantman treffen,
  Daer hy in zyn lage ſtulp,
Gene baren ziet verheffen,
  Noch den drekgoôn ſmeekt om hulp.
Wie de vierſchaer na wil lopen,
  Daer het onrecht hout de ſchael,

Zich

Zich de rechter om laet kopen,
Voor een luttel fyn metael,
Deze haet die flinxze ftreken,
En het redenloze pleit,
Dat de boosheit voor durft fpreken,
En de godtsvrucht lagen leit:
Om dit boos geflacht te fchuwen,
Wil hy liever, wel te vreên,
Olm en wyngert t' famen huwen,
Om hier na de pers te treên,
Vat en fles en kroes te vullen,
Als de herfft, met ooft gelaên,
't Hooft met peren weet te hullen
Of met vale wyngertblaên.
Acht een ander, vry hovaerdig,
Op de radren der fortuin
Zich de waerdigfte eerplaets waerdig,
Wil hy zyn verheve kruin
Stoten aen de hemelkringen:
Laet zyn eerzucht zich vry fpoên;
Lantheer zal zoo hoog niet fpringen,
Noch zoo laeg een val niet doen (1).

— — — —

Wil een ander zich verkloeken,
Trojes puin en afch te zien,
't Oude Delfos op te zoeken,
Zyn geheimen te befpien,
't Overfchot eens gaen begluren
Van 't Koloffus, of het gruis
Van de Babilonfche muren:
Lantman blyft veel liever t'huis.

— — — —

Lia-

(1) H. SCHIM, Bybel- en Zededichten, bl. 50.

Liever wil hy in zyn boeken,
  Eene woordenſchildery,
'ſ Werelds pracht en ſchoonheit zoeken,
  En als een bezielde by
't Eêlſte zoet by een vergaêren
  In zyn' luſthof, op 't gebloemt
Van de netbeſchreven blaêren,
  Daer de wysheit zelf op roemt.
Goutgeſtikte ſtaetſykleders,
  Met juwelen opgeſiert,
En gevlamde vreemde veders
  Van het koſtlyk pluimgediert,
Net met armelyn gevoedert,
  't Hair ganſch zwierig opgekrult,
En met ſtof van gout gepoedert,
  Duim en vingers ryk vergult
Met een ſchat van fyne ringen,
  Purpre ſchoenen, zachte zy,
Acht hy ydle beuzelingen
  En verniſte hovaerdy.
Maer hy wil 't gemoet bekleden
  Met inwendig feeſtſieraet,
Witte wol van zuivre zeden,
  t Lichaem ſlechs met grof gewaed
Voor de kou der lucht bedekken:
  Rome plag, in vroeger tyt,
Nooit iet beters aen te trekken,
  Eer de pracht wert ingewyt.
Laet zich Suzan vry vermaken,
  Ecbatana, Babilon,
In de goude en zilvre daken
  Hunner huizen, die de zon

Met

Met verwondring koſt beſchouwen;
't Lant kent die ſieraden niet:
's Mans voornaemſte hooftgebouwen
Zyn gebreit van ſtroo en riet.
Maer zyn wandelgaleryen
Rieken geurig waer hy treet,
Konnen zyn gezicht verblyen,
Daer hy op een groen tapeet
Kuiert van ontloke kruiden,
In de ſchaduw van 't geboomt,
Daer het lenteblazent zuiden
Eeuwig ſpeelt, en 't beekje ſtroomt.
Wie de zegekar wil ryden,
En in eene wolk van ſtof
Fix den perkpael weet te myden,
Om een luttel lauwerlof;
Of met grof geſpierde leden,
Vet van oly, vlug en ſterk,
In het worſtelperk wil treden,
Bouheer weet wel nutter werk:
Hy bevecht zyn boze tochten,
Werpt ze moede en overmant,
Door zyn fierheit afgevochten,
Neder in het ſtuivent zant:
Dat 's de muil der leeuwen ſnoeren,
't Allergrootſte ryxgezag
In het groot gemoet te voeren,
Daer de rede voert de vlag (1), enz.

Dit dichtſtuk, in drie boeken beſtaande, is vol van dergelijke gepaste antitheſen en natuurlijk geestige trekken; in een woord, een kunstjuweel, waarvan

(1) H. Schim, Bybel- en Zededichten, bl. 54.

van slechts kenners de regte waarde kunnen beoordeelen. Een paar Hofdichten, *Koningsrust* en *Havezicht* (1), zijn waardige pendanten tot het vorige schoone landdicht.

Het is ons bijkans onbegrijpelijk dat deze uitmuntende en verdienstelijke dichter zoo weinig bekend, althans in geen aanzien is.

SCHIPPER (JAN JANSZ.), een Amsterdamsch Boekverkooper, die omstreeks de helft der zeventiende eeuw bloeide, wordt onder de tooneeldichters van dien tijd gerekend; zijne tooneelstukken (2) zoo wel als zijne in onderscheiden dichtbundels verspreide verzen onderscheiden zich in niets van die zijner gelijktijdige middelmatige kunstgenooten.

SCHMIDT (IZAAK). Van dezen verdienstelijken dichter bestaan drie oorspronglijke vrij goed bewerkte tooneelstukken, *Lucas en Clarisse*, 1769, *Agatha*, 1785, en *De Zuiderhaaks*, 1786. Geen dezer stukken heeft de eer der vertooning op den Amsterdamschen schouwburg mogen genieten; het eerste het beste werd den dichter door de regenten te rug gegeven, „ onder betuiging dat het spel niet „ in *hunnen* smaak viel (3).

SCHONCK (ADAMUS CHRISTIANUS). In 1753 gaf deze te *Arnhem* een' bundel gedichten in het

(1) H. SCHIM, Dichttafereelen, bl. 1 en 79.
(2) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKES, No. 60.
(3) Lucas en Clarisse, *voorr.* Zie verder Gesch. d. Vaderl. Schilders van v. Eynden & v. d. Willigen III 5.

het licht, onder den titel: *Herders- en Visschers-zangen*, *Brieven*, *Klink-* en *Mengeldichten*, met een voorberigt, waarin hij zegt, dat hij toen een jongeling van twee en twintig jaren was (zijnde hij dus in 1731 geboren) en hij deze gedichten binnen de tijdruimte van vier of vijf jaren vervaardigd had. Hij ſtierf in 1775, en werd, volgens zijne begeerte, op het kerkhof te *Teteringen*, even buiten *Breda*, begraven; op zijne grafzerk leest men:

A. C. SCHONCK.
VIR. INTEGERRIMUS.
HIC. SEPULTUS. EST.
QVIA. SIC. VOLVIT.
MDCLXXV.

Wat de waarde van den bovengenoemden dichtbundel betreft, wij hebben geen enkel ſtukje in denzelven gevonden dat eene nieuwe gedachte behelst of zich boven het middelmatige verheft; doch als men bedenkt dat de jongeling „ altoos de digt„ kunst in het midden van Geten en Sarmaten, „ of ten minsten op plaatſen, daar dezelve geheel „ en al verſchoven en ongeacht was, tot zyn on„ geluk," zegt hij (1), „ heeft moeten oefenen, „ en nooit van iemant de minſte aanleidinge of „ onderrigtinge heeft kunnen bekomen," dan leest men dezelven met toegevendheid; te meer, daar hij derzelver geringe waarde welligt naderhand zelf inge-

(1) Voorber. bl. XII.

gezien en verder niets uitgegeven heeft. Veel gelukkiger en beter ontwikkeld dichttalent bezat zijn jonger broeder,

SCHONCK (EVERHARD JAN BENJAMIN), Rector der Latijnfche fcholen te *Nijmegen*, geboren in 1745, en overleden den 13 Junij 1821. Zijne in 1779—1786 te *Nijmegen* uitgegeven drie deelen met *Fabelen*, *Vertelfels en Hekeldichten* bevatten verfcheiden regt fnedige en vernuftige ftukjes (enkelen vertaalden). Men ziet dat hij zich GELLERT ten voorbeeld gefteld heeft; fommige ftukjes hebben iets puntigs en *piquants*, gelijk dat, om een der kleinften hier over te nemen,

OP DE UITVINDING VAN HET SCHAATSRIJDEN.

De kille Boreas verfteef al 't vloejend nat,
En maakte van den Rhijn een hard en glibbrig pad.
Held Batoos jeugd, om zich die ftrengheid te verzoeten,
Bedacht een eedler vond
Dan oudtijds Daedalus in Kretaas tuin beftond,
En hechtte wieken van hard ijzer aan de voeten,
Waarmeê dit moedig kroost, voor des aanfchouwers oog,
Op 't marmer zweefde, als of het vloog.
Bezie het, vreemdeling! en zeg, tot roem dier bazen,
Dat Batoos kindren thans herfchapen zijn in hazen (1).

Regt bevallig vinden wij ook het Anacreontifche ftukje:

WAAR-

(1) E. J. B. SCHONCK, Fabelen, enz. III Deel, bl. 81.

WAAROM DE ROOS BLOZENDE VAN KLEUR IS.

Eertijds dorst de Roos te roemen,
Dat ze, in blankheid, bij de Bloemen
Niet flechts de overhand bezat;
Maar dat zelfs Natuur niets had,
't Geen zij bij haar kon gelijken;
Dat de fneeuw de vlag moest ftrijken.
Maar, wat beurt er? bij geval
Plukt zich Fillis, in het dal,
't Roosje, dat in 't hol der bladen,
Al zyn' hoogmoed niet kon laden,
Naauwlijks had zij, die zoo ftout
Pochte, Fillis borst befchouwd.
Of zij fprak, gansch overwonnen:
„ Ach! ik heb al te onbezonnen
„ Op mijn blanke kleur geroemd.
„ Fillis wint het van 't gebloemt."
Hier op raakten all' de Roozen,
In der ijl, van fchaamte aan 't bloozen (1).

In het hekeldicht heeft hij mede verfcheiden behaaglijke proeven geleverd. In 1792 gaf hij te *Haarlem* een comiesch heldendicht in het licht, in den fmaak van POPES *Rape of the Lock*, getiteld: *De Bonheurs uit de mode*, waarin verfcheiden vernuftige trekken voorkomen.

Minder gelukkig flaagde hij, naar ons gevoelen, in het dichterlijk vertalen; althans zijn in 1783 te *Nijmegen* uitgegeven gerijmde vertaling van GESSNERS *Dood van Abel* is, in ons oog, flecht; met deze berijming

(1) E. J. B. SCHONCK, Fabelen, enz. II Deel, bl. 107.

ming leverde SCHONCK juist het tegendeel van zijn' oorſpronkelijken auteur, namelijk prozaïſche poëzij, welke bezwaarlijk iemand van goeden ſmaak even zeer behagen zal als het poëtisch proza aan den Zwitſerſchen THEOCRIET. Men oordeele uit deze weinige regels:

Dus was het, Kain! dat ik door de vreugd bewogen,
Mij minzaam hooren liet. Waar na ik opgetogen,
Uw' tedre wangen kuste en aan uw' moeder weêr
In de armen overgaf: Die U niet minder teêr
Omhelsde en ſtrookte, met de grootſte aanminnigheden,
Toen hielp ik Eva op en was haar zwakke leden,
Door 't baren afgemat, tot onderſtand en ſtut.
Ik bragt haar langzaam en voorzichtig in de hut (1).

Welk eene matheid en zenuwloosheid! Men herkent hier GESSNER niet.

Overigens heeft hij nog verſcheiden kleine ſtukjes afzonderlijk uitgegeven, of bijdragen geleverd tot de *Kleine Dichterlijke Handſchriften* en de *Dichtvruchten* van den vriendenkring: *Kunst door vriendſchap volmaakter.* In 1818 gaf hij nog een gedicht in het licht, getiteld: *Nijmeegsch Alzigt op den Hofberg, van ouds het* Valkhof *genaamd*, van welk *Valkhof* hij vroeger de *Lotgevallen* had bezongen.

SCHOOCK (ALETTA MARIA). Het ſchijnt dat gewigtige gebeurtenisſen, zoo zij al geene groote geniën uit hunne ſluimering wekken, toch de zangdrift gaande maken van lieden, die anders om geen

(1) De dood van Abel, bl. 86.

geen rijmen gedacht zouden hebben. Dit zag men inzonderheid in 1747 en 1748. In de toen uitgegeven dichtbundels vindt men ſtukken op rijm van deze juffer (1), die blijken dragen dat ook het ſchoon geſlacht zich met ſtaatszaken bemoeit, althans deze juffer gaf in theologico-politieke rijmen te kennen dat het haar gansch niet onverſchillig was hoe de zaken gingen.

SCHOON (JAN ADRIAENSZ), Schatmeester der Goudſche Rederijkkamer *Wt ionſten begrepen*, leverde op het Mechelſche Peoenfeest, den 3 Mei 1620 een refereyn, waarin hij den koekkoek tot een regt leerzaam, hoewel zonderling zinnebeeld neemt:

Al iſt kouckoucxken me van vele ſeer veracht,
Ten heeft daeromme noyt yet quaets te werck gebracht;
Maer voelende 't gebreck ſijns natuers heel te deghen,
Die de jonghskens te broen deur coude heeft gheen macht,
Daerom d'eyerkens gaet ander vog'len opdregen:
Leerende die verarmt hier en in alle wegen
De kindren te draghen op machtiger die 't vermogen (2).

SCHOTTE (APOLLONIUS) (3), was de middelſte der drie zonen van den dapperen JACOB SCHOTTE, die in 1574 de Spanjaards buiten *Middelburg* bij het dorp *Brigdamme* ſloeg. Hij was een beroemd regtsgeleerde, Penſionaris van *Middelburg*,

(1) Dichtkundige Lauwerbladen, I Deel, bl. 155. Bouwgetyde der Vryheid, bl. 15. Olyfkrans der Vrede, bl. 32.
(2) Schatkiſte der Philoſ. ende Poëten, bl. 277.
(3) P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, bl. 92.

Gedichten van J. C. Voet

burg, en vervolgens Raadsheer in den Hoogen Raad. Hij en zijn jonger broeder JACOB, Burgemeester van *Middelburg* en in 1619 een der gedelegeerde regters over OLDENBARNEVELD (1), waren beide beöefenaars der Nederduitſche dichtkunst. In den *Zeevſchen Nachtegael* worden dichtſtukken van beiden gevonden.

SCHOUT (JOHANNES). Uit *Vlaerdinghs Rederykbergh*, *Der Rederyckers ſtichtige Samenkomſt te* Schiedam, en dergelijke verzamelingen uit het begin der zeventiende eeuw kan men het dichttalent van dezen rederijker leeren kennen.

SCHRÁGE (ANTHONY), een Amſterdamsch Geneesheer, eerst voor weinig jaren in hoogen ouderdom overleden, heeft van tijd tot tijd eenige kleine niet onbehagelijke dichtſtukjes in het licht gegeven. In 1781 verſcheen het eerste deel van zijn praktisch leerboek der dichtkunde, onder den titel: *De Nederduitſche Dichtkunde*, het welk verſcheiden goede lesſen wegens de proſodie en versbouw behelst. Het overige is achterwege gebleven.

SCHREVELIUS (CORNELIS). Van dezen vermelden wij een kluchtſpel, *De Klugtige Schoenlapper, of nieuwe Hondeſlager*, 1702.

SCHRO-

(1) J. WAGENAAR, Vad. Hist. X Deel, bl. 341.

SCHRODER (GERHARD) (1), zoon van den geleerden en beroemden Leydschen Apotheker JOHANNES SCHRODER, bekend door verscheiden geschriften, en zelfs als Nederduitsch dichter, werd geboren te *Leyden*, den 30 Mei 1708, alwaar hij zich van jongs af op de wetenschappen toeleide, en zes jaren aan de akademie doorbragt, na het verlaten van welke in 1730 hij eerst tot Præceptor en vervolgens tot Conrector bij de Latijnsche scholen te *Delft* werd aangesteld. In 1737 verkreeg hij te *Leyden* het meesterschap in de regten, waarna hij te *Delft* collegiën begon te houden over de Instituten en Pandecten. Eerlang werd hij als Hoogleeraar beroepen naar de Hoogeschole te *Harderwijk*. Zijne meeste openbare akademische verrigtingen aldaar zijn gedrukt, en het ware onvoegzaam hier van dezelven eene optelling te doen.

SCHRODER, hoezeer stil en afgetrokken levende, behoorde geenszins onder de stroeve geleerden, die zich buiten den kring der wetenschap, die zij beoefenen of onderwijzen, niet kunnen bewegen; hij ontweek wel, ja de groote gezelschappen, en verlustigde zich liever met eenzame wandelingen, maar deze voorkeur heeft bij den verstandigen man doorgaans maar al te gegronde redenen. Hij beöefende zoowel de Nederduitsche als Latijnsche dichtkunst, teekende zeer fraai en was een groot liefhebber der bouwkunst. Hij bezat een uit-

(1) Letterhistorie en Boekbeschouwer, I Deel, bl. 276.

uitgebreid en kostbaar kabinet prenten, meest uit afbeeldingen der voornaamſte gebouwen van *Europa* beſtaande.

Hij was de vriend van POOT, met wien hij gemeenzaam omging, en voor wien hij meermalen ſtukjes uit Griekſche of Latijnſche dichters vertaalde, wier denkbeelden de ſchrandere landpoëet dan op eene bevallige wijze in zijne gedichten wist te vlechten. SCHRODER vereerde zijne nagedachtenis ook met een' treffenden Nederduitſchen lijkzang.

Als medearbeider aan den *Hollandſchen Spectator* heeft hij verſcheiden geestige vertoogen en dichtſtukken tot dit voortreffelijk werk geleverd. Er is nog een groote voorraad van onuitgegeven Latijnſche en Nederduitſche gedichten en andere geſchriften van den verdienstelijken SCHRODER in handſchrift voorhanden, die hij voor de drukpers ſchikte; doch de werkzame man in den zomer van 1762 op reis zijnde naar *Parijs*, werd hij te *Luik* door eene ziekte overvallen, die hem noodzaakte naar *Harderwijk* te rug te keeren, waar hij in zoo ver herſtelde, dat hij zijne collegiën kon hervatten; doch eerlang ſtortte hij weder in, en de dood maakte den 16 December 1762 een einde aan zijn werkzaam en nuttig leven.

Eene enkele proeve van 's mans krachtigen en levendigen dichttrant willen wij hier mededeelen uit zijn gemoedelijk dichtſtuk, getiteld:

ZIE-

ZIELESTRYT.

Ontwaak dan, waarde ziel, laat ons de wereld haten
Met haar begeerlykheid, en 't nietig ſtof verlaten.
Wat houdt u aan het ſchoon van 't vrouwelyk geſlagt,
Aan ſchatten, ydele eer en hooſſche ſchilderpragt?
Verſmaad het aardſch gewoel, het aardſch is toch verderflyk,
Uw Hemelſche oorſprong doe u zoeken naar 't onſterflyk.
God ſchiep u, maar geenszins om elders 't heilgenot
Te zoeken, dan by hem uw' Schepper, uwen God.
Ontwaak, welaan, ontwaak! Vlieg, vlieg met uw gedachten
Ten Hemel, zo gy wilt het hoogſte goed betrachten.
Maar wie vertoont zig daar voor myn bedwelmt gezigt?
't Is Amaril, voorheen myn leven, luſt en ligt.
Ach waar zy ver van hier! Ach kon ik de oogen ſluiten!
Neen 't is geen menſchenwerk die lieve drift te ſtuiten.
Natuur! gy zegepraalt. Wie zou het tintlend git
Der oogen kunnen zien; wie? wie het blinkend wit
Der tanden, zonder eens dien rozenmond te kuſſen?
De gloed, die my verteerd, is immers ligt te bluſſen;
Zy weigert my geen min, al ſchuw ik 't huwlyksjuk:
Dus leef ik in 't genot, dus leef ik buiten druk.
Welaan dan, Amaril! laat ons elkander minnen:
Ontfang den loſſen toom van myn verliefde zinnen.
Laat my op 't gloeiend rood van uw albaſte kaak
De lippen drukken: gun me op nieuws dat zoet vermaak!
Ik kus uw voorhoofd, wit als linnen, kus uw handen,
Zo teer, zo blank als room; myn' boezem voel ik branden
In 't hevigſt minnevuur. Omhels my Amaril!
Maar zagt, waar dwaal ik heen? Ik ys, ik beef en ril;
Ik, die zo korts myn hart aan Chriſtus had gegeven,
Zou thans in ontucht, thans in geile liefde leven?

Laat los, ô Satan! 'k breek de banden weêr van een.
ô Hemel! sta my by en hoor naar myn gebeên!
Gy, Hartenkenner! laat uw allerheiligste ooren
Het innig zielsgeschrei eens armen zondaars hooren!

— — — — — —

Nu weer, myn ziel, met moed de wapens opgenomen!
Sta vast gelyk een rots voor felle waterstroomen,
Weersta den Satan, 't vleesch, de wereld. Luister toch
Niet langer naar 't gevlei van harten vol bedrog.
Wil uwen Bondgod steeds om kracht en bystand smeeken;
Laat uwe tong voortaan niet dan van Godvrucht spreken.
Denk, als ge uw lippen roert, ja denk, dat ieder woord,
Eer 't uit den mond gaat, in den Hemel word gehoord.

— — — — — —

Volhard slechts in 't geloof, volhard in 't kwaad te vliên.
Dat 's recht. Maar zal ik dan de wereld zo verlaten,
Der menschen maatschappy, myn aardsch beroep zelfs haten?
Dus driftig niet; myn ziel! dien God en niemand meer,
Doch neem uw zaken waar: zulks strekt hem ook tot eer.
Maar laat u, waarde ziel! ai, laat u niet verblinden.
Zoek naar geen grootschen staat, gy zoudt u schade vinden!
Zorg niet te veel voor 't aardsch! betracht het hemelsch eerst!
Hy dient voor al gedient, die over alles heerscht.
Sla handen aan den ploeg, maar wil met God beginnen:
Die 't werk met hem begint zal alles overwinnen,
En brengen 't ook met hem ten einde. Nu, welaan!
Het lust me op dezen voet de hand aan 't werk te slaan.
't Heeft zegen. Ieder schept in al myn doen behagen.
Ik heb naar snoode haat noch bitschen nyd te vragen.
Myn lust word aangenoopt door eer, door geld en gunst
Zelfs Vorsten zyn verliefd op myn beroemde kunst.
Myn huis, schoon groot en trots, kan nauw den pronk bevatten
Waaraan ik d' overvloed besteed heb myner schatten.

Ik

Ik heb myn' Lusthof, Koets en Paarden naar den zwier,
Ik maak my elk ten vrient, en daaglyks goede cier.
Ik zie myn' Burgerstam veredeld; myn vermogen
Groeit met de jaren aan. Wat kan ik meer beoogen?
Ik tart den winter zelf, wyl op myn tafel zweeft,
Spyt hagel, vorst en sneeuw, al wat de zomer geeft.
En zyn de vruchten koud, ik kan den maag verwarmen
Met edle wynen. Ach! hoe deerlyk leven de armen!
Zy snakken naar den brok daar zelf myn hond voor vliedt;
Maar ach! wat zeg ik? ach! ik voel nieuw zielsverdriet!
Kan ik dus spreken, en niet op den armen denken?
Neen;'kwil hen kleeden,'kwil hen spyzen,'kwil hen drenken.
Maar heb ik dan voldaan? Neen zeker, want gewis
Behoort aan God de ziel waarvan hy de oorsprong is.
Die ziel, die 'k hem beloofde, is weer aan de aard gebonden;
Hoe schandlyk heb ik myn gezwore trouw geschonden!
Wat zal ik, wat zal God verwachten van een ziel,
Die, uit het naarst berouw, straks weêr in zonden viel?
'kMoet los van weelde en pracht,die dus myn zinnen streelen,
Maar kan het denkbeeld dier verandring naauwlyks veelen.
Zal slechte en laffe drank myn fyne tong voldoen?
Zal een geringe spys myn aadlyk lichaam voên?
Zal ik my onder 't jok der nedrigheid gaan bukken?
Myn staat, myn praal, myn stoet, 't onwillig hart ontrukken?
O kwelling zonder end! Wat is myn ziel vol pyn!
Wat valt de stryd my bang! Wat zal tog de uitslag zyn (1)?

SCHRODER (JOHANNES), was de vader van den voorgaanden, Apotheker te *Leyden*, gelijk wij reeds gemeld hebben, en beöefenaar der dichtkunst. Wij

(1) Hollandsche Spectator, XI Deel, bl. 27.

Wij hebben echter niets anders van hem gezien dan drie tooneelstukken, *Horace*, 1709, *De Vrystermarkt*, 1713 en *De Buitensporige Minnaar*, 1716.

SCHUERE (JACOB VAN DER), „Meenenaer," volgens den titel van de door hem berijmde *Tristium, ofte de Truerdichten van* PUBL. OVIDIUS NASO, *vertaeld duer* M. THEOD. SCHREVELIUM, *ter begeirte van* KAREL VAN MANDER. Deze vertaling nu heeft VAN DER SCHUERE berijmd en in 1612 te *Haarlem* uitgegeven. Dus luidt de aanvang van het vijfde gedicht des eersten boeks:

Nooyt Lyd' en was bemind van Kallimachus zeere/
Noch Battis van haer Man den Philetas in eere:
Als gy myn lieve Vrauw' staet in mijn hert' altijd/
Die weird geen beter Man: maer voorspoed-rijker zijt.
Over u mijn val gestut/ als over een balk is krachtig:
Want dat ik noch ben yet/ mag ik u danken zachtig.
Gy doet dat ik geen roof noch naekt gemaekt ben krank/
Van die/ die liepen al na mijn schip-brekings plank.
Gelijk den roofwolf/ die in hongers-nood bloed-gierig/
Eẽ schaeps-kooy (onbewaerd) mẽ ziet waernemẽ vierig:
End g'lijk een gulzig Gier rontomme kijkt/ oft niet
Een lichaem liggen dood end onbegraven ziet (1).

SCHUTTE (RUTGER) (2), geboren te *Diepenheim*, in *Overijssel*, den 11 November 1708, uit

(1) Tristium, ofte Truerdichten, enz. bl. 15.

(2) Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. bl. 553. R. SCHUTTE, Bundel van plegtige Leerredenen, bl. 283. L. HAMERSTER, Leerred. op R. SCHUTTE, bl. 14. C. SAXII Onomast. T. VI, p. 98.

uit een eerlijk en braaf geslacht, hetwelk onder deszelfs voorvaderen een' martelaar telde, JAN SCHUTTE, bij verkorting SCHUT genaamd, die in 1561 te *Vreden*, in *Westphalen*, om het geloof onthalsd werd (1). Zijn moederlijke grootvader, RUTGER COUPER, Predikant te *Rekken*, in *Gelderland*, nam hem zeer jong bij zich in huis, en onderwees hem met zoo veel vrucht, dat hij, nog maar elf jaren oud zijnde, de Latijnsche taal genoegzaam meester was. Na den dood des braven zevenëntachtigjarigen grijsaards werd hij, in 1723 naar *Deventer* gezonden, waar hij zich zes jaren oefende in de voorbereidende wetenschappen, en vervolgens van 1729 tot 1734 aan de Utrechtsche Hoogeschole tot den predikdienst bekwaam maakte. Hij verliet dezelve met ongemeenen roem wegens zijn braaf gedrag, groote naarstigheid en verkregen kundigheden. De Clasfis van *Amsterdam* nam in 1735 hem onder het getal der Proponenten aan. In 1737 werd hij als Predikant beroepen te *Rossem*, in *Gelderland;* hier bleef hij slechts een half jaar, alzoo hij naar *Zalt-Bommel* beroepen werd, vervolgens in 1742 naar *Dordrecht*, en eindelijk in 1745 naar *Amsterdam*, alwaar hij zijne laatste openlijke kerkrede den 16 Mei 1776 hield, wanneer ligchaamsongesteldheid en daarop gevolgde verlamming hem noodzaakten het prediken te staken, ofschoon hij niet te min nog acht jaren op onderschei-

(1) T. VAN BRAGHT, Martelaars-Spiegel der Doopsgezinde Christenen, II Boek, bl. 287.

ſcheiden andere wijzen nuttig werkzaam was, zoo door het houden van openbare en bijzondere catechiſatiën, als door het bewerken en uitgeven van verſcheiden geleerde en belangrijke geſchriften (1), die nog in welverdiende achting zijn. Eindelijk maakte de dood een zacht en zalig einde aan het zoo welbeſteed leven des braven mans op den 19 December 1784. Zijne nagedachtenis werd den 2 Januarij 1785 door zijn' ambtgenoot L. HAMERSTER met eene *Lijkrede*, zoowel als door verſcheiden afzonderlijk gedrukte en een' bijeenverzamelden bundel *Lijkzangen*, waardig vereerd.

SCHUTTE was een geleerd en in verſcheiden wetenſchappen ongemeen ervaren man; vooral in de tijdrekenkunde der gewijde ſchriften, over welke hij een helder licht verſpreidde, daarbij een verdienstelijk godsdienstig dichter. Wij hebben inderdaad achting voor zijne *Stichtelijke Gezangen*; „ doch eene verkeerde hoogdravendheid en ſmake- „ looze opgeblazenheid ontnemen dezelven," naar het oordeel van den Heer DE VRIES (2), en waarlijk wij kunnen dit niet tegenſpreken, „ dat zachte, „ gevoelige en zielverheffende, hetgeen in deze „ dichtſoort moest doorſtralen." Het komt ons ook voor dat ſommigen dezer gezangen opzettelijk zijn opgeſteld om de geleerde noten, die eigenlijk meestal voor Joden belangrijker zijn dan voor Chris-

(1) Men vindt de voornaamſte opgeteld in L. HAMERSTERS Leerr. op R. SCHUTTE, bl. 21, *aant.*

(2) Geſchied. der Nederd. Dichtkunde, II Deel, bl. 174.

Christenen, aan den man te helpen; wij willen dit on s vermoeden dadelijk met een voorbeeld ſtaven, en kiezen daartoe den aanvang der

REIZE UIT EGYPTE NAAR KANAAN.

O Dienstbaarheid,
O Rameſes, waar uit Gods hand my leidt (1);
O dienstbaarheid,
Zoo menigwerf beſchreid:
Waar zwerf ik heen,
Nog pas verlost van klei, en tichelſteen?
Waar zwerf ik heen?
God let op all' mijn treên.

God grijpt mij aan
In Zoans veld, doet mij in vrijheid ſtaan.
God grijpt mij aan;
Leert me als een voedſter gaan (2)
Neemt nu de zee,
En zandwoeſtijn, al dreigtze wee op wee;
Neemt nu de zee,
Geloof en blijdſchap meê?

Gat

(1) *O Rameſes waar uit Gods hand mij leidt*]. Het land *Rameſes* betekent zoo veel als *'t Land der Herders* in 't Egyptisch, en is dezelfde landſtreek, die anders *Goſen* heet. Dus werd ze benoemd, om dat ze door de Israëlieten, die herders waren, beſlagen werd. Zie *Gen.* XLVII: 6, 11, *Exod.* XII: 37, *Num.* XXXIII: 3, 5. Men moet dit *Rameſes*, of *'t Herderland*, onderſcheiden van de ſtad *Raamſes*, die de Israëlieten gebouwd hebben, *Exod.* I. 9—11. *Conf.* JABLONSKI, *Diſ. IV. de terra* Goſen. §. VI—VII. p. 43—45.

(2) *Leert me als een Voedſter gaan*]. Dit is de kracht van 't Hebreeuwsch woord תרגלתי, *Hoſ.* XI. 3.

Gaf vleesch en visch,
Komkommer en meloen (1), op mijnen disch;
Gaf vleesch en visch,
Dan al wat smaaklijk is?
Haalt Memphis zand (2),
Daar, voor ons zweet, elk vorst een grafnaald plant;
Haalt Memphis zand,
Iets bij het Vaderland?

Neen, neen, — (3).

Welke Christelijke stichting er in dit tamelijk uitgebreid Joodsch gezang, en in zoo vele andere dergelijken te vinden is, betuigen wij niet te bevroeden, maar wel een schat van geleerdheid in de noten, die als het ware den tekst verdringen. Doch gelukkig zijn niet alle gezangen zoo Israëlitisch;

(1) *Komkommer en meloen*]. Verg. *Exod.* XVI: 3, met *Num.* XI. 4—6. Dat אבטחים *Meloenen* betekent, is het gemeen gevoelen. Zie J. H. URSIN. *Herb.* L. II. C. 2. p. 84. MAT. HILLER. *Hierophyt.* P. II. pag. 57. en vooral OL. CELSIUS *Hierobot.* p. 356—383, die dit zeer geleerdelijk heeft opgehelderd.

(2) *Haalt Memphis zand*, enz.]. De grafnaalden, of Piramieden worden meest alle gevonden niet ver van *Memphis*, op eenen hoogen grond. STRAB. L. XVII. p. 1161 *Edit.* ALMELOV. hebbende deze stad, tusschen de Piramieden van *Gize* en *Sacara* gelegen. Verg. POCOCKE *Description of the East.* Vol. I. Book I. Chap. V. p. 40—48. JOSEPHUS schrijft dat de Egyptische vorsten de Israëlieten als slaven gebruikt hebben, onder anderen ook tot het maken der Piramieden, *Ant.* L. II. Cap. IX. §. I. p. 97 *Edit.* HAV. En dit maakt de Heer J. PERIZONIUS zeer waarschijnlijk tegen den Ridder J. MARSHAM, *Aegyp. Orig.* Cap. XXI. p. 387—392.

(3) Stichtelijke Gezangen, II Deel, bl. 52.

tisch; verscheiden zijn regt voor het gevoel en het hart van gemoedelijke, eenvoudige Christenen berekend (en dan ook meestal zonder noten); naar ons begrip heeft SCHUTTE den regten toon getroffen in gezangen als den

ZANG VOOR DEN EETEN.

Alvoedend God, milddadig Heer,
Sla de oogen gunstig op ons neêr:
Gij wilt wat leeft barmhartig hoeden.
Gij schenkt zelfs in 't geringe veel;
Och! laat ons dit bescheiden deel,
In uwe gunst en liefde voeden.
Dat elk uw wijsheid, magt en trouw
Met ootmoed, liefde en dank beschouw'.

Maar dat ook, bij 't verkwikkend maal,
Het Manna in ons harte daal',
En wij dit door 't geloove smaken:
Zoo zien we eens Vaders hart en hand,
En kunnen ons in 't onderpand
Van hemelliefde recht vermaken.
Geloof, en gulden matigheid,
Houdt dan den toom en 't wijs beleid (1).

Wij hebben juist een der kortsten gekozen; maar er zijn in de vier deelen vele inderdaad hartverwarmende echt Christelijke gezangen, die den naam van stichtelijk met regt mogen dragen.

Be-

(1) Stichtelijke Gezangen, III Deel, bl. 81.

Behalve deze bij zijn leven uitgegeven *Stichtelijke Gezangen* heeft A. VAN DEN BERG in 1788 ook de uitgave bezorgd van zijne *Nagelaten Gedichten.* De meeste gedichten in dezen bundel zijn in denzelfden zoogenaamden Oosterschen smaak als 's mans *Stichtelijke Gezangen*, en velen, daar zij hier minder door geleerde noten opgehelderd worden, zijn, voor sommige lezers volstrekt onverstaanbaar. Wij keuren geenszins het overnemen in onze dichtstukken af van schoonheden, die in de Oostersche gedichten, vooral in de heilige bladeren, voorkomen, maar zulks moet met smaak en op eene verstaanbare wijze geschieden; het overnemen van eenige Hebreeuwsche, Syrische, Chaldeeuwsche en andere kwaê woorden, die men door geleerde noten opheldert, is hier niet genoeg. Wie in den Oosterschen smaak dichten wil, leze HERDER, ANCILLON, JONES en MUNTINGHE, en hij zal gewis geheel andere verzen in dien smaak voor den dag brengen dan SCHUTTE gedaan heeft, en geene noten, omslagtiger dan den tekst, noodig hebben, om verstaan te worden.

SCHUTTE zou ongetwijfeld grooter vorderingen in de dichtkunst gemaakt hebben, als hij zich door dien wansmaak niet te zeer had laten beheerschen; verscheiden stukken, waarin hij denzelven geen botvierde, bevestigen ons in dit vermoeden; ten bewijze schrijven wij de eerste helft af van het stuk, getiteld:

DE GELDZUGT.

ó Geldzugt! bron der euveldaden,
Die, door 't verlokkende metaal,
U zelf vermoordt, uw naasten durft verraden:
Wat moogt ge uw fchouderen met blinkend flijk beladen?
Kent dan uw heblust perk noch paal?

Zult gij dus onophoudlijk ploegen?
Maakt ge u door 't zorgen oud en grijs?
Zult ge om wat geele of fpierwitte aarde zwoegen?
En kan u geen Paktool, geen Ophir, vergenoegen?
Het nut geeft aan 't metaal den prijs.

Hier rijst het goud, daar ziet gij 't dalen;
Ginds vindt ge er een die 't zilver kiest,
En met het goud zich noode laat betalen,
Wijl hij zijn winst, die vlijt en arbeid op mogt halen,
Door 't aangewonnen goud verliest.

Zoek dit metaal in donkre kuilen;
't Staal heeft in Ophir meerder trek.
In dit Gewest kan 't gloeijend goud verfchuilen.
Gazanders zouden 't blij voor roestend ijzer ruilen.
Gazanders hebben ftaal gebrek.

Wie heeft de vrek aan 't geldvergaêren!
Wat is er zweet en moeite aan vast!
Hoe kookt hem 't bloed in opgezwollene aâren!
Nog is dit alles niets bij 't angftig geldbewaren,
Dat Hij de bleeke zorg belast.

't Goud

't Goud kan zijn wenschen nooit verzaden,
Nooit vult Peru zijn holle kist.
Hij kan zijn zee van schatten niet doorwaden:
Nog mist hij (kon men ooit hem dwazer armoê raden?)
En 't geen hij heeft, en 't geen hij mist.

Hoe rijst het geld bij hem in waarde,
Hij heeft nog maag noch kind die 't erft!
Wat is de vrugt van 't geen hij noest vergaarde!
Hij zoekt, terwijl hij leeft, den Hemel op deze aarde;
En mist den Hemel als hij sterft (1).

Het spreekt bijkans van zelven dat SCHUTTE lid was der voornaamste dichtgenootschappen van ons vaderland; ook was hij in 1773 afgevaardigde in *'s Hage*, wegens de invoering eener verbeterde Psalmberijming.

SCRIVERIUS (PETRUS) (2), of eigenlijk PIETER SCHRYVER, was de zoon van HENDRIK PIETERSZ. SCHRYVER en CORNELIA JANSD. SOOP, aanzienlijke en ruimbemiddelde lieden; hij werd geboren te *Haarlem*, den 12 Januarij 1576. In 1579 namen zijne ouders hunne woonplaats te *Amsterdam*, en lieten het driejarig knaapje onder het opzigt van zijnen oom, den Burgemeester BARTHOUD VAN DER NYENBURG, die met zijne moeders zuster gehuwd was, en de zorg voor zijne op-

(1) R. SCHUTTE, Nagelaten Gedichten, bl. 58.

(2) Leven van P. SCRIVERIUS voor zijne Gedichten. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXVII Deel, bl. 14. A. PARS, Naamrol, bl. 60.

opvoeding op zich genomen had. Al vroeg gaf het jongske blijken van een' leerzamen aard en vlug vernuft, het geen zijn oom, zelf een vriend der letteren, deed besluiten hem tot de wetenschappen op te leiden. Bij het zelfonderwijs vertrouwde hij zijn' kweekeling aan de zorg van den beroemden CORNELIUS SCHONÆUS, Rector der Latijnsche scholen te *Haarlem*, zoodat hij weldra de Latijnsche taal magtig werd, en smaak kreeg in de dichtkunst, die hem bijbleef en aanspoorde om zijne natuurlijke begaafdheden tot volkomenheid te brengen; deze zucht verliet hem niet, toen hij in 1593 naar de Leydsche Hoogeschool gezonden werd, om zich in de regtsgeleerdheid te oefenen, hetgeen hij genoegzaam met weerzin deed, en slechts eenige verloren uren aan dezelve besteedde, terwijl hij zich met ijver op de dichtkunst, de geleerde talen en de geschiedenis toeleide. Vruchteloos trachtten zijne vrienden hem van deze oefeningen af te trekken door de vergelijking der geringe voordeelen, die zij opleverden, met de rijke winsten van een' advokaat. Hij liet weldra de geheele regtsgeleerdheid varen, en hield zich alleen bezig met aangenamer letteroefeningen, waaraan hij zich vervolgens geheel toewijdde, en die hem de achting en vriendschap verwierven van BONAVENTURA VULCANIUS en PAULUS MERULA, wier lessen in de welsprekendheid en geschiedenis hij vlijtig bijwoonde.

Na zes jaren aan de hoogeschool doorgebragt te hebben, verliet hij dezelve, zonder eenigen doctoralen graad te ontvangen, en besloot zijn verblijf in

Leyden voor altijd te vestigen, om door eene aanhoudende verkeering met de geleerden van hare hoogeſchool zijne kundigheden te vermeerderen (1), en huwde in 1599 met jonkvrouw ANNA VAN DER AER, dochter van WILLEM GOVERTSZ. VAN DER AER, Schepen en Raad der ſtad *Leyden*, bij wie hij twee zonen won, WILLEM en HENDRIK, die beiden tot aanzienlijke eerambten opgeklommen zijn, zoowel als hunne nakomelingen, die, met de aanzienlijkſte geſlachten vermaagſchapt, verſcheiden posten van ſtaat en regering bekleed hebben, en nog niet uitgeſtorven zijn.

Doch onze SCRIVERIUS, wien, uit hoofde van zijne geboorte, zijn' rijkdom, huwelijk en ongemeene kundigheden, de aanzienlijkſte eerambten als het ware voor de voeten lagen, verkoos, uit zucht tot de letteroefeningen, een ambteloos leven, waarvan hij naderhand nooit af te brengen geweest is. In deze geleerde ledigheid was hij ijverig werkzaam met het zamenſtellen van verſcheiden nuttige Latijnſche en Nederduitſche geſchriften (2). Van de laatſten ſlechts zullen wij hier melding maken.

Het eerste Nederduitſche werk, het welk hij in 1612 te *Arnhem* in het licht gaf, was eene *Beſchryving van Oud-Batavie, met de antiquiteyten van*

(1) SCRIVERIUS genoot hier de vriendſchap van JANUS DOUSA, JOS. JUST. SCALIGER, DANIEL HEINSIUS, JANUS RUTGERSIUS, MARCUS ZUER. BOXHORN, en andere beroemde mannen, ja van genoegzaam alle geleerden in het geheele land.

(2) Zijne voornaamſte Latijnſche werken worden opgeteld door S. AMPZING in zijne *Beſchryving van Haarlem*, bl. 107.

van dien, enz. voornamelijk ingerigt om de dwalingen van een' ouden Hollandſchen chronijkſchrijver aan te toonen en te verbeteren, dien hij zes jaren te voren onder den naam van SAXO GRAMMATICUS had uitgegeven en gevoegd bij de geſchiedenis der Hollandſche Graven van zijn' vriend JACOB DUYM (1), wiens werk naderhand onder den titel van *Korte Hiſtoriſche Beſchryving der Nederlandſche Oorlogen* bij het *Oud-Batavie* van SCRIVERIUS gedrukt is te *Arnhem* in 1612 en 1614 en te *Amſterdam* in 1646. In 1616 bezorgde hij de uitgave der Nederduitſche gedichten van DANIEL HEINSIUS (2), met twee voorafſpraken van JACOB VAN DYK, Afgezant van GUSTAVUS II, Koning van *Zweden*, bij dezen Staat, Hollander van geboorte, wien de opbouw van zijne moedertaal ter harte ging, in wier lof SCRIVERIUS bij deze gelegenheid breedſprakig uitweidt.

Het is hier de plaats om de ſchrandere liſt te vermelden, die SCRIVERIUS in het werk ſtelde om DE GROOT en HOOGERBEETS in hunne gevangenis op *Loeveſtein* tijding mede te deelen van het geen in '*s Hage* en elders in *Holland* omging. Hij was op dien tijd bezig met de uitgave der Latijnſche gedichten van JANUS SECUNDUS. Uit de proefbladen ligtte hij eenige regels, en vulde de ledige plaats met dichtregels van zijn eigen maakſel (3), be-

(1) Zie over dezen ons II Deel, bl. 227.

(2) Zie ons III Deel, bl. 114.

(3) Deze Latijnſche dichtregelen worden gevonden bij J. WAGENAAR, *Vaderl. Hiſt.* X Deel, bl. 305.

behelzende het berigt, dat hij den gevangenen wilde geven, voorts deed hij het boek zoodanig inbinden, dat de bladen, die het geheim behelsden, onafgefneden bleven, even alsof zulks door ongelijk vouwen veroorzaakt ware. Het boek geraakte op deze wijze in de handen der gevangenen. DE GROOT, wiens leeslust hem zelfs in de gevangenis was bijgebleven, viel dadelijk aan het lezen, en ontdekte het geheim; doch HOOGERBEETS, een man van hooger jaren, geen fmaak vindende in minnedichten, leide het boek ongelezen ter zijde. De herhaalde aanvraag of hij het boek reeds gelezen had, en anders onverwijld zulks moest doen, verwekte achterdocht, en bij de terugvordering van het boek werd de list ontdekt, eer dezelve bij HOOGERBEETS eenige uitwerking gedaan had, wiens afbeelding hij kort daarna met een Latijnsch bijfchrift vereerde, waarover hij in regten aangefproken en in eene boete van tweehonderd guldens verwezen werd, die hij zich bij executie liet afhalen.

Ondertusfchen vervolgde SCRIVERIUS met denzelfden lust en ijver zijne letteroefeningen, en gaf verfcheiden Latijnfche fchrijvers in het licht, met geleerde aanteekeningen en ophelderingen van hem zelven en anderen, zonder de vaderlandfche letterkunde nogtans te verwaarloozen. In 1628 gaf hij een zeer belangrijk werk in het licht, getiteld: *Lavre-Crans voor* LAVRENS COSTER *van* Haerlem, *eerste vinder van de Boeck-druckery;* dit werk, waarin hij de eer der uitvinding beslisfend aan

Haar-

Haarlem toekent (1), is achter S. AMPZINGS *Beschryving van Haerlem* gedrukt.

De Nederlandsche geschiedenissen bleven altoos een voorwerp van zijne onvermoeide nasporingen. Zeer

(1) De eer der uitvinding van de boekdrukkunst door een' inwoner zijner geboortestad ging hem ongemeen zeer ter harte; niet alleen handhaafde hij dezelve krachtdadig in dit geschrift, maar ook in verscheiden anderen. Zijne fraaije *Aanspraak aan de stad Haarlem* getuigt van den hoogen prijs, dien hij op deze uitvinding stelde:

Niet, Haarlem, om uw lucht, die ik hier heb getoogen,
Niet om uw Spaarne-vliet, zoo neeringryk gebogen,
Niet om uw trots gebouw van Kloosteren en Kerk,
En Koninglyk Paleys, en ander timmer-werk:
Niet om uw Geestlykheyd, en woonsteê der Templieren,
Hoewel lang uytgeroeyt; niet om, die u noch cieren
Met Kerk, en huys, en hof, de Heeren van Sint Jan,
En ander Ordens meer, die ik niet noemen kan;
Niet om uw Oudheyds wil, en edele Geslachten,
Niet zelfs om 's Princenhof, en hooggeboren Magten;
Niet om uw Oorlogen te water en te land,
(Vergeef my, dat ik die moet stellen uytterhand;)
Niet om uw groot begrip; niet om uw starke wallen;
Niet om uw straten ook, die meest op 't Marktveld vallen,
Niet om uw Drapery, niet om uw Linnen stof,
Niet om uw smaaklyk bier, of om uw Brouwers lof;
Niet, om dat ik aan u tien Poorten zoude tellen;
En roemen het geluyd der Damiaatsche schellen;
Niet om uw zoete streek en lieffelyk gehucht,
Daar menig stadt op ziet, daar menig stadt om zucht:
Niet om uw lyftogts wil van Duyn, van Zee, van Meeren,
Van 't zuyvelryke gras, en wat men mag begeeren;
Hoewel dit vry wat is zoo onder een gebiedt;
Nochtans daar ik om kom, en is het Haarlem, niet.

Zeer gewigtig en belangrijk is zijn in 1650 uitgegeven werk: *Principes Hollandiæ et Westfrisiæ*, met de afbeeldingen der Hollandsche graven en eene opdragt aan de Staten van *Holland* en *Westfriesland*, die hem daarvoor plegtig bedankten. Dit schoone werk is ook in het Nederduitsch vertaald en verscheiden malen gedrukt.

Omstreeks 1650 verloor hij het gebruik van zijn gezigt; hij getroostte zich dit, inzonderheid voor den geleerden, zoo treurig en zwaar verlies, als een ware wijze, met onderwerping aan den goddelijken wil, en betuigde zijne dankbaarheid voor het bestendig behoud van zijne gezondheid, alzoo hij nimmer ziek was geweest. Zelfs in zijne blindheid verliet hem geenszins de lust en ijver tot de letteroefeningen, en hij had veel dienst van JOACHIM OUDAAN, die voor hem las en schreef, toen hij dit zelf niet meer kon doen (1).

De

Veel liever is uw Bosch, dat houd my meer verbonden,
Om dat de Drukkery daar eertyds is gevonden.
D' hooglosselyke konst, door Laurens voortgebragt,
Doet, dat ik uwen Bosch verr' boven 't ander acht.
Loop door des werelds rond; de lyftogt en waranden,
De neringen daar by, zyn ook in and're landen.
Het treffelyk gebouw met and'ren is gemeen:
De vinding van den Druk, hebt gy, ô Stadt! alleen.
Waar 't nu in myne magt de boomen te herstellen,
Al d'Ypen en den Elst zoude ik ter neder vellen;
Daar zou niet een Abeel de blaauwe wolken slaan;
Om onze Laurens wil moest 't Hout vol lauren staan.

P. SCRIVERIUS, *Lavre-Crans*, bl. 5. *Gedichten*, bl. 100.

(1) Zie hiervoor, bl. 16.

De laatste vrucht van zijn' arbeid was de *Toetsteen op het oude Goudsche Kronykje* (1), het welk OUDAAN uit den mond van SCRIVERIUS had opgeschreven en door zijne zorg in 1654 in het licht kwam.

In 1656, het tachtigste jaar zijns ouderdoms, verloor hij zijne echtgenoote, met wie hij zevenenvijftig jaren vereenigd had geleefd. Na dit treffend verlies begaf hij zich metter woon naar *Oudewater* bij zijn' zoon HENDRIK, Bailluw, Dijkgraaf en Schout van deze stad, waar hij met gelatenheid vier jaren lang het einde zijns nuttigen levens afwachtte, het welk plaats had op den 30 April 1660. Zijn lijk werd, volgens zijne begeerte, naar *Leyden* overgebragt en aldaar bij dat zijner echtgenoote in de Hooglandsche kerk plegtig begraven. De stadsregering, de professoren en leden der akademie, zoowel als de aanzienlijkste ingezetenen woonden zijne uitvaart bij en de voornaamste dichters vereeuwigden zijne nagedachtenis in hunne lijkzangen.

SCRIVERIUS behoorde ongetwijfeld onder de schranderste en opgeklaardste koppen der zeventiende eeuw; hij was een warm voorstander der godsdienstige en burgerlijke vrijheid, en hield in de kerkgeschillen van zijn' tijd de zijde der Remonstranten, waarover hij meer dan eens in moeite ge-

(1) Dit werkje, in 1478 te *Gouda* bij GERARD LEEUW gedrukt, behelsde verscheiden ophelderingen der oude Nederlandsche geschiedenissen, en deed het eerst den schrijver kennen van de oude Hollandsche Rijmchronijk, die thans onder den naam van MELIS STOKE algemeen bekend is.

geraakte; echter verkoelde dit geenszins de vriendschap tusschen hem en den onverdraagzamen Contra-Remonstrantschen HEINSIUS, hetgeen inderdaad, den geest van dien tijd in aanmerking genomen, opmerkelijk is; te meer, daar hij evenzeer de vriend was van DE GROOT, HOGERBEETS en anderen, die HEINSIUS lang geen goed hart toedroeg.

Als philoloog, geleerde en vaderlandsch geschiedschrijver heeft SCRIVERIUS mede ongemeene verdienste; zijne uitgaven van VEGETIUS, JANUS SECUNDUS, de SENECA's, MARTIALIS en APULEJUS, en zijne geschriften tot de vaderlandsche geschiedenisſen betrekkelijk, hebben in onzen tijd nog niets van de achting verloren, die zij in den zijnen genoten.

Het was zelfs tot bijkans in onzen tijd toe niets ongewoons dat zelfs beroemde vaderlandsche geleerden de beöefening van hunne moedertaal verwaarloosden, en niet in staat waren zich in dezelve behoorlijk uit te drukken. Bij SCRIVERIUS stond zij daarentegen in hooge achting, en derzelver beöefening ging hem evenzeer ter harte als het Latijn, zoowel in dichtmaat als proza. Zijne gedichten werden door SIMON DOEKES bijeen verzameld en in 1738 te *Amsterdam* in het licht gegeven. Gaarne ziet men in deze gedichten eenige hardheden en Latijnsche constructiën over het hoofd, om den rijkdom van schoone gedachten, stoute vindingen, kracht van uitdrukkingen en zuiverheid van taal, die men allerwege in dezelve aantreft.

De

De verzameling is klein, doch met regt noemt LANGENDYK dezelve

Paerlen, lang verstrooid op alle wegen,
Naauwkeurig opgezocht en aan één snoer geregen (1).

In welk eene hooge achting de Nederduitsche taal bij SCRIVERIUS stond, blijkt uit zijne dichtmatige voorrede der *Nederduitsche Poëmata van* D. HEINSIUS, waaruit wij zijne lofspraak op dezelve tevens als eene proeve van zijn' mannelijken en kernachtigen dichttrant mededeelen:

Taal, ongelooflyk zoet, princes van alle talen,
Geboren om de kroon van 's andren hooft te halen,
Vol zins, vol deftigheyds, vol luisters, lang en ruym,
En die wel missen kont het overzeesche schuym;
Taal, ryk en onvermengt; taal, om ten toon te dragen:
Godin, die niet behoeft een woord te leen te vragen,
En halen tot uw hulp; taal van gelukkig slag,
Die gantsch Europa door de talen trotsen mag,
Schier d'oudste die men vind, niet om te wederleggen:
Hy booge van de zyn, die wil: wy zullen zeggen
Dat onze taal de haar zo ver te boven gaat,
Als van de zwarte nacht de heldre zonne staat.
En om dat wy den trots van Vrankryk hier aanraken,
Zo zegt haar dat weleer haar volkeren dus spraken:
Die taal die daar nu is, die komt van vreemd gespuys,
En uyt een ander hoek gesproten, leyt daar t'huys.
Van onze Duytsche taal de Fransman is geweken,
Genootdrukt zynen hals in 't Roomsche juk te steken,
En

(1) P. LANGENDYK, Gedichten, III Deel, bl. 127.

En van het vreemde volk, 't welk nemend' in zyn land,
Is daar met zyn geweld een nieuwe taal geplant.
Dees ſpreken zy daar noch: haar eygen is verloren,
Die was gemeen met ons: men ſprak daar zo te voren,
Gelyk men hier te land noch is gewoon te doen:
Wy houden onze taal, wy zyn nog even koen;
Maar Vrankryk is verheert, en houd niet op van pralen:
Zy denken niet waar haar de naam komt van de Walen.
Is 't niet, om dat haar ſpraak by minſten en den meeſt',
Gewiſſelt en verwaalt wel eertyds is geweeſt?
ô Galli zonder gal, gy liet u zo manieren!
Daar tegen zyn wy noch gebleven Batavieren,
Geen dienſtbaarheyd gewent, en op een vryen grond
Is 't dat wy noch van ouds behouden onzen mond;
Van niemand niet geſnoert, van niemand niet gebonden,
Ja in het minſte niet van iemand ook geſchonden (1).

— — — — —

— — zegt, en is 't niet hooglyk te beklagen,
Dat een zo ſchoone taal mishandelt en verſlagen
Zou leggen zonder glans, zou blyven onbekent?
Die niemant aan en raakt, dan dieze queſt en ſchent?
ô Nederlandt! kom aan: maakt, dat die is verſchoven,
Voor andren welkom zy in 's Princen lekker hoven.
Waarom en zouze niet? ik zie het haaſt gemaakt,
Indien zy op de been, en in de kennis raakt.
Laat dees zyn onze bruydt, laat dees ons alle trouwen,
Met deftigheyd voorzien, en met geleertheyd bouwen:
Laat haar toch ongevalſcht, met baſtaart niet beſmet,
En van haar zelven ryk, en van haar zelven net,
Eens wandelen in 't licht, eens breken door de wolken,
Eens komen aan den dag. Ik zie de vreemde volken,
Die

(1) P. SCRIVERIUS, Gedichten, bl. 21.

Die zullen allezins met yver en met lust
Deelachtig willen zyn, en deze taal bewust.
Denkt niet dat dees Godin in 't stuk van hooge dingen,
Zou wezen onbequaam, en niet om uyt te bringen
De meening en den zin van een geleert gemoedt,
Dat Phoebus zelve dryft, Minerva loopen doet.
Gaat, Nederlandt, gaat aan: en wilt het volk niet slachten,
Die niet dan dat met moeyt van buyten komt en achten,
En dat ons wordt geleerdt: als of hier zonder niet
Een mensch vertalen kond' dat in zyn zinnen schiet.
Hoe menig aan den vloed des Amstels zyn geboren,
Die ons het tegendeel met vreugde doen aanhooren.
Vol geests en vol vernufts! die noyt Latyn en las,
Brengt vruchten aan den dag, alleen van zyn gewas:
Dus doende, zullen wy niet passen op de Franssen,
Of na d'Etrusche fluyt behoeven meer te danssen.
Haar beyder Poëzy, hoe lieffelyk die lonkt,
Hoe zy staat toegemaakt, en sierlyk opgepronkt,
Zal niet by d'onze zyn in 't minste te gelyken:
Wy zullen haar de vlag en 't hooge zeyl doen stryken.
Want onze zuyverheyd en overschoonen glans,
Die ons gebleven is, die ruykt daar naar Romans (1).

De geestige wending in zijne lofspraak op de poëzij van zijn' vriend HEINSIUS getuigt van 's dichters vindingrijk vernuft op eene zeer behagelijke wijze; wij nemen dezelve hier insgelijks over:

Promethèus had den mensch wel aardiglyk getrokken,
En uyt het kley gemaakt: maar waren meestal bokken
En ezels van verstand; tot dat hier Orpheus quam,
En tot gemeene-best de zoete lier aannam:

Tot

(1) P. SCRIVERIUS, Gedichten, bl. 28.

Tot dat hy heeft een liedt, een wonder liedt gezongen,
Waar door den ouden tydt, noch wild en onbedwongen,
Noch byster zeer verwoest, een maat, een zeker wet
Van alle goede tucht en zeden is gezet.
Hier door heeft hy den naam van een Poëet gekregen;
En om zyn groot verstand en Goddelyken zegen,
Was hy Poëet, en wierdt Theologus beroemt:
En wordt noch op den dag van heden zo genoemt.
Zult gy dan niet, ô Heins, met uwen geest gerezen
Tot boven in de locht, den tweeden Orpheus wezen?
Om dat gy recht verstaat der ouder Vadren grond,
En in Parnassi vloed gewassen hebt uw mond!
Gaat aan, begint maar werk; gaat aan, wilt uw begeven
In een zoo grooten velt. Daar is noch stof gebleven.
Ons herten zyn versteent, gelyk een klip of rots.
De mensch is noch een wolf, vol hoogmoeds, en vol trots.
Zo gy dit harde volk bewegen kond met spelen,
En haren haat en nydt zo stryken ende streelen,
Dat zy tot rust verstaan, en doen boetveerdigheyd;
Ik zegge, dat u recht die naam werdt toegeleydt.
Gy trekt uw schouders op, ô bloem van onze tyden!
Het schynt dat gy dien naam niet al te wel kond lyden.
Waar voor is 't dat gy vreest? voor Orpheus droeve doodt,
En vreezelyk gevaar? gelooft, ten is geen noodt.
Vergeefs, ô Vriendt, vergeefs zyt gy daar met beladen,
Al waar 't dat al den hoop der razende Mænaden
U vielen op het lyf; uw hemels hoog geluyt,
Zoud' hare razery verjagen met zyn luyt.
Gelyk de wyze heldt, van Jesse voortgekomen,
Heeft dikwils in zyn hand de gouden Harp genomen,
Daar door de razery, die Saul heeft geplaagt,
Wierdt uyt zyn dol gemoedt verdreven en verjaagt (1).

Ge-

(1) P. SCRIVERIUS, Gedichten, bl. 31.

Gewisſelijk, niemand van goeden ſmaak zal in SCRIVERIUS den verdienstelijken dichter miskennen, die insgelijks goeden ſmaak met vernuft paarde, en daardoor zich van velen zijner dichtoefenende tijdgenooten, VONDEL zelfs niet uitgezonderd, zeer voordeelig onderſcheidde. Ook had hij zich in de voortreffelijke ſchool der ouden geöefend, en nimmer de minſte gemeenſchap met die armzalige rijmgezelſchappen, waarvan het in zijn' tijd door geheel *Nederland* wemelde, doch die hij verachtte als

loomen,
Daar Nederland van waagt, en die nu (maar t'onrecht)
De Redenrykers bent, en Rymers zyn gezegt.
Een volk dat veeltyds is ontbloot van alle reden,
Onmatig, onbeſchoft, wanſchapen, onbeſneden:
In treurſpels bly van zin, en weêr onbollig gram (1).

Het is niets vreemds vele verdienstelijke geleerden en dichters met rampen en tegenſpoeden, zelfs met armoede, te zien worstelen (2); maar het is eenigermate vreemd dat bij den geleerden SCRIVERIUS alle mogelijke aardſche gelukzaligheid zamenvloeide, eene aanzienlijke geboorte, overvloedige rijkdom, een geheel onafhankelijk, ambteloos en gerust leven in de beroemdſte akademieſtad van ons vaderland, of op zijne hofſtede *Woelwijk*, in den omgang met de

(1) P. SCRIVERIUS, Gedichten, bl. 23.

(2) Ook in ons vaderland? — Helaas! ja. Namen zullen hier wel niet behoeven opgenoemd te worden; maar nog in onzen tijd verdient het hiervoor IV Deel, bl. 515, *aant.* a aangemerkte herinnering en behartiging.

de voortreffelijkfte geleerden van zijn' tijd, een gelukkig huwelijk van meer dan eene halve eeuw lang, zonen, die tot aanzienlijke eerambten verheven werden, eene, behalve de blindheid in zijne tien laatfte levensjaren, nooit gekrenkte gezondheid en een vierentachtigjarige ouderdom; inderdaad, weinigen, die zulke onfchatbare zegeningen ten deel vallen, bemoeijen zich met geleerdheid en fraaije letteren, en de meesten zoeken liever minder infpanning vorderende of minder edele bezigheden en vermaken, zoo zij de vrienden der zanggodinnen niet nog bovendien verachten.

SEBILLE (CHARLES), geboren te *Goes*, was een aanzienlijk koopman te *Amfterdam*, waar hij de boezemvriend was van FEITAMA en de Aristarch der gelijktijdige dichters, die, toen hij den 6 Julij 1738 overleed, hem in weidfche lijkdichten tot een poëtisch wonder verhieven *sans pareil ni second*; DE MARRE, onder anderen, zeide van hem:

De fchaal der dichtkunde is verbroken met uw leven (1).

Nu vraagt men billijk: Welke meesterftukken van poëzij heeft de man dan geleverd, dat er bij zijn' dood zulk een misbaar op den vaderlandfchen zangberg ontftond? — Lach niet, lezer! niets dan drie middelmatige vertalingen van Franfche tooneelftukken, namelijk van CORNEILLES *Pompejus*, 1737, VOLTAIRES *Dood van Cefar*, 1740 en REGNARDS *Dob-*

(1) Hof- en Mengeldichten, bl. 160.

Dobbelaar, 1741. Men ziet, het kostte in dien tijd weinig moeite om als dichter naam en opgang te maken. Bijna geheel vergeten daarentegen als tooneeldichter is

SEEGERS (FLORIS), wiens vier tooneelſtukken nog enkel op de naamrollen bekend zijn (1).
Een uitvoer. over in Dichtk. Praatvermaak V 193-211.

SELS (WILLEM HENDRIK) (2), zoon van den Schout bij nacht JOOST SELS en CATHARINA VLAMING, dochter van den dichter PIETER VLAMING, werd geboren te *Wageningen*, den 27 Maart 1741, alwaar, en vervolgens te *Elburg*, hij onderwezen werd in de gronden der Latijnſche en Griekſche talen; ook genoot hij tot zijn achttiende jaar nog het bijzonder onderwijs van den predikant te *Barneveld*, op de *Veluwe*, alwaar zijne ouders het landgoed *Dennenbroek* bewoonden. Van hier werd hij naar de Doorluchtige ſchole te *Amſterdam* gezonden, alwaar hij voornamelijk de lesſen van den Hoogleeraar BURMAN bijwoonde, die zijn' lust in de letteroefeningen, geſchiedenis en dichtkunst aanmoedigde en hem in de fraaije wetenſchappen onderwees.

Nadat hij zich gedurende drie jaren aan het Amſterdamsch Athenæum op de regtsgeleerdheid had toegelegd, werd hij in 1761 te *Harderwijk* tot meester in de beide regten bevorderd. Kort daarna werd

(1) Catal. der Tooneelſp. van W. HENSKES, No. 267. Naemrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, ÆZ. No. 1318.

(2) H. H. VITRINGA, Levensbeſchr. van W. H. SELS.

werd hij door de regering van *Amſterdam* aangeſteld tot Boekhouder in de wisſelbank aldaar, en vervolgens tot Auditeur militair der gewone bezetting van deze ſtad.

Maar noch de regtsgeleerde practijk noch de werkzaamheden dezer beide ambten waren naar den ſmaak van SELS, die op de beöefening der dichtkunst en fraaije letteren gevallen was, waaraan hij wenschte zich geheel te kunnen overgeven, waarom hij zich van het perſoonlijk waarnemen van zijne ambten ontſloeg, en zich geheel aan de letteroefeningen overgaf; en om zulks te ongeſtoorder te kunnen doen, begaf hij zich in 1769 naar het ouderlijk landgoed *Dennenbroek*, het welk bij het overlijden zijner moeder hem ten erfdeel was toegevallen. Hier leefde hij geheel eenzaam en afgetrokken, beſteedde zijnen tijd met dichtoefeningen en godvruchtige beſpiegelingen, leefde zeer ingetogen, onthield zich van alle dierlijk voedſel, genoot eene zeer korte nachtrust, en kreeg wegens zijne vroomheid, ſtrenge onthouding en eenzame leefwijze in den omtrek den naam van philoſooph (ſchoon die van Karthuizer monnik, ware hij Roomsch geweest, mogelijk ruim zoo toepasſelijk op hem geweest ware). Het kon bijna niet misſen dat zulk een geſtreng kluizenaarsleven, bij zijn zwak ligchaamsgeſtel, zijne gezondheid ondermijnde en zijne weinige krachten ſpoedig geheel uitputteden.

Hij zou niettemin deze ascetiſche leefwijze tot zijn' dood toe voortgezet hebben, ware dezelve

niet

niet nu en dan door een kort verblijf te *Amſterdam* (waar hij zijne lettervruchten liet drukken) afgebroken, gelijk hij ook in 1785 wegens familiebelangen verpligt was zich eerst naar *Elburg* en vervolgens naar *Campen* te begeven, waar hij het verlies zijner eenzaamheid zeer beklaagde, welke hij zelfs, ſchoon ruim bemiddeld, boven het gezelſchap van echtgenoote en kinderen verkoos, alzoo hij nimmer gehuwd geweest is.

In November 1789 begaf hij zich, na een kort verblijf te *Campen*, wegens eenige bijzondere zaken naar *Havelthe*, in het landſchap *Drenthe*, en vertoefde aldaar veel langer dan hij zich had voorgeſteld. In het begin van December nam zijne verzwakking toe, er kwam een weinig koorts bij, en na eene bedlegering van negen dagen ſtierf hij den 16 December 1789 en werd, volgens zijne begeerte, op het kerkhof te *Havelthe* begraven.

In de geletterde wereld is SELS bekend als dichter en als zedekundig ſchrijver. In het laatſte vak ſlaagde hij doorgaans beter dan in het handteren van de lier, op welke hij menigen valſchen toon aanſloeg, dien hij in zijne eenzaamheid niet opmerkte, en het niet vernam als het fijne poëtiſche gehoor van anderen dien wel opmerkte. Het eerste dichtwerk, dat hij in het licht gaf, was eene verzameling van *Brieven en Beſpiegelingen*, in 1763 gedrukt. Ondanks eenige gezwollenheid en valsch vernuft (1), la-

(1) Een paar voorbeelden heb ik daaruit aangevoerd in mijn *Apollineum*, I Deel, bl. 64, 66, die ik hier niet herhalen wil.

laten deze gedichten zich zeer wel lezen; men ontmoet er wezenlijk ſtoute en krachtige regels in, vooral in de brieven, ſchoon de correspondentie tusſchen DAVID en BETHSEBA ons niet behaagt, zoo min als de manke vleijerij,

die aan twee zyden hinkt (1).

HORUS APOLLO, PIERIUS VALERIUS en CESARE RIPA melden geen woord van het mank loopen der vleijerij; integendeel heeft zij een' regt bevalligen gang; SELS moet dit zelf opgemerkt hebben, toen zij hem wegens deze verzameling aan de hand van zijnen vriend B. RULOFFS het volgende compliment maakte:

Dus zal uw naam, op ad'laars vleug'len
Al de aarde omzweevende, den nyd,
Door geen gemeene magt te teug'len,
Zich zelv' zien ſtranden op het ſtrand van dolle ſpyt (2).

In het toepasſen van gelijkenisſen was SELS niet zeer gelukkig; deze verzameling levert verſcheiden voorbeelden daarvan op; een enkel willen wij hier, ter waarſchuwing voor jonge dichters, aanvoeren (3).

De rykdom maakt geen vriend, al is de vriendſchap ryk,
Of hy vertrekt, wanneer de rykdom vlucht, gelyk
De wandſchim heenen ſnelt, wanneer we ons elders wenden (4).

De

(1) H. W. SELS, Brieven en Beſpiegelingen, bl. 81.

(2) Lofdicht voor de Brieven en Beſpiegelingen, bl. XVII.

(3) Een ander voorbeeld vindt men in het *Apollineum*, I Deel, bl. 66.

(4) Brieven en Beſpiegelingen, bl. 65.

De wandſchim (ſchaduw) ſnelt niet heen, wanneer we ons elders wenden, maar volgt ons overal waar wij gaan; men noemt zelfs den getrouwen vriend en medgezel van iemand metaphorisch-ſpreekwoordelijk zijne ſchaduw: dus is de gelijkenis niet alleen onjuist in de toepasſing, maar ook op zich zelve grondvalsch; en echter heeft een recenſent dezelve in openbaren druk „ bij uitſtek fraai" genoemd (1)!

In 1765 verſcheen van SELS een zeer uitgebreid gedicht, in twaalf boeken, getiteld: *Salomon, Koning van Israel.* Dit is oogſchijnlijk eene zwakke nabootſing van HOOGVLIETS *Abraham;* formaat, letter, capitale en marginale inhoud, platen en de geheele typographiſche vorm toont duidelijk dat men dit maakwerk gaarne voor een pendant van den *Abraham* wilde doen doorgaan, wiens ſchoonheden SELS voorbijgezien en wiens gebreken hij nagevolgd heeft, inzonderheid de aanſtootelijke perſonificatie en het menſchelijk handelen der goddelijke eigenſchappen, die wij in HOOGVLIET zoo ſtreng berispt hebben (2); maar met dat al was HOOGVLIETS werk toch eene uitvoerige critiek waardig, van welke moeite wij ons bij dezen *Salomon* van SELS gerust kunnen ontſlaan; en ſchoon zijn levensbeſchrijver verzekert dat het „ dit werk niet aan „ dichterlijke trekken en gelukkige vindingen ont„ breekt

(1) Dicht- en Taellievende Uitgaven, bl. 16.

(2) Zie hiervoor, III Deel, bl. 356 en volgg.

„ breekt (1)," zijn dezen echter zoo dun gezaaid, of van dien aard, dat het de moeite niet waardig is er naar te zoeken.

Deze gerijmde bijbelfche levensbefchrijving werd in 1767 gevolgd door twee andere gedichten in één' koop, *Het Verbond der Genade* en *Het Lied van Zion*. Reeds de diep mystieke titels duiden aan wat men in deze rijmen te verwachten heeft. Het eerste behelst de geheele theorie der wedergeboorte volgens den leidraad der negenendertig geloofsartikelen der voormaals heerfchende kerk; het tweede is eene verongelukte copij van DE DECKERS heerlijken *Goeden Vrijdag;* arme SELS! wist gij dan niet *Pindarum quisquis ftudet æmulari*, en wat er meer volgt?

Het beste en leerzaamfte werk van SELS is ongetwijfeld zijne *Zedelyke Uitfpanningen* in drie deelen te *Amfterdam* 1771—1774 uitgegeven. Dit werk, in bevallig proza gefchreven, heeft, onder de inkleeding van zedelijke romans, de loffelijke ftrekking om het hart met eerbied jegens God en zijne allesbefturende Voorzienigheid te vervullen, gemoedelijke pligtbetrachting en beteugeling der driften ten ernstigften aan te bevelen; ook werd dit werk met graagte bij onze landgenooten ontvangen, en SELS heeft zijn' meesten roem aan hetzelve te danken. Minder gunstig oordeelen wij over zijne in 1777 uitgegeven *Befchouwingen*, waarin hij HERVEY heeft willen copiëren, doch ver achter zijn model bleef;

(1) H. H. VITRINGA, Levensbefchr. van H. W. SELS, bl. 11.

bleef; SELS echter werd weder door BROES in zijn' *Peinzenden Kristen* gecopiëerd, en KALDENBACH bragt de *rêveries* van den laatsten op rijm. Deze boekengenealogie zou men in meer vakken van literatuur kunnen opmerken.

De opgang zijner *Zedelyke Uitspanningen* noopte, zoo het schijnt, SELS om deze *Beschouwingen*, gelijk ook zijne *Evangelische en Zedelijke Liederen* in 1779, het eerste deel zijner *Zedespelen* en de brochure *Nederland aan deszelfs Zeehelden* in 1782, niet onder zijnen naam, maar, waarschijnlijk als eene betere aanbeveling, onder de aanduiding van „ door den Schrijver der *Zedelijke Uitspan-* „ *ningen*" in het licht te zenden, eene soort van kunstje om het publiek te beduiden welk zijner geschriften een auteur als zijn hoofdwerk, *sans tache et sans macule*, beschouwt. Dezen tol heeft de vrome SELS dus ook aan den schrijverlijken hoogmoed betaald.

De andere prozaische en gerijmde geschriften van mindere uitgebreidheid zijn door zijn' vriend VITRINGA bijeen verzameld en onder den titel van *Kleine Werkjes van* Mr. W. H. SELS in 1792 te *Campen* in het licht gegeven.

Het kan zijn dat SELS een goed, braaf, vroom mensch geweest is, die bij geluk niet voor den kost behoefde te arbeiden, maar rijk genoeg was om zich op *Dennenbroek* met apocalyptische mijmeringen bezig te houden en in rijmen neder te schrijven of in proza met streepjes en uitroepteekens te interpoleren; doch had de man misschien

geweten dat zijne meeste geschriften voor hem eene onnutte kwelling des geestes, gelijk zijne strenge onthouding van vleesch gedurende eene twintigjarige vasten en de opoffering van zijne nachtrust eene onnutte kwelling des ligchaams, zoowel als zijne Hieronymitische afzondering van de zamenleving *oleum et operam perdere* geweest waren, om hem als Protestantsche heilige te canoniseren, of als dichter en schrijver bij de nakomelingschap een' onsterfelijken roem te verwerven, welligt had hij de practijk of den koophandel bij de hand genomen, of ware op eenige andere wijze een werkzaam en nuttig lid der burgerlijke maatschappij geworden. Nu kan men van hem nog minder zeggen dan van GELLERTS held:

Hij leefde, nam geen vrouw, en stierf.

SENA (AGATHA MARIA), weduwe van JACOB MUHL, de schoonmoeder van den dichter NICOLAAS SIMON VAN WINTER door zijn eerste huwelijk met beider dochter JOHANNA MUHL. In hare voor familie en vrienden gedrukte *Dichtlievende Huisoefeningen* vindt men eenvoudigheid, zachtheid, hartelijk godsdienstig gevoel en gezond verstand vereenigd. Hoe eenvoudig-bevallig deze waardige vrouw de lier handteerde blijkt dadelijk uit de volgende regels:

Vernifte vreugd moog vry des Waerelds aanzicht dekken,
Een wyze weet dat mom groothartig aftetrekken.
Hy schuwt den wegdier Snoode, en poogt, met vluggeschreên,
't Bedaagde pad der Deugd met blydschap op te treên.

Daar

Daar waſt een vrucht die 't hart verſterkt om alle plagen,
Zelfs tot den laatſten toe, met lydzaamheid te dragen.
Hyzelf word als een boom, door een rivier beſproeid,
Die eeuwig vruchten draagt, en onverwelkbaar bloeit (1).

SERWOUTERS (JOHANNES). Als treurſpeldichter der zeventiende eeuw is deze bekend door *Den Trotſen Leo*, 1658, *Hester ofte Verlosſing der Jooden*, 1659, en *Den Grooten Tamerlan*, 1661; alles zeer natuurlijk — *raar*.

SEVERINUS (ADRIANUS) (2), Boekverkooper te *Leyden*, meer bekend door zijne *Oorſpronkelyke Beſchryving der Belegering van* Leyden, voor het eerst in 1674 en voor de vijfdemaal in 1774 fierlijk en met fraaije platen gedrukt, dan wel als welſprekend redenaar en verdienstelijk dichter; in beide opzigten verdient hij nogtans nader gekend te worden. Hij had geene de minste betrekking tot de Hoogeſchool zijner woonſtede, echter ſprak hij den 27 November 1676 in derzelver gehoorzaal eene krachtige en welſprekende lijkrede uit op den Luitenant-Admiraal M. A. DE RUITER (3), eene redevoe-

(1) Dichtl. Huisoefeningen, bl. 12.

(2) A. PARS, Naamrol, bl. 311. 443.

(3) Ik heb deze fraaije lijkrede opgenomen in mijn *Apollinaum*, I Deel, bl. 125. „ Het ware te wenſchen, dat wij „ meer zulke Boekhandelaars, en van SEVERINUS meer verhan„ delingen bezaten, van eene gelijke innerlijke waarde als „ deze," getuigen de Schrijvers van den *Recenſent ook der Recenſenten*, XVII Deel, No. 3, bl. 140, verklarende tevens dat dit ſtuk bij uitnemendheid de plaats verdient die het beſlaat.

voering, wier eenvoudige voorſtelling, levendige ſchildering en kracht van taal het Latijnſche *Epicedium* van Profesſor FRANCIUS OP DE RUITER, het welk hij den 19 Maart 1677 in de Nieuwe kerk te *Amſterdam* uitſprak, van dien kant niets toegeeft, en van een' anderen kant het van dezen wint in natuurlijkheid, waarheid en juistheid der uitdrukkingen, die bij den Profesſor niet vrij van winderigheid, gezwollenheid en valsch vernuft zijn.

Als dichter kennen wij SEVERINUS uit zijne bekende *Geestelyke Jaerfeesten*, in 1669 te *Leyden* gedrukt, en uit zijne *Mengeldichten*, mede aldaar in 1673 door hem zelven in het licht gegeven. Deze bundel bevat, behalve de berijmingen van eenige gedachten uit de *Esſais de* MONTAIGNE, gedichten van ſtichtelijken, historiſchen en erotiſchen aard, bruilofts-, verjaar- en lijkdichten, zeker niet allen van gelijke gehalte en waarde; de meesten echter toonen blijken dat de lier dezen Boekverkooper zoowel toevertrouwd was als de akademiſche catheder; ten bewijze zullen wij drie geheel ongelijkſoortige proeven hier aanvoeren.

Tot de eerste kiezen wij eenige weinige regels uit zijn gedicht op den vrede tusſchen *Engeland* en *Holland* in 1667, in welken de vrede dus de beide natiën aanſpreekt:

Neen, mannen van ontzag! neen, tarters van gevaren!
Bou u geen vaſte zuil op 't rollen van de baren;
  Daer d'eer van winnen vaek ſo veerdig ebt als vloeit.
De beſte kranſen van een waterſtrijt, ſijn roeden,

Haer

Haer geeſſels treffen nu wel meer of min op 't lijf,
Dog die verwinner is, of die verwonnen blijf,
Elk moet of min of veel, ze moeten beide bloeden.
Men ſtrijkt geen lauwren dan die in een purp're gront
Zijn voortgeteelt, en uit een bloedwel opgewoſſen:
Ik tors een beter krans als die men uit de boſſen
Van 't bitſe Noorden haelt, daer yder ſplinter wont.
Ik reik Olyven die geen Kryger heeft geſchonnen,
Die niet bezoedelt zijn in een bemorſte ſlag:
Ik reikze u beide, die 'k bey als verwinners zag,
Bey als verwonnene, hoewel nooit overwonnen (1).

De beide volgende kleine ſtukjes zal men geene geestigheid en bevallige losheid ontzeggen:

DROOM.

Ik blus mijn zuiv're min
Op purpergloênde lipjes,
Ik ſuig de Nectar in
Door elpenbeene klipjes;
En op elk ſoentje, luſt
Mijn mont haer lusjes verder,
En op elk kusje kuſt
Mijn Herderin haer Herder:
So hoog in weeldens top
Gevoert, door minlijk kuſſen,
Sla ik mijne oogen op,
En 'k ſie ik kus het kuſſen:
Ik ſag 't, en twijffel nog
Of 't droom is, of bedrog (2).

OP

(1) A. SEVERINUS, Mengeldichten, bl. 13.
(2) Ibid. bl. 50.

OP EENE AFBEELDING VAN ABRAHAM, HAGAR MET HAREN SONE UITLEIDENDE.

Hoe mag 't den man van 't hert, de moeder met het kint,
De weduwe en haer soon ten huise uit te leijen!
Zy zugt, mistroostige! zy zugt, en valt aen 't schreijen,
En leit het dorstig wigt, daer 't geen verquicking vint.
Ogh, Abr'am! kost ge het sien, en blyven onbewogen!
't Penceel trekt met dien trek nog tranen uit onse oogen (1).

SEWEL (WILLEM) (2), geboren te *Amsterdam* in 1654 en aldaar overleden den 13 Maart 1720, is insgelijks meer bekend door zijn *Engelsch en Nederduitsch Woordenboek*, *Historie der Quakers*, (tot welke gezindte hij, als van Engelsche afkomst (3), behoorde), *Historie des Ouden en Nieuwen Testaments*, de *Joodsche Historiën van* FLAVIUS JOSEPHUS en andere werken (4), dan wel als dichter. Van zijne jeugd af, hoewel tot een handwerk opgeleid, maakte hij zijn werk van de kennis der talen en de letteroefeningen. Hij verstond het Latijn, Engelsch, Fransch en Hoogduitsch. In het begin der achttiende eeuw was hij eeni-

(1) A. SEVERINUS, Mengeldichten, bl. 161.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 234. J. KOK, Vad. Woordenb. XXVII Deel, bl. 62.

(3) Zijn grootvader WILLIAM SEWEL, was omstreeks het einde der zestiende eeuw met de Brownisten uit *Engeland* herwaarts gekomen, en had zich te *Utrecht* nedergezet, alwaar zijn vader JAN WILLEMSZ. SEWEL geboren werd en huwde met JUDITH ZINSPENNING, de moeder van onzen WILLEM.

(4) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 392.

eenige jaren ſchrijver der Amſterdamſche courant, en vond zijn beſtaanmiddel in zijn' ſchrijfarbeid en het onderwijzen van jonge lieden in de talen. Als dichter zijn ſlechts eenige afzonderlijke ſtukjes van hem voorhanden; een derzelve hebben wij voor ons, *Koning* DAVIDS *val en wederopryzing*, in 1713 gedrukt, waarin hij de onkieſche historie van DAVID en BATHSEBA geheel niet Quakerachtig behandelt; DAVID

gaat zich aanſtonds reppen
Na boven toe, om wat te wandlen op het plat
Van zyn paleis. —— —— —— ——
—— —— —— —— —— ——
't Geviel juist dat een vrouw, van kleeding ganſch ontbloot,
Haar ligchaam waschte, enz. enz. enz.
Zoodat ze David ſtraks bekoorde,

die, als kenner en liefhebber,

beſtond te vragen
Wie deze Juffrouw was, die hem zoo kon behagen.
Men bragt hem haaſt beſcheyd, en zeyd 't was Bathſeba,
De dochter Eliams, en vrouw van Uria.
De Koning, enz. enz. enz. (1)

De rest van deze historie wordt op dezelfde naïve wijze voortverteld, nog kleuriger dan in den Bijbel zelven, en wel zoo ſmakelijk, als of de goede Quaker gaarne in DAVIDS plaats geweest ware.

SICERAM (EVERARD). De Heer WILLEMS vermeldt (2) van dezen Bruſſelaar een dichtwerk-

(1) Koning Davids val, enz. bl. 4, 5, 6.
(2) Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, bl. 61.

werkje, getiteld: *Il divino Ariosto, ofte hooghste voorbelt van oprecht Ridderschap, oock claren Spieghel van beleeftheyt voor alle vrouwen*, te *Antwerpen* in 1615 gedrukt. Wij kennen het niet, zoo min als het treurspel van

SILLE (GYSBERT DE), *De Jood van Malta of wraak door moord* genaamd, en in 1645 gedrukt.

SIX (JOAN) (1), Heer van *Wimmenum* en *Vromade*, werd geboren te *Amsterdam*, den 14 Januarij 1618, en was de afstammeling van een oud en aanzienlijk Kamerijksch geslacht (2), welks stamvader was LANDRY SIX, Ridder, die in 1080 Slotvoogd was van het kasteel van *Kamerijk*, wiens nageslacht zich in *Frankrijk* en de *Nederlanden* uitbreidde; een tak van hetzelve zettede zich voor bijkans twee eeuwen te *Amsterdam* neder, waar de naam SIX onder de leden van regering en bestuur menigvuldige malen voorkomt.

De vader van onzen SIX, insgelijks JOAN genaamd, stierf reeds vóór de geboorte van zijn zoon; zijne moeder ANNA WYMER geheeten, eene verstandige en deugdzame vrouw, zorgde met de tederste zorgvuldigheid voor de opvoeding van haren vaderloozen zoon, die op eene uitstekende wijze aan

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III Stuk, bl. 248. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXVII Deel, bl. 125. M. SIEGENBEEK, Museum, III Deel, bl. 193.

(2) Men vindt de uitvoerige geslachtlijst bij J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXVII Deel, bl. 112.

aan hare zorgen beantwoordde. Met lust en ijver leide hij zich toe op het verkrijgen van nutte kundigheden, waarin hij bij uitnemendheid slaagde. Hij was vervolgens een vlijtig beöefenaar der dichtkunst en fraaije letteren niet alleen, maar ook een ijverig bevorderaar en edelmoedig voorstander der wetenschappen en kunsten, inzonderheid was hij de vriend en begunstiger van den beroemden REMBRAND VAN RHIJN (1), wien hij meermalen in ongunstige omstandigheden krachtdadig ondersteunde en edelmoedig bijstond; VONDEL, BROEKHUIZEN en genoegzaam alle andere beroemde dichters van zijnen tijd deelden in zijne vriendschap, en bewezen om strijd hem eene ongeveinsde hoogachting. In 1655 huwde hij met MARGARETHA TULP, dochter van den beroemden Amsterdamschen Geneesheer en Burgemeester NICOLAAS TULP (2).

Tot hiertoe had SIX ambteloos geleefd en zich alleen met geleerdheid en dichtoefeningen bezig gehou-

(1) Deze heeft het portret van SIX geëtst, welke prent zeer zeldzaam is en door de liefhebbers met meer dan *f* 300:— betaald wordt. REMBRAND heeft ook eene fraaije titelplaat geëtst voor de *Medea* van SIX; men kent wijders het zoogenaamde Sixbruggetje met de anecdote daartoe betrekkelijk. Zie R. VAN EINDEN en A. VAN DER WILLIGEN, *Gesch. der Vad. Schilderk.* I Deel, bl. 389.

(2) Zie over dezen in beide opzigten zeer verdienstelijken man G. VAN LOON, Nederl. Historiepenn. III Deel, bl. 69. J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXIV Deel, bl. 56. J. WAGENAAR, *Amst.* fol. II St. bl. 381, 384. PAQUOT, Mémoires, Tom. I, pag. 221. J. SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.* II Deel, bl. 377. M. SIEGENBEEK, *Museum*, III Deel, bl. 202, aant.

houden, doch in 1657 werd hij benoemd tot Commisſaris van kleine zaken, vervolgens in 1666 tot Commisſaris der Bank van leening; in het volgende jaar werd hij Schepen, welke waardigheid hij nogmaals in 1672, 1688 en 1689 bekleedde; in 1691 werd hij tot Burgemeester verheven. Bij al de werkzaamheden, aan deze ambten verknocht, behield hij, zelfs in hoogen ouderdom, dezelfde zucht voor de wetenſchappen als in vroegeren tijd, en bleef, geheel vrij van den toenmaligen burgemeesterlijken trots, dezelfde gemeenzame vriend der geleerden en dichters als te voren. In uwen ouden dag, zeide JOAN PLUIMER, hem bij zijne tachtigſte verjaring begroetende,

In uwen ouden dag zyt gy vol jeugdig bloed,
En alzoo ongekreukt van ligchaam als gemoed.
Indien 't u lust den geest van ſtaatzorg te verlichten,
Dan ſchryft gy meesterlyk Latynſche en Duitſche dichten,
Of de oogen weiden door ſchildryen, beeld of prent,
En dus leeft ge in de kunst als in uw element (1).

Nog twee jaren leefde hij aldus „ als in zijn „ element," door elk die hem kende, gelijk KATHARYNE LESCAILJE met waarheid van hem getuigde,

Bemind, geächt, geroemd en aangebeen.

Immers was hij, uithoofde van zijne algemeen erkende

— — Zorg,

(1) J. PLUIMERS Gedichten, II Deel, bl. 6.

— — Zorg, oprechte trouw en deugd,
Zoo lang elks liefde, elks toevlucht, hoop en vreugd(1).

Hij ſtierf den 28 Mei 1700; van zijne elf kinderen overleefden hem vijf, waaronder een zoon, mede JOAN SIX (2) genaamd, die ſedert 1719 tot 1747 zestien malen Burgemeester van *Amſterdam* geweest is, en zich op het ſpoor zijns vaders als geleerde en voorſtander der wetenſchappen even zeer als regent en ſtaatsman beroemd gemaakt heeft.

De verdiensten van SIX als Latijnsch en Nederduitsch dichter zijn op zulk eene uitmuntende wijze door den Heer SIEGENBEEK gewaardeerd (3), dat wij er hier niets bij te voegen hebben; ook oordeelen wij het overtollig hier proeven van zijn dichtvermogen aan te voeren, alzoo, behalve die welke de Heer DE VRIES aanvoert (4), de Hoogleeraar eene uitvoerige en critiſche ontleding van zijn beroemd treurſpel *Medea*, in 1648 gedrukt, met aanvoering van verſcheiden plaatſen uit hetzelve, geleverd heeft, die zijn gezond oordeel eer aandoet (5). Hij is geenszins blind voor de gebreken van dit treurſpel, maar doet ook billijk regt aan het vele goede, dat in hetzelve wordt aangetroffen.

Even zoo als in onze oordeelvelling over de *Me-*

(1) K. LESCAILJE, Mengelpoëzy, II Deel, bl. 379, 380.

(2) Zie over hem J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXVII Deel, bl. 126. J. SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.* II Deel, bl. 312.

(3) Muſeum, t. a. p.

(4) Geſchied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 192.

(5) Muſeum, t. a. p.

Medea van SIX, is de Heer SIEGENBEEK ons ook voorgekomen met het in zijn geheel plaatsen van deszelfs dichtstuk *Muiderberg* (1). Uit dit gedicht leeren wij met VOLLENHOVE den edelen SIX kennen als een' wijzen,

Die onbezorgt en onbevreest,
De rust, nooit recht van Seneca
Bespiegelt, vint in Godts gena;
't Vermaak zelf in 't vermaak veracht,
Den slaaf van blinkend slyk belacht,
En hooger dan de staatzorg zweeft,
Naar onvergangbre kronen streeft (2).

Wijders deelt de Heer SIEGENBEEK ook den inhoud mede van het blijspel *Onschuld* door SIX in 1654 zonder zijn' naam uitgegeven. Men moet zeker dit blijspel, zoo min als het straksgenoemde treurspel, geenszins aan de regels der hedendaagsche dramaturgie toetsen, maar enkel als gedialogiseerd dichtstuk beschouwen, dan wint hetzelve rijkelijk door keurigheid van taal, gemakkelijkheid en vloeijendheid van versmaat, sierlijkheid van beelden en vergelijkingen, levendigheid van voorstelling en kracht van uitdrukking wat hetzelve aan vinding, zamenstelling, inwikkeling en ontknooping afgaat, gelijk dit alles zeer juist en oordeelkundig door den Heer SIEGENBEEK is opgemerkt en aangetoond geworden.

SIX

(1) Museum, III Deel, bl. 224.
(2) J. VOLLENHOVES Poëzy, bl. 174.

SIX (JOANNES) VAN CHANDELIER (1) werd geboren te *Amsterdam*, den 20 Februarij 1612, alwaar hij, in welk jaar is niet bekend, maar zeker na 1690, overleed, en, op zijne begeerte, in de Zuider kerk bij zijn' vader JACOB SIX begraven werd: hij was dus een naam- en tijdgenoot van, en welligt vermaagschapt aan den voorgaanden, met wien VAN IPEREN hem verwart, hem ten onregte onder de Amsterdamsche burgemeesters plaatsende (2) van 1674 (3), welke waardigheid hij nimmer bekleed heeft, zoo min als eenigen anderen post van bestuur of regering; hij is enkel bekend als een aanzienlijk Koopman in drogerijen. Hij was een geleerd, keurig en verdienstelijk dichter, waardig om onder zijne kunstoefenende tijdgenooten met lof vermeld te worden, gelijk zulks ook nog zeer onlangs door de zorg van den oordeelkundigen Heer DE VRIES geschied is (4), genoegzaam op dezelfde wijze als die van den Hoogleeraar SIEGENBEEK ten aanzien van den voorgaanden: weshalve wij ook over dezen minder uitvoerig kunnen handelen.

On-

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 248. J. KOK, Vad. Woordenb. XXVII Deel, bl. 131. N. G. VAN KAMPEN, Magaz. voor Wetenschap, Kunst en Smaak, II Deel, I St. bl. 119.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezang, I Deel, bl. 189.

(3) In dat jaar waren G. VALCKENIER, N. PANCRAS, J. MUNTER en L. TRIP Burgemeesters; de andere JOAN SIX werd dit eerst in 1691.

(4) In het bovengenoemde Mag. van N. G. VAN KAMPEN, t. a. p.

Onze SIX, grondig ervaren in de geleerde talen, het Hebreeuwsch niet uitgezonderd, verstond tevens de talen der landen, die hij bezocht, nadat hij, dertig jaren oud zijnde, door het gebruik der wateren te *Spa* van eene hardnekkige miltzucht verlost werd, die hem zeven jaren lang gekweld had. Ettelijke jaren bragt hij door in *Frankrijk*, *Spanje*, *Italië* en *Engeland*, alwaar de zucht tot de Nederduitsche dichtkunst hem overal verzelde, gelijk ook vele, zoo niet de meeste, zijner gedichten blijken dragen van buiten 's lands opgesteld te zijn. De verzameling zijner *Poësy* is in 1657 te *Amsterdam* gedrukt. In het iets over hem (1) vindt men overvloedige proeven uit dezelve, die uit dien hoofde hier overtollig zouden zijn. Bij zijne terugkomst in het vaderland sleet hij zijne overige levensjaren op het buitenverblijf van zijne grootmoeder CATHARINA JEHEU, in de *Diemermeer*, alwaar hij tien jaren besteedde aan zijne zeer verdienstelijke Psalmberijming, naar den Hebreeuwschen grondtekst, die in 1674 in het licht verscheen, en in 1690 grootelijks verbeterd en geheel op noten herdrukt werd.

SIXTINUS (SUFFRIDUS) is bekend als tooneeldichter door zeker voorspel: *Apollo over de Inwijdinghe van de Nederlandsche Academia* de Byekorf, *gesticht door Dr.* S. COSTER, 1617, en een treurspel, *Geraert van Velsen leyende*, 4to., 1628, herdrukt 1657, nogmaals in 1663 in 8vo.

SLI-

(1) N. G. VAN KAMPEN, Magazijn voor Wetenschap, Kunst en Smaak, t. 2. p.

SLICHER (ANNA CATHARINA). Er bestaan van deze Haagsche jonkvrouw een paar eenvoudige, maar deugd- en godvruchtademende en onmiddellijk tot het hart sprekende leerdichten; het eene, *De Weegschaal van het waare en schijnvermaak* getiteld, kwam in 1786 voor het algemeen in het licht, nadat er reeds een druk van bestond voor de bijzondere vrienden der dichteresse. Zij behandelt haar onderwerp in den vorm van zamenspraken tusschen twee vriendinnen, de eene een meisje naar de wereld, dat haar vermaak zoekt in de gewone levenswijze dezer lieden, terwijl de andere hetzelve in de aankweeking van hare verstandelijke en zedelijke vermogens en de betrachting van een' redelijken godsdienst vindt, en de eerste overtuigend tot haar gevoelen overhaalt. Het thema is zeer gelukkig, de gang der redekaveling natuurlijk, en het overredende zachtaardig en bescheiden, op overtuigende gronden, uit de natuur en de ervaring ontleend; bij voorbeeld:

Ons tijdelijk belang kan hier ten voorschrift strekken:
Schoon niemand één minuut zijn' levensdraad kan rekken,
Wat reedlijk mensch, 't geen hier slechts lijdlijk op betrouwt,
En 't niet door spijs en drank zorgvuldig onderhoudt?
Wanneerge u krank gevoelt, zultge uwen nood niet klagen
Aan een' verstandig' arts, hem straks om raad gaan vragen?
Hoe zeer 't u zij bewust, dat, schoon gij hier meê draalt,
In Gods alwijs bestek uw sterfuur blijft bepaald.
Nooit ging er iemand dan door eigen schuld verloren:
Ja! heeft God zelfs niet met een' duren eed gezworen,

Dat Hij des zondaars dood in waarheid niet begeert?
ô Neen! gij doet Gods wil, zooge u oprecht bekeert.
Wie hiertoe magtloos is, dien wil God krachten fchenken (1).

Het andere dichtftuk, *De Vriendfchap*, in vijf zangen, is vroeger vervaardigd dan het vorige, doch later, in 1787, gedrukt; hetzelve heeft zeker het onderhoudende niet van het eerste, doch bevat vele fchoone denkbeelden, die, zonder hooge poëtifche vlugt, die het leerdicht ook niet behoeft, niet misfen kunnen indruk op ieder welgeplaatst hart te maken. Haar thema is hier natuurlijk anders, en, mogen wij het zeggen, minder waar en dus minder gelukkig. De dichteres brengt doorgaans de vriendfchap met het Christendom in verband; zij doet dit zeker wel goed, doch op een' toon als of er geene opregte en zuivere vriendfchap dan onder Christenen beftaan kan. DAVID en JONATHAN toch waren Israëlieten, DAMON en PYTHIAS, ORESTES en PYLADES waren Heidenen, nog meer, MENDELSSOHN was Jood en LESSING Christen, en toch worden zij ons als fpiegels van vriendfchap voorgehouden. Wij voor ons vertrouwen dat een paar Muzelmannen even zulke hartelijke vrienden kunnen zijn als een paar Christenen; dus is het Christendom geenszins eene *conditio fine quâ non* der vriendfchap, gelijk de dichteres fchijnt te willen.

Wijders vindt men in dit dichtftuk verfcheiden meermalen gebezigde *loci communes*, gelijk onder anderen:

Ge-

(1) Weegfchaal, bl. 71.

Gelukkig hij, die mag op zulke vrienden roemen,
Die hem zijn feilen niet verbergen noch verbloemen:
Daar de ongeveinsde ziel dit voorrecht dan geniet,
Dat zij in 't vriendenhart als in een' ſpiegel ziet.
Zoo, zoo zal de omgang met verſtandigen en braven
Den ſmaak vereedlen en 't verſtand allengs beſchaven.
Zal elk weldenkend mensch, bij hem, dien hij bemint,
Niet gaarne waardig zijn den naam van zijnen vrind (1)?

Doch zij kunnen in dergelijke dichtſtukken niet wel vermeden, en misſchien menigeen' niet te veel herinnerd worden.

SLOOF (PIETER). Deze Wormerveerſche rijmer liet in 1739 een treurſpel drukken, *Zuzanna* genaamd; in hetzelve ſchetste hij

Zuzanna, en naast haar het heidensch minnewicht;
Een van de boeven vraagt aan Daniël: *Wat deert je?*
En voegt hem ſierlijk toe: *Snotjongen*, *kwibus*, *heertje*;
Zuzanna zegt met zwier: *Haal zeep en ſluit de poort.*
En 't gantſche ſtuk beſtaat in vaerzen van die ſoort (2).

SLUITER (WILLEM), geboren te *Nede*, den 22 Maart 1627, werd in 1652 Predikant te *Eibergen*. In 1662 huwde hij met MARGARETA SIBYLLE HOORNAART, die hij echter in 1664 door den dood verloor (3). Bij den inval der Munsterſchen in *Over-*

(1) De Vriendſchap, bl. 56.

(2) J. NOMSZ, Mengelwerken, bl. 19.

(3) Op het afſterven van deze waardige vrouw vervaardigde JEREMIAS DE DECKER het volgende fraaije en aandoenlijke puntdicht:

Overijssel in 1665, was hij genoodzaakt zijne meeste goederen en boeken naar *Deventer* en *Zutphen* te zenden, en zelf naar *Amsterdam* te wijken; doch in 1666 keerde hij weder naar het afgelegen *Eibergen* (1), waar zijne gemeente hem met blijdschap ontving. Hier leefde hij nu geheel eenzaam, vergenoegd en te vreden, tot hij in 1672 bij het naderen der Munstersche en Fransche krijgsmagt eerst naar *Zutphen* en vervolgens naar *Holland* week. Het volgende jaar, toen hij weder naar *Overijssel* vertrokken was, werd hij beroepen naar *Rouveen*, welk beroep hij aannam en derwaarts vertrok, doch in de maand December 1673 te *Zwol* zijnde, overleed hij, en werd in de Groote kerk aldaar begraven.

's Mans dichttrant is eenvoudig, naïf, leerzaam en stichtelijk. Naast die van CATS, dien hij zich ten model schijnt genomen te hebben, waren zijne werken lang in hooge achting bij den middelstand

De Hemel uw' Sibylle, uw' perle, uw' Margarete,
Zoo zuiver, Sluiter, ziende en heilig van gewete,
  Sprack eind'lijck: dit juweel dient aan geen slijck vertrouwt:
Dees perle is al te schoon om in den leem te blincken;
En doet haer leeme kas daerop in d'aerde zincken,
  En vat uw' perrel op, en zet ze in 't eeuwig gout.

J. DE DECKER, *Rymoef.* II Deel, bl. 56.

Men weet dat *Margareta* in het Grieksch (Μαργαριτης, *Margarita*) Parel beteekent.

(1) *Eibergen* ligt in het graafschap *Borculo*, vijf uren van *Zutphen*, aan de rivier de *Berkel*, nabij de Munstersche grenzen.

ſtand onzer natie, en inderdaad, er wordt veel goeds en nuttigs, zoowel als ſtichtelijks en gemoedelijks in dezelven gevonden. Ontelbare malen zijn 's braven mans *Pſalmen*, *Lofzangen en Geestelyke Liedekens*, het *Hooglied*, *Buitenleven*, *Gezangen*, *Triumfeerende* CHRISTUS, *Sterfgezangen*, *Eenzaam Huis- en Winterleven*, *Zomer- en Winterleven*, *Lof der H. Maagd* MARIA, *Eibergſche Zanglust*, *Vreugde- en Liefdezangen*, *Klaagliederen van* JEREMIA, enz. afzonderlijk en bij elkander gedrukt; de laatſte en volledigſte druk van al zijne werken is die te *Amſterdam* in 1776. Het onderhoudendſte daarin is voorzeker zijn *Buitenleven* en *Eenſaem Huys- en Winterleven*. Even als CATS, weet hij uit de minst geachte voorwerpen en zaken iets nuttigs en leerzaams af te leiden; bij voorbeeld:

My dunkt, hy is wel week gebakken,
Die 't hert laat in de ſchoenen zakken,
Wanneer een ongevaagde ſtraat
Hem die met weinig ſlijk beſlaat.
Ik ga, met lust, langs onze ſtraten,
En ben verwonderd bovenmaten,
Dat iemand ooit zich voor laat ſtaan
Dat daar myn vreugd door zou vergaan.

Niet dat ik, tegen alle reden,
Vermaak hebbe in den drek te treden;
O neen! ik min de reinheid zeer,
Maar 's herten reinigheid veel meer;
'k Heb liever nog beſmet myn ſchoenen
Met ſlijk, die weer is af te boenen,

Dan 't hert met zondendrek beflijkt,
Die 's werelds grootfche praal aanftrijkt.

Ik trede de aarde en drek met voeten;
Maar die in aardfche dingen wroeten,
Om zoo te wezen grootsch en rijk,
Die laden op zich dikke flijk;
En dikke flijk, die nu mag blinken,
Maar al te walgelijk zal ftinken,
Indien eens 't quaê geweten kom',
En roer' des herten mesthoop om (1).

Als volksdichter van den tweeden rang heeft SLUITER uitftekende verdiensten, en zijne werken verdienen met regt eene plaats naast die van CATS, als huisboek van den vaderlandfchen burgerftand.

SLYPE (JOANNES HENDRIK VAN), Vice-Hoofdfchout van *Maastricht*, bewees, „ dat de „ vereischten om een Vice-Hoofdfchout van *Maas-„ tricht* te zijn geenszins eenige dichterlijke be-„ kwaamheden vorderen (2)," door zijne in *'s Hage* uitgegeven *Verfamelinge van eenige Gedigten, toepasfelijk op deezen tegenwoordigen tijd* (1788). Deze „ Verfamelinge" beftaat uit armzalige rijmen op bijzonderheden uit de omwenteling van 1787, „ waarin verhoope," zegt de poëtaster, „ my bepaalt te hebbe by die zaaken voornaament-„ lyk, welke in deze daagen onze opmerkinge ver-„ dienen;" zijne wijze van „ opmerkinge" nogtans is geheel *infra crifin*.

SMIDS

(1) W. SLUITERS Werken, bl. 7.
(2) De Recenfent, I Deel, bl. 490.

SMIDS (LUDOLPH) (1), zoon van CASPARUS SMIDS en MARIA SEVENSTER, werd geboren te *Groningen*, den 13 Julij 1649. Na het genot van het lager fchoolonderwijs werd hij in 1665, ouderloos zijnde, door zijne vrienden tot verdere oefening in *Antwerpen* ter fchole befteld, en twee jaren daarna naar een klooster in *Westphalen* gezonden, van waar hij zich in 1670 naar de Leydfche Hoogefchole begaf, om zich in de geneeskunst te oefenen, en aldaar in 1673 tot *Medicinæ doctor* bevorderd werd. Vervolgens begaf hij zich metter woon naar zijne geboortestad *Groningen*, en huwde aldaar in 1674 met MARIA VAN TINGA, die hem in 1682 door den dood ontrukt werd. Zijn overgang van den Roomfchen tot den Hervormden godsdienst en tweede huwelijk met eene Protestantfche juffer, ANNA DE GROOT, haalde hem den haat zijner bloedverwanten op den hals, om welken te ontwijken, hij zich in 1685 te *Amsterdam* nederzettede, waar hij zich met de beöefening der gefchiedenis, vaderlandfche oudheden, penningkunde en dichtkunst meer bezig hield dan met de geneeskundige practijk, en zeer gezocht en bemind was bij alle liefhebbers der wetenfchappen. Door eenigen derzelven op zekeren tijd onthaald zijnde in de herberg De Keizerskroon, en ten behoorlijken tijde naar huis willende gaan, viel hij ongelukkig van de trappen, en bezeerde zich zoodanig, dat hij weinig dagen daarna op den 7 Mei 1720 overleed.

SMIDS

(1) J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXVII Deel, bl. 181.

Smids was ongetwijfeld een geleerd en werkzaam man; zijne werken dragen blijken van onderzoeklust, meer dan oppervlakkige kennis, gezond oordeel en goeden ſmaak. Zij zijn te menigvuldig om ze hier allen op te tellen; doch zijne Nederduitſche uitgave van OVIDIUS met geleerde aanteekeningen, in 1700 gedrukt, en zijne *Schatkamer der Nederlandſche Oudheden* mogen wij niet onvermeld laten. Als dichter verheft hij zich niet boven de middelmatige vernuften van den tijd waarin hij bloeide; hier en daar echter glinstert nogtans in zijne zaakrijke, doch eenigzins ſtroeve gedichten een poëtisch vonkje; in ſommigen treft men zelfs eene kracht van uitdrukking en levendigheid van ſchildering aan, die bij de verzenmakers van zijn' tijd iets zeldzaams was, gelijk, onder anderen, in zijn gedicht op *Groningens Watersnood*, den 22 November 1686, waarin regels als dezen inderdaad hart- en oogtreffend zijn:

O Akkerman! gryp deze korenſchoven,
Of hou u met een hek of ſtaldeur boven,
Tot dat men u met ſcholde (1), of ſnabbe (2) of boot (3)
Kom' redden uit den nood.

Vat aan, vat aan, wilt gy behouden blyven:
Het water wast; wat is 't? wat ziet ge dryven?
Uw vee? Neen, ik ſpeur veel te groot een' rouw
Uw' vader, kind en vrouw.

— — — — —

De

(1) In *Holland* eene ſchouw.
(2) Eene turfſchuit met platten bodem.
(3) Brouwers kuipen, dus genaamd, waarmede toen vele menſchen gered werden.

De vaêr is dood; de vrouw rept nog hare ermen,
Doch kan het kind voor 't pekel niet beschermen:
Het sterft en rolt van 's moeders borsten af
In dit beklaaglyk graf.

Gryp moed, en... Ach! waar is de man gevaren?
Meê weggesleept van de onbewogen baren?
Ja, ja; doch zie, dit al te wreed bedryf
Vereenigt man en wyf (1).

's Mans tooneelarbeid (2) heeft geringe waarde.

SMIDS (PIETER) van *Brugge*, heeft door twee gebrekkelijke Vlaamsche treurspelen, *Fortuyntrotseerenden Eustacius, altijd zegenpraelenden Veldtheer der Romeynen*, 1697, en *De Doodt van Boëtius, of den verdrukten Raedsheer*, 1699, eene plaats op de naamrollen verworven. Zoo mede zekere

SMIDT (JOHANNES) door een *zeer raar* blijeindend treurspel, *Eurymedon en Pasithea, of gelukkig bedrog*, in 1668 gedrukt; ook nog

SMIDT (THOMAS), uit hoofde van zijne *extra rare* klucht, genaamd: *Vryagie, Huwelijk en Huyshouding van Fobert Gort en Clara Morsschoon*, 1685.

SMIT

(1) LUD. SMIDS Poësye, bl. 2.

(2) Naemrol der Ned. Tooneelsp. van J. VAN DER MARCK, bl. No. 1324.

SMIT (ANDRIES DE), of DE SMET, bloeide in de vijftiende eeuw, en is de zamensteller der *Excellente Chronike van Vlaenderen*, die hij met dichtregelen van zijn maaksel doorvlocht, omdat hij „ghenouchte hadt in retorycke (1).”

SMIT (GERBRAND). Van 's mans treurspel *Absalon*, 1620, kunnen wij slechts berigten dat hetzelve — *extra raar* is.

SMITS (DIRK) (2), zoon van MICHIEL SMITS en ELIZABETH MEEUWELS, werd geboren te *Rotterdam*, den 20 Junij 1702. Zijne ouders, brave, doch weinig bemiddelde lieden, konden hunne zeven kinderen, namelijk drie zonen, van welken DIRK de oudste was, en vier dochters, slechts op eene gewone school in het lezen, schrijven en rekenen doen onderwijzen; doch onze DIRK gaf reeds vroeg blijken van meer dan kinderlijke bekwaamheden, hetgeen zijn' vader bedacht deed zijn om hem in de Latijnsche taal te laten onderwijzen, doch er kwam niet van, en hij werd, toen hij de school verlaten had, op een koopmans-kantoor besteld, en vervolgens geplaatst op het kantoor van den impost op de wijnen, waar hij, van de laagste tot de hoogste plaats opgeklommen zijnde, tot in 1746 zijn' post met allen ijver en getrouwheid heeft waargenomen.

Van

(1) H. VAN WIJN, Hist. Avondstonden, bl. 360.

(2) N. VERSTEEG, Leven van D. SMITS, achter het III Deel zijner gedichten. N. G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Lett. en Wetensch. II Deel, bl. 106.

Van zijne vroege jeugd af kreeg hij ſmaak in de muzijk en de dichtkunst, welke zucht voor deze beide edele kunsten hem tot zijn' dood toe bijbleef. Blijkbaar had de natuur hem tot dichter gevormd. Nog geene veertien jaren bereikt hebbende, maakte hij reeds vrij goede gedichtjes op voorkomende gelegenheden, oefende zich met lust in de muzijk en las de beste dichters, HOOFT, VONDEL, HUIGENS, en vooral DE DECKER, in wien hij een bijzonder behagen vond; de uitgave van het bundeltje gedichten van POOT in 1716, ſpoorde zijn' dichtlust krachtig aan, en zijne verzen kregen van dien tijd af betere houding en voorkomen.

Het eerste dichtwerk van eenig belang, dat hij in 1737 in het licht gaf, was *Israëls Baälfegorsdienst, of geſtrafte Wellust*, in drie boeken; dit dichtſtuk, hoewel een bijbelsch onderwerp episch behandelende, behelst geene levensbeſchrijving, maar eene daad; het heeft wel de kleur en den toon van HOOGVLIETS *Abraham*, doch de heer DE VRIES ſtelt hetzelve boven den *Aartsvader* (1), en gewis met regt; de perſonificatiën zijn hier meer natuurlijk en minder aanſtootelijk. Het dichtſtuk is zeer verdienstelijk.

In 1743 volgde de uitgave van zijne navolging, naar eene overzetting in proza, van P. BURMANS intreerede *De Enthuſiasmo poëtico* (Over de Poëtiſche Verrukking); een arbeid, die, naar ons inzien, ongemeen gelukkig uitgevallen is.

In-

(1) Geſch. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 133.

Inmiddels zag onze SMITS, die in 1783 te *Haarlem* gehuwd was met KORNELIA KLORIBUS, den last van zijn huisgezin vermeerderen, en was genoodzaakt bij de fobere inkomst van het wijnkantoor naar meerdere winsten uit te zien, en nam met zijn' broeder PAULUS de loodwitmakerij bij de hand, tot hij in het laatst van 1746 aangefteld werd tot Commisfaris van de monstering der oorlogfchepen en Commies ter recherche te *Hellevoetfluis*, een ambt van geringe beteekenis, en geenszins een' man als onzen SMITS voegende; dan „ broodzorgbelang," gelijk POOT zegt, deed hem hetzelve aanvaarden; doch de opdragt van zijn uitvoerig dichtftuk *De Rotteftroom* aan den Stadhouder WILLEM IV, bezorgde hem een' voordeeliger post, mede te *Hellevoetfluis*. De blijdfchap, die de verbetering zijner omftandigheden te weeg bragt, duurde echter niet lang; want in het laatst van Maart 1752 ambtshalve aan boord komende van een fchip, werd hij door een' hond in het been gebeten, en fchoon deze hond noch van kwaden aard noch dol was, veroorzaakte dit ongeval nogtans zulk eene hevige ontfteltenis bij den dichter, dat hij door zware koortfen werd aangetast, waaronder hij op den 25 April 1752 door den dood bezweek, nalatende eene weduwe en zes kinderen. Zijn lijk werd te *Hellevoetfluis* begraven en zijne nagedachtenis door de beroemdfte dichters van zijnen tijd vereerd (1). Zijne *Nagelaten Gedichten* wer-

(1) Den uitmuntenden Lijkzang van P. MEIJER hebben wij

werden in 1753—1754 door N. VERSTEEG in het licht gegeven (1).

SMITS was, even als POOT, een dichter der natuur; de meerdere beschaving, die hij aan zijn lidmaatschap van het Rotterdamsche kunstgenootschap *Naturâ et Arte* te danken had, heeft welligt evenzeer zijne hoogere vlugt gestremd als de bekrompenheid van bestaanmiddelen en de huisselijke zorg, waarmede hij te worstelen had; maar hoezeer dan geene stoutheid of verheven vlugt zijn' dichttrant kenmerkt, is hij toch onbeschrijfelijk bevallig, kiesch, naïf en zoetvloeijend; al zijne dichtstukken ademen een zacht gevoel en zijn vol innemende, wegsleepende beelden; in één woord, „ SMITS „ bezat de kunst, onze taal in zijne werken tot die „ teederheid, innemendheid en welluidendheid te „ brengen, dat ze onze ooren als op het liefelijkste „ streelt. Iets muzijkaals straalt in alle zijne ge„ dichtjes door. Wie kan, als hij, spelen met de „ uitgezochtste en keurigste woordjes? Wie, als „ hij, kan ze kneden tot allerlei zachtheid en be„ valligheid (2)?" Dit getuigenis van den bevoegden beoordeelaar wordt gestaafd met een aantal proeven uit zijne kleinere gedichten, die wij onnoodig oordeelen hier te herhalen. Liever willen wij

wij hiervoor, IV Deel, bl. 397, in zijn geheel medegedeeld.

(1) SMITS had bij reeds zijn leven in 1740 te *Rotterdam* een' bundel gedichten uitgegeven.

(2) J. DE VRIES, Geschiedenis der Nederd. Dichtkunst, II Deel, bl. 138.

wij nog een oogenblik vertoeven bij zijn bevallig uitvoerig dichtſtuk *De Rotteſtroom.*

Het ſtroomdicht ſchijnt een geheel bijzonder *genre* der Nederlandſche dichters te zijn; ANTONIDES, SMITS en VAN WINTER hebben het *Y*, de *Rotte* en den *Amſtel* op eene uitmuntende wijze verheerlijkt; en hoewel zij een gelijkſoortig onderwerp bezongen, verſchilt toch de wijze, waarop zij zulks deden, onderling hemelsbreed; het gedicht van ANTONIDES is grootsch, ſtout en verheven, dat van VAN WINTER wijsgeerig, krachtig en levendig en dat van SMITS bevallig, liefelijk en zacht; alle drie hebben het prozaisch plaatsbeſchrijvende, elk op zijne wijze, gelukkig vermeden, en ſchilderen allerbehagelijkst de levendigheid der ſterkbevolkte oevers, de grazende kudden, de prachtige lusthoven en fraaije dorpen langs dezelven met de vereischte kleuren en een geoefend penſeel. Het lust ons niet hier alle ſchoonheden in het dichterlijk ſtroomtafereel van SMITS met den vinger aan te wijzen, doch wij kunnen de bevallige, geestige en ongezochte wending niet voorbijzien, waarmede SMITS, bij het vermelden der beroemde mannen, begraven in de St. Laurens kerk te *Rotterdam*, zijne hulde aan den grooten ANTONIDES toebrengt, zoo wel als de naïf-kieſche wijze, op welke hij zijne minderheid in kunstvermogen bij dezen onvergelijkelijken dichter erkent.

Edle roem van Hollands kerken!
  Magazyn des doods! wat deugd,

Dier-

Dierbre wysheid, nutte jeugd
Smoort ge al onder uwe zerken!
Dan wie hier ligge uitgeſtrekt,
'k Bloos van dichterlyke ſchaemte,
Daer de zark 't verteert geraemte
Van Antonides bedekt.
Welk een zangdrift my moog' blaken,
'k Zwyg... Myn lier, bedwing u ras!..
Zou ik dees geheiligde asch
Met myn' ſchorren zang genaken?
Feniksgeest! hier ſchuil gegaen,
Ryst ge, o ja! 'k zie u nog leven,
Zingende om uw' grafkuil zweven,
Als een witgepluimde zwaen.
o Verheven Geest! wy ſtryken
Voor u neêr uit edlen ſchroom',
Juist gelyk 't myn' Rotteſtroom'
Lust uw Y in roem te wyken:
Schoon zy voor uw' Koopſtroom zwicht',
't Maekt nogthans die ſmert haer lichter,
Dat uw lyk, o Yſtroomdichter!
Aen haer' boord begraven ligt.
Zweef met uitgeſpreide wieken
Langs myn' ſtroom, hier laeg geroemt;
't Zal myn kruipend kunstgebloemt'
Naer uw ſtroomfestoen doen rieken (1).

Zijne *Mengeldichten* bevatten veel bevalligs, luimigs, geestigs en naïfs; de Heer DE VRIES heeft de fraaiſte ſtukken aangewezen (2); echter zijn ſommigen niet vrij van den wanſmaak, die in zijn' tijd

(1) De Rotteſtroom, bl. 138.
(2) Geſchied. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 135, volg.

tijd vele dichters aankleefde, inzonderheid vergezochte naam- en woordspelingen (1), waarmede men toen veel ophad, maar die thans tot het valsch vernuft gerekend worden; doch men kan ze in zijne gedichten aanmerken als moesjes in een schoon aangezigt, hetgeen in zijn' tijd de mode was, en thans mishagen zou.

Wij achten het overtollig hier meer proeven van zijn' dichttrant bij te brengen, omdat zijne gedichten algemeen gekend en geacht zijn, en al wilden wij dit, dan zouden wij nog in de keus verlegen zijn; want „ men mag in de gedichten van SMITS vrijelijk „ zijne oogen overal laten rondweiden; zelden zal „ men iets aantreffen, dat niet sierlijk en geestig „ genoemd mag worden (2)."

SMOUT (DIRK) gaf in 1710 te *Utrecht* eene Psalmberijming in het licht, waarin „ hij zich altijd „ recht aan de overzettinge gehouden, vergezochte „ toepassingen en een' hoogdravenden poëtischen stijl

(1) Bij voorbeeld dit Grafschrift op JAN POST, Predikant te *Vreeswijk aan de Vaart:*

De vreêgezinde POST, die, byna vyftig jaren,
Te Vreeswyk, in Gods dienst, getrouw stond op zyn *post*,
En waekte, opdat de *Vaert* geen leed mogt weder*varen*,
Tot hy door ouderdom in 't end werd afgelost:
De eerwaerde POST, wien elk om zyne deugd moest loven,
Liet hier zyn sterflyk deel en trok te *post* naer boven.

Nagel. Ged. III Deel, bl. 209.

(2) J. DE VRIES, Geschiedenis der Nederd. Dichtkunst, II Deel, bl. 147.

„ ſtijl vermeden heeft (1);" voorts te *Amſterdam* in 1714 *Heilige Dank- en Treurgezangen*, en te *Leyden* in 1728 *Het Leven van* JESUS CHRISTUS *in dichtmaat.*

SMYTERS (ANTHONY), Schoolmeester te *Antwerpen*, verzamelaar van zeker zeldzaam werkje, getiteld: *Epitheta, dat zijn Bynamen oft Toenamen*, in 1620 te *Rotterdam* gedrukt, plaatste in hetzelve hier en daar een niet ongeestig versken; een willen wij er uit afſchrijven:

Ghelijck de Pulvers kleyn gheſtadichlijcken dalen
't Een voor en 't ander naer door 't gaetken in 't ghelas,
Zoo oock de daghen van des menſchen leven ras
Malkand'ren volgen na, en nimmermeer en dwalen.
Godt wilde aen elcken mensch te leven tijdt bepalen
Van d'eerſter uren aen dat hy gheboren was,
Dien mach hy niet voorby: maer als een bloeme in 't gras
Komt onverſiens den doot hem van het Aertrijc halen.
Dus neemt waer uwen tijdt, o menſche, aleer ghy ſcheyt,
Ziet toe, waect ende bidt, weest nucht'ren en bereyt,
Om als de Heere komt, ghy veerdich wort bevonden.
Het Pulver mindert niet, onſe uren loopen voort,
De doot volcht ons altijt, tot aen het leſte boort:
Gheluckich is hy die 't bedenct tot allen ſtonden (2).

SNAKENBURG (HENDRIK), Rector der Latijnſche ſcholen te *Leyden*, werd aldaar geboren den

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Pſalmgezang, I Deel, bl. 222.

(2) A. SMYTERS, Epitheta, op het woord *Zandlooper oft Nachtglas.*

den 29 September 1674 en overleed mede aldaar den 16 Januarij 1750. Als geleerde is hij bekend door zijne uitgave van QUINTUS CURTIUS in 1724. De meesten zijner gedichten, door FRANS DE HAES na zijn' dood in 1753 te *Leyden* als *Poëzij* uitgegeven, zijn beneden het middelmatige, vooral de daarin voorkomende *Bijbelstoffen* en zoogenaamde *Stichtelijke Gedichten*; de *Mengeldichten* zijn doorgaans iets beter, doch wij vinden niet een het afschrijven waardig.

SNAKENBURG (THEODOOR VAN), neef van den voorgaanden en Advokaat te *Leyden*, is ook bekend als Nederduitsch dichter door de *Gedichten*, die hij met JACOB ELIAS, MICHIELSZ. onder de letters A. L. F. en A. P. S. in 1731 te *Leyden* in het licht gaf.

SNELLINX (FRANCISCUS), geboren den 25 Augustus 1627, was lid van de rederijkkamer *De Wijngaardranken*, met de spreuk: *Liefd' bovenal*, te *Haarlem*, waar hij den 24 Februarij 1669 overleed. In de *Apollos Harp* vindt men eenigen zijner gedichten.

SNOUCK (DANIEL). Van dezen kennen wij een tooneelstuk, *Het Drol'ghe Eynd' van Cloris*, 1652, als — *zeer raar*.

SNOUCKAERT (M.) VAN SCHAUENBURG. Twee treurspelen van dezen, *Ajax* en *Procris*, beiden in 1621 gedrukt, zijn ons slechts bij name bekend. Zoo ook van

SOET

SOET (HENDRIK JACOBSZ.), *Batavische Eneas, of Getrouwheidsvoorbeeld, nevens de Verwoesting van Westzanen en Krommenie*, treurspel, in 1645 te *Alkmaar* gedrukt; ~~en van~~ zyn Sanerdams Bloeme-Crans te Amst. 1645 in kl. 12.

SOETEBOOM (HENDRIK) een blijspel, *Beemsters Dankoffer*, in 1649 gedrukt.

SOETENS (ABRAHAM). Aan dezen heeft het Amsterdamsch tooneel de vertaling te danken van *De Gewaande Onnozele Juffer*, 1783 en den *Barbier van Sevilië*, 1792.

SOLINGEN (ADRIAAN VAN) had, toen hij in 1774 op de Latijnsche school te *Middelburg* candidaat werd, *De Dapperheid der Batavieren* bezongen *in het grondvesten van hun gemeenebest*, en het volgende jaar deze school verlaten met een gedicht *Over de Onheilen, die uit de tweedragt en den oorlog voortvloeijen*. Uit deze beide Latijnsche dichtstukken vervaardigde hij vervolgens een Nederduitsch dichtstuk, *De Batavier*, het welk hij den 13 Mei 1776 in de gehoorzaal der Illustre school te *Middelburg* uitsprak, en vervolgens met eenige belangrijke aanteekeningen, inzonderheid aangaande de beide EVERTSENS, in het licht gaf. Dit wezenlijk fraai en krachtig gedicht is het eenige wat wij van hem kennen. Men oordeele van 's jongelings dichterlijke bekwaamheid uit de volgende stoute gelijkenis bij het schetsen van den opstand der Nederlanders tegen PHILIPS II:

Gelijk de Zeegod, als een bui van onweersvlagen,
  't Gefolterde gewelf des Hemels splijten doet,
Ja schier de alziende Zon uit haar' smaragden wagen,
  Verjaagt, den afgrond klieft, en met orkanen woedt;
De vlugge kielen op den Oceaan doet beven;
  't Bedrukte scheepsvolk dreigt met een' gewissen dood;
De laatste vonk tot hoop zich ijling gaat begeven:
  Gelijk de Zeegod, in het barnen van dien nood,
Verwoed ter wolken stijgt met tomelooze vloeden,
  En schuimbekt en trotseert het brullen van den wind:
Zoo slaat, na lang geterg, de Batavier aan 't woeden,
  Wen hij zijn dierbaar regt te snood gefolterd vindt (1).

Behalve de „ zon op haar' smaragden wagen," zijn de beelden dezer gelijkenis wezenlijk fraai, en het geheele dichtstuk is zeer verdienstelijk.

SOLMANS (JACOB). Van dezen bestaan de volgende tooneelstukken: *Ontdekte Heerschappy*, 1669, *Snaakse schaking van de Juffer in de kleerben*, 1669, *Geveynsde Alcibiade*, 1671, *Gedwongen Dokter*, 1671 en *De Gemeensame Geest*, 1679.

SOMEREN (JACOB VAN) is bekend als dichter van *Arsinoë, Princesse van Egypte, of rampzalige Liefde*, in 1671 gedrukt.

SOMEREN (JOHAN VAN) (2), geboren te *Dordrecht*, den 3 Julij 1622, werd, na het doorloo-

(1) De Batavier, bl. 13.
(2) M. BALEN, Beschr. van *Dordrecht*, bl. 226. FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. II, pag. 733. PAQUOT, *Mém.* T. III, pag. 254.

loopen der Latijnsche scholen zijner geboortestad, en het volbrengen zijner studiën in de regtsgeleerdheid aan de Leydsche hoogeschole, Doctor der beide regten. Hij oefende vervolgens de practijk, eerst in *'s Hage* en vervolgens te *Dordrecht*, waar hij in 1650 lid der veertigen werd, en in 1655 Syndicus of Raadpensionaris van *Nijmegen*. Hij overleed te *Dordrecht*, den 12 December 1676.

VAN SOMEREN was een voortreffelijk regtsgeleerde, ervaren taal- en oudheidkenner en zeer verdienstelijk dichter. Behalve zijne vertaling van J. GERARDS *Heilige Overdenkingen*, in 1647 te *Dordrecht* gedrukt, bestaat er van hem: *Herstelde Oudheyd, ofte Beschryving van* Batavia, te *Nijmegen* gedrukt in 1657, *Uytspanningh der Vernuften, bestaande in geestelyke en wereldlyke Poëzy*, mede te *Nijmegen* in 1660 gedrukt, en voorts zijn treurspel *Cajus Julius Cæsar*, gedrukt te *Dordrecht* in 1670.

Als dichter volgde VAN SOMEREN veelal den dichttrant van zijn' tijdgenoot CATS; doch zijne verzen zijn gevulder en minder mat; derzelver „losheid en gemakkelijkheid nemen den lezer in, „die somtijds ook veel meer dan alledaagsche „denkbeelden vindt (1);" de Heer DE VRIES deelt een paar proeven van dezelven mede (2); bij gemis van het werk kunnen wij dit niet doen.

SON-

(1) N. G. VAN KAMPEN, Geschiedenis der Ned. Letteren en Wetenschappen, I Deel, bl. 193.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 223.

SONNEMA (TJAERT). In 1662 verscheen van dezen te *Amsterdam* een werkje, getiteld: *Basuin-klank, vervatende eenige uitgelesen Psalmen* DAVIDS, *Lof- en Feestgesangen en geestelike Liedekens* (1); de laatsten zijn meest vertalingen uit het Hoogduitsch. De inhoud loopt doorgaans op deze of dergelijke jammerthema's:

o Lam Godes onschuldigh
Aen 't hout des kruices geslachtet;
Aldaer gevonden duldigh,
Hoewel gy wierdet verachtet:
All' sond hebt Gy gedragen;
Wy mosten ja vertzagen:
Erbarm u onser, o Jesu!
Geeft ons uw vreede, o Jesu (2)!

SONSBEECK (JAN WILLEM VAN), zoon van Mr. C. L. VAN SONSBEECK, Lid van het Wetgevend Ligchaam der voormalige *Bataafsche Republiek*, stierf, als een jongeling van groote hoop en verwachting, in den bloei zijner jeugd. Zijne *Redevoering ter Nagedachtenis van* P. NIEUWLAND, die hij den 24 November 1794 in de groote gehoorzaal der Leydsche hoogeschool openlijk uitsprak, draagt blijken van meer dan jongelingsbekwaamheden. Hij bezat een' gelukkigen poëtischen aanleg, blijkbaar uit de weinige geestige en bevallige dichtstukken, die van hem voorhanden

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezang, I Deel, bl. 183.

(2) Basuin-klank, fol. 88.

den zijn. Zijne ſchoone cantate: *De Huwelijks-avond* (1) munt uit door eenvoudigheid, bevallige losheid en ongekunstelden zwier. Het luimige ſtukje aan zijn' vriend G. VAN LENNEP vinde hier eene plaats.

Onlangs zat ik, op een' morgen,
In mijn nachtjapon, te peinzen
Op een onvoorbeeldig lofdicht:
Maar, helaas! 't was alles vrugtloos;
Want mijn dichtaêr wou niet vloeijen. —
'k Belde — en ijlings kwam mijn Zangſter
In haar ſlaapjak, binnen ſtuiven:
„ Zeg, wat wilt gij, lieve dichter?
„ Vroeg zij, kan ik u ook helpen?"
„ Ja, mijn allerliefſte Zangſter!
„ Zekerlijk kunt gij mij helpen:
„ Toe, dicteer mij eens een rijmpje,
„ Ter vereering van de zangen
„ Van mijn dierbren vriend van Lennep." —
„ Och! riep zij, gantsch onverduldig,
„ Zeg eens, moet ik u dan altijd
„ Opgewarmde ſpijs opdisſchen?
„ Moet ik u dan daaglijks zeggen,
„ Dat al die van Lennep's nimmer
„ Lofgezangen noodig hebben?
„ Neen, geloof mij, hunne namen
„ Zullen onuitwisbaar blijven,
„ Zoo in 't Album van Apollo,
„ Als in Venus Portefeuille!

„ Nu,

(1) Werken der Bataaffche Maatſchappij van Taal- en Dichtkunde, I Deel, bl. 123.

„ Nu, Mijn Heer! uw dienaresse!"
En zij neeg — weg was mijn Zangster (1)!

SPAAN (GERARD VAN), bekend als schrijver van verscheiden werkjes (2) in een' gemeenen, platten, koddigen stijl, gaf in 1711 voor de tweede maal te *Rotterdam* eén rijmstukje in het licht, getiteld: *Opkomst der Oost-Indische Compagnie*, bijzonder geschikt om den lach op te wekken.

SPAAN (JOANNES VAN), Predikant sedert 1762 in *'s Hage*, was een ijverig voorstander en beoefenaar der dichtkunst, en oprigter van het Haagsche dichtgenootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt*, van hetwelk hij tot zijn' dood toe, die in *Amsterdam*, den 19 Januarij 1789 voorviel, een werkzaam lid bleef. In 1773 was hij een der gecommitteerden tot de invoering van het verbeterd Psalmgezang. Zijne meeste gedichten worden in de werken van het Haagsche dichtgenootschap gevonden, en verheffen zich weinig boven de middelmatige netheid van zijn' tijd.

SPATSIER (ANTHONY), Tooneelspeler van den Amsterdamschen Schouwburg, bloeide in de laatste helft der achttiende eeuw, en vervaardigde verscheiden niet onverdienstelijke tooneelstukjes.

SPEX

(1) Voor de *Jeugdige Gedichten van* G. VAN LENNEP.

(2) R. ARRENBERG, Naamregister van Nederduitsche Boeken, bl. 408.

SPEX (JAKOB) werd geboren in *'s Hage*, den 19 October 1702; hij fproot uit een' tak van het aanzienlijk oud geflacht SANGLIER, hetwelk verfcheiden adelijke goederen in het land van *Kamerijk* bezat, en welks wapen, zijnde een zwart wild zwijn op een zilveren veld, hij voerde, en onder zijne voorvaderen verfcheiden beroemde mannen telde, onder anderen JAQUES SPEX, Gouverneur Generaal van *Nederlandsch Indië*, neef van zijn' grootvader JAKOB SPEX. Zijn vader WYNAND SPEX was Notaris en Deurwaarder van het hof van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, die, met een groot aantal kinderen gezegend, en van de bekrompen inkomsten van zijne ambten moetende beftaan, buiten ftaat was om dezen zijn' zoon in de geleerde talen te laten onderwijzen en aan de hoogefchole tot aanzienlijker beftemming op te leiden, hem tot zijn' opvolger in zijne bedieningen fchikte, gelijk hij dan ook weldra tot Notaris en reeds in 1724 tot Deurwaarder van den Hoogen Raad en het hof van *Holland* werd aangefteld, en in 1747 tot Clerk ter Secretarie van den Prins van *Oranje* werd benoemd en beëedigd, op eene jaarwedde, die van tijd tot tijd verhoogd werd.

Den weinigen tijd, die hem van het waarnemen zijner ambtsbezigheden overfchoot, befteedde hij met het lezen der beste dichters, met zoo veel infpanning en gretigheid, dat hij van de werken van VONDEL, HOOFT, HUYGENS en anderen als het ware een naauwkeurig register in het hoofd had, en men hem niets daaruit vragen kon, waarop hij niet

niet terstond vaardig en oordeelkundig antwoordde; VOLLENHOVES *Kruistriomf* kende hij reeds met zijn negende jaar van buiten; veel smaak vond hij ook in de gedichten van DE DECKER, wiens dichttrant hij zich eenigermate eigen maakte, vooral in zijne bijschriften. Ondertusschen ontving hij van niemand onderrigting in het beöefenen der dichtkunst, tot hij in kennis geraakte met POOT, aan wiens gulhartige vriendschap hij vervolgens veel in dit opzigt te danken had. SPEX zag hem onder anderen de kunst af, om, schoon zoo min als hij Latijn verstaande, de voornaamste schoonheden van HORATIUS, VIRGILIUS, MARTIALIS en anderen in zijne verzen over te nemen, gelijk blijkt uit zijne *Gedichten*, in *'s Hage* in 1755 uitgegeven. Deze bundel, hoezeer dezelve slechts middelmatige stukken bevat, bragt hem in vriendschappelijke betrekkingen met de voornaamste dichters van zijn' tijd, die gemeenzamen omgang en briefwisseling met hem hielden.

Behalve de uitgave zijner eigen *Gedichten*, heeft SPEX ook in 1750 een' nieuwen druk bezorgd van VOLLENHOVES *Kruistriomf en Gezangen*, gelijk mede in 1747 van het derde deel van POOTS *Gedichten*, en in 1740 het *Leven van* G. BRANDT, beschreven door J. DE HAES. Zijn raad en onderrigting werd niet alleen van jonge aankweekelingen ten sterksten gezocht, maar zelfs geöefende dichters gaven hunne verzen niet in het licht, zonder alvorens die aan zijne oordeelvelling te onderwerpen; zoo had hij ook de hand in het beschaven der nieuwe Psalmberijming van VOET.

Bij

Bij de oprigting van het Haagſche dichtgenootſchap, onder de zinſpreuk: *Kunstliefde ſpaart geen vlijt*, in 1773, werd SPEX weldra tot buitengewoon lid en medebeſtuurder verkozen, in welke beide betrekkingen hij buitengemeen ijverig werkzaam was tot zijnen dood toe, die voorviel den 3 Januarij 1775; hij was nimmer gehuwd geweest, en met hem is het geſlacht van SPEX uitgeſtorven. Het voornoemde Haagſche dichtgenootſchap droeg zorg voor de uitgave zijner *Nagelaten Gedichten* in 1779, met eene zwellende en weidſche lofrede aan het hoofd.

SPEX had ongetwijfeld als oordeelkundige grooter verdienste dan wel als dichter; zijne verzen zijn over het algemeen te gemanierd, te zenuwloos, en meest van onbeduidenden inhoud; het geestige in de wendingen is ſtijf en gezocht, doorgaans eene nabootſing van DE DECKER, VOLLENHOVE of POOT (1); zelfs zijn eigen getuigenis aangaande dezelven, hoe waar misſchien, draagt den ſtempel des nagelbijtens:

— Wie verdienste zoekt, zy ſchuilen in myn werk,
Omtrent als in 't Geloof der besthervormde Kerk (2).

Het

(1) De Haagſche Predikant J. VAN SPAAN zeide de zuivere waarheid in zijn *Grafſchrift op* SPEX:

Wie 's Mans geſchriften leest, 't zij hij vermaakt of ſticht,
Vindt DECKER, VOLLENHOVE en POOT in zijn gedicht.

Proeven van Poëz. Mengelſt. III Deel, bl. 207.

(2) Nagelaten Gedichten, bl. 96.

Het beste komen ons voor zijne *Bijschriften* (1), die echter meestal reminiscentiën van DE DECKER zijn; in die op *Afbeeldingen* volgde hij doorgaans VONDEL; ten bewijze voeren wij hier aan dat op CONSTANTYN HUIGENS:

Aenschouw hier Zuilichem, 't sieraed der Letterlichten,
Daer 's Gravenhaege op roemt, ja heel ons Nederlant;
Die, in zes taelen zelfs, Apolloos kerk holp stichten,
Drie Prinsen hield verknocht aen zyn doorkneet verstant,
En, eindlyk afgeslooft, na tienmael negen jaeren,
Nogh blanker bleek van hart, dan zilvergrys van haeren (2).

SPIEGHEL (HENRIK LAURENSZ.) (3), in zijn' tijd een aanzienlijk Koopman te *Amsterdam*, werd aldaar geboren den 11 Maart 1549. Onder de geleerden en dichters, die in den aanvang der zestiende eeuw de bastaardij verdreven, en den grondslag leiden van den tempel des goeden smaaks, verdient hij eene eervolle plaats. Hij was de boezemvriend van COORNHERT en VISSCHER, en even als zij een werkzaam en ijverig lid der kamer *In Liefd' bloeijende*, en had met den eersten een voornaam aandeel in de door deze kamer uitgegeven *Tweespraack van de Nederduytsche Letterkunst*,

(1) Ik heb eenigen derzelven opgenomen in mijne *Epigrammatische Anthologie*, bl. 114.

(2) Gedichten, bl. 216.

(3) P. VLAMING, Leven van H. L. SPIEGHEL, voor den *Hertspieghel*. J. I. PONTANUS, Beschr. van *Amsterdam*, II B. Cap. XXVIII, bl. 285. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. I, p. 455. J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 208. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXVII Deel, bl. 278.

kunst, *Ruygh Bewerp van de Redekaveling*, *Rede-rijckkunst* en andere werkjes; ook vervaardigde hij, naar het gebruik van dien tijd, ten dienste der kamer verscheiden *Nieuwjaarzangen*. Hij hield briefwisseling en vriendschappelijken omgang met de voornaamste geleerden van zijn' tijd, onder anderen met Jonkheer JAN VAN DER DOES, Heer van *Noordwijk*, die eene voorrede schreef voor zijne uitgave der *Rijmchronijk van* MELIS STOKE, die te *Amsterdam* in 1591 voor de eerste maal in het licht kwam. Hij oefende zich in de dichtkunst met zijnen vriend ROEMER VISSCHER. Op zijn buitenverblijf aan den *Amstel*, *Meerhuizen* genaamd, sedert voor een gedeelte in de herberg *Paauwentuin* veranderd, schreef hij grootendeels zijn' *Hertspieghel*, waarvan straks nader, en leide overigens een stil en ambteloos leven, verkiezende liever zich voor eenigen tijd metter woon naar *Haarlem* te begeven, om de verkiezing tot Schepen zijner geboortestad te ontgaan, en eene hem opgelegde boete te betalen dan den post aan te nemen van Raad in de Admiraliteit te *Hoorn* wegens *Amsterdam*.

SPIEGHEL bleef, even als zijn vriend ROEMER VISSCHER, den Roomschen godsdienst aankleven; maar dacht niet te min zeer verlicht en gematigd, en had een' afkeer van alle vervolging om het geloof, zoowel als van de ruwe wijze van hervormen door beeldstormerijen, plunderingen van kloosters en mishandelingen van geestelijken, die in zijn' tijd plaats hadden. Hij was wijsgeer, geleerde en dichter, en als mensch in alle opzigten

even achtingwaardig als burger. Twee malen is hij gehuwd geweest, eerst met BREGTJE TEN BERG, en daarna in 1602 met DIEUWERTJE VAN MARKEN. Hij fleet zijne laatfte levensjaren te *Alkmaar*, alwaar hij in het begin van 1612 aan de kinderziekte overleed; zijn lijk werd naar *Amfterdam* gevoerd en in de Nieuwe kerk begraven.

Men acht en vereert SPIEGHEL als een' der eerste en voornaamfte opbouwers en handhavers van onze vaderlandfche letterkunde; hij baande het fpoor tot een' verbeterden dichttrant,

Hem volgden KORENHERT, PLEMP, VISSCHER, KOSTER, KETEL,
En BREDERODE, met KAMPHUIZEN en REAAL,
En HOOFT en VONDEL, puik van fchryvers altemaal (1).

Zijn hoofdwerk is de ftraksgenoemde *Hertfpieghel*, die voor de eerste maal in 1614, en dus na zijn' dood, in het licht kwam, in zeven boeken, die, op het voorbeeld van HERODOTUS, de namen van zeven zanggodinnen ten opfchrift voeren; de beide laatfte boeken zijn onvoltooid gebleven. Op deze zeven boeken verzocht hij de gebruikelijke goedkeuring der Roomfche kerk, en zond het handfchrift naar *Leuven*, doch hetzelve kwam zonder de verlangde goedkeuring te rug, met de verklaring dat men het werk niet verftaan kon; doch dit zullen de Leuvenfche godgeleerden in dien tijd wel niet alleen geweest zijn. Ondertusfchen verfcheen reeds in 1615 de tweede druk, even als de eerste, bij

(1) A. PELS, Horatius Dichtk. bl. 27.

bij CORNELIS DIRCKSZ. KOOL, en in 1694 een derde bij HENDRIK WETSTEIN, vermeerderd met eenige andere gedichten en gefchriften van SPIEGHEL; doch de volledigfte en beste druk van 1723 te *Amfterdam*, bij ANDRIES VAN DAMME, is bezorgd door PIETER VLAMING, die denzelven met verfcheiden nooit gedrukte ftukken verrijkt, door aanteekeningen opgehelderd en met fraaije platen van JAN GOEREE verfierd heeft, uit welken wij dan ook het een en ander zullen aanhalen. VLAMING geeft in de voorrede eene uitvoerige fchets van dit diepzinnig zedekundig leerdicht. „ Hetzelve is," zegt de Heer VAN KAMPEN (1), „ eene keur van „ bloemen der wijsheid, in eenen, wel is waar, „ nu en dan zeer harden ftijl, met gezochte en „ foms tot in het belagchelijke gedrevene woord- „ koppelingen en omzettingen van volzinnen; zijne „ beelden en woordfpelingen zijn veelal fmakeloos „ en ruw; maar dit alles wordt vergoed door de „ edelfte gevoelens, blakende menfchenliefde en „ zucht tot volmaking, die hij in de ziel zijner „ lezers weet over te ftorten. — Wanneer men „ bedenkt hoe arm onze taal toen nog was, ten „ gevolge van het moedwillig wegwerpen harer „ fchatten door de Rederijkers, hoe verbazend „ moeijelijk het is, de wijsgeerige uitdrukkingen „ van PLATO en andere Wijzen der oudheid in „ eenige taal, laat ftaan in zulk eene taal, na te „ vol-

(1) Beknopte Gefchied. der Nederl. Letteren en Weteufch. I Deel, bl. 120 en 121.

„ volgen, zoo zal men verſteld ſtaan over den „ moed des mans, die het waagde dezelve tot „ voertuig der verhevene leenſpreuken van PLATO „ en CEBES te verheffen." Met regt verdiende dit werk de groote achting, die hetzelve bij alle hoogſchatters van het edele, goede en ſchoone, ondanks deszelfs verouderden en onaangenamen vorm, genoten heeft. De oordeelkundige Heer DE VRIES doet den braven SPIEGHEL ook als dichter volkomen regt, wanneer hij van hem naar waarheid getuigt: „ Hij is krachtig, ernstig, deftig, zuiver „ en zinrijk van taal; zoetvloeijendheid en gemak- „ kelijkheid zocht hij niet altijd, doch ſcheen ook „ deze in zijne magt te hebben (1)." Hij ſtaaft dit vervolgens door een paar proeven uit 's mans voortreffelijk werk, waarbij wij nog de volgenden voegen:

Wie God niet lieft, die ſneeft onwijs, onghoed, onmachtigh.
Zo wie rechtveerdicheid begeeft, die ſneeft onzachtigh,
In eighen willens hel, in onruſt, in verdriet.
Hy quetſt zich, quetſt hy u: maar u en lettet niet:
Of eighen-wil en will' God en natuur weerſtreven:
Die ſchikkent al te ghoed. Zo ghy in al u leven
Ten beſten alles keert; zoo wordy wijs en ghoed,
Rechtvaardigh, maghtigh, bly en vry van gramme moed (2).

— — — — — —

Na u verſtand, is God alleen wijs, ghoed en machtigh.
Wat hy meer is in zigh, dats boven u begrip:

In

(1) Geſchiedenis der Ned. Dichtkunst, I Deel, bl. 64.
(2) Hertſpieghel, bl. 90.

In zijn graads ommetrek moet ellik blyven ſtip.
De blind weet van geen zien, 't onrelijk van geen reden:
Ghy van gheen zeilſteens kracht, of honde-rucks beleden:
Noch u vijf ſinnen kracht, of werking zelf behend.
Iſt vreemd dan dat ghy God, na zijn is, niet en kent (1)?

— — — — — —

God niet, de menſchen al, ghy mê, al hulp behoeven:
Daar wil hy vaak an u, u dank en liefd beproeyen.
Eyſcht ghy met recht dat u een ander hulpe biet,
Zo ghy door ziekt of ramp gheraakt zijt in verdriet?
Onrechtlijk weighert ghy u broer dan hulp onaardigh.
Doch allermeeſt meeſt elk zich zelf is onrechtvaardigh,
Als hy de dank tot God, en broederliefd verzuymt:
Zijn dwaſe eighen liefd, uyt d'algemene ruymt
Hem ſtort in eighen-wils benaude veelbehoefheid.
't Verkeerde myn en dyn grondóórzaak zyn van droefheid:
Omdat elk (teghen God) de botter op zyn koek
Alleen (vergeefs) begheert, gheeft hy zich in den vloek.
Al die na 't ſchyngoed (buyten reden) ghierich draven,
Zyn van die zelf ghemaakte Goden dienſtbaar ſlaven (2).

Men moet inderdaad hulde doen aan de gezonde denkbeelden die men in deze verzen aantreft, wier kreupelheid gewis geen aanſtoot gaf in een' tijd dat het nog genoegzaam nacht was op den Hollandſchen Parnas, en SPIEGHEL zelf behagen ſchepte in kreeftdichten en andere rederijkersaardigheden, die toen als meesterſtukken van vernuft golden; ten bewijze plaatſen wij hier zijn naamdicht op COORNHERTS *Ghebruyk en Misbruyk van tijdlyke Have.*

DIE

(1) Hertſpieghel, bl. 96.
(2) Ibid. bl. 145.

DIE RYK en milt is, laat zich hier merken
VOL KAARSEN der kennis, die opentlick lichten,
COORN, wyn en voetzel, tot 's gheests versterken
HERTelyk uytdeelende, om elkeen te stichten (1).

Welk eene armhartige calembourgsaardigheid om *vol kaarsen* uit VOLKERTSZ te lezen!

SPIERE (RIJSSAERT VAN) deed in 1616 de volgende gerijmde aankondiging van drie

Nieuw Spelen van Sinnen ghestelt op trouwe gaerde/
Door Rijssaert van Spiere van Oudenaerde;
Binnen der Goude in Hollandt eerst gecomponeert/
Daer ick meer van dertich jaer hebbe geresideert/

namelijk: *Eerste Spel, van den Christelyken Ridder; Tweede Spel, Apoc. XII. vers* 1, en *Derde Spel, op de Lotery van Santvoort.*

SPINNIKER (ADRIAAN), geboren in 1676, en overleden te *Haarlem*, den 28 April 1754, gaf in 1714 te *Haarlem* vijftig *Leerzame Zinnebeelden* in het licht, verzinnelijkt door even zoo veel fraaije platen van V. VAN DER VINNE. Deze bijschriften zijn in denzelfden smaak als die van SPINNIKERS tijdgenooten GRAAUWHART en KLINKHAMER, doch doorgaans iets beter, sommigen zelfs geestig in de wending en toepassing. Men kan hiervan eenigzins oordeelen uit het begin der behandeling van het

XXXste

(1) Hertspieghel, bl. 313.

XXXste ZINNEBEELD:

Een tempel en lauwerbosch op eene steile rots.

Geen weg is ongebaand voor kloeke dapperheid,
Geen werk te groot of zwaar voor iver en beleid.
Zo klonk het spreekwoord al voor dezen:
En de ondervinding heeft de waarheid aangewezen.

Offchoon de wysheid (naar hetgeen de aloudheid dicht)
Op eene scherpe rots haar woning heeft gesticht,
Noch weet de vlyt van die haar minnen,
Door moeite, nooit vermoeid, de steile kruin te winnen.

Al heeft natuur het goud met oordeel en verstand
Verborgen in het diepst van 's aardryks ingewand,
De goudzucht laat zich niet bepalen,
Maar weet er 't waard metaal door arbeid uit te halen.

Al duikt de paerelschulp in 't Oosten op den grond
Der ongemeten zee, de paerelzoeker vond
Een' weg om veilig neêr te zygen,
En met die schoone vracht weêr opwaarts aan te stygen.

Al ziet een kloek verstand een zwaar gewigt van last
En ongemak aan kunst en wetenschappen vast,
Het hert, van leerzucht ingenomen,
Verzwelgt het al met lust, en weet er door te komen.

Dus is er niets op aard zo moeijelyk en zwaar,
Zo ongezien in 't eerst, zo vreemd en vol gevaar,
Als zucht en ernst het hert bevangen,
Of 't worstelt alles door, en boet zyn graag verlangen.

O Mensch, die u in 't aardsch zo gaauw en dapper toont,
Met welke reden wordt uw vadzigheid verschoond,
Die in 't betrachten van de werken
Om 't eeuwigdurend goed zich overal laat merken?

Gy klaagt, dat de oefening van ware deugdenpligt
Voor uw geringe kracht te zwaar is van gewigt.
Maar uw beleid in 's waerelds zaken
Zal u met schaamte slaan, en uwe klagte wraken (1).

Het geheele werkje ademt deugd, godsvrucht en een practisch Christendom.

Wijders is ons van SPINNIKER niets voorgekomen dan een uitgebreid historisch dichtstuk, *Eeuwgety der Nederlandsche Vryheid*, waarin wezenlijk fraaije gedachten gevonden worden, hoe eenvoudig dan ook uitgedrukt.

Doch is de kroon een schooner zaak,
Die word behaald door zware wegen,
En geeft het zoet te meer vermaak,
Dat door veel arbeid word verkregen,
De vryheid moet ons waarder zyn,
Als we acht slaan, met hoe veele rampen
En moeite en zorg en hertepyn
Het dierbaar vaderland moest kampen,
Opdat dit pand, zo eêl van aard,
Eerst wierd verworven, tans bewaard (2).

SPOELBURGH (WILLEM VAN), geboren te *Brussel* in 1569 en gestorven in 1633, vertaalde in

(1) Leerzame Zinnebeelden, bl. 127.
(2) Eeuwgetyde der Nederlandsche Vryheid in 1748, bl. 69.

in Vlaamſche rijmen *Den Pſalter der H. Maghet* MARIA, *ghedigt deur den H,* BONAVENTURA, te *Antwerpen* in 1618 gedrukt. Er zijn nog eenige andere devote werken van hem voorhanden (1).

STAM (JACOB FREDRIKSZ.), lid van de Goudſche kamer van Rhetorica *De Goudsbloem*, daar men ſchreef: *Wt ionſten begrepen*, verſcheen op het Mechelſche Peoenfeest den 3 Mei 1620 met een refereyn, hetwelk dus aanving:

Den Leeuw geheel verwoet, en den Aspis fenijnen,
Des Elephants wiltheyt, oock mede des Paerts macht,
Ende des Wolfs wreetheyt, worden met medicynen
Bedwongen van den menſch, hier ter werelt met cracht (2).

Het is jammer dat de rederijker niet opgeeft welke medicijnen deze wonderdadige kracht op de natuurlijke geaardheid van den Leeuw, den Aspis, den Oliphant en den Wolf uitoefenen, en in welke apotheek dezelven bereid worden; het ware eene gewigtige bijdrage ter bevordering van de veeartſenijkunst.

STAMHORST (JACOBUS). De beide verdienstelijke vertalingen van CORNEILLES *Horatius* in 1753 en CHATEAUBRUNS *Philoctetes* in 1758 den Amſterdamſchen ſchouwburg door hem geleverd, verdienen niet alleen hier vermeld, maar ook nog in onzen tijd vertoond te worden.

STAR

(1) PAQUOT, *Memoires*, Tom. VIII, page 37.
(2) Schatkamer der Philoſ. ende der Poëten, bl. 286.

STAR (SIMON VAN DER). Zijne twee blijspelen, *De Onkundige Diamantslyper, dog slimme Koppelaar*, en *Krispijn Dansmeester*, beiden zonder jaargetal te *Amsterdam* gedrukt, zijn meesterstukken van achterstraatscomiek.

STARKENBRUG (JACOB VAN), DE JONGE bezong *De Lustplaats Berestein* (1), welke *Lantzang* in 1745 te *Leyden* gedrukt is. Dezelve verliest bij de hofdichten van DE MARRE, en houdt bijkans gelijken tred met HOOGVLIETS *Zydebaalen*.

STARRENBURGH (JACOBUS), Tooneelspeler van den Amsterdamschen schouwburg, blijkt een beöefenaar der dichtkunst geweest te zijn, door twee divertisfementen, *Apollo in Dordrecht* en *De Zangberg*, na zijn' dood, in 1773 gedrukt.

STARTER (JAN JANSZ.), een Friesch dichter, die in de eerste helft der zeventiende eeuw bloeide, gaf verscheiden dichtwerken in het licht, doch meest van dartelen en wulpschen inhoud; ook is van hem eenige tooneelarbeid voorhanden (2).

STA-

(1) Deze buitenplaats is gelegen een kwartier uurs van *Sassenheim*, aan den grooten weg, en aangelegd in 1632 door JOHAN VAN LANSCHOT, die dezelve *Klinkenberg* noemde; zij werd vervolgens het eigendom van den Leydschen kunstschilder, den Ridder KAREL DE MOOR, en geraakte eindelijk sedert 1736 in het bezit van het geslacht van BEREWOUT, naar hetwelk zij *Berestein* vernoemd werd.

(2) Catal. der Tooneelsp. van W. HENSKES, No. 126.

STAVEREN (GILLES VAN). De dramatifche arbeid van dezen, *De wyze Krijgsman en dappere Raedsheer*, Hoffpel, 1657, en *De Dolheid om de eer*, Hoogdravend fpel, 1661, is uitermate *raar.*

STEENBERGEN (PIETER JOHANNES VAN) leverde het Dordfche liefhebberijtooneel in 1772 eene naarvolging van DORATS *Peter de Groote*, en in 1777 eene van SAURINS *Beverlei;* beiden zwak en middelmatig.

STEENGRACHT (JOHAN), een Zeeuwsch dichter, bloeide in de eerste helft der achttiende eeuw; hij was Penfionaris der ftad *Middelburg* en Bewindhebber der Oost-Indifche Compagnie aldaar. Zijne dichtftukken gaf hij gezamenlijk met eenigen van P. DE LA RUE en P. BODDAERT, in 1717 te *Leyden* in het licht, onder den titel van *Dicht-lievende Tydkortingen;* dit werk werd in 1718 en 1728 herdrukt.

STEENWIJK (FRANS VAN) was in zijn' tijd een der beroemdfte Amfterdamfche dichters, de vriend en kweekeling van FRITAMA, die hem bij zijn' uitersten wil de aanzienlijke fom van *f* 40,000. — vermaakte. Ook hij was, als deze, „ genoegzaam door het lot begunstigd, om zich „ uitfluitend der poëzij te kunnen toewijden, zoo- „ dat zijn leven geene bijzondere lotgevallen be- „ helst, maar effen en kalm daarheen vloeit, gelijk

„ zijne gedichten (1).” Hij overleed in hoogen ouderdom den 26 April 1788.

Wij moeten STEENWIJK voornamelijk als helden- en tooneeldichter befchouwen, hoewel hij in het tweede opzigt meer onderfcheiding verdient dan in het eerste. Men kan ondertusfchen aan zijn' *Gideon* en *Klaudius Civilis* bezwaarlijk den naam van heldendichten geven, hoe episch de onderwerpen op zich zelven ook mogen zijn; evenwel heeft de *Gideon*, die in 1748 te *Amfterdam* in het licht verfcheen (2), veel goeds; „ het plan is onberispelijk, de eenheid van het geheel wordt nimmer „ gefchonden; de ftijl is vloeijend, het vers wel- „ luidend en de taal keurig,” zegt de Heer VAN KAMPEN (3), en met waarheid; maar hij ontkent ook niet dat er flechts twee vereischten aan ontbraken, fmaak en poëzij namelijk, en dit is waarlijk jammer bij een werk, waarvan anders zooveel goeds te zeggen is. Het buitenfporig denkbeeld der nederdaling ter helle van het Geloof, verzeld door de Waarheid, om Lucifer verlof te geven tot het verzamelen van al zijne magt, en

Den grooten Gideon met heilzaam wee te plagen (4),

laat

(1) N. G. VAN KAMPEN, Beknopte Gefchied. der Ned. Lett. en Wetenfchappen, II Deel, bl. 120.

(2) „ Met *confent* der Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeeste- „ ren en Regeerders” ftaat op den titel; het blijkt echter niet dat men in dien tijd de *toeftemming* van die Heeren noodig had tot de uitgave van eenig werk; de cenfuur was vóór de invoering der Franfche heerfchappij in *Nederland* geheel onbekend.

(3) Bekn. Gefch. der Ned. Lett. en Wetenfch. II Deel, bl. 102.

(4) Gideon, bl. 39.

laat hij zoo min onberispt als de Heer DE VRIES (1); en waarlijk, dit is inderdaad het eenige hinderlijke niet in dit dichtſtuk, waarop wij, als van te weinig belang, geene verdere aanmerkingen zullen maken.

Zesentwintig jaren later, namelijk in 1774, kwam er een tweede *quaſi*-heldendicht van STEENWIJK voor den dag, KLAUDIUS CIVILIS getiteld. Hetzelve behandelt in zestien zangen den opſtand der Batavieren tegen de onderdrukking der Romeinen, onder het beleid van CIVILIS, den gelukkigen uitſlag van zijne onderneming en het ſluiten van een gunstig verdrag met deze wereldDwingers. Deze geſchiedenis heeft STEENWIJK tot in de geringſte bijzonderheid toe, die hij bij TACITUS aantrof, met de naauwkeurigſte naauwkeurigheid (2) beſchreven in vloeijende verzen, waarop volſtrekt niets te berispen valt, en zeker genoeg gelikt en beſchaafd zullen zijn. Dichtſieraden, gelijk ſtoute beelden en gedachten, treffende gelijkenisſen en dat geen wat een dichtſtuk kracht en leven bijzet, moet men in deze geſchiedkundige zangen niet zoeken, die lang vóór ons reeds oordeelkundig ontleed zijn (3), zoodat wij van dit gedicht niets meer behoeven te zeggen.

„ Als

(1) Geſchiedenis der Ned. Dichtkunst, II Deel, bl. 172.

(2) Deze gaat zoo ver, dat zelfs

—— al de omſtandigheên van 't vaderlandsch ontbyt
der Kaninefaten (bl. 11.) beſchreven worden.

(3) De Rhapſodist, IV Deel, bl. 425 volg. V Deel, bl. 65 volg.

„ Als treurſpeldichter verdient STEENWIJK on„ derſcheiding (1)," zijn tooneelarbeid beſtaat, behalve eene vertaling uit het Fransch (*Andronicus*, naar CAMPISTRON, 1741) uit vijf treurſpelen van eigenvinding, te weten: *Beleazar*, 1742, *Thomas Koelikan*, 1745, *Ada*, *Gravin van Holland en Zeeland*, 1754, *Beon*, 1768 en *Leonidas*, 1788; dit laatſte, zegt de uitgever, „ is zonder eenigen „ twijfel des dichters meesterſtuk, een keurig voor„ beeld van volkomenheid in de kunst, en een der „ ſchoonſte ſieraden van den Nederlandſchen zang„ berg (2)." Wij vinden geene reden om deze loffpraak te logenſtraffen, en echter is dit ſchoone treurſpel nimmer op den Amſterdamſchen Schouwburg vertoond. Zijne vroegere treurſpelen, hoe verdienstelijk dezelven in onze oogen ook zijn, kwamen mede ſints eene reeks van jaren bij het ſchouwburgsbeſtuur ter opvoering niet meer in aanmerking; en misſchien ware het vertoonen van dezelven thans zoo min raadzaam als van andere oorſpronglijke vaderlandſche ſtukken, nu de ſmaak des publieks door de ergſte Franſche en Hoogduitſche prullen geheel verbasterd en bedorven is.

De losſe *Gedichten en andere Geſchriften van* FRANS VAN STEENWIJK zijn in 1789 door UYLENBROEK in het licht gegeven. Wij twijfelen zeer of de dichter deze verzameling wel ooit ter uitgave beſtemd heeft, als zijnde meest gelegenheidsverzen in welken, zoo het geene meesterſtukken zijn, het pu-

(1) J. DE VRIES, Geſch. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 173.
(2) P. J. UYLENBROEK, Bericht voor *Leonidas*.

publiek weinig of in het geheel geen belang ſtelt. *De Bruiloftszang* voor O. KIERULF *en* A. E. DE CLERCQ (1) is inderdaad geestig en luimig; het burlesque en triviale wekt den lach op, zonder den goeden ſmaak te beledigen.

STEVERSLOOT (LAURENS). Van dezen kunnen wij niet anders berigten dan dat hij in 1672 geboren en in 1736 geſtorven is. Hij gaf eenige theologiſche werken (2) in het licht, en daaronder *Jona de Profeet* in rijm.

STEYN (ADRIAAN VAN). Behalve eenige kluchtſpelen (3), beſtaat van dezen eene verzameling van gerijmde grollen en invallen, getiteld: *De Puntige Poëet in de wapenen, of de Stapel Nieuwe Puntdichten*, 1669 te *Rotterdam* gedrukt. Eenigen dezer zoogenaamde puntdichten zijn dragelijk (4); doch aan de meesten ontbreekt het epigrammatiſche zout, en zijn van geen beter allooi dan deze *calembourg:*

OP GIJS MET ZEVEN KINDEREN.

Wie ſagh oyt ſoeter klucht, wie hoorden 't van ſijn leven,
Als Gijs by wegh of ſtraet
Met al ſijn kinders gaet,
Ay, ra wat Gijs dan doet: dan loopt de man met zeven (5).

STO-

(1) Gedichten en andere Geſchriften van F. VAN STEENWIJK, bl. 73.

(2) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 410.

(3) Catalogus der Tooneelſp. van W. HENSKES, No. 278.

(4) Epigrammatiſche Anthologie, bl. 31.

(5) Puntige Poëet, bl. 177.

STOKE (MELIS) bloeide in de laatste helft der dertiende eeuw en was een tijdgenoot van JACOB VAN MAERLANT (1), doch men weet niet zeker of hij een Vlaming dan of hij een Hollander geweest is, zoo min als het jaar van zijne geboorte en zijn overlijden. Uit de bekende *Rijmchronijk*, die op zijn' naam gaat, blijkt het dat hij in dienst was van WILLEM III, Graaf van *Holland*, wiens armen clerc (2) hij zich noemt. Deze *Rijmchronijk* begint met 1283 en eindigt met 1305; dezelve werd ontdekt en voor de eerste maal in het licht gegeven door H. L. SPIEGHEL te *Amsterdam* in 1591, met eene voorrede van den geleerden J. VAN DER DOES, Heer van *Noordwijk*. Deze druk is bij een' brand grootendeels door de vlammen vernield, en dus zeer zeldzaam; in 1620 verscheen in '*s Hage* een nieuwe minder naauwkeurige druk. De naam des schrijvers bleef echter nog onbekend tot 1654, wanneer

SCRI-

(1) Zie over dezen ons IV Deel, bl. 287.

(2) Dit doet vermoeden dat hij een geestelijke of monnik geweest is; dezen toch waren in de middeleeuwen bijkans de eenigen die lezen en schrijven konden, en werden om die reden als schrijvers bij de vorsten en op de canselarijen tot het opstellen van openbare acten gebruikt. Onze tegenwoordige benaming klerk (behulpzaam schrijver) beteekende oulings een geordende geestelijke, gelijk nog heden in het Fransch, in hetwelk insgelijks de geestelijkheid in het algemeen door *le clergé* wordt aangeduid. Dit woord levert, gelijk meer anderen, een merkwaardig voorbeeld van allengsche zinverbastering; thans draagt een jongen van een' notaris of procureur den naam, dien in de middeleeuwen een priester en in de oudheid een wigchelaar droeg; want Κληρος beteekent oorspronglijk lot, en Κληρομαντια voorspelling door het lot.

SCRIVERIUS dien deed kennen, benevens de flotrede der *Rijmchronijk* bij de uitgave van zijn' *Toetsſteen op het oude Goudſche Chronijcxken* van 1478. Vervolgens verſcheen in 1699 te *Rotterdam* eene uitgave door C. VAN ALKEMADE (1), en laatſtelijk eene in 1772 met een' rijken ſchat van aanteekeningen en ophelderingen van den oordeelkundigen B. HUYDECOPER. De Heer VAN WIJN is van gevoelen dat ſlechts het laatſte gedeelte dezer *Rijmchronijk* van MELIS STOKE en het vorige van eene andere hand is (2).

Deze *Rijmchronijk* ſchijnt de vertaling te zijn van een Latijnsch handſchrift, hetwelk in de abdij van *Egmond* bewaard werd, en behelst de geſchiedenisſen van ons vaderland, gedurende het aangeduide tijdvak, in gebrekkelijke rijmen. De verouderde tongval en ſpreekwijzen mogen de lezing eenigzins vermoeijend maken, het verhaal der zaken ſchijnt niet te min uit de beste bronnen geput en verſpreidt een helder licht over onze vroegere vaderlandſche geſchiedenis, en deze *Rijmchronijk*, die,

(1) De bijzonderheden wegens deze uitgaven worden gevonden in C. BURMANNI *Traject. Erudit.* pag. 362, en eene uitmuntende critiek op die van HUYDECOPER in de *Hedend. Vaderl. Letteroef.* II Deel, bl. 14; eene beoordeeling, of, gelijk men thans ſpreekt, recenſie, die, in ons oog, tot een model kan verſtrekken van eene recenſie zoo als zij behoorde te zijn, voor de tegenwoordige ſchrijvers van dat maandwerk, in vroegere jaren zoo hoogst nuttig voor onze vaderlandſche letterkunde als bevorderlijk voor den roem en de billijke waardering der verdiensten van derzelver beöefenaren.

(2) H. VAN WIJN, Hist. Avondſtonden, bl. 280.

die, zonder het rijm zelfs geene fchaduw van een gedicht zou hebben, verdient wegens derzelver zaakrijkheid belangftelling als een eerwaardig gedenkftuk uit de kindschheid onzer vaderlandfche letterkunde. De houding heeft niets dichterlijks; de verzen zijn „ zo ruw en onregelmatig," zegt de keurige HUISINGA BAKKER (1), „ dat ze den „ naem van verfen niet draegen konnen; als men „ door rijmen verftaet de op elkander klinkende „ flotklanken, gelyk men in vervolg van tijd ver„ ftond, dan zijn het ook rijmen." Ondanks al het gebrekkelijke in de dichterlijke houding van deze *Rijmchronijk*, oordeelt de oudheidkundige Heer VAN WIJN zeer gunstig over derzelver belangrijken inhoud; „ ik leeze haar met vermaak," zegt hij (2); „ omdat mijn oor, door den tijd zig niet „ meer ftootende aan den zorgeloozen tred der „ zeven-, agt-, tien- of meervoetige dichtregelen „ en aan hun onbekommerd ftaan of fleepen, meest „ luistert naar de verhaalen zelve, die uit de beste „ bronnen, veelal, zijn geput, en welker korte, „ zaakrijke, fchoon eenvoudig voordloopende, ftyl „ my, al zagtkens, met zig voort en, eer ik het „ weete, ten einde doet komen. Omtrend als een „ Reiziger, die, bekoord door het gezigt van be„ langryke voorwerpen, welken hem omringen, niet „ let op het ongelyke of ftooterige van den weg."

On-

(1) Werken der Nederl. Maetfch. van Letterk. te *Leyden*, V Deel, bl. 90.

(2) Hist. Avondftonden, bl. 281.

Ondanks het vergoelijkend gevoelen, zoowel van den Heer VAN WIJN als van HUISINGA BAKKER (1) dat STOKE, niettegenstaande de gebrekkelijkheid van zijn werk, toch eenig begrip had van cadans en maat, en „ zeer wel in staat was, de snaren „ boven den gewonen chronijktoon te spannen," zich beroepende op 's mans gespierde aanspraak aan WILLEM III, op het einde van het werk, die de Heer DE VRIES voor een gedeelte mededeelt, en „ waarin het gezond verstand en de waarheidsliefde „ van MELIS uitblinkt (2)," hebben wij echter moeite om eenigen zweem daarvan in zijn' arbeid te ontdekken; het geheele werk immers loopt op denzelfden trant voort als hetgeen wij als eene proeve daarvan hier aanvoeren uit het slot van zijn verslag aangaande Graaf DIRK III:

Dese Grave Diderike/
Met oerloghen eñ met pinen
Behelt hi Kenemare metten sinen.
Onghebroken sinen vader
Moste hi laten alte gader/
Eñ starf in ons heren iaer
Dusent dertien entaer naer
Veghene mede. Met groter weerde
Was hi t'Egmonde brocht ter eerde.
Sesse eñ veertich iaer mach men lesen
Dat hi Grave hadde ghewesen (3).

Naar

(1) Beiden t. a. p.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 9.

(3) Rijmkronijk, uitgave van HUYDECOPER, I Deel, bl. 108.

Naar ons gevoelen ſtaat MELIS STOKE als dichter (zoo wij hem dien naam mogen geven) ver beneden MAERLANT en JAN VAN HEELU, die wij beiden reeds vroeger hebben doen kennen.

STOKHUYZEN (ABRAHAM) leefde in 1758, vertelt hij *aan de lezer* van zijn *boertig* (l. morſig) kluchtſpel: *Het Leydze Bierhuys*,

in een vieze tyt,
De Werreld krield van knibbelaren,
En wie de minſte fout niet myd,
Die word ſtraks in zyn ſchild gevaren,
Wat zeg ik, eenen lettergreep,
Die brengd den zangberg heel in roeren,
Zo krygd de kunſt vaſt neep op neep,
Want niemant durft de pen meer voeren,

behalve hij, STOKHUYZEN, die er, zoo het ſchijnt, niet veel om gaf, want zijne „zangeres" toch was

nooit in haar jonge jeugd
Geoefend in uitheemſche taalen,

die in bierkroegen ook zeker moeijelijk te leeren zijn.

STOL (SIMON), een waardig tijd- en kunstgenoot van JAN VAN GYZEN, POOK, ROSSEAU, VAN RUSTING en andere Amſterdamſche achterſtraatspoëeten uit het begin der achttiende eeuw, gaf in 1712 twee zoogenaamde blijſpelen in het licht, *De Gewaande Kraamvrouw* en *De Ontrouwe Weduwe*; in 1713 liet hij zijn' *Bekeerden Tooneelſpelhater* insgelijks drukken, nadat hij vijf jaren vergeefs naar de ver-

vertooning van zijn ſtuk op den Amſterdamſchen Schouwburg gewacht en gezien had dat andere vertaalde blijſpelen en kluchten, zegt hij, die niet waardig zijn genoemd te worden, en na hem gekomen zijn, den voorrang hadden. De verwaandheid en laatdunkendheid der prulrijmers van dien tijd blijkt regt karakteristiek uit zijne voorrede. „ Ik
„ zal my volkomen voor mijn arbeid voldaan agte
„ als ik maar van eenige mag hooren dat deeze
„ mijn eyge vinding by de nieuwbakke vertaalinge
„ in de weegſchaale mag gelegt werden, want die
„ de France taal ken, en maar de vaerze weet
„ 't ſaam te ſchokken, beeld zig in een groot
„ Poëet te zijn: dit maakt wel een Rijmer, dog
„ geen Poëeet, enz. Niet dat ik alle vertaalinge
„ veragt, dat zy verre, de ſtukke van *Corneljc* en
„ *Racine*, wat zijn die wonderlijk in onſe taal over
„ gegooten! enz. Ik verſeg ſelfs niet nuw of dan
„ iets uit het Fransch te vertaalen." Dit was het thema van genoegzaam alle voorredenen van dien tijd, dat ieder naar de omſtandigheden in denzelfden toon varieerde.

STOLK (DAVID VAN), overleden te *Rotterdam*, in de maand April 1787 in den jeugdigen ouderdom van zevenentwintig jaren, had zich vroegtijdig doen kennen als een lofwaardig beminnaar van fraaije en nuttige wetenſchappen, en bezat, bij vele kundigheden en gezellige deugden, een' zeer goeden aanleg tot dichter, blijkbaar uit eenige ſtukken in de *Lauwerbladen voor de Zonen der*

Vrijheid, en in de *Gemengde Dichtproeven*, na zijn' dood in 1788 door zijne vrienden A. H. HAGEDOORN, B. FREMERY en J. P. VAN HEEL in het licht gegeven, als de gezamenlijke vruchten der werkzaamheden van een letterlievend kransje, waartoe VAN STOLK insgelijks behoorde. Zijne *Kenschets van een' Predikant* beslaat daarin de voornaamste plaats, en behelst veel behartigingwaardigs voor jonge lieden, die zich op het predikambt toeleggen, hoezeer dan ook eenvoudig en zonder eenige poëtische opsiering daargesteld; bij voorbeeld:

De roem van 's Hemels Tolk is edel, kiesch en teêr;
Gewigtig is zijn post; veelvuldig zijn zijn pligten;
Hij moet zijn' evenmensch, door de euangelieleer,
Als lid der maetschappije, en door zijn voorbeeld, stichten(1).

— — — — — —

— — — Zal hij altoos behagen,
Dan moeten tael, vertoog en prediktrant het merk
Van wijsheid en vernuft, niet van verwaendheid, dragen.
Hij mag wel Regtsgeleerde en Arts en Staetsman zijn,
Zoo hij hun wetenschap met oordeel weet te paren:
Hij schifte, als Filozoof, het wezen van den schijn,
En zij in starre- wis- en aerdrijkskunde ervaren.
Historiekennis zett' zijn gaven luister bij:
Hem doe de letterkunde een' rijken lof behalen:
Dat zijne stof altoos naer eisch verhandeld zij:
Men kenne in hem een' Vriend der oude en nieuwe talen.
Dan all' die kundigheên, den Bijbeltolk zoo waerd,
Zijn niets bij de oefening der godgeleerde pligten;

Zijn

(1) Gemengde Dichtproeven, bl. 5.

Zijn deze niet door hem met de eersten saemgepaerd,
Hij kan 't geheiligd kroost der godvrucht luttel stichten (1).

— — — — — —

Is dus des Heeren dienst voor elk de hoogste schat,
Is zijn betrachting, voor de ziel, zoo nut, zoo heerlijk,
Dan blijft de kennis van het heilörakelblad
Den Christenzedevoogd voor alles onöntbeerlijk
Dat hij, als Leidsman, 't eerste aen zijnen pligt voldoe,
Dien hem, in 't Nieuwverbond, Gods Zoon heeft voorgeschreven:
Dat hij volstandig zij, in 't dienstwerk nimmer moê,
En elk een voorbeeld strekke, in weldoen en vergeven.
Hij zij een menschenvriend, deele in zijns naestens smart,
En zij een vijand van 't verderflijk woordenziften,
Een keurig kenner van het vaek bedrieglijk hart,
En meester van zichzelv', in 't dwingen van zijn driften.
Dat ingetogenheid zijn' levenswandel sier',
Hij bann' den hoogmoed, als een pest voor Predikanten:
Dat hij verdraegzaem zij, om dus de vreêbanier
Van 't zaligend geloof op Sions muur te planten.
Zoo zullen, in zijn kerk, gevloekte broedertwist,
Heethoofdigheid noch haet der ruste schaedlijk wezen:
Ja, 't merk van huiskrakeel wordt hierdoor uitgewischt,
En hij gelijk een vriend der vredekerk geprezen (2).

STOPPELAAR (JOAN DE), Predikant te *Bunschoten*, *Schipluiden*, *Steenbergen*, *Goes* en laatst te *Gorinchem*, aldaar in zijn tweeënveertigste jaar overleden zijnde, gaf zijn ambtgenoot A. MANDT, in 1801 te *Amsterdam* zijne nagelaten *Gedichten* in het licht. De verzameling bestaat uit stukjes van ge-

(1) Gemengde Dichtproeven, bl. 6.
(2) Ibid. bl. 7.

gemengden aard; men vindt in dezelve ook zijn door het Leydſche dichtgenootſchap bekroonde prijsvers *Het Heil van den Vrede* (1) en eenige andere ſtukjes, voorheen door het gemelde genootſchap in deszelfs uitgegeven werken geplaatst, en voorts eenigen, die het licht nog niet hadden gezien.

Er is veel goeds en bevalligs in deze ſtukjes, hoewel zij allen niet dezelfde waarde hebben en ſommigen beter achterwege gelaten waren, die de beſchavende hand zeer noodig hadden; leemten als deze, bij voorbeeld, in het dichtſtuk *Het hoogſte Goed*, zijn bijkans onverſchoonlijk:

Een enkle misdaad, ligt bedreven,
Door duizend deugden *niet herdaan*,
Doet telkens, enz. (2).

De meening is hier onbetwistbaar door duizend deugden *niet ongedaan gemaakt* (uitgewischt); maar de uitdrukking ſtelt negatief dat deugden geene gepleegde misdaad nogmaals plegen (herdoen).

STOUW (JOAN), een weinig bekend, doch net en keurig Utrechtsch dichter, bloeide in het midden der vorige eeuw. Eigenlijke dichtwerken heeft hij niet uitgegeven, maar zijne losſe verzen zijn in andere verzamelingen verſpreid, en ons nu en dan voorgekomen. Den 2 Augustus 1763 werd het eerste eeuwgetijde van het Boekverkoopers, Boekdrukkers, enz. Gild te *Utrecht* plegtig en luisterrijk ge-

(1) Tael- en Dichtl. Oef. II Deel, bl. 83.
(2) Gedichten van J. DE STOPPELAAR, bl. 32.

gevierd (1). Bij deze gelegenheid had STOUW een' *Feestzang* vervaardigd, dien hij op den maaltijd den aanzittenden gasten voordroeg, en waarin onder anderen ook deze inderdaad nieuwe gelijkenis tot lof van den boekhandel werd aangevoerd:

Juist als een oorlogsheld, op de aangeschonnen wallen,
  Weldra bezwykt, indien hem loot ontbreekt en kruit,
Zou ook Geleerdheid, Kunst, ja zelfs de Deugd vervallen,
  Als oit de Handel in de Boeken wierd gestuit (2).

Nog een vers voor de Beschrijv. van de stad Grave

STRAALMAN (MATTHIJS), Oud-Burgemeester van *Amsterdam*, trad in zijn eenëntachtigste jaar op als dichter met eene vertaling van VOLTAIRES *Orestes*, die in 1803 op den Amsterdamschen Schouwburg gespeeld werd. „De vereenigde „pogingen der tooneelspelers vergoedden in de „uitvoering wat den dichter aan jeugdig vuur en „verbeelding, en de verzen aan vloeijendheid en „kracht ontbrak. Ook deelde de in genoegen ver„jongde grijsaard aanzienlijke geschenken onder de „tooneelspelers uit (3)." Weldra volgde eene vertaling van VOLTAIRES *Eriphilé*, en de uitgave van een ander treurspel, *Philips de Tweede*, hetwelk wij niet weten of het ook eene vertaling dan wel eene eigen vinding is.

Hoezeer STRAALMAN als beöefenaar der dichtkunst minder bekend is dan als edelmoedig voorstan-

(1) Een uitvoerig verhaal dezer feestviering wordt gevonden in de *Letterhistorie en Boekbeschouwer*, I Deel, bl. 348.

(2) Aldaar, bl. 554.

(3) C. F. HAUG, Tooneelkundige Brieven, bl. 42.

ſtander en bevorderaar van dezelve, verdient zijn eerbiedwaardige naam toch hier eene eervolle vermelding; zoo ook dat hij aan de Amſterdamſche afdeeling der Hollandſche Maatſchappij van fraaije Kunsten en Wetenſchappen een prachtig ſpreekgeſtoelte ten geſchenke gaf, hetwelk den 17 December 1807 met eene redevoering van Mr. J. KINKER en een dichtſtuk van J. F. HELMERS (1) plegtig werd ingewijd.

STRENG (JACOBUS VAN DER). Uit een en ander dichtſtuk, hetwelk ons van dezen weinig bekenden dichter nu en dan onder het oog kwam, blijkt dat hij zich met ſmaak en kracht wist uit te drukken; zoo zegt hij wegens het (voormalige) Amſterdamſche Stadhuis:

Reis niet naar Rome om zyn trotſche praalgebouwen,
Gy kunt aan d'Amſtel Rome in dit gebouw aanſchouwen (2).

Bij gelegenheid van den inval der Franſchen en de verheffing van WILLEM IV tot Stadhouder in 1747 ſchilderde hij in een uitvoerig gedicht, waarin hij de geheele vaderlandſche geſchiedenis doorloopt, 's lands toeſtand op de volgende wijze:

Toen LODEWIJK XV,

Gewoon noch woord noch eed te houden,

en

als vriend den Leeuw had in den ſlaap doen wiegen,

in het land van *Cadzand* viel, de bevelhebber LÖWENDAHL *Bergen op den Zoom* bij verraſsing in-

(1) J. F. HELMERS, Gedichten, II Deel, bl. 35.
(2) Olyfkrans der Vrede, bl. 235.

innam, en het gefchapen ftond, dat de Nederlandfche maagd, even als in 1672, op nieuw aan de mishandelingen en wreedheden der Franfchen blootgefteld zou zijn,

Toen liet op nieuws die Maagd het hoofd langs de aarde hangen,
Geheel onmachtig, in een' jammerlyken ftaat.
De frisfche blos verfchoot op haar fneeuwwitte wangen,
De naare doodverw ftond op haar volmaakt gelaat.
Zy bad om hulp, en nam haar toevlugt tot Oranje,
De laatfte Telg van dien beroemden Heldenftam,
Die eertyds was de Schrik van Vrankryk en van Spanje,
En haar befcherming vol meêdoogen op zich nam.
Nu zit zy, als voorheen, met zeven Diamanten
Op een' Oranjen ftrik, te pronken vol van moed.
Laat Lodewyk nu vry, met all' zyn Vloekverwanten,
Beloeren haaren Tuin en trachten naar haar bloed;
Die zelve kling, die eer zyn' Naamgenoot deed beven,
Word weêr een' Naamgenoot van Willem toebetrouwd;
Die zelve breidel eer in Nasfauws vuist gegeven,
Pronkt thans in Frifoos hand, daar elk zyn hoop op bouwt(1).

Levensbijzonderheden van dezen dichter zijn ons niet bekend.

STRICK (PAULUS HUBERT ADRIAAN JAN) VAN LINSCHOTEN (2), Heer van *Linfchoten*, *Polanen*, *Hekendorp*, enz. waardig afftammeling van een der oudfte en deftigfte adelijke geflachten (3), zoo

(1) Eeuwgetyde der Nederlandfche Vryheid, 177.

(2) *Galerie historique des Contemporains*, Tom. VIII, p. 303.

(3) Zeer belangrijke berigten aangaande dit aanzienlijk geflacht vindt men in de aanteekeningen van STRICK op zijn luimig dichtftukje, *Mijne Afkomst* (Ged. bl. 57), waaruit blijkt dat des-

zoo beroemd in onze vaderlandsche geschiedenis, werd insgelijks voor de staatkundige loopbaan bestemd. Hij was lid van de eerste Nationale Vergadering in 1796, en vervolgens Afgezant der voormalige *Bataafsche Republiek* aan het hof van *Wurtemberg*. Hier geraakte hij als vriend der zanggodinnen en der letteren in kennis en vriendschappelijke betrekkingen met de voornaamste geleerden en dichters van *Duitschland*, met dezen en de verlichtste mannen onder de Wurtembergsche Regeringsraden sleet STRICK de genoeglijkste dagen van zijn leven. Zijne opgeklaarde godsdienstige en staatkundige begrippen strookten te zeer met de hunnen, om de pogingen niet te begunstigen, die de Wurtembergsche landstanden aanwendden, ter handhaving van hunne oude en ter verkrijging van nieuwe regten en vrijheden, hetgeen hem somwijlen de grenslijn zijner diplomatische betrekkingen deed overschrijden, en dat dit eenigzins onstaatkundig gedrag den toenmaligen Keurvorst, met wiens grondstellingen hetzelve strijdig was, niet behaagde, spreekt van zelve, en de volklievende STRICK ondervond de onaangename gevolgen daarvan.

Na zijne terugroeping leefde hij ambteloos op zijn voorouderlijk landgoed *Linschoten*, tusschen *Woerden* en *Oudewater*, alle aanbiedingen en eereposten van Koning LODEWIJK van de hand wijzende (1), en

deszelfs oorsprong in het voormalig bisdom *Munster* te zoeken is en aldaar reeds in de elfde eeuw bestond.

(1) STRICK, die zoowel de onbevoegdheid als de onbekwaamheid van dezen vreemdeling kende om op de puinhoopen der Re-

en hield zich geheel en al bezig met de beöefening der dichtkunst, fraaije letteren en nuttige wetenschappen, onthalende, even als eertijds HOOFT op zijn slot te *Muiden*, zijne vrienden op de gulste en edel-

Republiek in *Nederland* als Koning te gebieden, schroomde niet, als rondborstige Hollander, zijne ware gevoelens den Corsikaan onder het oog te brengen, in het volgende dichtstuk, waarvan ik een afschrift bezit:

AAN DEN KONING.

Vleijer ben ik, voorwaar! nimmer geweest, o Vorst!
Vleijer zal ik, voorwaar! nooit in mijn leven zijn.
Slangen kruipen in 't stof: de man
Heft ten hemel zijn hoofd.

Wel den Koning, die deugd, waarheid en regt bemint!
Wee den dwingeland, wien Vrijheid een speelbal is!
Nacht en eenzaamheid wijzen hun
Beider vonnis in 't hart.

Heil den braven, die kalm ronkt in den schoot des slaaps!
Vloek den booswicht, wiens droom bloed en verwoesting spelt!
Rust der ziele verstrekt den een',
D'andren wroeging tot loon.

Reine zedigheid past waarlijk den Vorsten 't meest.
Hun is zorg voor de wet, eerbied voor 't menschdom pligt,
Zij, die Vorsten geboren zijn,
Weten 't zoo niet, als Gij.

Maak dit voordeel dan U, maak het uw Volk te nut!
Paar met geest en verstand, paar met beleid en magt,
Gij, die wetenschap hoog waardeert,
Zucht voor Vrijheid en regt!

Neêrlands rampen zijn groot. Leenig, zoo veel Ge kunt,
't Aaklig lot, dat ons drukt! Fnuik der tyrannen list!
Maak het vaderland vrij en stel
Paal aan Albions trots!

Neêr-

edelmoedigste wijze (1); zelden bezocht men hem zonder een' vaderlandsch' geleerde of dichter aan te treffen, of eenig' buitenlandsch' vermaard' man op het gastvrije *Linschoten* gehuisvest te vinden.

In 1807 werd STRICK door den Koning van *Pruissen* benoemd tot Kamerheer en vereerd met de orde van den Rooden Adelaar; hij vertrok naar *Duitschland* in het begin van 1808; in het najaar kwam hij echter te rug (2), om den vaderlandschen bo-

Neêrland zegent U dan zijnen Timoleon:
Bato's kroost is verheugd. U is het grooter roem,
Hun Verlosser van 't slavenjuk
Dan hun Koning te zijn.

(1) Deze schoone zamenkomsten van de aanzienlijksten uit den omtrek en de voornaamste dichters en letterkundigen, vooral des Zondags, op het huis *Linschoten* waren het *non plus ultra* des beschaafden gezelligen verkeers, en zullen mij altijd onvergetelijk blijven. Men kan zich een denkbeeld van dezelven vormen uit het dichtstuk van den gastheer *Het Zondags Landonthaal.* (Ged. bl. 118.)

(2) Van zijne terugkomst gaf hij mij kennis den 17 September 1808 in de volgende dichtregelen:

Ziedaar, mijn GEYSBEEK, dien ik meer
Als Dichter en als Vriend dan duizend helden eer,
Wier kunst alleen bestaat in rooven, branden, moorden,
Ziedaar, mijn Vriend, daar ben ik weêr
Uit Duitschlands schoone westlijke oorden,
Die steeds mijn oog en hart bekoorden,
Wier bergen ik zoo vaak voor Neêrland heb begeerd,
Langs vader Rhenus zilvren boorden
In 't vaderland terug gekeerd.
Wat zeg ik? Vaderland? Ach! 't is voor mij verloren,
Zints hier een Corsikaan regeert,
Zints in de plaats van lans en hoed, zoo hoog vereerd,
Een

bodem vaarwel te zeggen, waar alles tot de ophanden zijnde inlijving in het Fransche reuzenrijk al te zigtbaar werd voorbereid, om hem bij zijne wijze van denken en handelen een gunstig vooruitzigt op te leveren. Hij vestigde zich dan ook te *Mannheim* in 1810, even vóór deze noodlottige inlijving; doch gaf

Een scepter en een kroon aan Neêrland is beschoren,
Zints 'k niet den zoeten naam van Vrijheid meer mag hooren,
En vrije menschen, niet ten slavenstand geboren,
Laag kruipend zie in 't stof verneêrd:
Ja, zints hier welvaart, rust en orden
Een speelbal van de lust eens vreemdlings zijn geworden,
Is 't, ach! niet meer mijn vaderland.
'k Heb elders mijn banier geplant,
En, schoon ik bij de schaâuw der oude beukenboomen
In mijner vadren burg van tijd tot tijd zal komen,
'k Heb aan een' waardig' Vorst mijn hand
Mijn' dienst, mijne eer, mijn' pligt verpand,
Wiens echt oudvorstlijk huis, in wijsheid diep ervaren,
Zints vele, vele honderd jaren
Het heil des onderdaans met moed, beleid, verstand
En deugden aller aard te zamen wist te paren.
Dáár, GEYSBEEK, dáár is thans mijn beter vaderland.
Intusschen, daar ik voor de hand
Nu nog een' tijd lang hier zal blijven,
Wil ik u deze regels schrijven,
Opdat gij wete, dat uw vrind
Op d'ouden Ridderburg zijns stams zich weêr bevindt,
En u in Amstels wal, wil 't eenigzins gelukken,
Aanstaande week gewis hoopt aan zijn hart te drukken,
U vrolijk en gezond daar weder wenscht te zien,
En u met zijnen groet ook zijne hulp wil biên.
Doch.... ik moet weg. Vaarwel. Groet UYLENBROEK van harte;
En gij, wees overtuigd, dat ik een ieder tarte
Aan d' Oby, Donau, Taag, Po, Moesel, Maas en Rhijn,
Een beter vriend dan ik, en meer opregt te zijn.

Ik

gaf na de affchudding van het ondragelijk juk der Franfche heerfchappij het herboren vaderland een kortftondig bezoek, maar was, gelijk hij zelf fchertfende zeide, reeds te zeer onthollanderd om er zijn vast verblijf op nieuw te nemen. Hij ftierf, op eene reis door *Italië*, te *Bologna*, den 25 Julij 1819.

In

Ik beantwoordde dezelven dadelijk volgendermate:

'k Heb uit uw' lieven brief, regtfchapen STRICK! vernomen
Dat gij, wiens afkomst, naam en deugd ik eedler acht
Dan duizend vorsten, door 't geweld ten troon gebragt,
In Neêrland zijt te rug gekomen.
Verblijdt me uw wederkomst meer dan gij denken kunt,
Ach! zij bedroeft mij ook meer dan gij kunt bevroeden:
Wat baat ons een bezit, een' tijd flechts ons vergund,
Dien we altoos veel te fnel zien naar het einde fpoeden?
Hoe hoopte ik, hoe verlangde ik u weêr hier te zien!
Het ongeduld dreef me aan, den braafften mijner vrinden
Het eerst de welkomgroet te biên;
'k Vloog naar uw ridderflot, dacht u reeds dáár te vinden,
Vergeefs! 't was eenzaam, 'k trof uw Gade er zelfs niet aan,
Mijn zoon vond d'uwen niet, dien hij, bij 't bloemenplukken
En vlindervangen, wenschte als vriendje in d'arm te drukken....
Maar KONOLD heeft gewis dit all' u doen verftaan;
Voor 't minst dien braven vriend mogt ik op 't flot aanfchouwen,
Mij wandlend met hem onderhouên,
Betreurende uw gemis, en hopende eens misfchien
Ons kleeblad weêr voltooid te zien.
'k Verbeeldde mij in u den Muider Drost herboren,
Uw flot, gelijk het zijn', der Mufen heiligdom,
Waar we onder 't beukenloof een' wedzang deden hooren;
'k Zong dáár, verbeeldde ik mij, de nachtegalen ftom.
Vergeefs! Gij komt te rug, maar gaat ons weêr begeven:
De fchoone droomen van genoegen zijn voorbij!
Gij wilt in Hollands lucht, voor u verpest, niet leven;
Gij wilt niet bukken voor een vreemde heerfchappij.
'k Misprijs dit niet, maar.... waar leeft ge in Europa vrij?

Waar

In het openbaar leven trad STRICK op als ſtaatsman, als dichter en als geleerde. Het eerste was hij uit hoofde van zijne geboorte, zijne opvoeding en zijn' rang in de maatſchappij, geenszins uit natuurlijken aanleg, misſchien zelfs niet eens uit eerzucht of ſmaak. Niet dat hij een vreemdeling was in het gebied der diplomatie, het tegendeel; maar zijne edele denkwijze ſtrookte geenszins met den geest des tijds, in welken hij deze loopbaan intrad. Hij, die

Waar is het menschdom niet verlaagd in 't ſtof gezonken?
Waar niet de vrije geest in ſlaafſche boei geklonken?
Waar kruipt, waar vleit men niet? waar zinkt de looden ſtaf
Eens algeweldenaars, voor wien de volken beven,
Op wie hem roekloos durft weêrſtreven
Niet neêr met centnerzwaarte en knot de ſpringveêr af?
Gij zelf zaagt van nabij wat ik vergeefs wil malen,
Germanjes Paradijs verwoest en uitgeput,
Den burger zonder brood, den rijkstroon zonder ſtut,
En niets meer vrij dan 't ademhalen;
Gij zaagt deze akligheên, dees gadelooze ellend',
En ach! dit Ilium, ô STRICK! zal toch na dezen
Uw Sparte, en Priams huis welligt uw woonſteê wezen.
Neen, liever vlood ik heen naar 's aardrijks uiterſte end;
'k Zocht bij de wildſte Amerikanen,
Of bij de gastvrije Indianen
Een ſchuilplaats, dan dat ik een halfverdelgde ſtad
En oorlogsnaweên ſtaâg nabij en om mij had.
Dan, 't is genoeg... gij kunt, gij wilt van Neêrland ſcheiden,
Dien grond, door uwer vadren moed
Aan Spanje ontweldigd, en.... gij eert hun edel bloed!
Welaan, ga! moge u God geleiden!
En, waar ge u ooit bevindt, vergeet uw vrienden niet,
Die gij hier treurende achterliet!
Mij zal het t'allen tijde een rein genoegen ſchenken,
Wanneer ge ook mijner wilt gedenken.

die met zulke zwarte kleuren de gewoonlijke ſtaatkunde afſchildert, gelijk STRICK in zijn Hoogduitsch gedicht *Politik* (1), is weinig geſchikt om eene groote rol op het ſtaatkundig tooneel te ſpelen, en moet zich vergenoegen met in engere kringen nuttig werkzaam te zijn; en dit was de brave, regtſchapen man in alle opzigten onvermoeid, als mensch en als burger, in het bevorderen van alles wat edel en goed is; ik deelde te zeer in zijne hartelijke vriendſchap, om niet meermalen getuige daarvan geweest te zijn, hoezeer dan ook ſomwijlen zijne opgeklaarde denkbeelden misduid, zijne nuttige bedoelingen kwalijk begrepen, en zijne wezenlijke verdiensten miskend werden.

In taalkennis en grondige geleerdheid hield STRICK ten minste gelijken tred met velen zijner beroemde tijdgenooten; de wijsbegeerte, geſchiedenis, kruidkunde en practiſche landbouw waren zijne geliefkoosde wetenſchappen, van vele anderen bezat hij meer dan oppervlakkige kennis, en de beöefening der dichtkunst, zoowel in het Hoogduitsch (2) als in zijne hooggeſchatte moedertaal, was zijne aangenaamſte uitſpanning. Even als die van HUYGENS, hebben zijne gedichten in den eersten opſlag zeker iets ſtijfs en gemanierds, iets duisters zelfs, het geen de eerste lezing eenigzins moeijelijk maakt, doch

(1) Gedichten, bl. 191.

(2) Proeven van zijne Hoogduitſche gedichten vindt men achter zijne Nederduitſche *Gedichten*, bl. 189, en Hoogduitſche vertalingen van eenigen mijner Puntdichten in het *Mengelwerk van den Recenſent, ook der Recenſenten*, XVI Deel, bl. 334.

doch dit alles verdwijnt zoodra men ze herleest. Hij kon nogtans los en bevallig dichten als hij wilde; maar zijne vooringenomenheid met het metrum en de conſtructie der Griekſche en Latijnſche verzen, die hij ook bij onzen versbouw wilde invoeren, deed hem aan gewrongenheid en ſtijfheid de voorkeur geven boven losheid en bevalligheid. Hetgeen zijne gedichten in dit laatſte opzigt verloren, werd nogtans ruim vergoed door derzelver zin- en zaakrijken inhoud.

Behalve eene menigte dichtſtukken in handſchrift, onder mijne berusting (1), en eenige losſe verzen in de *Kleine Dichterlijke Handſchriften* en de *Dichtvruchten* van den vriendenkring: *Kunst door vriendſchap volmaakter*, beſtaan van STRICK de volgende uitgegeven dichtwerken: *Proeve eener vertaling van het* Pervigilium Veneris, *enz. Utrecht*, 1805; *Gedichten*, *Amſterdam*, 1808; *Winterrecepten*, ald. 1808; *Tien Lierzangen van* HORATIUS, *in dezelfde voetmaat overgebragt*, ald. 1808, en *Klagte bij het Graf van Mr.* J. HINLOPEN, *Utrecht*, 1809.

In al deze voortbrengſelen kenmerkt STRICK zich door eene groote bekwaamheid in het werktuiglijke der dichtkunst, een' verwonderenswaardigen rijkdom van karakteristieke uitdrukkingen, een vlug, levendig, luimig en ſtout vernuft, doch aan het welk de ware dichterlijke verheffing ontbreekt, bij een ſchier on-

(1) Eenigen dezer ongedrukte gedichten heb ik geplaatst in mijn *Apollineum*, I Deel, bl. 179—189.

onuitputbaar fonds van vinding en wetenfchappelijke kennis. Men heeft den edelen, braven STRICK, gelijk ik, moeten kennen, om hem, ook als dichter, ondanks zijne poëtifche aberratiën, beminnelijk te vinden. Eene oppervlakkige beoordeeling van zijne gedichten, zonder kennis aan den dichter, moet natuurlijk altoos uitvallen gelijk die van zekeren, zonder twijfel met den dichter geheel onbekenden, vitzuchtigen beoordeelaar van dien tijd (1), terwijl een ander, die zich in den Linfchotenfchen kring fchijnt bewogen te hebben, een geheel ander, en met de waarheid meer overeenkomstig getuigenis aangaande het dichtvermogen van den gulhartigen, wijsgeerigen, geleerden, meer naïven en gemeenzamen dan gekunstelden en hoogdravenden dichter aflegt. „ Men vindt bij hem weinig zwel-
„ lends of verhevens," zegt hij; „ zelden verheft
„ zich zijn' dichttoon boven het gemeenzame,
„ narrative, of den *ftylus epistolaris*. Het is ook
„ eigenlijk in dit vak, dat S. v. L. geheel te huis
„ fchijnt te zijn. — Trouwens, dan, wanneer hij
„ als dichter ons vertelt, met ons keuvelt, ons
„ de eenvoudige tooneelen van het landelijk bedrijf
„ voorftelt, is hij in zijne volle kracht; men ge-
„ voelt dan dat hij op zijn ftokpaardje zit, en men
„ loopt hem met zachte meewarigheid na, omdat
„ hij de dichter is der lieve, eenvoudige, kunste-
„ looze natuur, al doet zijn beest fomtijds ook
„ eens een' fprong, waarop wij niet te zeer ver-
„ dacht

(1) Alg. Vad. Letteroef. voor 1808, I St. bl. 600.

„ dacht waren. Bij dit bevallig natuurlijke naïve „ komt eene zekere vrijheid van maat en inklee- „ ding, een rijkdom van taal en bewoordingen, „ eene vrijmoedigheid in het aanwenden van woor- „ den en ſpreekwijzen, zoo uit de oude Neder- „ duitſche taal en onze vroegſte dichters, als uit „ de gebruikelijke terminologie zijns onderwerps „ ontleend, die ons duidelijk den man doen ken- „ nen, geöefend in de vaderlandſche dicht- en „ letterkunde, en bekend met de ſtoffen, door „ hem bezongen (1).”

Liever dan uit zijne gedrukte dichtſtukken hier aanhalingen te doen tot ſtaving van deze zoo juiste als billijke oordeelvelling, wil ik liever uit den voorraad van zijne nog ongedrukten een viertal mededeelen, die dezelve in ieder opzigt regtvaardigen. Ik heb tot dit oogmerk opzettelijk zoodanigen gekozen, waarin des dichters philoſophiſche, politieke, moreele en theologiſche denkwijze zich het reinst en ſterkst uitſpreekt.

AAN WIELAND.

Wen we met Schiller en u het gemis van de Goden betreuren,
Welker betrekking tot de aard', goddelijk-menschlijker was,
Wen we het menſchengeſlacht, dat menſchelijk-godlijker bloeide,
Door hun wijsheid bekoord, wenſchen in 't leven terug,
Wen we den menschlijken Pan en den menschlijken Bacchus en Phœbus
Onder de menſchen den mensch hulde bewijzende zien,
Wen

(1) Recenſent, ook der Recenſenten, III Deel, bl. 336.

Wen we de broederenmin van Castor en Pollux naar waarde,
Herkules dappere deugd zien in den hemel vergood,
Wen we, geketend aan 't lied van den Godlijken Zanger Homerus,
Griekenland noemen de wieg van de bevallige Trits,
Wen wij aan 't kostelijk ſchoon, als het bijtjen aan knoppen van rozen,
Hangen, en heel ons hart gloeit voor beſchaving en kunst,
Wen we Aristippus vereeren en d' ouden Gargetiſchen Wijsgeer,
Levensgenot bij de deugd weten te ſtellen op prijs,
Hoog een' Timoleon, hoog Aristied en Conon bewondren,
Zegenen luid Thraſybuuls, vloeken Pauſanias ſchim,
Dan met weemoed treurig de duistere dagen betrachten,
Die ons 't lot in Euroop' verre van Attica ſchenkt,
Die wij ſlaven van menſchen en menſchenbegrippen beleven,
Die ons ſmeden, helaas! ketens voor ligchaam en ziel,
Waar deugd, waarheid en regt, waar vrijheid, als burger en wijsgeer,
Ja zelfs ſchier als mensch, ijdele klanken ſlechts zijn,
Waar de verlichting alleen maar beſtaat in het brein van de Grooten,
En de verdraagzaamheid, ach! ſlechts in der Christenen mond,
Dan, ô Wieland! benijde ik u waarlijk uw vroegere jaren,
Toen was Weimar, uw Vorst, Duitschland, Europa nog vrij.
Maar wat uitzigt, helaas! blijft ons en blijft onze kinderen!
Draagt niet de edelſte Vorst ook het gareel van den dag?
Wat, wat hebben we toch van de aklige toekomst te wachten?
Wat dan ſabelgeweld, boeijen, kanon, bajonet?
Is er geen hoop op verlosſing, op vrijheid van denken en handlen,
Heil u, Wieland! haast wacht het Elyſium u.
ô! Hoe ſchoon was uw lente! hoe rampvol treurig uw winter!
Neen: gij lagcht met de aard, daar u Elyſium toeft.

Wat,

Wat, wat zeg ik? ô neen! uw hart ſtaat edel en teder;
Wieland lagcht niet, neen, ziet hij de menschheid in rouw;
Neen, hij zucht met mij en met alle de vrienden der menschheid:
„O! keert dan onze eeuw weder naar de ijzren terug?"

STANDVASTIGHEID.

Standvastigheid berust niet op de hoop,
De losſe hoop van ſtaatverwisſelingen,
Zy woont in 't hart, dat, wat ook andren noop',
Door geen belang zich kluistren laat of dwingen.

BILDERDIJK.

Een ander zie van verre *op d' uitſlag van het lot* (1),
En dringe en wringe en krimp' zich krom in duizend bochten,
Drijve, onder ſchijn van pligt, met deugd en trouw den ſpot,
En hull' zijn zwarte ziel in 't diepst der helſche krochten:
Hij moge, als voedſterling van rustlooze eigenbaat,
Als woelziek hoofſche ſlaaf door vleijen, ſleemen, kruipen,
Door 't ſchelmſche boevenſtuk van list en ſnood verraad,
Een ſchandlijk eerambt ſtraks zich ſchaamteloos bekuipen;
Hij moge, in 's huichlaars mom van God- en menſchenmin,
Wijl zijn ondankbaar hart zijn vrienden zelfs kan lastren,
De burgerlijke deugd of ridderlijken zin
Des ouden voorgeſlachts verloogchnend, zich verbastren;
Hij moge deze nu, dan weder gene vlag
Op de ongewisſen mast zijns wrakken ſchips doen waaijen,
Nu voor den vrijheidshoed, dan voor het troongezag,
Gelijk de weêrhaan op het hofpaleis zich draaijen;
Ja, moog' zijn wrevle hand, door dolle drift verleid,
Uit haat en nijd en wrok, en all' heur vloekgenooten,
Uit baatzucht, razernij of wispelturigheid,
Zijne eigen kindren, ach! den dolk in 't harte ſtooten:
'k Be-

(1) BILDERDIJK.

'k Benijd hem zijn geluk en nieuwe grootheid niet;
Zijne onbestendigheid moog' hem met aanzien loonen,
Zijn wisslen met den val en wissling van gebied,
Ten prijs van zijn verraad, met roem en eere kroonen:
Voorwaar, hij is geen nijd, neen, deernis is hij waard,
Hij, die zich zelven dus erbarmlijk kan verlagen,
Dien elk, die deugd en pligt met regt en reden paart,
Als heillooze offeraar des lasters moet beklagen.
Niet zoo de brave man, die nimmer wijkt noch wankt,
Dien staatszucht of geweld nooit van het spoor zal drijven,
Waaraan hij 't zoet genot van 't rein geweten dankt,
Waarop elk staatsschok hem onwrikbaar staan zag blijven.
Al heeft de tand des tijds het geestgewrocht doorknaagd,
Al mogt de kans van 't lot zijn vrije denkwijs doemen,
Al heeft het langste zwaard van d' eerstoel hem gevaagd,
Toch kan hij onbeschroomd zich op zijn deugd beroemen.
Om haar is hij geacht van vijand en van vriend,
Aan Rhijn en Ganges kust, en Missisippi'sboorden,
't Zij hij in Rome nog den laatsten Stuart dient,
Of 't oudst Capetsche huis volgt tot in 't barre Noorden.
Ten allen tijde en oord vermag standvastigheid,
Zoo kloek verstand haar wel van't dwaas stijfhoofdig dwingen
En van halstarge drift behoorlijk onderscheidt,
Naar d' eersten eerpalm in Minerva's tempel dingen.
Ja, schoon ze op een verkeerd beginsel zij gebouwd,
Zoo 't hart maar de oorzaak is van 't onwilkeurig dwalen,
Zal ze in het oog van hem, die slechts het hart aanschouwt,
Op doel en drijfveêr ziet, zich altijd lof behalen.
Al heeft den Goôn 't geluk van Cæsars zaak behaagd,
De goede, schoon vermand, kan Cato slechts behagen,
Zijn mannenziel staat pal, en schoon hij ketens draagt,
Nooit zal zijn vrij gemoed noch denkgebied die dragen.
Elks

Elks zuivere achting is regtſchapen trouwe waard,
De man, die nooit vermag zijn woord noch eer te krenken,
En ſteeds der zaak, waarvoor hij eens zich heeft verklaard,
Zich onveranderlijk met hart en ziel blijft ſchenken.
Hij denke hoe hij wille, is hij zijn zaak getrouw,
Elk eert zijn rein beſtaan en zijn' opregten wandel;
Hij draagt, (en kan 't met regt) zijn fiere borst terſchouw,
Hoe ook partijzucht hem met ſchimp en ſmaad behandel'.

DANK AAN DE SCHIM VAN DEN RIDDER

JOHAN STRICK VAN LINSCHOTEN,

Heere van *Linſchoten* en *Mastwijk*, *Polanen*, *Cromwijk*, *Wulverhorst* en *Linſchoter-Haar*.

1583 † 1648.

Ik dank u niet voor d'adel
Van onzen ouden ſtam;
Ik dank u niet voor 't wapen',
Door u met glans vermeêrd;
Ik dank u niet voor titels,
Die ik van u ontving;
Ik dank u niet voor zilver,
Noch voor een weinig gouds;
Ik dank u niet voor 't leven,
Dat mij uw nazaat gaf,
Noch voor de ſchoone dagen
Van mijne jonglingſchap;
Maar waar ik u voor danke,
Wat heel mijn hart vervult,
Wat mij voor uwen ijver
En zorg voor ons geſlacht
Van dankbaarheid doet gloeijen,
Wat ik van 't morgenuur

Tot in den laten avond
  U eeuwig danken zal,
Is, dat ge ſteedſche weelde
  En klatergoud en pracht
Verwisſeldet met de eedle
  Genoegens van het land.
'k Benijde u uwe grootheid,
  Als Neêrlands ſtaatsman, niet;
Ook ik, ik had eens ambten
  In den nog vrijen ſtaat,
(En nog zoude ik hem dienen,
  Nog gaarn de hulpe biên
Van mijn geringe kennis,
  Zoo Neêrland vrij mogt zijn;)
Doch dit maakt niet den wellust
  Van 's menſchen leven uit;
Dit geeft ons geen beſtendig,
  Geen huislijk, waar, geluk.
Moog' 't ſoms den hoogmoed ſtreelen,
  Of fijner eergevoel,
Met eigen hand te timmren
  Aan 't ribbenhout van ſtaat,
Of zelf aan 't roer te zitten,
  En tusſchen klip en rots,
Of over valſche banken,
  Of langs de branding heen,
Den kiel door wind en ſtormen
  Te ſturen naar de reê.
Maar ach! die grootſche vreugde,
  Hoe kort is zij van duur!
Hoe menigwerf is ondank
  Der braafſte mannen loon!

Ik

Ik dank u, nieuwe Stamheer!
  Ik dank, ik dank u dan,
Dat gij me een bron van 't zaligst
  Vermaak — een landgoed liet;
Een landgoed, waar ik Dieren,
  Noch Hondslaarsdijk, noch 't Loo,
Noch 's Derden Willems Jagthuis,
  Noch 't Huis in 't Bosch voor nam;
Een landgoed, dat mij boven
  Den flavendrom verheft,
Dat mij voor 't vleijen, kruipen
  Om 't lieve brood, bewaart;
Dat mij den man, die gaarne
  Heel de aarde in zijne boei
Zou fmeden, vrij doet tarten,
  Gelukkiger te zijn.
Als 'k in den fchaûw der beuken,
  Tweehonderd jaren oud,
Mij voor de hitte veilig,
  En 't middagmaal geniet,
Omringd van vrouw en kindren,
  Van maag en vriend verzeld,
Als me uit heure achtbre toppen
  Zang en verkwikking daalt,
Natuur met al haar fchoonheid
  Op nieuw mijn' zanglust fpoort,
En me al het heil doet voelen
  Dat fteeds het land befcheert,
Als ik die hooge torens
  Van 't oud kasteel betracht,
En me aan hunn' bouw herinner,
  En uwer dan gedenk,

Als ik die overblijffels
  Der Franfche tirannij
Befchouw, en op de krasfen
  Van uwe beeldnis ftaar,
Dan klopt mijn dankbaar harte
  Nog eens zoo fterk voor u,
Dan lispelt mijne tonge
  Half ftaamlend dank u toe.
Dan voel, dan voel ik dubbel
  Wat ik u fchuldig ben,
Dan leert mij 't blad der tijden,
  Hoe billijk ik u dank.
Dank, dank dan, eedle Ridder!
  Voor mijne rust op 't land:
Tot aan het eind mijns levens
  Zij u die dank gewijd!

ΙΧΘΥΣ.

Die *Pisciculi Christiani* fchwimmen Jahrhunderte lang in einem trüben Elemente.

HERDER, *Ideen zur Gefchichte der Menschheit*, Th. IV. S. 67. (4e. Editie.)

ΙΧΘΥΣ is alleen geen visch,
(Hierin hebben velen 't mis)
Sprak een bruine Hagedis
Van Domingo's erfenis:
Zie maar die verkorte lettren.
Wie in het geloof niet is,
Turken, Bonfen, Heidnen, kettren,
Zal de ware zin verplettren,
Die de heilige Overzettren
Ons bewijzen, dat gewis
Onder 't zinnebeeld van visch

(Dat

(Dat zich niemand dus vergisſ")
Tot behoud gegeven is.
Ιοτα Ἰησους Heilbewaker,
Χι is Χριςτος Bandenſlaker,
Θητα maakt het Θέος los,
Υπσιλον is Ὑιος,
Σιγμα Σώτηρ Zaligmaker.
En hieruit beſluit ik dus
Dat het heilge woord Ιχθυς,
Wel is waar, een visch mag heten,
Zoo als ieder een kan weten;
Maar dat zijn beduidenis
Tevens die des Heilands is.
Dit bewijst de leer der kerken,
En zijne eigen wonderwerken,
Toen het van een luttel ding
Manden vol van tafel ging.
Ιχθυς zal 't geloof verſterken,
En den zwakken ſterveling
Petrus ouden zegelring
Aan de hand van 't Hoofd der kerken,
En den vischvangst op doen merken,
Die in zijne netten hing.
Hieruit kan dus ieder leeren,
Hoe men ketterij moet weeren,
Daar er onder 't woordje visch
Zeer veel heils verborgen is.

Wat? wat zegt ge daar? verborgen?
En ons onbekend? Ja, morgen:
Viel een zwartrok, hoog van zin,
Met een fijn gebeſte kin,

Hem

Hem in 't woord: geleerde vader!
Sprak de vrome man: treê nader:
Waartoe zoo de tijd verſpild?
Zoo gij 't eens goed weten wilt,
Wat de zin der Griekſche lettren
Zegt, zoo leer het dan van kettren,
Zoo als ons uw waanzin noemt,
Die het denkvermogen doemt.
Die verkorte vreemde woorden,
Die zoo vaak de reden ſmoorden,
Die behelzen, buiten visch,
Niets dan 't eigen beeldtenis
Van den Pater Hagedis,
Want het ΙΧΘΥΣ moet gewis,
Tot een les voor vroome luiden,
Ιωτα — *Ἱεροσυλος* (1),
Χι — *Χοιρου χειρων* (2) beduiden,
Θητα — *Θὴς* en *Θεουργος* (3),
Υψιλον — *Ὑλακτὴς* (4) heten,
En *Σιγμα* — *Συλητης* (5) van reden en geweten.
En nu dunkt mij, naar ik gis,
Dat dit woord zeer duidlijk is.

Dat STRICK in deze en dergelijke gedichten geen kost voor zwakke magen opdischte, behoeft naauwelijks aangemerkt te worden.

STRIJ-

(1) *Ἱεροσυλος*, *Sacrilegus*, Heiligſchenner.

(2) *Χοιρος*, *Porcus*, Varken. *χειρων*, *Pejor*, Slimmer.

(3) *Θὴς*, *Servus vilisſimus*, Laagſte ſlaaf. *Θεουργος*, *Magus*, Toovenaar.

(4) *Ὑλακτης*, *Latrator*, Blaffer, geruchtmaker.

(5) *Συλητης*, *Spoliator*, Roover.

STRIJKER (THEODORUS). In 1681 gaf deze twee „muzijkſpelen" (opera's?) in het licht, getiteld: *Helena door Paris geſchaekt* en *Daden van Herkules om Dianira.*

STRIJPEN (JOAN VAN) leverde in 1636 een *zeer raar* tooneelſtuk, *De deugdelyke Carite en ongeregelde Traſillus;* zoo mede zekere

STRUYS (JACOB) vijf ſtuks, te weten: *Albonus en Roſemonda* en *De Amſterdamſche Juffertjes*, beiden in 1631, vervolgens *Ontſchaking van Proſerpina*, *Styrus en Ariane* en *Romeo en Juliette*, in 1634 gedrukt.

STYL (SIMON) (1) werd geboren te *Harlingen*, den 25 Februarij 1731, uit brave en bemiddelde ouders (2), in ſtaat om hunnen zoon eene voortreffelijke opvoeding te geven. Zijne verſtandelijke vermogens ontwikkelden zich ſpoedig, en in de Latijnſche taal maakte hij zulke ſnelle vorderingen, dat hij in zijn dertiende jaar reeds naar de hoogeſchool te *Franeker* gezonden werd. Hier genoot hij het onderwijs en geleide van VALCKENAER in het beöefenen der Griekſche en Latijnſche ſchrijvers en dichters; SCHRADER beſtuurde zijn' aanleg tot de dichtkunst, in welke hij zich met zijn' vriend HIGHT oefende, terwijl de beroemde YPEY

(1) Alg. Konst- en Letterbode, voor 1804, No. 38. S. BAUR, Levens van Gedenkw. Mannen en Vrouwen, II Deel, bl. 295. J. SCHELTEMA, Geſchied- en Letterkundig Mengelw. I Deel, bl. 162.

(2) JELLE STYL en EPKE [illegible]KES HANEKUYK.

YPEY hem in de wiskunde onderwees, voor welke wetenſchap hij eene bijzondere neiging had en die altoos zijne geliefkoosde oefening bleef.

Vier jaren bragt hij aldus door aan de hoogeſchool te *Franeker*, zich met bijzonderen ijver toeleggende op de voorbereidende wetenſchappen. Hij verkoos toen het beroep van Geneesheer, en genoot twee of drie jaren het onderwijs van den beroemden OUWENS, wanneer hij vervolgens naar *Leyden* vertrok, om voordeel te doen met de lesſen van ALBINUS, GAUBIUS, ALLAMAND en andere beroemde hoogleeraren.

Niettegenſtaande hij zich met lust toeleide op de wetenſchappen van ernstigen aard, had hij de zanggodinnen toch geenszins vaarwel gezegd. Zijne lier was voor ernst en boert tevens geſtemd. In 1753 gaf hij een kluchtſpel, *De Vrijer naar de kunst*, in het licht, en het volgende jaar een ander, *Krispijn Philoſoof*, beiden zeer geestige ſtukken en op onderſcheiden tooneelen met toejuiching vertoond. Dezelven kwamen zonder zijn' naam en met zijne gewone zinſpreuk: *Senſim ſcandendo* in het licht.

In 1754 verkreeg hij de waardigheid van Doctor te *Franeker* na het verdedigen van eene voortreffelijke *Disſertatio de motibus muſculorum automaticis*, en zettede zich als Geneesheer in zijne geboorteſtad *Harlingen* neder. In zijne practijk gedroeg hij zich als een edel menſchenvriend, en bij zijne uitgebreide liefhebberijen en andere weten-

ſchap-

ſchappelijke oefeningen bleef zijn beroep altijd zijn hoofdwerk. De Franſche letterkunde viel zeer in zijn' ſmaak; ſpoedig verwierf hij ook de kennis der Hoogduitſche, Engelſche en Italiaanſche talen. „ Hij beöefende de taalkunde wijsgeerig," zegt de Heer SCHELTEMA (1); „ het voetſpoor volgende „ van zijnen voortreffelijken leermeester VALCKE- „ NAER, ſpoorde hij de overeenkomst en het ver- „ ſchil van de tongvallen na, en werd hierdoor „ tevens zulk een grondig kenner van onze ſchoone „ en rijke moedertaal, dat wij misſchien geenen „ ſchrijver kunnen aanwijzen, die dezelve zoo „ zuiver en zoo gelijkmatig ſchreef als hij;" om het even, welk ook het onderwerp was, dat hij behandelde.

Groote zucht betoonde STYL voor de muzijk en teekenkunst; zelfs de behandeling van het penſeel was hem niet vreemd; zijn vriend JACOB NOREL was hierin zijn leermeester. Krachtdadig werkte hij mede aan de oprigting van een liefhebberijtooneel te *Harlingen*, het welk in het laatst van 1762 geopend werd. Dertien jaren ſpeelde STYL op hetzelve de hoofdrollen, in het treur- en blijſpel beiden met even groote bekwaamheid. Hij was en bleef tot in zijn' ouderdom een meester in de kunst van opzeggen (reciteren).

Behalve zijne twee reeds genoemde kluchtſpelen, gaf hij in 1768 zijn uitmuntend fraai treurſpel *De Mitylenërs* in het licht, waartoe hij het onderwerp uit

(1) T. a. p. bl. 168.

uit THUCYDIDES nam (1). Er beſtaan nog eenige andere tooneelſtukken van hem in handſchrift, waarvan SCHELTEMA de titels opgeeft.

Maar boven alles was de geſchiedenis zijne geliefkoosde oefening. Zijn heerlijk werk *De opkomst en bloei der Vereenigde Nederlanden* verſcheen voor de eerste maal in 1774, met eene vertaling van TURPINS *Verhandeling over de opkomst en ondergang der Republieken* als inleiding, die echter bij den tweeden druk van 1776 achterwege gelaten werd (2), welke uitgave daarentegen verrijkt was met een' heerlijken Lierzang *Ter Liefde van het Vaderland;* dezer dagen verſcheen de derde druk van dit meesterlijk werk in het licht. Hetzelve is de hooge achting overwaardig, welke hetzelve bij onze landgenooten geniet. „ Eigenlijk is „ het werk van STYL," gelijk de Heer VAN KAMPEN zeer juist aanmerkt (3), „ geene geſchiedenis, „ maar opmerkingen over de vaderlandſche geſchie- „ de-

(1) De ſcheeve beoordeeling van dit treurſpel in de *Nieuwe Vad. Letteroef.* II Deel, I St. bl. 327 gaf aanleiding dat STYL een uitmuntend verweerſchrift, *Onderzoek*, enz. in het licht gaf; „ een ſtuk van ongemeene waarde voor geleerden en dichters," zegt SCHELTEMA, t. a. p. bl. 170.

(2) In derzelver plaats kwam eene beantwoording van P. PAULUS, die eenige misſlagen in het werk van STYL meende ontdekt te hebben. „ Deze beantwoording," zegt SCHELTEMA (t. a. p. bl. 172), „ is een van die weinige twistſchriften, „ welke na het einde van den ſtrijd nog met vermaak kunnen „ gelezen worden."

(3) Beknopte Geſchied. der Ned. Letteren en Wetenſch. II Deel, bl. 219.

„ denis, en ſtaat zoo juist in het midden tusſchen
„ de al te groote beknoptheid en beeldrijkheid van
„ HOOFT en de droogheid en uitvoerigheid van
„ WAGENAAR, dat het reeds als meesterſtuk van
„ ſchrijfſtijl in de Nederlandſche letterkunde zou
„ prijken, wanneer ook niet de diepe ſtaatkundige
„ inzigten en de met klasſieke bondigheid voorge-
„ ſtelde ontvouwing van de verborgene drijfveren
„ der daden, waarvan zich WAGENAAR uit beginſel
„ onthield, hem tot eene nog hoogere plaats onder
„ de geſchiedſchrijvers regt gaven."

Het leven van den beroemden tooneelſpeler JAN PUNT, in het negende deel der *Levensbeſchrijvingen van eenige, meest Nederlandſche Mannen en Vrouwen*, zoo niet geheel, ten minste grootendeels door STYL geſchreven, is met regt een biographisch meesterſtuk, waarin de ſchilderachtige beſchrijving van den noodlottigen brand des Amſterdamſchen Schouwburgs in 1772 eene der keurigſte proeven is van Nederduitſche welſprekendheid, en een model van krachtigen en levendigen ſchrijfſtijl.

Hoezeer het onze taak is STYL hoofdzakelijk als dichter te beſchouwen, konden wij toch, zonder onbillijk te zijn, zijne voortreffelijke verdiensten als prozaſchrijver niet onvermeld laten.

Behalve zijn' reeds opgenoemden tooneelarbeid, heeft hij van tijd tot tijd verſcheiden losſe verzen in het licht gegeven, waarvan de Heer SCHELTEMA de voornaamſten optelt (1); derzelver bijeenge-voeg-

(1) T. a. p. bl. 173.

voegde uitgave ware eene zeer aanbevelenswaardige boekverkoopersſpeculatie. Zijne poëzij is eenvoudig, deftig, mannelijk en krachtig; zijne denkbeelden zijn edel, juist en verſtandig, en overal ſtraalt eene opgeklaarde, vrije en verdraagzame denkwijze, godsdienstige, ſtaatkundige en wijsgeerige vastheid van ziel door, die den dichter als een' voortreffelijk' mensch en burger kenmerkt. Schoon hij zich nimmer door het afleggen van eene geloofsbelijdenis aan eenig kerkgenootſchap verbonden had, was hij echter „ Christen in den waren, in den verhevenen „ zin des woords (1). Steeds goeddoende, toonde „ hij zijn geloof uit zijne werken (2);" zeker was hij, als nonconformist, weinig geächt, misſchien wel gehaat en gedoemd, bij de genen die hij vrijmoedig het masker afligtte, en ten toonſtelde als

Zulken, die met eere en trouw en vroomheid ſpelen,
En onder hun geſpan de zaligheid verdeelen;

Als

(1) 'k Meen niet dat Christendom, zegt STYL in zijn gedicht *Aan Aristus*, bl. 5,

'k Meen niet dat Christendom van 't menſchelyk vernuft,
Waarby het hart verkwynt, en rede en oordeel ſuft;
Door valſche wysbegeerte omzwachteld en geſchonden,
Door ſchoolgeleerdheid met een donker floers omwonden,
Door Priesterlist misvormd, door Bygeloof beſmet,
En door de Staatkunst tot een moordend zwaard gewet.
Neen, 'k meen den Godsdienst, zoo eenvouwig als verheven,
Dien Jezus voorbereidde in zyn verdienstvol leven,
En, na zyn' grooten ſtryd en zege, op 't waereldrond
Door zyne Apostlenſchaar geleerd heeft en gegrond.

(2) Ibid. bl. 180.

Als of de Hemel, fchuw van vlekkelooze deugd,
De flechtfte vaten koos voor zyn volmaakte vreugd.
't Zyn zulken, die om loon, hoewel zy 't fchraal verwerven,
Een' boezemvriend verraên, een' bloedverwant bederven,
Een doodelyk vergif bereiden voor den Staat,
Een oproer ftoken, dat door alle fteden flaat,
Een moordleus dragen, voor een heilloos outer bukken,
Door wettelooze magt den Burgerftaat verdrukken;
En God, als 't nu gelukt dat alles lilt en beeft,
Ootmoedig danken, dat Hy 't werk gezegend heeft.
Geene eeuw, of ze is beklad met die gevloekte vlekken,
Zoo zigtbaar, dat geen gryns den gruwel kan bedekken,
En fchoon onze achttiende eeuw zich hooger deugd verbeeldt,
Geen bloedrol is zoo fnood, die ze ook niet heeft gefpeeld.
Dat noopt den Ongodist om op zyn beurt te woeden:
Zie, roept hy, zie wat kwaad de Godsdienst weet te voeden.
Zoo fprak Lukretius (1) van Aulis offerpligt,
Wat zou het zyn, helaas! kwam hy op nieuw in 't licht (2)?

Met dezelfde vrijmoedigheid fchetst hij ook het misbruik van het gezag der oude Joodfche oorkonden bij Christenen.

Het oud Verbond kan ook, als 't kwalyk wordt begrepen,
Een' ysfelyken ftroom van jammren na zich flepen:
De Spanjaard ziet er klaar dat zyn vervloekte dolk
Godsdienftig woeden kan op een bemagtigd volk;
Dat Atabaliba, die nooit iets heeft misdreven,
Een andre Hagag is, en eveneens moet fneven,
De laffe Portugees, verhard in euveldaên,
Steekt de Inquifitietoorts by 't heilig Braambosch aan.

Be-

(1) *Tantum Relligio potuit suadere malorum.*
De Rer. Nat. L. I. 102.

(2) Lykzang op J. STINSTRA, bl. 5.

Beſchaafder volken, die de harpſnaar hooren galmen,
Vergadren ſtof tot wraak uit Koninglyke Pſalmen;
En Samuël, daar hy 't bedryf eens dwinglands maalt,
Wordt roekeloos, als of hy 't wettigde, aangehaald (1).

Hoe eenvoudig en krachtig tevens bewijst hij het onbegrijpelijk beſtaan van God, op de eenige wijze waarop dat beſtaan overtuigend bewezen kan worden, in zijn' ſchoonen godsdienstig-wijsgeerigen *Lierzang op de onſterfelykheid der ziele!*

Hoe veel ontleent natuur van 't Godlyk Wezen,
In 't krieken van een' ſchoonen dageraad;
Of als de zon blygeestig ondergaat,
De maan, nog rood, komt uit de kim gerezen,
En de avondſter, aan 't zonneſpoor verpand,
In 't levend goud de kroon der ſterren ſpant!
Maar dat de zon vry daal' met al haar' luister,
En de avondſter uit onze tranſen trekk',
Een ſcheemrig floers de zilvren maan bedekk':
Verliezen we iets by dat bekoorlyk duister?
Ontſluit gy niet veeleer, ô grootſche nacht!
Een ſchouwtooneel van eindloos hooge pracht?
Dat nu geen wind, hoe zacht, ons ruiſche in de ooren,
Daar 't vry vernuft aan klei noch aarde kleeft,
Maar door 't kristal der ſtarrenbogen zweeft;
En, om 't geheim der heemlen na te ſporen,
Den dierenriem durft nadren, onvervaard,
Voor leeuw, en ſtier, en 't glinstrend reuzenzwaard.
ô Ruimte, die myn citer doet verſtommen!
ô Stralen van de hoogſte Majesteit,
Van trans in trans zoo glorieryk verſpreid!
ô Steilten, van geen' aardſchen geest beklommen!

Al

(1) Lykzang op J. STINSTRA, bl. 6.

Al ſcheen 't verſtand een ſnelle blikſemſtraal,
Waar is uw einde, of hebt gy perk noch paal?
En durft men dan uw ſchaduw nog mispryzen,
ô Bruine nacht, die ons zoo dier verpligt?
Ondankbren! zwygt, en opent uw gezigt.
Ach! mogt de zon nu niet te haastig ryzen,
Eer 't gretig oog zich moê geſpiegeld heeft:
Haar fakkel rooft meer klaarheid dan zy geeft.
Zou 't waarheid zyn, 't geen wy met grond gelooven?
Is elke ſter, die vaste ſtralen ſchiet,
(Tel een miljoen, gy telt het duizendst niet;)
Een zon, die de onze in glorie zou verdooven,
En waar omheen, terwyl ze in 't midden blyft,
Een grootsch geſtel van wereldklooten dryft?
Ach! welk een hand heeft dan 't heelal geſchapen..?
Maar zien we ook niet in al wat ons omringt,
Een wijsheid, die ons tot verrukking dringt,
Eene almagt, die ons dient voor ſchild en wapen,
Al zien we nog geen vinger van die hand,
Die alles ſchiep, en alles houdt in ſtand (1)?

In zijne dichtſtukken betoonde zich STYL een warm vriend van zijn vaderland; de gewigtigſte gebeurtenisſen uit het woelig tijdvak van 1781 tot den vrede van *Amiens* in 1802, zijn door hem bezongen in ſchoone en krachtige verzen, waarvan ſommigen nog bij de nakomelingſchap zullen wedergalmen. Als ſtrenge republikein verfoeide hij alle overheerſching en dwang, en voerde als dichter eene taal, die, hoezeer dezelve in onzen tijd niet meer

(1) J. SCHELTEMA, Geſchied- en Letterkundig Mengelwerk, I Deel, bl. 176.

meer gangbaar is, in den zijnen alles behalve geschikt was om den Nederlander het koningschap smakelijk te maken.

Een ander roem' dan vry
Den scherpen glans van een geduchte monarchy:
Wy wenschen geen tiran de kroon op 't hoofd te zetten;
Maar achten 't staatsbestier, gegrond op zachte wetten,
De haven van 't geluk, en 't eenigst dat den mensch,
Met hoe veel magt bekleed, ooit zegent naar zyn' wensch.
Ja! 't blykt maar al te klaar, gy Vorsten en Vorstinnen,
Die, om een handvol zands door vuur en staal te winnen,
Een waerelddeel beroert, het uitgestrektst gebied
Voldoet uw gretigheid en dolle heerschzucht niet.
Voldeed het u, gy zoudt, verr' van naar nieuwe staten
Te staan, uw eigen volk, uw zuchtende onderzaten,
Ontheffen van den last der armoê, die hen drukt,
En die gy nooit verzacht, schoon alles u gelukt.
De bolle waterzucht voelt steeds den dorst vergrooten,
Terwyl zy plasfen zwelgt; haar wit wordt nooit beschoten:
Zoo gaat het u; een worm, die 't hart van binnen knaagt,
Wekt, als Prometheus gier, den wrevel die u jaagt.
Verblinde, roekelooze en dwaze stervelingen,
Die vleijers vrienden noemt, om dat ze u slaafsch omringen!
Wat roemt gy onbedacht uw vanen en trofeën,
Gesticht op 't bloedig puin van omgewroete steên,
En dat zoo menig volk, in slaafsch gareel geslagen,
Uw kluisters, die 't vervloekt, met doodschen schrik moet dragen?
Rampzalige eerzucht, ach! zie hier uw zoetst genot:
Het regt, betimmerd met een heilloos moordschavot.

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Men kan wel hier of daar een' enklen Koning noemen,
Die Numaas geest bezat, indien wy 't zwakst verbloemen;

Maar

Maar hoe veel tygers heeft het menfchelyk geflacht
Niet vroeg en laat tot zyn verneedring voortgebragt!
Hoe kan een moedig volk zoo diep in fchande vallen,
Dat één vermeetle hand; veelligt de zwakfte uit allen,
Eén hoofd, veelligt het domst van allen, 't regt bekoom',
Om over hoog en laag te hollen zonder toom?
Maar hoe kan ook een mensch van welgeftelde zinnen
Zijn' eed en pligt verraên, om zulk een regt te winnen?
„Ik wil, het geldt uw hals, beef, fidder, zwyg en vlieg!"
Of fcherpt men vorstlyk bloed hiertoe reeds van de wieg(1)?

Zulk eene taal voerde deze Friefche CATO in 1785; maar

Kato roept vergeefs, als Rome niet wil hooren (2),

want twintig jaren later beklom in *Holland* de Corfikaan, LOUIS BONAPARTE, den koninklijken troon; STYL beleefde dien hoon echter niet; hij was reeds den 24 Mei 1804 in zijne geboorteftad overleden.

Het kon bijna niet misfen dat een man van zulke uitftekende bekwaamheden, zulk eene edele, verlichte en echt republikeinfche denkwijze, en zulk een fchrander doorzigt in de belangen des vaderlands, als STYL, bij de omwenteling van 1795 met zoo vele andere wakkere mannen niet zou geroepen worden om de teugels van het bewind te aanvaarden bij den verjongden ftaatsvorm van het Bataaffche ge-

(1) Lofzang aan de Vaderlandlievende Maatfchappy te Amfterdam, ter bevorderinge van de Nederl. Zeevaart, bl. 6.
(2) Ibid. bl. 17.

gemeenebest. Hij was lid der Nationale Vergadering en voorzitter der Commisſie tot het ontwerpen der Staatsregeling, die door hem in die hoedanigheid der vergadering den 10 November 1796 werd aangeboden. Hij behoorde tot de zoogenaamde Fœderaisten of gematigde voorſtanders eener bondgenootſchappelijke regering. Hierdoor geraakte hij bij de heethoofdigſten in ongunst, en keerde in September 1797 uit *'s Hage* naar zijne geboorteſtad te rug, waar hij zijne overige levensdagen ambteloos in ſtille rust en genoegen ſleet, zich vergelijkende bij „ een riviervischje, hetwelk, tegen zijne beſtemming, „ eenigen tijd in zee hebbende moeten verblijven, „ thans in zoet water was te rug gekeerd (1)."

Nimmer is hij gehuwd geweest. Door ruime middelen ontheven van de zorg voor zijn tijdelijk beſtaan, verdeelde hij zijnen tijd tusſchen de genoegens der vriendſchap en de beöefening der nuttige wetenſchappen en fraaije kunsten; zich verlustigende in zijne keurige verzameling van boeken, ſchilderijen en prenten, bemind en geacht van allen die hem omringden en kenden, genoot de edele grijsaard in den ſchoonen avond zijns levens al de genoegens, die door een' wijze na een' welbeſteeden dag geſmaakt kunnen worden.

SUETMANS (PETRUS). Van dezen Vlaamſchen dichter beſtaat eene verzameling, onder den titel van *Brusſels Moeſelken, pypende verſcheide* ver-

(1) J. SCHELTEMA, t. a. p. bl. 186.

vermakelyke Liedekens, Minne- en Herderszangen, Dronkaertsliedekens met koddige en boertige kluchten, in 1659 gedrukt.

SWAANENBURG (WILLEM VAN), de ergste poëtische windbreker, die welligt ooit op den Nederlandschen zangberg verschenen is, was ook Schilder (1), blijkens den titel van zijn dolzinnig dichtwerk, *Parnas, of de Zanggodinnen van een' Schilder*, in 1724 te *Amsterdam* gedrukt. Waren ons levensberigten van dezen ijlhoofdigen rijmer bekend, dan zou het ons niet verwonderen daarin vermeld te vinden dat hij zijne dagen in een of ander *Bedlam* geëindigd had; want hij gaf zelfs den razenden THOMAS LLOYD (2) niet toe in poëtische uitsporigheid. Reeds op de eerste bladzijde van zijn werk ziet men met wien men te doen heeft;

Het lust my op een bas, met hart gespanne snaren,
Van styven wind gezweept, den aardbol om te varen;
Te zien van 't bruischend zout, hoe 't in de wereld gaat,
En of Jupyn de vlag, als 't hoort, nog waaijen laat:
Of Mars in 't yzer brult, by 't blaffen der kartouwen,
Die ruggen van arduin, met schorfte nagels krouwen;
Of dat hy borsten kneet, op dons van armelyn,
En lelybronnen tapt uit tepels van robyn:
Of hy Bellona treet met Mavors heldenspieren,
Dan of hy Venus wil op Mirttapyten vieren.

Het

(1) R. VAN EIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Gesch. der Vaderlandsche Schilderkunst, I Deel, bl. 259.

(2) Tafereelen der broosheid van het menschelijk verstand, bl. 27.

Het geld my evenveel, of Janus tempelflot
Leid, door een ftale vuift, van 't hardft' tyras geknot,
Dan of deze oorlogsdog blyft aan den band geklonken,
Die hem van 't Capitool der ftarren wordt gefchonken;
Als 't noodlot, moê van roof, naar flaapfpelonken gilt,
Waarin geen barre orkaan olyfftandaarden drilt.
Een, die de lucht inryd, op Icareefche pennen,
En vleugelen van was wil aan de zon gewennen,
Die geeft op ftraalgoud acht, noch duiz'lig waterglas,
Maar ftuwt de wolken voort door 't botfen van zyn as,
En ftelt den fchoft ten doel, gelyk een reus zyn fchonken,
Op Typhons burg neêrplakt, in 't oog der blikfemvonken (1).

SWAEF (JOANNES DE), Schoolmeester te *Middelburg*, en broeder van den beroemden kunstigen Schrijver, Plaatfnijder en Drukker SAMUEL DE SWAEF, was een tijdgenoot en vriend van CATS, en niet onverdienstelijk dichter. Zijn dichttrant is vloeijend en gemakkelijk, blijkens de volgende

MAECHDEN-LESSE.

Keyfer Commodus van Romen
Heeft Philips een edelman,
Om Egypten te betoomen,
Gouverneur ghemaeckt daervan.
Eugenia fijn dochter weert,
Hadde 't recht gheloof aenveert.
Dees een trouw na fijn behaghen,
Heeft hy haer eens voorghedraghen.

Dat hy haer wel wilde gheven
Aen des Stedehouders Soon

Van

(1) W. VAN SWAANENBURGS Parnas, bl. 1.

Van Aquilen, die van leven
't Heydensch wesen was ghewoon;
Maer hy was van hooghen stam,
Daerom wild' hy dats' hem nam,
Want sijn Ouders treff'lijck waren,
Soo wild' hyse met hem paren.

Maer sy niet verblindt door minne,
Haer gantsch niet beweghen liet,
Maer sy seyd, met kloecken sinne,
Dat men in het houw'lijck niet
En moet mercken op 't ghestacht
Van die ons wert voorghebracht,
Maer wel nauwe op sijn seden,
Want sy seyde voor een reden

Dat men niet moet met sijn Vader,
Of sijn Moeder, houden huys,
Maer men moet met hem te gader
Hebben vreuchde, hebben kruys.
Allen maeghden tot een leer,
Dat sy om 't ghestachtes eer,
Haer aen niemant en verbinden,
Die sy quaet van leven vinden.

Vader, Moeder sluyt men buyten,
Maer de man die komt in 't bedt,
Niet dan droefheyt komt van guyten,
Adeldom dat niet belet:
Daerom wilt ghy in u jeucht,
Erven eene ware vreucht,
Wilt met sulcken eenen trouwen,
Die men recht voor vroom mach houwen (1).

SWAEN

(1) Zeeusche Nachtegael, bl. 189.

SWAEN (MARTEN DE). De vertaling van CAMPISTRONS *Andronicus* door dezen, in 1700 te *Duinkerken* gedrukt, is een voortbrengfel van de Vlaamfche akademie aldaar en ten minste een bewijs van de zucht tot beöefening der Duitfche taal aldaar in dien tijd.

SWANKE (WILLEM), werd den 8 Julij 1675 geboren te *Sas van Gend*, alwaar zijn vader FRANÇOIS SWANKE op dien tijd Predikant was. Vroegtijdig werd hij ouderloos. Na het doorloopen der Latijnfche fcholen te *Middelburg*, werd hij in 1694 naar de Utrechtfche akademie gezonden, alwaar hij, na volbragte ftudiën, in 1698 tot Doctor in de regten bevorderd werd, waarna hij te *Middelburg* de practijk bij de hand nam, tot hij in 1702 aangefteld werd tot Raadsheer in den Ed. Raad en Leenhove van *Vlaanderen*, welk ambt hij tot zijn' dood toe, die den 1 Februarij 1733 voorviel, en dus omtrent eenëndertig jaren, met genoegen bekleed heeft; want hetzelve liet, bij geringe werkzaamheden en eene aanzienlijke bezolding, hem genoegzamen tijd tot het onophoudelijk bijwonen van predikatiën, des Zondags niet alleen, maar zijne liefhebberij voor de homilitiek was zoo fterk, dat hij, zegt LA RUE, „ in de weeke „ naauwelyx eenigen predikdag verzuimde." Niettemin vond de drokke kerkganger ook nog tijd tot het beöefenen der teekenkunst en muzijk, en het in rijm brengen van hetgeen hij in de kerk gehoord, in theologifche fchriften gelezen, of in gees-

geestelijke mijmeringen zelf gedroomd had. Hij vond zich opgewekt om zijne *Stichtelyke Rymoefeningen* „ ook gemeen te maken, niet weetende," zegt hij, „ wat de Heere daarmede misschien „ mogte voorhebben." Na zijn' dood werd het overschot van dezen stichtelijken voorraad in 1734 door P. DE LA RUE, onder den titel van *Nagelaten Gedichten*, in het licht gezonden.

De liefhebbers der stellige godgeleerdheid, regtzinnigheid, mysticismus en zoogenaamde vleeschdooding vinden in deze beide bundels ongetwijfeld spijzen naar hunnen smaak, vooral in uitdrukkingen als dezen:

Christus Gy Hemelsch Vorst!
Citroen voor mynen dorst (1).

Elders zegt hij tegen CHRISTUS:

Gy zyt een advocaat uit duizend uitgeleezen,
Die den mistroostigen bewyst te zyn een vriend,
Die om uw vriendlykheid geschat word en geprezen
Van moedeloozen, wyl Gy elk voor niet bedient (2).

Het walgt ons om meer dergelijke aanstootelijke platternijen van dezen dweepzuchtigen Raadsheer af te schrijven, die den waren Godvereerer zouden ergeren en den spotter slechts stof tot spotten verschaffen.

SWART-

(1) Stichtel. Rymoefeningen, bl. 153.
(2) Nagelaten Gedichten, bl. 207.

SWARTSEN (ULRICH FREDRIK) vervaardigde ten dienste der Mechelſche rederijkerskamer van *St. Jan* gezegd *De Peoen*, een blij eindend treurſpel, *Abdallas*, *Coninck van Thracien*, *ofte de ſtantvaſtige Olympie*, aldaar in 1728 vertoond en gedrukt.

SWEERS (HIERONYMUS), Boekverkooper te *Amſterdam*, alwaar hij in 1627 geboren werd en in 1696 overleed, was een bevallig en geestig dichter. Wij hebben niets van hem bij de hand. De Heer DE VRIES deelt eene enkele proeve van zijn' dichttrant mede (1). Van zijn zoon' CORNELIS kunnen wij ook niets naders melden dan dat hij mede als dichter bekend was.

SWEERTIUS (FRANCISCUS) (2) van *Antwerpen*, plaatste in zijne *Joco-ſeria*, te *Keulen*, in 1645 gedrukt, eenige „ Vlaemſche Epitaphiën" van welken men bij den Heer WILLEMS eene proeve vindt (3).

SWOL (JAN VAN). Als dichtwerk van dezen hebben wij ontmoet: *Conſtantinus: aen Mejufr.* ANNA ROEMERS, 1637 en *Margrietje*, *voor de Weeſen op Kerkmis*, 1630, *onder de gunſt van juffr.* G. ROEMERS, 1639.

SYL-

(1) Geſchied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 221.

(2) J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I. p. 313.

(3) Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, bl. 71.

SYLVIUS (SAMUEL). Levensbijzonderheden van dezen zijn ons niet, maar wel twee deelen met *Gedichten* bekend, in 1729 in *'s Hage* gedrukt, waarin waarlijk veel goeds gevonden wordt; onder anderen deze fraaije en krachtige regels op den Zeekapitein SNELLE, die een' ANTONIDES waardig zijn:

Dit 's Snelle, 's lands kaptein, de dappre waterheld,
Geboren voor den Staat ten dwang van 't zeegeweld,
Om onze zévaardij en volgelade schepen,
Onaangerand, uit d'oegst der wéreld in te slepen.
Dat dan zijn eernaam klinke, en leeve en blyve in d'eeuw,
Als nagel aan de klaauw van Neêrlandsch waterleeuw (1).

SYTSEMA (CLARA FEYOENA VAN). Zie RAESFELT.

(1) S. SYLVIUS, Gedichten, II Deel, bl. 192.

TAELMAN (ABRAHAM), lid der Rederijkers-kamer *De Balsembloem*, te *Haastrecht*, verscheen den 3 Mei 1620 op het feest der Mechelsche kamer *De Peoen* met een refereyn en een „ Nievw Lie- „ deken," beiden meesterstukken van boersche erbarmelijkheid. In het eerste wordt de vriendschap van DAMON en PYTHIAS in dezer voegen gedacht:

Dionisius wreet, heeft een tyrannigh feyt
Bewesen soo men leest, omdat hy doen ten tijden
Te voorschijn heeft gebrocht Damon sonder vermijden
Om hem te dooden snel, maer Phicias deur liefscracht
Heeft hem verburghet siet, wilde tot sijn bevrijden
Het leuen laeten zoet, waerom hy wert belacht,
Maer Dionisius, aensiende dees eendracht
Heeft hem gelaten vry sonder eenigh verseeren.
Waer sijn de Menschen nu die sulcx hebben gewracht?
Lof hoogh heylsame leer die d'heydenen ons leeren (1).

TAEMSZOON (CORNELIS), zoon van TAEM HEYNSZOON, Vroedschap der stad *Hoorn*, en aldaar geboren in 1567, was, volgens het getuigenis van VELIUS (2), de eerste, die, „ hoewel in de Latijnsche „ taal niet sonderling ervaren, om zyn fraye en aerdige „ Duyt-

(1) Schatkiste der Philos. ende der Poëten, bl. 296.
(2) Chronyk van Hoorn, bl. 656.

„ Duytſche Poeſijen, die hy van de eerſte (zynde „ onſe voorouders daerin niet ſeer gelukkig) wat „ neerstiger bewrocht, en op haer ceſuren en be- „ hoorlyke maet gebragt heeft; hebbende daerin 't „ behulp van de Italiaenſche, Franſche, Spaenſche, „ Portugyſche en Hoogduytſche Talen, die hy „ neerſtig geleert, en ook de Poëten, die in ieder „ Tael geſchreven hebben, met groote ſorgvuldig- „ heyd geleſen hadde." Hij had *Spanje*, *Italië* en *Duitschland* bezocht; bij zijne terugkomst werd hij Rentmeester der ſtad, welk ambt hij echter niet lang bediende, want in de maand November van 1600 in den nacht met het veerſchip van *Amſterdam* komende, viel hij over boord [en verdronk. De dood verijdelde het voornemen der uitgave van zijne gedichten. En een vers vóór Velius' Chronijck van Hoorn.

TAKAMA (HENDRIK) is opſteller van een paar *extra rare* ſtukjes, *Grillegers naar de Franſche Viſionaires*, 1658, en *Abram*, *Kom ganewe*, 1664.

TARGIER (JAKOB), geboren te *Dordrecht*, den 21 Maart 1688, was de zoon van ABRAHAM TARGIER, Leeraar der Doopsgezinden aldaar, en GEERTRUID TERWEN, die hij beiden in zijne vroege jeugd verloor. Bij zijne leerzucht ontwikkelde zich een bijzondere aanleg tot de dichtkunst, en hij zou zich welligt tot eene gezette ſtudie geſchikt hebben, bijaldien hij niet, reeds omſtreeks het jaar 1712 geheel blind geworden zijnde, genoodzaakt ware geweest zijne boekoefeningen geheel te ſta-

ſtaken. Ondertusſchen bleef de zucht voor de poëzij hem bij, die aangroeide in den vriendſchappelijken omgang met J. PETRÆUS en J. BADON, welke laatſte zijne *Gedichten* na zijn' dood, die den 10 November 1735 in zijne geboorteſtad voorviel, uitgaf.

TARGIER, ſchoon „ van het gezigt beroofd," zegt de Heer DE VRIES (1), en met waarheid, „ was echter geenszins blind voor den helderen „ glans der echte en natuurlijke ſchoonheden;" ten volle blijkt dit uit zijne kleine, doch keurige nalatenſchap. In 1731, en dus toen hij bijna twintig jaren blind geweest was, ſchilderde hij nog met de levendigſte kleuren een' *Zomermorgenſtond*, waarvan wij hier den aanhef mededeelen:

Ô Aangename morgenſtont,
Gy ryst, en ik verrys
Met u van dezen loggen gront,
En zinge u tans tot prys!
Ô Lieffelyke dageraat,
Die aan des hemels boog
Verſchynt met een vernieuwt ſieraat,
Hoe ſtreelt gy ieders oog!
Het uitgedient geſtarnte wykt,
De maan ontbeert haar' glans,
Daar 't licht ter morgenkimme uitkykt,
En ſchildert al den trans
Met gloeiend vermiljoen en gout
En lenterozeverf,
Terwyl men 't aangezigt beſchouwt
Der zon, die menigwerf

(1) Geſchied. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 99.

Haar dagreis aanvangt, en vertoont
Een grootscher majesteit,
Met eeuwigblinkend gout bekroont,
En deelt haar heerlykheit
Aan mensch en pluimgediert en vee
En kruit en loof en bloem
En aarde en hemel, lucht en zee
En alles uit, tot roem.
Natuur, die door den zwarten nagt
Als in een roukleet lag
Gewonden, komt met grooter pragt
En luister voor den dag,
En steekt het hooft nog trotser uit
Dan ze eertyts was gewoon:
Gelyk een koninklyke bruit
Die haar natuurlyk schoon,
Den roem en wellust van al 't lant,
Met heerlykheit bepronkt,
Terwyl ze aan 's Konings regterhant
Het gansche ryk belonkt.
Hoe danst de morgenzonneglans
Op 't groene velttapyt,
Dat uit den hoogen hemeltrans
Met paerlen wyd en zyd
Gelyk een blinkend bruiloftkleet
Bestikt is en versiert!
Hier dreunt het boschje wyd en breed
Van 't vrolyk pluimgediert,
Dat, onder 't digte groen bedekt,
Op duizenderlei wys
Het oor bekoort, en ieder wekt
Tot 's Scheppers lof en prys.

Daar ryzen geuren naar omhoog
Uit bloemen voortgeteelt,
Wier ſchoone verf 't naauwkeurig oog
Bevallig vleit en ſtreelt.
Het vee, gelopen uit den ſtal,
Springt bly en vry in 't velt,
En ſmaakt de malſche klaver al,
Van hitte niet gekwelt,
Naardien de Zon nog laag en veer
Een lange ſchaduw maakt,
En 's middags regt van boven neêr
De velden zengt en blaakt.
Het beekje, dat al 't vrugtbaar lant
Beſproeit en kust en lekt,
En zig verſpreidt aan elken kant
Zoo ver het oogpunt ſtrekt,
Rolt zagt de golfjes ondereen,
Van Zefyrus geroert,
Die door de groene blaadjes heen
Een lieflyk luchtje voert.
Het lichaam, door den ſlaap verfrischt,
Vindt zig op nieuw geſterkt,
Terwyl de geest geen' tyt verkwist,
Maar onvermoeider werkt (1).

Wij kunnen den bundel niet wegleggen, zonder ook nog de volgende ſtancen af te ſchrijven uit het fraai en ſchilderachtig dichtſtuk, getiteld: *Beſpiegelingen op mynen Geboortedag*, in 1719 opgeſteld, waarin menig ſchoon tafereel zich voor zijn zielsoog ter beſchouwing opdeed, terwijl het voor zijn ligchaams-

(1) J. TARGIER, Gedichten, bl. 50.

chaamsoog eeuwig nacht was. Welk eene levendigheid van voorſtelling, welk eene helderheid van wijsgeerig-zedelijk-godsdienstige denkbeelden, welk een verheven gevoel moet men niet in dit treffend gedicht bewonderen!

De groote waereltkloot, zoo vast
Door de armen van de lucht omvangen,
Uit grove ſtoffe op een getast,
In 't groote middelpunt gehangen,
Rust door de perſinge als op een' metalen gront,
En laat het keurige oog in 't rond
Veel wonderen beſchouwen,
Onmooglyk door myn dichtheldin te ontvouwen.

Hier zien we bergen met den top
Tot aan het ſtargewelfſel ſtooten;
Daar doet weêr de aard haar' boezem op,
En toont haar ſchatten onbeſloten;
Gints davert alles door het overgroot getal
Der ſchepſlen, die op berg en dal
Of in het water leven,
En door de lucht op vlugge pennen zweven.

Hier zwaait de mensch als Opperheer
Den ſchepter over alle dieren,
Om als Gods Stedehouder weêr
In 't ondermaanſche te beſtieren,
Wat door zyn magt getemt, gebogen, of geleid
Door zyn vernuft, hem dient en vleit,
Of wat hem moet beminnen,
Geſchapen tot vermaak van zyne zinnen (1).

— — — — — —

(1) J. TARGIER, Gedichten, bl. 73.

ô On-

ô Onoorſpronklyke Oorſpronk van
Deez' oceaan van wonderheden!
Geen ſterfelyke reden kan
Den gront opdelven van de reden
Die u beweegde om dit verwonderlyk Heelal
Te ſcheppen, daar u niemant zal
Of kan verheerelyken,
Noch door zyn' dienst u in het minst verryken (1)!

— — — — — —

Uw Godlyke Voorzienigheid
Houdt alles in geregelde orden,
Door uwe willekeur geleidt,
Die nooit zal overtreden worden:
En, kennende de kragt en werking van elk ding,
Stiert Gy al wat Gy in den kring
Der uitgebreidheit ſtelde
Opdat het uw alwys Beſtier vermelde.

In uw verbolgentheit doet Gy
't Geheel geſchapendom zig zetten
Als in ſlagörde op eene ry,
Tot trouwe uitvoerders uwer wetten.
Het ſchittrend blikſemvuur, van donder ſlag op ſlag
Gevolgt, bedwelmt en ſmoort den dag:
Gy ſmyt geheele bergen
Als ſtof daarheen, wen ze uwe hoogheit tergen.

Het heir der elementen vlugt;
De onpeilbare oceaan aan 't bruiſchen,
Jaagt holle golven tot de lucht;
De woedende onweêrwinden ruiſchen,

En

(1) J. TARGIER, Gedichten, bl. 74.

En buldren, dat het schynt of 't groot Heelal, in nood,
Gevoelt den allerjongsten stoot,
Daar 't, onder deerlyk zugten,
Uw gramme hant onmooglyk kan ontvlugten.

Maar als uw Goedertierenheit,
Meer eigen aan uw godlyk Wezen,
Haar vriendelyke stralen spreidt,
Dan schynt het alles als verrezen,
Terwyl de waerelt, eerst door uwen toorn verschrikt,
Wordt met dien blyden glans verkwikt,
En opent wyde deuren,
Om 't juichend hart tot lofzang op te beuren.

Wanneer de zwarte nagtgordyn,
Daar flonkerende diamanten
Op 't ryklykste in geweven zyn,
Den hemel dekt van alle kanten,
Dan spreidt gy over de aarde uw vleugels gunstig uit,
Daar gy het menschdom in besluit,
Als in een stalen wapen,
Om kommerloos op uwe wagt te slapen.

En als de gouden morgenzon
Haar nugtre stralen neêr laat schieten,
Zig spieglende in een zilvren bron,
En in het kristallyn der vlieten,
Dan maakt het vliegend heir der vooglen in de lucht
Een hartestreelend feestgerugt
Met duizent orgelkelen,
In schaduw van belommerde prieelen.

Dan riekt het geurig veltgebloemt,
Dat, splytende zyn tedre knopjes,
Op duizenderlei kleuren roemt,
Bepaerelt met de morgendropjes,

Daar 't zonnegout in speelt en dartelt met zyn' gloet,
Dan wordt het menschelyk gemoet
Verwydert en gedreven,
Om U, zyn' God, verdienden lof te geven.

Dus houdt Gy alles in zyn' stant
Door uw oneindig Alvermogen,
Die 't groote roer hebt in de hant,
Terwyl ge met uwe alziende oogen
Den redelyken mensch naauwkeurig gadeslaat,
En met eene opgehoopte maat
Van uwe goetheit zegent,
En dagelyks met nieuwe gunst bejegent (1).

Onder de lofdichten voor C. VAN MANDERS *Schilderboek* wordt een paar van een' anderen J. TARGIER gevonden; waarschijnlijk was deze zijn grootvader.

TEEUWSEN (HENDRIK). Behalve twee tooneelstukken, *Marturio*, 1767, en *Wilson*, 1784, zijn ons van dezen dichter, van wien ons geene levensbijzonderheden bekend zijn, verscheiden losse en bevallige dichtstukjes onder het oog gekomen; het volgende naïf-geestige stukje vinde hier eene plaats:

DE KIESCHE BRUID.

In een vermaard gebied, de naam is mij ontschoten,
Was een aloud gebruik in stand,
Wanneer zich jonge mingenooten
Vereenden door den echtenband.

De

(1) J. TARGIER, Gedichten, bl. 73.

De lieve bruid, wier schoonheid kon behagen,
Moest, na de huwlyksplegtigheid,
Den heer van 't dorp zyn opgedragen;
Die, door het minvermaak gevleid,
Dan de eerste vrucht van 't huwlyk plukte.
Hoe streelde dit Ernestus hart,
Terwyl hem 't maagdlyk schoon verrukte,
Schoon menig bruigom dit niet duldde dan met smart!
De vryheer toonde zich somtyds niet ongenegen,
(Stond hem de bruid slechts paslyk aan)
Zyn recht den bruigom af te staan,
Waartoe een goed geschenk hem doorgaans kon bewegen.
Lucinde, een jonge en tedre maagd,
Wier schoon elks harte kon ontvonken,
Had aan Amint haar trouw geschonken,
Daar wederzyds 't gelaat den blos der liefde draagt.
Lucinde, schoon Amint, schoon 't huwlyk haar behaagt,
Wil, om dien harden dwang te myden,
Veel liever 't maagdlyk hart aan 't kloosterleven wyden:
Zy waagt nochtans een proef; vliegt naar Ernestus heen;
Verzoekt op 't vriendlykst hem te spreken,
Daar zy geschenken voegt by zuchten en geween.
De reden van myn komst is u om gunst te smeeken,
Dus spreekt ze: ach! hoor naar myn gebeên!
Ik kan myn smart u niet verbergen;
Sta af van 't oud gebruik; gy moet het my niet vergen,
Hoe sterk uw hart in liefde blaakt,
't Is my onmooglyk, zonder wroegen,
De wet, die my u eigen maakt,
In 't minst te kunnen vergenoegen.
Betoon, betoon uw gunst aan my.
Eene eedle schaamte zet haar schoonheid luister by.

Wiens hart bleef immer onbewogen,
Wie is 't, die achting heeft voor eerbre huwlykstrouw,
En zulk een bede weigren zou?
Ernestus ſtaat als opgetogen:
Haar bede en zyne liefdeſmart
Beſtormen als om ſtryd zyn hart;
En, daar hy aan zyn drift geen wederſtand kan bieden,
Ontzegt hy, doch met minzaamheên,
Lucinde haar gebeên:
Ja, de eisch der wetten moet geſchieden!
De tedre maagd, verbyſterd door 't verdriet,
Verwachtte zulk een weigring niet,
Valt plotſeling in onmagt neder;
De ſchrik beklemt haar angstig hart:
Men twyfelt of zy leeft... in 't eind' bekomt zy weder.
Hoe zyn haar zinnen thans verward!
Ze ontwaakt; beſchouwt Ernest; en uit zich in dees reden:
Indien myn billyke eisch aan my niet word vergund,
Indien gy myn verzoek, myn bede, weigren kunt,
Laat dan uw' zoon uw plaats bekleeden (1).

TEGNEUS (FREDERIKA ALIDA), eene Leeuwarder verzenmaakſter, bragt het tamelijk ver in het koddig-vrome vak: een enkele regel zal genoeg zijn om het kunstvermogen der dichteres in dit *genre* te doen kennen; wij nemen dien uit haar' *Vreugdegalm* op de geboorte van WILLEM V, den 8 Maart 1748.

In 's Levens bundelken zy zyne ziel gebonden (2).

TEL-

(1) Kleine Dichterl. Handſchr. II Schak. bl. 77.
(2) Dichtk. Lauwerbladen, II Deel, bl. 92.

TELLE (REINIER) (1), of REGNERUS VITELLIUS, geboren te *Zierikzee* in het begin der zeventiende eeuw. Na *Duitschland*, *Italië* en *Frankrijk* doorreisd te hebben, werd hij in zijne geboorteſtad aangeſteld tot Rector der Latijnſche ſcholen, vervolgens vertrok hij naar *Amſterdam*, alwaar hij in 1688 overleed, en met een' lauwerkrans om het hoofd begraven is.

Hij was een geleerd man; behalve zijne vertaling van de Italiaanſche *Beſchrijving der Nederlanden*, door L. GUICCIARDINI in het Latijn, te *Amſterdam* in 1616 gedrukt, en een uittrekſel uit G. CAMBDENS *Britannia*, in 1617, leverde hij ook in 1620 eene Nederduitſche vertaling van *De Dolinghen in de Drievuldigheyd*, door M. SERVETUS, welk werk zijn' auteur op den brandſtapel en zijn' vertaler in een' ketterſchen reuk bragt. Dat TELLE een voorſtander was van godsdienstige en burgerlijke vrijheid, en gevoelens koesterde, die in zijn' tijd volſtrekt contrabande waren, blijkt reeds genoegzaam uit de weinige gedichten, die nog van hem in de *Apollo's Harp* en elders voorhanden zijn. Een enkel willen wij hier aanvoeren:

EEN OUDT SONNET.

Ik haat in een Françoys zijn dertel-licht gelaat,
In een Italiaan zijn Machiavelſe treken,
In eenen Spaanſchen Don zijn groots en trotzig ſpreken,
En in een Portugees zijn Joodſche eigen-baat.

Ik

(1) VAL. ANDREAS, *Biblioth. Belg.* p. 789. P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, bl. 202.

Ik haat in een Hoogduits zijn gulzige overdaat,
Die ook ons Nederlandt al vry wat heeft bestreken;
Ik haat in elk geslacht van menschen haar gebreken,
Ook zonder dat ik zelfs verschoon mijn eigen quaat,
Ik haat in een Student dat hy de slaap bemint,
In een Dagh-looner dat hy meer verteert dan wint,
In een oud Sot den lust om Venus na te jagen,
De hovaerdy in een die naau heeft om noch an;
Maar boven al de zucht tot heerschen in een man
Die gaarne zou den naam van Kerken-dienaar dragen (1).

TEMMINK (MATTHEUS) gaf in 1753 te *Amsterdam* eene dichtverzameling in het licht, getiteld: *Heilkweekende Verlustigingen*. Het uitgebreidste stuk daarin is eene *Christelijke Gelobfsschetse*; deze gerijmde *synopsis* is even koud en droog als de proza-belijdenisboekjes van BORSTIUS, D'OUTREIN, HELLENBROEK en dergelijken. TEMMINK wil zijn' lezer uit zijn eigen bestaan het bestaan van God (door hem, zonderling genoeg, Wezenaar genaamd) bewijzen:

Dat zulk een Wezenaar volstrekt aanwezig zy,
Word klaar uit myn bestaan bevestigt (2).

Neen, goede, vrome TEMMINK! uit *uw* bestaan wordt de aanwezigheid van God niet eerst „ klaar „ bevestigd:" de Almagtige bestond van eeuwigheid vóór u, en zal in eeuwigheid na u bestaan, zonder dat uw reeds lang vergeten bestaan noodig is om Gods coëxistentie met u te bewijzen, ten ware gij het

(1) Apollo's Harp, bl. 114.
(2) Heilkweekende Verlust. bl. 6.

het gezegde GENESIS III, vs. 22 op u hadt willen toepasſen. Behalve het bewijs, dat TEMMINK zich verbeeldde met zijn beſtaan op te leveren voor het beſtaan van God, ſchijnt de goede ziel verder met zijn individu niet veel opgehad te hebben; want, zegt hij, onmiddellijk na zijn aangevoerd bewijs,

't Heelal kon draaijen in zyn naven,
Alware ik, klene worm, in 't nietaanzyn begraven (1),

en dit willen wij eer gelooven dan het eerste.

Regt naïf en geheel nieuw is de voorſtelling van den aard der kerke (en welligt ſchilderde TEMMINK hier meer dan hij wilde ſchilderen) onder het beeld der maan:

Doch hoe ſchoon de Kerkmaan ſtaat
Ze ondergaat
Ook veel wisſelvalligheden:
Somtyds ſchuilt ze in duisterheid
En verſpreid
Gantsch geen licht op hare leden.

Somtyds word haar licht gedooft
En geroofd
Door een' drang van zondewolken.
Somtyds bluscht een zee van bloed
Haren gloed
In het woeden van de volken.

Doch als 't met haar ſchynt gedaan,
Wast zy aan,

Weet

(1) Heilkweekende Verlust. bl. 6.

Weet zich glansryk te openbaren,
Toont een zuiver licht van deugd,
Dat tot vreugd
Strekt der Godgezinde ſcharen.

Ja, haar hemelmajesteit
Word verſpreid
In het ydel waerelds duister,
Dat de vyand voor haar' gloed
Valt te voet,
Zich vernedert voor haar' luister (1).

ô Ja! het zijn de Turken, die de halve maan in eere houden; maar of men dit van de Christenen, met betrekking tot hunne Catholieke of Protestantſche kerkmaan en derzelver phaſen ook kan zeggen, is nog zoo zeker niet.

TENGNAGEL (JAN GANSNEB) heeft in eene tragedie de *Verwoesting der ſtad Naarden* berijmd en dezelve in 1660 laten drukken.

TENGNAGEL (MATTHIJS GANSNEB) was misſchien de morſigſte en onhebbelijkſte rijmer der geheele zeventiende eeuw, die zelfs door FOCQUENBROCH niet overtroffen werd. Zijne gerijmde onguurheden zijn in 1642, onder den titel van den *Geest van* W. G. TENGNAGEL *in de andere wereld by de verſtorvene Poëten*, gedrukt, en ſedert meermalen herdrukt.

Maar

(1) Hellkweekende Verlust. bl. 255.

Maar welk een eerlyk oor is duldlyk in Tengnagel
Te hooren dat zoo vuyl uytgieten van Jan Hagel (1)?

Op den Amsterdamschen Schouwburg speelde men langen tijd zijne *Spaansche Heidin*.

TERKAMP (HERMANUS THEODORUS), inwoner van *Batavia*, gaf aldaar in 1770 een dichtwerkje in het licht, getiteld: *Proeven van Dicht- en Letteroefeningen*, ten bewijze dat de Nederlandsche Muse ook geene vreemdelinge op *Java* is. De gedichten zijn van onderscheiden aard en waarde, en kenmerken den dichter als een' man van gezond oordeel en goeden smaak. De vertalingen naar HORATIUS zijn tamelijk goed gelukt. Geestig, los en bevallig zijn de erotische stukjes, waarvan wij hier een afschrijven:

AAN ROZEMOND.

Waarom toch prijstge, ô Rozemond!
  Dus hoog mijn' medeminnaar?
Of zijt gij door de min gewond
  En vondt gij uw verwinnaar?
„ ô Ja!" herzegt gij, met een' lagch,
  „ Ik wil vertrouwlijk spreken:
„ Ik ben niet, Dafnis, die ik plag;
  „ De min heeft mij ontsteken."

Wel daar, bij Venus grooten zoon!
  Zoet nimfje, sla geluk toe:
Uw Koridon is rijk en schoon,
  En ik ben — angst en druk moê.

Kom

(1) L. BIDLOO, Pan Poëticon Batavûm, bl. 254.

Kom wil gezwind ten tempel treên.
Verſier uw hoofd met kransſen.
Ik zal, met poesle Celimeen,
Blij op uw bruiloft dansſen.

Die Celimeen, der juffren pronk,
Die, geestig en vol leven,
Die vrolijk, dertel, ſchoon en jonk,
Den minnaar vreugd kan geven.
'k Gaf onlangs haar een' kus vol gloed:
De ſchoone bleef niet ſchuldig.
Och! och! 't gedenken aan dit zoet
Maakt reeds mij ongeduldig!

Nu, Rozemondje! gaat gij niet?
Zie Hymens toortſen rooken!
Het ſchijnt dat u een ſtil verdriet
Wel hevig komt beſtoken:
Het lagchje ontvlugt uw bleek gelaat;
'k Zie bet uw oogjes vlammen.
Och, Roosje! worde ik zoo gehaat?
Wat kon u toch vergrammen?

„ Meinëedige, die, liefdeloos,
„ Mij eeuwig zwoert te minnen!
„ Beſpot me vrij; 'k ga, voor altoos,
„ U bannen uit mijn zinnen."
Hoe! mij —? wel, Roosje, zoete kind!
Voorzeker, dit komt ſchrander!
't Schijnt thans dat gij me vurig mint;
Zoo daadlijk preest ge een' ander.

„ Verrader! 't was een minnevond;
„ Om".... Roosje, niet uitzinnig!
Het past niet dat zoo ſchoon een mond
Ons ſcheldt zoo bits en vinnig.

Ik

Ik min u, lief; maar minne-nijd
Kon nimmer mij ontfteken.
Ik moet (wijl gij vertrouwend zijt)
Vertrouwlijk met u fpreken.

Zoo lang mijn lief mij gunstig is,
Ben ik verliefd, ootmoedig,
En trouw gelijk een Amadis;
Verlaat ze mij — 'k ben, fpoedig,
Juist even los en wisfelziek.
Niets moet mijn vreugd beletten;
Ik zoek, op liefdes fnelle wiek,
En blonden en bruinetten (1).

THIEULLIER (JOHANNES) (2), Zilverfmit te *Mechelen*, was Deken van de rederijkkamer *De Peoen* aldaar, en een der voornaamfte aanleggers van het landjuweel tegen den 3 Mei 1620 (3). De aldaar ingezonden ftukken zijn gedrukt in de meermaals door ons aangehaalde *Schatkiste der Philosophen ende der Poëten*, te *Mechelen*, bij H. JAYE, 1621, in folio. Van THIEULLIER wordt achter dezelve gevonden een zoogenaamd treurfpel, *Porphyre en Cyprine*, bij deze gelegenheid vertoond. Onder de lofdichten wordt THIEULLIER als een wonderdoener gedacht; immers Pater JUSTUS DE HARDUYN zegt in zijn fonnet tegen hem:

Het

(1) Proeven van Dicht- en Letteroefeningen, bl. 69.

(2) J. F. WILLEMS, Verhandeling over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, bl. 73.

(3) W. KOPS, Schets eener Gefchiedenis der Rederijkeren, in de *Werken van de Maetfchappij der Nederl. Letterkunde te Leyden*, II Deel, bl. 303.

Het Nederlandts Tooneel, 'twelk plocht te wesen hout,
Door v in 't Mechels pleyn verandert is in gout.

Zulk eene poëtische alchymie *à la Midas* kwam den Deken der *Peoene* ongetwijfeld goed in zijn ambacht te pas.

THIL (ADRIAAN VAN), Tooneelspeler bij de reizende bende van J. VAN RYNDORP, maakte zich nuttig bij dezelve door het opstellen van kleine stukjes naar den smaak van dien tijd.

TIMMERMAN (JAN DE) Pensionaris van *Middelburg*, is als dichter bekend door de uitgave zijner *Nagelaten Gedichten* aldaar in 1774. De verzameling heeft hare verdienste, hoewel zij zich in niets bijzonders van andere gelijksoortigen onderscheidt.

TIMMERMAN (PETRONELLA JOH. DE), nicht van den voorgaanden, en tweede echtgenoote van den Utrechtschen Hoogleeraar J. F. HENNERT, werd in 1724 te *Middelburg* geboren en overleed te *Utrecht* in 1786. Hare *Nagelaten Gedichten* zijn kort na haren dood door haren voorzeiden echtgenoot in het licht gegeven, met eene wonderlijke biographische lofrede op de overledene, curieuser om te lezen dan hare gedichten, die vrij middelmatig zijn. [illegible]

TOLEDO (JOHANNES VAN) is bekend door zijn rijmwerkje, getiteld: *Tydquister der jeugd*, in

1669

1669 gedrukt. Achter hetzelve wordt een treurſpel gevonden, *De Geſtrafte Ontucht, vertoond in de liefde van Helionore en Zanobio;* zoo mede

TOLL (PHILIP THEODOOR) door twee treurſpelen, *Den Grooten Timoleon, of het verlost Corinthen*, 1661, en *Blanche de Bourbon*, 1662.

TOLLÉ (HENRIK ANTONI), Predikant te *Vere*, gaf aldaar in 1790, toen hij eenenzestig jaren oud was, *Iets* in het licht, dat genoegzaam niets te beduiden had, wat de rijmen betreft, die het *Berigt nopens de Rederykkamer der ſtad Vere* voorafgaan; uit dit berigt blijkt dat de kamer aldaar, ter ſpreuke voerende: *In reynder ionſten groeyende*, tot blazoen hebbende een A, B, C bordje en wier leden *De misſende Scholieren* genoemd werden, toen nog beſtond en werkzaam was, van welke werkzaamheden de eerwaarde man proeven mededeelt, der zestiende eeuw waardig. Op de vraag der kamer van 1790:

ô Broederen! wilt my verhalen,
Wie heeft in zynen Naam juist alle de vocalen?

antwoordde vader TOLLÉ:

In JEHOVA's Grooten Naam
Klinken ze alle vyf bekwaam;
En in dien van OJEVAAR
Vindt men ze alle by elkaar (1).

TRIP

(1) Iets van H. A. TOLLÉ, bl. 75.

TRIP (LUCAS), geboren te *Groningen* in 1712 en aldaar overleden in 1783, van wiens leven ons geene bijzonderheden bekend zijn dan dat hij Raadsheer en Burgemeester van zijne geboorteſtad was, bekleedt een' aanzienlijken rang onder de godsdienstige dichters. „ Het dichterlijk ſchoon uit de „ echte bronnen puttende, verhief hij zich boven het „ lage van zijnen tijd (1)." Hij was buitengemeen ſterk gehecht aan het leerbegrip der in zijn' tijd heerſchende kerk; dit deed hem meermalen vervallen tot mystieke, ſomwijlen platte en gemeene uitdrukkingen, en wonderlijke denkbeelden aangaande God, dien hij doorgaans als een' vergramd en wraakzuchtig' tiran voorſtelt, maar niet te min doorgloeit het vuur van ware godsvrucht en gevoel voor het ſchoone en verhevene in de natuur zijne geheele ziel en verwarmt zijn' ſtijl, ook dan nog, wanneer hij onedele beelden bezigt. Dit alles is overvloedig blijkbaar uit zijne gedichten, in 1764 te *Leyden* uitgegeven onder den titel van *Tydwinst in ledige uuren*, en in 1774 verbeterd herdrukt. Wat men ook van dezen bundel moge zeggen,

Een hard gevoelen, ſtreng bepleit,
Een ſtof, een tekst, door ſpeelend gisſen
Min klaar ontvouwd dan uitgebreid,

mogt hem,

Zomtyds, het wit doen misſen;

zijn

(1) J DE VRIES, Geſchiedenis der Nederlandſche Dichtk. II Deel, bl. 246.

zijn

Godsvrucht en 't natuurlijk fchoon
Staan echter blad voor blad ten toon (1).

„ Men ftaat waarlijk verbaasd over de vereeni-
„ ging van zoo veel wanfmaak, van zulke ver-
„ fchrikkelijke denkbeelden van het Opperwezen,
„ met zoo veel gevoel voor het fchoone der na-
„ tuur, zulk eene poëtifche voorftelling van hare
„ kleinfte gewrochten, met dankbaarheid aan der-
zelver verhevenen maker (2)." Men zou inderdaad al zeer fmakeloos moeten zijn, indien men niet met billijke afkeuring in gedichten van godsdienstigen en ernstigen aard zulke platte en gemeene uitdrukkingen laze als onder anderen deze:

Of mach men ongeftraft den voet
Aan 's Hemels erfenisfe ftooten,
Het onwaardeerbaar Goëls bloed
Met onbezuisde verkenspooten
Vertrappen in een moddergoot
Van lusten? God in 't aanzicht fpuwen (3)?

Met nog fterker afkeuring, wat zeg ik! met afgrijzen, leest men bij den door zijn' ftelmatigen godsdienstijver te ver gevoerden TRIP, deze en dergelijke ijsfelijke voorftellingen van God:

Ik zie een' onuitfpreekbren drom
Van legioenen Stervelingen,

Te

(1) J. DE KRUYFF, Gedichten, bl. 141.
(2) N. G. VAN KAMPEN, Beknopte Gefch. der Ned. Lett. en Wetenfch. II Deel, bl. 178.
(3) L. TRIP, Tydwinst, bl. 95.

Te midden onder 't Duivlendom
De bleekbeſtorven handen wringen;
En troostloos roepen tot een' God,
Die, lachende in hun bange pynen,
Om alle hoop te doen verdwynen,
De heldeur ſmyt op 't eeuwig ſlot (1).

Overigens maakt hij niet zelden gebruik van min gewone en duistere woorden (2), vreemde ſpreekwijzen en vergezochte beelden; bij voorbeeld:

De tyd, door de Eeuwigheid gewenkt,
Rent ylings heen op hindepooten (3).

Zoo noemt hij ook de vierentwintig dag- en nachturen „ halfgeſchaduwde etmaalsvleugels (4);" elders ſpreekt hij van „ 't kimmelooze wraakver-„ ſchiet (5)."

Maar met dat alles bevatten zijne gedichten zoo veel natuurlijk ſchoons, zoo veel edels en goeds, zoo veel warm godsdienstig gevoel, hoe ruw dan ook ſomwijlen uitgedrukt, dat men deze misſtallen gaarne voorbijziet, en met genoegen vertoeft bij hetgeen hij, onafhankelijk van zijn kerkbegrip, tot verheerlijking van God in de minstgeachte voorwerpen op eene innemend wijsgeerige wijze ter beſchouwing aanbiedt; wij bedoelen hier zijn uitmun-

(1) L. TRIP, Tydwinst, bl. 108.

(2) Men vindt de ophelderingen van eenige duistere woorden, in dit dichtwerk voorkomende, in de *Dichtliev. Uitgaven*, No. 4.

(3) L. TRIP, Tydwinst, bl. 109.

(4) Ibid. bl. 105.

(5) Ibid. bl. 109.

muntend ſchoon gedicht op een' *Kei*, *Blaauwbesſe en Vlieg*, zeker onaanzienlijke voorwerpen; maar

Deze Kei, die Blaauwe besſen,
  En dat vliegje, dat er ſnort,
  Geeven hem, wien leerzucht port,
Overvloed van wysheidslesſen (1).

En dit toont de wijsgeerige dichter op de overtuigendſte wijze. De wording der keijen beſchrijft hij eerst volgendermate:

Menſchenkonst bakk' tichelſteenen
  Uit in-één getreeden klei;
Zand rolt door de vingers heenen.
  Knikkerzand en gruis van kei
Laaten zich ongaarne binden
  Door de rondheid, die hen ſcheidt.
  Goddelyke Alwetendheid
Weet alleen hun lym te vinden.

Klei, van water volgezogen,
  Moet door kracht van lucht en vuur
Tot een mop en klinker droogen:
  Maar, Gods dienares, Natuur
Tichelt, van geen Zon beſcheenen,
  Midden in de vogtige aard,
  Keijen, daar de zaag op ſchaart,
Harder dan haar marmerſteenen (2).

Vervolgens betoogt hij derzelver nut:

'k Wil het nut der grofſte ſteenen
  Oppolysten tot Gods lof;

En

(1) L. TRIP, Tydwinst, bl. 210.
(2) Ibid. bl. 112.

En myne aandagt enkel leenen,
Om in de allerruwste stof
Eenen wederschyn te ontdekken
Van Gods gulle vriendlykheid,
Die, op kei en steen verspreid,
Dankbren eerbied moet verwekken.

Spotters! die u zagt laat wiegen
In een rytuig over straat,
Ziet, eer ze u in 't aanzicht vliegen,
Waar uw koetswiel over gaat!
Om den modder te plaveijen
Onindrukbaar voor de vragt,
Was des Hemels zorg bedagt,
Op een vloer van harde keijen.

Om de lompe styl te schooren,
Die des heiboers nooddruft schraagt,
En de balkjes, onder 't koren
Zuchtende, op zyn endhout draagt,
Vergt hem God geen kostbre vonden,
Heijing, zerknoot of tiras.
Op dit steenen veldgewas
Mag de boer zyn stulpje gronden.

Tonnen, die de zeebaan wyzen,
Ryden op dit zwaar gewigt,
Zonder dat hen 't ziedend ryzen
Van de zeegolf trouwloos ligt'.
Steenen ballast sterkt de kielen,
Als een opgeruide orkaan
't Ranke lyf dreigt om te slaan
Met verlies van goed en zielen.

En, het geen nog hooger steigert,
Had het Goddelyk besluit

Ons

Ons het keigebruik geweigerd,
  't Waar' ligt lang met Neêrland uit;
's Hemels gunst liet keijen wasſen,
  Die het kabbelende ſtrand
  Van 't ontpaalde Nederland
Dekken voor de pekelplasſen.

Hebt ge dan, ô Ongodisten!
  Niet de grofſte kei in 't hoofd,
Die Gods aanzyn durft betwisten,
  Daar de Duivel aan gelooft?
Zoo ge in dit verbazend teeken
  Hem niet eert met diep ontzach;
  In den grooten oordeelsdach
Zal die Kei u tegenſpreken (1).

Met welk een fiksch dichtpenſeel ſchildert hij vervolgens de bewerktuiging der blaauwbesſeplant:

Konstenaars in waterwerken,
  Die de vogten opwaarts jaagt!
Kan uw tuigkunde ons beperken,
  Hoe de ſtam, die 't plantje draagt,
't Groeizaam nat weet op te pompen;
  En het voert van ſteê in ſteê?
  Neen! gy bloost, en ziet de ſneê
Van uw fyn vernuft verſtompen.

Stam en ſteelen zyn de pypen,
  Die uit zynen wortelbak,
Waar in daauw en regen ſypen,
  't Voedend ſap in blad en tak

Door

(1) L. TRIP, Tydwinst, bl. 214.

Door de vezeltjes verſpreiden,
En van klepje in klep het vogt,
Als een watermolentogt,
Naar de naaste flootjes leiden.

Maar wat vogt? Zyn 't waterkegels,
In het ſtookhuis van Natuur
Naar de alwyze ſcheppingsregels
Saamgeklont uit zoet en zuur?
Zyn 't gekante of ronde bollen
Van gemengeld kruidernat?
Klootjes, die, van vat in vat,
Duizend op een haarbreed rollen?

Groote God! ik zie uw vinger
In de zaak; maar, werwaarts heen
My de wysbegeerte flinger'
In haar vorming, 'k vat er geen
'T Oog, met Leeuwenhoekſche glazen
Welgewapend, ziet zich blind:
Daar het kleen geen endpaal vindt.
Kennen wykt hier voor verbazen (1).

Vervolgens wordt de vlieg ſprekende ingevoerd; dit moet niet vreemd voorkomen, want, zegt zij,

Hy, die 't minste diertje ſtof
Levert tot zyns Scheppers lof,
Weigert aan geen vlieg zyne ooren.

En, ô Heer! hoe kan ik zwygen,
Zonder aan de ondankbaarheid
Van een' mensch myn deel te krygen,
Die zich in zyn ſchoonheid vleit,

En

(1) L. TRIP, Tydwinst, bl. 221.

En vergeet haar dank te weten
Aan zyns Maakers gulle hand?
Moeste ik leven op dien trant,
Liever vlieg dan mensch geheeten (1).

— — — — —

Slaat de mensch, vóor ruwigheden
Van het weder onbeſtand,
Woll' en garen dekſelkleeden
Om 't verkouwziek ingewand;
't Myne, door Gods hand beſlagen
Als in dons en beddebuur
Stooft de ſpyze; en ſtooft Natuur,
Om gewenschte vrugt te dragen.

Moet een vogel zorglyk broeijen,
'k Leg myne eitjes zorgloos neêr,
En laat broeijen, kippen, groeijen,
Over aan Gods gunstig weêr.
All' myne onbeſtorven weezen
Zyn der goddelyke trouw'
Als der beste voedſtervrouw'
Die hen opneemt, aangeprezen (2).

De uitnemend kunstige beſchrijving van de onderſcheiden ledematen der vlieg is een meesterſtuk. Wij bevelen met den Heer DE VRIES (3) „ dit heerlijk „ dichtſtuk hen ter lezing en herlezing aan, die „ het natuurkundige juist en dichterlijk willen gadeſlaan; zij zullen telken reize nieuwe ſchoonheden, „ meerdere voortreffelijkheid ontwaren."

TUIN-

(1) L. TRIP, Tydwinst, bl. 238.
(2) Ibid. bl. 239.
(3) Geſchied. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 250.

TUINMAN (CAROLUS), Predikant te *Middelburg*, bloeide in de eerste helft der vorige eeuw en was een vruchtbare veelſchrijver in proza en dichtmaat (1). Zijne *Fakkel der Nederduitſche Taale* heeft dezelve waarlijk weinig toegelicht, en zijn *Oorſprong en Uitlegging der Nederduitſche Spreekwoorden* draagt weinig blijken van oordeel en ſmaak. Zijne rijmwerken zijn naauwelijks der vermelding waardig.

TYSENS (GIJSBERT), een Amſterdammer, en tijdgenoot van den voorgaanden, vervaardigde over de dertig zeer middelmatige tooneelſtukken (2); ook gaf hij in 1720 *Veld- Minne- en Mengeldichten* in het licht.

(1) R. ARRENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 453.
(2) Catal. der Tooneelſp. van W. HENSKES, No. 65.

UDEMANS (CORNELIS), een Zeeuwsch dichter, tijdgenoot en vriend van CATS, wiens dichttrant hij volgde, gaf in 1652 een rijmwerk in het licht, getiteld: *Nederlantſche Tragi-comedie, vertoonende het gewoel der voorledene en tegenwoordige oorlogen in de Vereenigde Nederlanden.* In 1660 werd dit werk gevolgd door zijne *Af-beelding van de Verkeerde Werelt*, zijnde eene verzameling van bijbelſche historien in Leonijnſche rijmen, die een' grooten rijkdom van rijmwoorden aanduiden. Alles loopt hier ſtapvoets in denzelfden telgang voort, van *De Scheppinge der Werelt* af tot CHRISTUS *Hemelvaert* toe. De volgende proeve van 's mans gemakkelijken en ſlaperigen rijmtrant ſtrekke daarvan ten bewijze:

Maer David niet en *ſliep* door 't trappen op ſijn *zeer*,
Maer hy nu ſelve *riep:* Ick heb geſondigt, *Heer*.
Toen hy nu lag *geſtreckt* gelijck op Godes *pijnbanck*,
Toen werdt hem *toegereckt* den wijn van Godes *wijnranck*.
Die laafde noch ſijn *hert* in ſijnen grooten *noot*,
Want hem geſchonken *wert* het leven voor de *doot* (1).

Bij de historiën van het Nieuwe Testament heeft hij echter van het middenrijm afgezien.

ULÆUS

(1) Verkeerde Werelt, bl. 92.

ULÆUS (JOHANNES). Op dezen naam beſtaat eene ſoort van politiek hekeldicht, *Nieuwe-modiſche Oorlog, of Mars in conjunctie met de Vreede, voorgevallen in* 1701 *en* 1702.

UTENHOVE (WILLEM), een dichter uit de dertiende eeuw, wordt door JACOB VAN MAERLANT vermeld als

Een Prieſter van goeden loue
Van Ardenborch.

Hij zou een' *Bestiaris* gedicht hebben;

Maer hi waſſer in ontraect;
Want hine uten Walſche dichte/
So wort hi ontlebt te lichte/
Ende heuet dat ware beghenen (1).

De Heer VAN WYN vermoedt (2) dat het oorſpronkelijke het Franſche gedicht *Li Bestiaires* van GUILLAUMES was, wiens handſchrift zich in de beroemde bibliotheek van FOUCAULD bevond (3).

UYLENBROEK (PIETER JOHANNES) (4) werd geboren te *Amſterdam*, den 7 December 1748; zijne ouders, BAREND UYLENBROEK en MARIA SOMER, vonden hun beſtaan in een' kleinen hoedenwinkel. Zijn vader vroegtijdig geſtorven zijnde, liet zijne moeder, uithoofde van hare bekrom-

(1) Spiegel Historiael, Voorr. bl. LXII.
(2) Hist. Avondſt. bl. 262.
(3) *Mémoires de Litterature*, Tom. III, page 473.
(4) H. H. KLYN, Redevoering over P. J. UYLENBROEK.

krompen omſtandigheden, hem op de ſtadsſchole onderwijzen in het lezen en ſchrijven, waarna hij, op een koopmanskantoor geplaatst zijnde, van zijn bekrompen ſalaris zijne moeder liefderijk onderhield, tot zijne uitſpanning zich vermakende met het lezen der beste dichters, het vervaardigen van kleine dichtſtukjes en het aanleeren der Hoogduitſche en Franſche talen, gelijk later ook het Engelsch.

Weldra geraakte de leergierige jongeling in kennis met den dichtkundigen Boekhandelaar P. MEIJER, die hem gulhartig onderrigtte, en, om hem aan te moedigen, eenigen zijner ſtukjes plaatste in de *Algemeene Oefenſchoole* en den *Rhapſodist*, terwijl UYLENBROEK mede den boekwinkel bezocht van D. KLIPPINK, die zich hoofdzakelijk toeleide op het uitgeven van dichtkundige werken der beste vernuften van dien tijd. Door het verkeer in deze beide boekwinkels geraakte hij in kennis en vriendſchappelijke betrekkingen met PATER, DE BOSCH, STEENWIJK, NOMSZ, VAN WINTER en zijne echtgenoote en vele andere beroemde dichters en letterkundigen, die zijne kunstliefde aanmoedigden en hem met achting en onderſcheiding behandelden.

Na den dood van zijn' vriend KLIPPINK huwde hij diens weduwe, CATHARINA SOORBEEK, en vattede deszelfs boekhandel bij de hand, dien hij in hetzelfde huis bleef voorzetten en daarin een genoegzaam beſtaan vond.

Zijn boekwinkel werd, inzonderheid na den dood van P. MEIJER, even als voormaals het huis van dezen, de verzamelplaats der fraaije vernuften, die

die men elken voormiddag aldaar bij een vond, elkander deelgenooten makende van hunne geestvoortbrengſelen en dezelven met openhartigheid beoordeelende, terwijl de uitgave der meesten doorgaans aan zijne zorg werd toevertrouwd.

Na het afſterven zijner echtgenoote vond UYLENBROEK eene tweede gade in CORNELIA MARIA JANSZEN, die hij op den laatſten dag des jaars 1801 insgelijks door den dood verloor. Hij zelf volgde haar den 16 December 1808; zijn lijk werd den 21 door BILDERDIJK, HELMERS, KINKER, LOOTS en andere voorname dichters plegtig in de Lutherſche Nieuwe kerk ter aarde beſteld, terwijl ik bij zijn graf in het openbaar afſcheid van hem nam met eenige dichtregelen (1), die naderhand in den bundel *Treurverzen* ter zijner gedachtenis zijn afgedrukt geworden. De Maatſchappij *Felix Meritis*, waarvan hij een werkzaam lid en Theſaurier was, bragt den 1 Maart 1809 insgelijks eene plegtige hulde toe aan zijne erkende verdienste, bij welke gelegenheid de Heer H. H. KLYN dezelve ſchetste in eene gevoelvolle en krachtige redevoering, opzettelijk aan zijne vereerde nagedachtenis gewijd.

Drie kinderen, een' zoon en twee dochters, waren de vruchten van zijn laatſte huwelijk; de eene dochter is vóór en de andere na haren vader geſtorven; de zoon, PIETER JOHANNES UYLENBROEK, is tegenwoordig Lector in de Wiskunde aan de Hoogeſchool te *Leyden*.

Een

(1) Koninkl. Courant van 24 Dec. 1808, No. 311. Algem. Konst- en Letterbode, voor 1809, No. 1.

Een veeljarige omgang en eene naauwe vriendschap met den braven UYLENBROEK hadden mij hem doen kennen als een' edel' mensch in al zijne onderscheiden betrekkingen, als een' verdienstelijk' en bekwaam' dichter en als een' man van fijn oordeel en kieschen smaak, altijd even gedienstig en vaardig met zijne raadgevingen en onderrigting, inzonderheid aan jonge dichters, die hij altijd met de grootste minzaamheid te regt wees en aanmoedigde. De voormiddagbijeenkomsten in zijnen boekwinkel waren eene wezenlijke leerschool van goeden smaak in ieder vak der fraaije letteren en het werktuiglijke der dichtkunst; in deze school ontwikkelden BILDERDIJK, VEREUL, HELMERS, LOOTS, TOLLENS, KLYN en zoo vele andere naderhand beroemd geworden dichters hunne eerste bekwaamheden (1); ech-

(1) Op eene zoo roerende als edele wijze erkende de rondborstige LOOTS zijne verpligting aan den waardigen UYLENBROEK; die zijner jeugdige Muse zoo minzaam de hand bood:

—— —— Vader van mijn' geest,
Gij, die mijn zwakke kunst behoedde,
En liefderijk verzorgde en voedde,
En zijt ten trouwen gids geweest,
Toen zij met kindschen tred zich spoedde,
En rondgreep, voor den val bevreesd!
—— —— —— —— ——
Ja, Vader, dubbelwaard' beweend!
Mijn kunst blijft op hare afkomst roemen.
In droeven zang op uw gebeent'
Zal ze u met trotschheid Vader noemen;
En praalt zij soms in dosch van bloemen,
De zaden zijn van u ontleend.
Treurverzen ter ged. van P. J. UYLENBROEK, bl. 54

echter heerschte in deze fchool nog altijd een bekrompen geest van befchaafzucht, die de ftoute zangdrift te zeer belemmerde en het wezen der dichtkunst deed ftellen in het ftipt in acht nemen van willekeurige kunstregelen. Het eigenlijke tijdperk van den roem der ftraksgemelde dichters ving ook eerst aan, toen zij het ftof van deze fchool hadden afgefchud en zich in ruimer' kring begonnen te bewegen.

Dan met dat al had UYLENBROEK als dichter uitmuntende verdiensten; hij bezat het echte dichterlijke gevoel; doch hij trad op in een tijdvak, dat alle geestverheffing in een' dichter werd afgekeurd, en nette verzenmakerij de hoofdzaak was (1): zijne ziel plooide zich naar den geest des tijds, en zijne verzen droegen den ftempel van over-

(1) Ondanks de zucht voor de netheid en afgerondheid in de dichtftukken, die UYLENBROEK, zelfs nog in zijne gevorderde jaren, uit de fchool van P. MEIJER aankleefde, en zijne gefteldheid op zoogenaamde gladde verzen, ontbrak het hem toch geenszins aan begrip van, gevoel voor, en fmaak in het hoogere wezen der poëzij; doch hij was de man niet, die tegen den rijmftroom van zijnen tijd met vrucht zelf kon oproeijen, maar hij heeft in de zoo evengenoemde dichters mannen opgekweekt, die, met zijne wenken en aanduidingen voordeel doende, het ftijve keurslijf der Bataaffche Mufe losregen, waarin zij federt eene eeuw geprangd was, en haar in losfer en bevalliger gewaad deden verfchijnen. De wijsgeerige dichter KINKER deed de verdiensten van UYLENBROEK in dit opzigt volkomen regt:

Maar als ge, o Dichtrenrij! dien zangtoon eens doet hooren,
Die, fluimrend in uw lier, een' blijden morgen wacht,

Als

overpeinsde netheid en angstvallige keurigheid, meer dan ſtoute oorſpronkelijkheid en ongezochte losheid. „ Had UYLENBROEK," gelijk zijn lofredenaar met zeer veel juistheid oordeelt, „ door ruimer' kring „ van werkzaamheid geholpen, zich met meerder „ vrijheid van geest tot die hoogte kunnen verhef- „ fen, die het echt oorſpronkelijke vordert, waar- „ ſchijnelijk zouden wij hem thans onder de dich- „ ters van den eersten rang hebben kunnen „ plaatſen (1)."

Hij bezat als oorſpronkelijk dichter zoowel als dichterlijk vertaler voortreffelijke bekwaamheden; van beiden heeft hij voldoende bewijzen gegeven, in het laatſte opzigt vooral door het gelukkig over- brengen op het Amſterdamsch tooneel van een aantal der beste Franſche treur-, blij- en zang- ſpe-

Als eens die gouden eeuw aan d'Amſtel wordt geboren,
Als Vondels geest herrijst, maar ſchooner dan te voren,
En trotſcher met zijn' voet drukt op den ouden nacht —

Denkt dan aan Uylenbroek! — Hij kon den ſtroom niet keeren
Der laffe rijmlarij, die opborlde uit uw' grond,
Het bolgezwollen vocht niet uit uw beemden weeren,
Noch in zijn' tragen, doch ontembren vloed bezweren,
Die 't zalig oord der kunst ontluisterde en verſlond.

Maar dankt hem, dat zijn vlijt den ouden roem bewaarde,
Het ſchuimende moeras, waar hij 't vermogt, beſtreed,
Voor de onervaren hand 't Bataafſche ſpeeltuig ſnaarde,
Een' rijken voorraad, voor een beter toekomst, gaarde,
En d'eersten ſchemerglans dier eeuw verrijzen deed.

Treurverzen ter ged. van P. J. UYLENBROEK, bl. 94.

(1) H. H. KLYN, P. J. UYLENBROEK geſchetst, bl. 29.

ſpelen (1). In 1799 had hij, bij gelegenheid der plegtige viering van het vijfentwintigjarig beſtaan des Amſterdamſchen ſchouwburgs, een zinneſpel vervaardigd, *Het Feest van Apollo* genaamd, hetwelk herhaalde malen met veel toejuiching vertoond werd en de algemeene goedkeuring wegdroeg. Men mag ook met regt dit ſtuk aanmerken als een meesterſtuk van dramatiſche allegorie (het moeijelijkſte welligt van alle tooneelvakken, en waarin weinig goede modellen voorhanden zijn); in hetzelve leide hij eene ſtoutheid van vinding, een' rijkdom van edele denkbeelden en eene bevalligheid van voorſtelling aan den dag, die den geöefenden dichter zoowel als den man van gezond oordeel en gezuiverden ſmaak kenmerken (2).

Groote dichtwerken heeft UYLENBROEK nimmer uitgegeven, zoo min als eenige verzameling zijner losſe ſtukjes, die hij doorgaans afzonderlijk liet drukken en onder zijne vrienden ronddeelde, of in andere dichtverzamelingen plaatste, gelijk de *Kleine Dichterlijke Handſchriften*, die hij in 1788 begon uit te geven en twintig jaren lang tot het einde zijns levens daarmede voortging, zijnde de uitgave der laatſte ſchakeering na zijn' dood door mij be-

(1) Eene volledige lijst van deze ſtukken wordt gevonden achter de Redevoering van KLYN, bl. 48, *Aant.* 3.

(2) Dit alles zocht men te vergeefs in het gebrekkelijk voortbrengſel van een' jong' en als dichter nog geheel onbekend' en onervaren mensch, waarmede in October 1824 het vijftigjarig beſtaan deszelven Schouwburgs gevierd werd.

bezorgd (1) en de *Dichtvruchten* van den vriendenkring: *Kunst door vriendschap volmaakter* (2); de

(1) Dit werk was voornamelijk aangelegd met het tweeledig oogmerk om 1) tot eene geschikte bewaarplaats te verstrekken van allerlei onuitgegeven dichtstukjes, of zoogenaamde *pièces fugitives*, van geöefende dichters, en 2) om de voortbrengselen van jonge aankomende dichters op eene voegzame wijze onder de oogen des publieks te brengen en deszelfs oordeel deswege te vernemen. Deze verzameling kon, uithoofde van haren aard, niet wel uit louter meesterstukken bestaan, offschoon er zeker zeer fraaije stukken onder gevonden worden; de goedhartige inschikkelijkheid van den verzamelaar maakte ook de opneming van zwakke voortbrengselen gemakkelijk, die naderhand met regt door derzelver opstellers verworpen werden. Dat de boekverkoopers SCHALEKAMP en VAN DE GRAMPEL deze bijkans vergeten verzameling (waaruit toch de voornaamste dichters reeds lang hunne beste stukken terug genomen en de overigen als onrijp ooft verworpen hadden) zonder eenige de minste oordeelkundige schifting, in haar geheel, onlangs herdrukt hebben, is eene onbescheidenheid, die menigeen hen weinig dank zal weten, die de poëtische zonden zijner jeugd reeds lang bedekt en vergeten waande.

(2) Dit gezelschap werd in 1801 door mij met UYLENBROEK en eenige andere dichtlievende vrienden opgerigt; weldra telden wij FEITH, TOLLENS, SPANDAW, STRICK VAN LINSCHOTEN, BARBAZ, SIMONS en andere voorname dichters onder onze leden. Toen in 1810 de Fransche policie ook een' bespiedenden blik in onze bijeenkomsten wilde werpen, verkozen wij liever ons gezelschap te ontbinden. Door hetzelve zijn achtervolgens in het licht gegeven: 1) *De Jaargetyden*, naar het Fransch van ST. LAMBERT, 1802; 2) *Europa Bevredigd*, *Lierzang*, 1802; 3) *Dichtvruchten*, 8 Deelen, 1803–1810, en 4) *Treurverzen op* P. J. UYLENBROEK, 1809. Zie wijders het verslag wegens dezen vriendenkring en deszelfs dichtkundigen arbeid in de *Jaarboeken der Wetenschappen en Kunsten in het Koningrijk* Holland, 1806–1807, I Deel, bl. 127 en II Deel, bl. 200.

de voornaamſten zijner losſe dichtſtukken zijn door zijn' lofredenaar opgenoemd en aangewezen (1), weshalve het bijkans onnoodig is hier proeven van zijn dichtvermogen bij te brengen.

Er beſtaan van UYLENBROEK proeven van burgerlijke *Heroïdes* (2), die ongemeen treffend en behagelijk zijn: dit was inderdaad een geheel nieuw kunstvak in onze taal, waarvan men hem als den ſchepper mag aanmerken.

Ook als Boekhandelaar was UYLENBROEK een navolgenswaardig voorbeeld voor zijne medeboekhandelaren, zoo door de nette en zindelijke uitvoering als door de belangrijkheid der bij hem uitgegeven werken, die hij niet, gelijk zoo vele anderen, als eene loutere finantiesſpeculatie beſchouwde, zonder zich om den inhoud te bekommeren, maar op welken hij, integendeel, altijd een' weldadigen invloed uitoefende, en dus zijn beroep tot eer en luister verſtrekte.

UYTTERSCHOUT (ANDRIES) gaf te *Vlisſingen* in 1711 een rijmwerk in het licht, getiteld: *Ledige Uuren;* in hetzelve wordt eene gebrekke-

(1) H. H. KLYN, P. J. UYLENBROEK geſchetst, bl. 49, *Aant.* 4 en 5.

(2) Namelijk: *Aarnoud aan Eduard*, in den *Rhapſodist*, IV Deel, bl. 465; *Eelhart aan Julia*, in den *Kosmopoliet*, I Deel, bl. 341, en *Ferdinand aan Leonard*, in de *Kleine Dichterlijke Handſchriften*, I Schak. bl. 5, De kieſche KLYN vermeldt insgelijks (*Redevoering* bl. 29) deze drie brieven met karakteristieken lof.

kelijke vertaling gevonden der *Georgarchontomachia* van BERONICIUS, onder den titel van *Weergad'loose Heldenkryg der Walcherse Boeren, bestaende uit de seer roemrugtigste onderneming, aengaende het bestormen en innemen van de Zeeuwse Hoofdstad* Middelburg, *met de verdere omstandigheden, voorgevallen* 1672 *den* 21 *July*.

VAERNEWYCK (JOHANNES PHILIPP. VAN) komt onder de Vlaamſche dichters voor als opſteller van zeker treurſpel, *Bartoldus, Graef van Grimbergh*, in 1701 gedrukt.

VAERNEWYCK (MARCUS VAN) (1), uit een oud adelijk geſlacht te *Gend* in het begin der zestiende eeuw geboren, en aldaar in 1570 (anderen willen in 1567) geſtorven, ſchreef eene menigte werken in rijm en onrijm (2), onder anderen eene *Historie van Belgis, die men namen mach den Spieghel der Nederlandſcher oudtheydt*, enz. *Seer lustich, vreemdt en wonderlyck om leſen, om de ongehoorder oudtheydt wille;* gedrukt te *Gend* in 1565, vervolgens te *Antwerpen* in 1619, in 1665 en later meermaals. Op den titel van dit ellendig mengelmoes van fabelachtige ſprookjes, gelijk de Heer WILLEMS dit boek te regt noemt, heet de ſchrijver „ excellent Poët ende Historiographe „ moderne." Hij verſtond geene andere dan de Vlaamſche taal, blijkens zijne opdragt van dit boek:

Wat

(1) J. F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, bl. 246. J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. II. p. 840, F. SANDERUS *De Gandavenſib.* Lib. III, p. 97.

(2) PAQUOT, *Mémoires*, Tom. I, p. 265.

Wat wilt ghy benijden een onconstich man
Oft begrijpen/ indien hy gewerg ghefaelt heeft?
Die niet van sijns moeders tale en can
Dunct u dat hy hier ghenoech betaelt heeft?

In de voorrede verzekert hij dat men zijn werk met eene goede conſcientie kan lezen; want, zegt hij,

Want ic en ben niet van quader sectie/
In my is ghedaen seer goede correctie.

Aan het ſlot leest men:

Desen boeck bedanckt met reverentie
Den discreten Leser voor sijn patientie.

VALERIUS (ADRIAAN), Schepen en Raad der ſtad *Vere*, en denkelijk ook wel in zijn' tijd een der „ misſende ſcholieren" van de kamer *In reynder ionſten groeyende* aldaar, gaf in 1626 te *Haarlem* een werk in het licht, getiteld: *Nederlandſche gedenkklank, kortelyk openbarende de voornaamſte geſchiedenisſen van de ſeventhien Nederlandſche Provintien 't ſedert den aanvang der inlandſche beroerten ende troublen tot den jare* 1625. Op zekeren ſchoonen zomermorgen, verhaalt hij in rijm, vroegtijdig wakker wordende,

te wandelen my ganſch luſte
Ik ſtont op (na gewoont) ik ginck heen na den dijck,
Daer 't pekelachtigh nat op ſtuyt en neemt zijn wijck.
't Snel ylende vernuſt wiert haeſt in my heel beſich,
Het vlooch dan hier dan daer, 't hooſt ſtont my hallef deſich (dingſig?).

— — — — — —

Dus vorderd' ic mijn tret, en namp voorts heen mijn ganck
Na Sandijck in mijn hof, alwaer dat lude sanck
De soete Nachtegael claerstemmich, en daer neven
Het Coninxjen, de Knuut, de Leeuwerck (hoog verheven)
Die tierelierde vast, en clom met een vermaack,
De Ravens daar omtrent die riepen craack, craack, craack,
Want jarelicx sy broen te Sandijck op den thoren,

moet men weten; en nu volgt er eene breede lijst van allerlei andere vogelen met hunne behoorlijke epitheten, als de „ dach-liefhebbend' Spreeuw, „ d'huysbegerich Swalu, de gout-glinstrende Duuf, „ de staart-beoogde Pauw, de wiggele-waggele Gans, „ de wit-lanchalsde Swaan, de pluumgemantelde „ Uul (1)," enz. enz. die allen hunne onderscheiden geluiden sloegen; „ het Vincxken quinckeleerd', „ de Quackel spic me dicte,

De Wertel mette Eend die queeckten met geschreeuw,
Ja syds en wyds alom so was 't gebas, gemeeuw

van Honden en Katten, en het „ kic kic van Puyt „ en Pat in de grachten," voorbeeldeloos geweldig,

soo dat ick stont verbaast en als verslegen;

want VALERIUS begon te begrijpen dat hij nu ook wel diende mede te doen:

Ik docht wel, hoe salt zijn? sal roesten en verteeren
Door luyicheyt mijn geest?

Dat

(1) In dit gedicht vindt men nog meer vreemde koppelwoorden, als de „ hoog-lucht-kussend' boomen," de „ snel„ heenvliende stroomen," enz., die bij al dien wansmaak toch van de buigzaamheid onzer taal getuigen.

Dat ware eene belediging geweest voor het gezelſchap, waarin hij zich bevond.

Mits zijnd' in dit gedacht, ſoo hoord' ick andre menſchen
Die ſongen alſoo wel, men cond' niet beter wenſchen.

Uit al dien ornithologiſchen omſlag wist de goede VALERIUS op zijne morgenwandeling geen ander zedelijk gevolg te trekken dan deze magere regels:

Hoe dit? dacht ick, 't is wel, dat God dit dus beſtiert,
Dat niet alleen verheucht 't onredelijck gediert;
Maer dat men hoort Gods woort door 's menſchen mont voortbringhen,
In fraayen rijm geſtelt, nu door een lieflyck ſinghen (1).

VALK (JAKOBUS VAN DER) leverde in 1748 eene gerijmde topographie van de heerlijkheid *Noordwijk*, onder den titel van *Noordwykſche Arkadia*. Wegens de belangrijkheid van dit werkje zoowel als van deszelfs dichtſtijl kan men oordeelen uit het volgende ſtaaltje:

Hoe tierig ziet deez' kudde ſchapen
Er uit! De kinders, die hier ſtaan,
Hoe glad, hoe vet, hoe welgedaan
Zyn zy! —— ——
Hier moet gy weten,
Gaan zy ter ſchool. De roede en plak
Des meeſters, meeſterlyk met oordeel
Ter tucht gebruikt, ſpoort hen dus aan
Om braaf in 't leeren voort te gaan (2).

VAL-

(1) Zeevſche Nachtegael, bl. 201.
(2) Noordwykſche Arkadia, bl. 81.

VALLEJO (VINCENT DE), een Vlaamsch dichter uit het begin der achttiende eeuw, leverde eene kreupele vertaling van RACINES *Pleyters*, en *Den Procureur Coopman, of de bedrogen Practyke*, 1715.

VALLICK (JACOB). Van dezen bestaat een *extra raar* werkje op rijm, getiteld: *Thoveren, wat dat voor een werck is*, te *Hoorn* in 1598 gedrukt.

VARENHORST (HERMANUS). De vier kluchtspelen van dezen, *De Hollebollige Schoenlapper, of levendige Dood, De Hedendaagsche Loterijen, De Boerenbruyloft* en *De Verliefde Reisiger*, allen in 1714 en 1715 gedrukt, zijn een waar *idioticon* van Amsterdamsche Janhagelstaal.

VEEN (JAN VAN). Van dezen bestaat eene verzameling, onder den titel van *Tooneel- en Mengelpoëzij*, in 1736 te *Alkmaar* gedrukt. De drie treurspelen, daarin voorkomende, heeten: *Kaïns Broedermoord; Kamma, ofte Huwelijksweerwraak*, en *Virginia, of de Standvastige Kuyschheyd.*

VEEN (PETRUS VAN). Onder de lofdichten voor C. VAN MANDERS *Schilderboek* vindt men een driedubbel sonnet van dezen, waarin hij op eene geestige wijze de meerdere voortreffelijkheid der schilderkunst boven de schrijfkunst betoogt, in het verzinnelijken der gedachtenbeelden, zoowel als in het voorstellen der zigtbare voorwerpen. Onaangezien de stroefheid der verzen, behelst dit gedicht zeer goede denkbeelden:

Der

Dermenschen cloeck vernuft noyt ftouter conftvoortbracht,
Als die den mensch, end' al dat schietlijck gaet verdwynen,
Oft sijn ghedaent verlieft met welcken oft met quynen,
Met een uytbeeldend' ftuck langh leven gheven tracht,
Die Schilder-conft,die door een geeftich denckens cracht,
Dat eertyts is ghebeurt, met vreucht, oft oock met pynen,
Den mensch voor d'ooghen fet,en daedlijck doet verschynen,
Ja selver oock den mensch, als hem de langhe nacht
Brenght in 't verghetelboeck, fijn wesen gaet verlanghen:
Is hier in soo vernuft, dat, of men wil oft niet,
Haer boven alle conft vernuftheyts prys moet langhen.

— — — — — — —

En ift niet vreemt, dat veel, oock onder wyse luyden,
Die trachten nacht en dagh, by son en by de lamp,
Om naer haer doot in naem te gheven niemant camp,
De Schilder-conft licht achtte, off' hadt niet te beduyden?
Al leertf' ons anders niet, als dat de geen die huyden
In goeden doene leeft, en morghen dwijnt in damp,
Door haer noch langh hier blijft: jae dat des lichaems ramp
Oft leemte niet en can zijn schildery uytruyden:
Soo foud' 't eergierich volck noch echter grooter eer
Dees ftomme poësy ghedwonghen zijn te gheven,
Dewijl dat fy nae doodt noch langher tijdt brenght weer
Het wezen van den mensch dat ras hier is verdreven:
Iae dickmael meer als 't schrift tot ftichtingh ftreckt en leer:
Want treflijck wezen wijft den menschen oock haer leven.

Maer heeft de Schildery, noch yemandt vraghen mocht,
Niet anders om het lyf, als datf' ons ftelt te vooren
Het wesen van den gheen, die w'hebben hier verloren?
O neen! Sy ftelt voor 't oogh al dat den mensch oyt docht
Te zijn, oft connen fijn, op aerdt, of in de locht,
Al wat ook 't losse schrift in 't schrijven moet versmooren,
Dat

Dat doetſ' in 't oogh u ſien, end' in u hert u hooren:
Iae brenght dickmael te weegh oock meer als 't ſchrift verknocht:
Want 't ſpreeckwoort ſeyt ſeer wel, dat 't ſien gaet voor het ſegghen,
En gheeft al meer invals, als 't ſchrift van pen of ſtift:
Vermaekt oock ſonderlingh, daer 't ſchrift heel by laet legghen.

VEEN (JAN VAN DER), die, zoo het ſchijnt, in *Deventer* te huis behoorde, bloeide in de eerste helft der zeventiende eeuw en heeft zich door zijne *Zinnebeelden oft Adamsappel*, in 1642 te *Amſterdam* in 4to, en vervolgens herhaalde malen in 8vo gedrukt, doen kennen als een zeer verſtandig en vloeijend zededichter, wiens werk veel nuttigs en leerzaams behelst, en tot een huisboek voor den braven middelſtand ſchijnt beſtemd geweest. De Heer DE VRIES, hem geenszins den verdienden lof weigerende, deelt eene proeve van zijn' redeneer- en dichttrant mede (1); wij leveren er insgelijks eene, in het verſchil van wel of kwalijk leven, naar aanleiding van zijn XLVIIſte zinnebeeld, een' adelaar en een' mol voorſtellende.

Soo ongelijk als lach en truir,
Als 't killend ys en 't heete vuir,
Als d'afgront en 't verheven,
Of als de nacht en zonneſchijn,
Of als de wijn en 't water ſijn,
Is 't wel of qualijk leven.

Is

(1) Geſchied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 189.

Is 't hoovaardye die u quelt?
Die meerdert zonde en mindert geld,
En is vaak onghemaklijk,
Of gaat geprangt in 't pronkent goed,
Of zijt ghy op de ſnof geſchoet,
De gang valt ſuer en ſwaklijk.

Of wilt ghy Bachus gangen gaan,
Daar ſchacklen ſoo veel qualen aan,
Te diep om af te peylen,
Geſontheyt, geld, en eer, en tijt,
Verſtand en weel geraakt men quijt,
En valt in hondert feylen.

Den dronk berooft de wijsheyts geeſt,
Veraart den menſche tot een beeſt,
Maakt kuiſſche tot hoereerders,
En goede luyden wreed en fel,
En ſwygers tot onnut gerel,
Tot vloeckèrs ende ſweerders.

Den dronk voedt alle vuyl bedrijf,
Als wreecken, vechten en gekijf,
Als dobblen ende ſpeelen,
Baart dootſlagh uyt een enkel woord,
Brouwt leugen, laſter, wrok en moord,
En rockent ook tot ſteelen.

De weelde en dartle ledighgank,
Die locter mennigh tot den drank,
En voedet vele plagen;
De weelde is loot, al ſchijntſe licht;
En ſoet en liefflijk in 't geſicht,
Noch valtſe ſwaar te dragen.

Als ledigheyt en hoogemoet,
Verſellen ſtaagh het druyvenbloed,
Het eynde moet dan ſorgen,
Als 't goet is op en 't gelt verpooyt,
Verleckertant, verpronkt, vermooyt,
Wat raat dan ſchier of morgen?

Of ſoo vrouw Venus u verleyt,
Ghy ſmoort in hare dartelheyt,
Hoe dat u die ſal krenken,
Wat leet, wat letſel, quaal of quel,
Dat u aanſtaande is van dit ſpel,
Dat kan men licht bedenken.

In 't kort, die in des werrelts vreuchd,
Soekt ſijn vermaken en geneucht,
't Verkeerde ſal hy vinden,
En derven 't gunt ſijn ziele kieſt,
Waar deur hy eyndelijk verlieſt,
Sijn God, ſijn goed, ſijn vrinden.

Maar 't is heel anders met de geen,
Die 's werrelts luſt heeft afgeſneên,
En leeft nochtans in luſten,
In luſten die ſijn hoope voên,
Ganſch buyten twijffel en vermoên,
Om ewighlijk te ruſten.

Hy leeft in vreuchdt al ſchijntet niet,
Hy vrolijkt midden in 't verdriet,
Hy is gelijk de rotſen,
Daar wind en golven tegen ſlaan,
En even onbeweeghlijk ſtaan,
Hoe ſeer de baren trotſen.

Waar-

Waarom? hy heeft fijn gront geleyt,
Op al der eeuwen ewigheyt,
Op aller vreuchden vreuchde,
Die nummer feyt en altijt meert,
Die nummer nummermeer verkeert,
Maar altijt blijft in jeuchde.

Op hem en hechter ftrijt noch nijt,
Maar trooft fich op een beter tijt,
Alswaar de Hemelreyen,
De welke blinken als de zon,
Hem fullen tot des levens bron,
Omhelfende geleyén.

Soo ongelijk als lach en truir,
Als 't killend ys en 't blakend vuir,
Als d'afgront by 't verheven,
Of als de nacht en zonnefchijn,
Of als de wijn en 't water fijn,
Is 't wel en 't qualijk leven (1).

Het fchijnt dat VAN DER VEEN zich CAMPHUIZEN tot voorbeeld gekozen heeft.

VEER (ADRIANA VAN DER). De inhoud der *Nagelaten Geestelijke Gedichten en Gezangen* van deze juffer, te *Dordrecht* in 1749 gedrukt, is ons niet bekend.

VEER (CORNELIA VAN DER) hebben wij reeds vermeld op het artikel van hare vriendin C. QUESTIERS (2), als deelgenoote in haren *Lauwerftrijt*, en hier vermelden wij

VEL-

(1) J. VAN DER VEEN, Zinnebeelden, bl. 246.
(2) Hiervoor, bl. 143.

VELDE (WILLEM VAN) als opsteller van een *zeer raar* tooneelstuk, *Reinherte*, in 1641 gedrukt; zoo ook van

VELDEN (MATTHIJS VAN DE) een dergelijk, *Calastres sterfdagh*, 1631.

VELDHOVEN (ABRAHAM) vond zich door het opmerkzaam hooren der wijsgeerige lessen van G. KUIPERS (1) te *Dordrecht*, genoopt tot het opstellen van eenige *Dichtkundige Bespiegelingen over de Aarde, den Mensch en den Sterrenhemel*, die hij in 1774 uitgaf. Na het geen wij slechts weinig bladzijden vroeger van TARGIER en TRIP in dit vak van dichtkunst hebben aangevoerd, zouden proeven uit VELDHOVENS werkje slechts dienen om 's mans zwakheid in het behandelen van dezelfde onderwerpen des te meer te doen afsteken. Vruchteloos bad de goede man:

ô Ongeschapen Zon!
Maak mij van heilig dichtvuur zwanger (2);

want in plaats van lava baarde hij ijsschotsen; eene rilling gaat immers iemand door de leden, wanneer hij, bij voorbeeld, het ombrengen der DE WITTEN dus bibberende en klappertandende verhaalt:

Zag

(1) Men zie wegens dezen merkwaardigen volksphilosoph de lofrede van P. VAN BRAAM op denzelven in de *Mnemosyne*, IV Deel, bl. 209.

(2) Bespiegelingen, bl. 1.

Zag men geen mannen, die zoo blank van naam als groot
Van roem, de hulk der zeven landen
In ſtorm behoedden voor het ſtranden,
Ten loon voor trouwen dienst door 't Helsch (eigenlijk Haagsch) geſpuis gedood (1)?

VELSEN (BAREND VAN) dramatiſeerde op zijne wijze vrij triviaal het *Huwelijk van den Grooten Alexander* in 1659.

VELTHEM (LODEWIJK VAN) (2), een Brabander van geboorte, Priester, eerst te *Sichen*, en naderhand te *Velthem*, naar welke laatſte plaats hij waarſchijnlijk zijn' naam voerde, ſchreef of verzamelde een' *Spiegel Historiaal*, beginnende met 1248 en eindigende met 1316. De inhoud is gedeeltelijk getrokken uit Latijnſche werken en gedeeltelijk afgeſchreven uit de rijmwerken van MAERLANT en VAN HELU, en behelst gebeurtenisſen, waarvan hij tijdgenoot en ſomtijds ooggetuige geweest is. Hij ondernam dit werk op den raad van zekeren JAN VISIER, ten dienste van deszelfs meester, den Heer van *Voorne*.

Het handſchrift van dezen *Spiegel Historiaal* werd achtervolgens bezeten door A. VAN MEUSENBROEK, Advokaat te *Dordrecht*, P. SCRIVERIUS, F. A. VAN WESTPHALEN, Prof. A. MATTHEUS, M. OOSTER en eindelijk door I. LE LONG, die het-

(1) Beſpiegelingen, bl. 60.

(2) I. LE LONG, Voorr. voor den *Spiegel Historiaal*. H. VAN WYN, Hist. Avondſtonden, bl. 317. J. F. WILLEMS, Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, bl. 179. N. G. VAN KAMPEN, Bekn. Geſch. der Ned. Letteren en Wetenſchappen, I Deel, bl. 22.

hetzelve in 1727 te *Amſterdam* heeft in het licht gegeven.

Men kan dit werk aanmerken als een vervolg of *Vifte Paertie van* MAERLANTS *Spiegel Historiaal* (1). Zijn dichttrant is minder dan die van MAERLANT, en zijn werk minder belangrijk dan dat van STOKE en VAN HELU, ſchoon hij den laatſten op ſommige plaatſen letterlijk uitſchrijft. Overigens is het een misſelijk mengelmoes van profecijen, mirakelen, tooverijen, grollen en beuzelachtige bijgeloovigheden. Zoo verhaalt hij, bij voorbeeld, van een' eikenboom tusſchen *Sichen* en *Diest*, die als een kruis gegroeid was en mirakelen deed (2); en even te voren van eene zeug, die door een' hond gedekt was en borstelige honden wierp (3). Het in 1815 zoo veel gerucht makende mirakel van de non van *Dulmen* was ook reeds oude kost, immers in 1304 was er, volgens zijn verhaal, in het land van *Loon* eene juffer, die de ſtigmaten der wonden van JEZUS insgelijks aan handen en voeten had; ten dienste der geloovigen ſchrijven wij deze oorkonde af, om daarmede de waarheid van het Westphaalſche mirakel te kunnen ſtaven:

Te deſen tiden/ in 't lant van Loen
Geſciede oec een wonderlike doen:
In een dorp/ dat Keriten hiet/
Woende een joncſer/ daer men an ſiet

En-

(1) Zie ons III Deel, bl. 291.
(2) Spiegel Historiaal, IV B. Cap. 57, bl. 287.
(3) Ibid. IV B. Cap. 55, bl. 284.

Ende scouwen mochte, al openbaer,
Ons Heren teken an vorten an haer.
Dit sach menich ende verande
Ende wert mare achter lande.
Som seidense al openbare
Dat een Godelyc teken ware,
Ende som seidense oec daer mede
Dat war een bedriegelycheide (1).

Na dit staaltje vertrouwen wij den schrijver en zijn werk genoegzaam te hebben doen kennen.

VENATOR (ADOLPHUS TEXANDER), of eigenlijk ADOLF DE JAGER (2) was in het begin der zeventiende eeuw Predikant te *Alkmaar*, en had rijkelijk zijn deel in de kerkelijke beroerten van zijn' tijd. Hij werd met zijne vrouw en tien kinderen het beklagenswaardig voorwerp van den haat en de vervolgzucht der regtzinnige geestelijken, en eindigde zijne dagen in kommer en ellende in *Frankrijk*. Hij was een geleerd man en groot liefhebber der dichtkunst. In zijn huis liet hij de blijspelen van TERENTIUS door Latijnsche scholieren vertoonen, hetgeen hem door den kerkeraad geweldig kwalijk genomen werd. Er bestaat ook van hem een dramatisch rijmwerk: *Redenvreucht der wysen in haer wellust*, in 1603 gedrukt.

VENDELEN (JOHANNES DE). Bij gelegenheid van het Brugsche mirakeljubilé in 1698 vervaar-

(1) Spiegel Historiaal, IV B. Cap. 58, bl. 289.
(2) J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXIX Deel, bl. 193.

vaardigde deze een rijmſtukje, waarin tusſchen handelende perſonen een *Schriftuurlijk Verhael van de Weldaeden van 't aller H. Bloedt* J. C. gedaan wordt. Het ſtukje is van denzelfden ſtempel als dat van J. DROOMERS, bij deze zelfde gelegenheid, waarvan wij reeds vroeger (1) eenig breeder verſlag gedaan hebben.

VENNE (ADRIAAN VAN DER) (2) werd geboren te *Delft* in 1589; zijne ouders, vermogende lieden, afkomstig uit *Braband*, zonden hem naar *Leyden*, om de Latijnſche taal te leeren. Het lezen der oude dichters boezemde hem den lust in om insgelijks de dichtkunst te beöefenen, en hij kreeg tevens ſmaak in de ſchilderkunst, waarvan zekere SIMON DE VALK, Goudſmit en Schilder, hem de eerste beginſelen onderwees; zich vervolgens met ijver op het ſchilderen toeleggende, werd hij discipel van JERONIMUS VAN DIEST, bij wien hij zulke vorderingen maakte, dat zijne ſchilderſtukken door den Prins van *Oranje*, den Koning van *Denemarken* en andere Vorsten aangekocht werden. Zijn dichterlijk vernuft ſtelde hem tevens in ſtaat tot het uitvinden van zinrijke ordonnantiën ten dienste der plaatſnijders; gelijk hij onder anderen de teekeningen vervaardigd heeft voor het werk van J. CATS, en voor zijne eigene geestige dichtwer-

(1) II Deel, bl. 209.

(2) Beſchryving der ſtad Delft, bl. 784. A. HOUBRAKEN, Schouwburg der Schilders, I Deel, bl. 136. J. KOK, Vaderl Woordenb. XXIX Deel, bl. 204.

werken. Hij bragt zijn leven grootendeels door te *Middelburg*, en woonde vervolgens in *'s Hage*, waar hij den 12 November 1662 overleed.

Behalve eenige losse gedichten in den *Zeeuwschen Nachtegaal*, heeft hij de volgende dichtwerken in het licht gegeven: *Tafereel van Sinne-mal*, Amsterdam, 1633; *Sinne-vonck op den Hollandschen Turf*, 's Hage, 1634, en *Tafereel van de belacchende Werelt*, 's Hage, 1635. Zijne rijmerij (poëzij kan men zijne opstellen niet noemen) is uiterst vloeijend en gemakkelijk, en bestaat meest uit spreuken en dagelijksche volksspreekwijzen uit zijn' tijd, die somtijds aardig met eene zedelijke bedoeling te pas gebragt en aangewend worden. De vreemde koppelwoorden maken den zin wel eens eenigzins duister, doch vernuft en vindingrijkheid is in zijne verzen niet te miskennen; bij voorbeeld:

Wonder stof van 't Hollands-onder!
Nutte mijn uyt vol-lands-wonder!
  Wonders-wonder alle tijdt!
  Noyt en wordje wonder quijt!
Noyt en sal ick laten blijven
Op grof-stof hofs-lof te schrijven,
  Noyt en laet ick ongenoemt:
  Dat ons mart vol Turven broemt,
Dat ick nu, en oock nae desen,
Laet altoos bevolen wesen
  Aen het brandt-glas, met geley,
  En het vyer-slagh by de key:
Om de voncken uyt te blaken,
Tot gerief, en soet vermaken

Voor de teſt, en ſtoof, en Haerdt;
Als men turf voor kouw bewaerdt.
Laet nu ſonn', en Glas en ſteenen,
Elck om ſtrijdt het vyer uyt-leenen;
't Is den turf gelijcke veel
Als die krijgt vlams-walm-gedeel (1).

Eer wij van dezen geestigen volksdichter afſtappen, deelen wij nog zijn ſonnet mede

TOT DE IJDEL AARDSCHE BEGEERSUCHTIGE MENSCHEN.

Ghy dwaeſig aerdſche volc, dat nieuweſuchtig haeckt
Naer ick en weet niet wat voor menſchelijck begeeren:
En ſtaech dijn loſſche breyn geduyrig om laet keeren,
So lang de waggel-ſin, met heb-wil is vermaeckt:
Om dat ghy t'eenemael tot ſteyger-luſt geraeckt,
Na ſtaet en hoogh gebied, om ander t' overheeren
Met ſchijn van macht en pracht, en overmalle kleeren:
Maer all' u doen is wind, en reden dat men 't laeckt.
Och! wat vermach de menſch? wat wil men zich vergrooten?
Men deyſt toch weder heen van daer men is geſproten!
Wat baett' dan groot geſach: of menigh landen-rijck!
Daer ſomtijts veel gevolg moet buygen, ſtuypen, nygen,
Om door een ydel hoop, een ſchijn van gunſt te krygen:
Denct dat de macht ontmacht wanneer men wert een lijc (2).

VENNIP (JAN JACOB). Achter het *Kort bericht van 't Tuchthuys*, door dezen opgeſteld, plaatste hij een *Esbatementſpeelken tot onderwyzinghe van de Joncheyt*, zamen in 1611 gedrukt.

VER-

(1) Sinne-vonck op de Hollandſche Turf, bl. 55.
(2) Tafereel van Sinne-mal, bl. 286.

VERBEEK (GERARDUS). In 1783 gaf deze te *Delft* een rijmwerkje in het licht, getiteld: *Gods Zoon in 't vleesch*, *of Bespiegeling over de heilrijke Geboorte van den Zaligmaker der wereld*, JESUS CHRISTUS, *binnen Bethlehem*. Eene stichtelijke Kerslectuur op rijm voor eenvoudige vrome menschen, die geene kennis van poëzij hebben.

VERBEEK (ZACHARIAS) is vervaardiger van een kluchtspel, *De Gewaande Barbier*, *of Advocaat zonder studie*, 1733.

VERBIEST (HENDRIK) heeft in 1665 een treurspel uit het Fransch, *De Doodt van Julius Cæzar*, gelijk hij op den titel zegt, „ gerijmt;" *item* nog in 1670 de *Klucht van 't Wijnvaatje*.

VERBRUGGHE (JACOB) leverde op het landjuweel der Mechelsche rederijkkamer *de Peoen*, den 3 Mei 1620 uit naam der Goudsche kamer *Wt Ionsten begrepen* een refereyn en een liedeken; in het eerste predikte hij de leer der *Servilen* met vollen nadruk, en zou in onzen tijd gansch geen vriend van de constitutioneele Spanjaarden of de Grieken zijn. Hij heeft zijne argumenten uit den *Metamorphosis* van OVIDIUS ontleend; zij zijn te curieus om niet ten minste het eerste gedeelte af te schrijven:

Lichtvaerdelijck verwaent, menigh yet onderwint
Sonder uytcomst te sien van 't gheen dat hy begint,
Verstwijfelt onbedacht met sinnen onghebonden
Ghelijck de Reusen wreed', doormoedigheydt verblindt,

Deden ten andren tijd, die hertneckigh bestonden
Te beklimmen d'Hemel, ende in s'wereldls ronden
Niet wesende gherust, passende op niemand
Dies Iupiter ontstelt, sijn blixem heeft ghesonden
Sijnen scepter ophieff, den welcken vierigh brand,
Om de sulcke, als haer, noch te helpen tot schand.
Soo 't ghe schieden Phaeton, die voerden Phebum waghen
Te hooghe in de lucht, gheen mercken nam op 't land.
Icarus desghelijck, hebbende groote behaghen
In de vermetenheyt, meenende in dien daghen
Sijnes Vaders vernuft t'beschamen dit gheloost;
Dese werden ghetreft met ongheluck en plaghen:
Die naeckt leed, die opstaen teghen haer ouer-hooft (1).

De Goudsche rederijkkamer werd in 1432 opgerigt; zij sleepte haar gebrekkelijk aanzijn voort tot in 1785, wanneer zij op nieuw georganiseerd en op den gewonen dichtgenootschappelijken voet, overeenkomstig met den geest des tijds werd ingerigt. Den 16 Januarij 1786 werd zij op nieuw plegtig ingewijd met eene redevoering door G. C. C. VATEBENDER, die vele historische bijzonderheden behelst; zij wordt gevonden in de *Mengelwerken* der kamer, in 1792 te *Gouda* gedrukt. Zij telde toen onder hare leden dichters van een' geheel anderen stempel; onder anderen ook hem, die onmiddellijk volgt, namelijk

VEREUL (ABRAHAM), geboren te *Paramaribo*, in 1770; doch in 1775 met zijne ouders in *Holland* gekomen, en in *Gouda* opgevoed. In 1786, en dus in zijn zestiende jaar, trad hij op als

(1) Schatkiste der Philos. ende der Poëten, bl. 292.

als dichter met eene *Proeve van Poëtische Brieven.* In dezelven heerscht eene levendige verbeelding en eene juistheid en stoutheid van uitdrukking, die inderdaad iets goeds van den jeugdigen dichter deden verwachten. Hij begon toen zijne studiën in de regten, en, na zijne bevordering tot meester in dezelven (1), zettede hij zich te *Amsterdam* als

(1) Bij deze gelegenheid vereerde de groote HELMERS hem met een dichtstuk, het welk wij, als niet algemeen bekend, hier mededeelen:

Hem noem ik groot, die, in Minervaas heiligdommen,
Voor regt, voor vaderland, voor lydende onschuld spreekt,
De boosheid en bedrog doet siddren en verstommen,
Verdrukte deugd beschermt en wreekt.

De held, op Mavors veld gelyk een god verheven,
Is haatlyk in myn oog, zoo hy geen deugd bemint:
'k Waardeer den man, wiens arm me in veiligheid doet leven,
Maar ik aanbid den menschenvrind.

't Is hy, die, onvermoeid, der burgren regten, wetten,
Diepdenkend gadeslaat, verdedigt en beschermt!
In Themis heilig choor 't geweld durft palen zetten,
Zich der elendigen ontfermt.

De deugd, in 't stof geknield, is heilig in zyne oogen!
De droeven zien hem aan als een' weldadig' god;
Zy schreijen, hy verschynt! 'k zie hen hun tranen droogen:
Thans juichen ze in hun zalig lot.

Gelyk een vreemdling, op der Alpen top verheven,
Den forschen storm belagcht, die loeit aan zynen voet,
Bedaard blyft, schoon de orkaan de siddrende aard' doet beven,
En 't onweêr buldrend om hem woedt —

Zoo blyft de brave man in 's aardryks wisselingen;
Hy, die Apolloos en Minervaas gunst geniet,
Die Themis regt beschermt, wat rampen hem bespringen,
Zwicht voor 't bezef dier rampen niet.

Zyn

als Advokaat neder, waar hij tot de omwenteling van 1795 zich meer bezig hield met de beöefening der dichtkunst en fraaije letteren dan wel met de regtsgeleerde practijk; doch van dat tijdſtip af betrad hij de ſtaatkundige loopbaan, en ſcheen de dichtkunst vaarwel te zeggen. Spoedig werd hij lid en Voorzitter van het Committé tot de zaken der

Zyn ziel, voor de eer gevormd, kan nooit de list gedoogen;
De boosheid en 't bedrog rukt hy het masker af:
Hy vest op zyn godes, de wysheid, ſteeds zyne oogen,
En volgt hare inſpraak tot aan 't graf.

ô Gy, die 't eerst myn hart de vriendſchap kennen leerde,
Als ik dien reednaar ſchets, ſchets ik uw beeld, myn vrind!
Verzul, wiens hart en deugd ik even zeer waardeerde,
Als ik uw dichtkunst heb bemind.

Haast zult ge in d' achtbren rei dier grootſche mannen blinken
Die Themis heiligdom beſchermen door hun taal;
Hoe zal de vriendſchap dan het ſpeeltuig niet doen klinken,
En juichen in uw zegepraal!

Apollo drukte reeds den lauwer op uw' ſchedel,
En Neêrland hoort, verrukt, naar uw' verheven toon;
Maar Themis lauwerkrans is niet min ſchoon, min edel,
Door weêuw of weezen aangeboôn.

Wie als een Vondel zingt, moet als een Noordkerk ſpreken;
Vlied gy dan de eigenbaat, die 't vuur der deugd verdooft;
Spreek de onſchuld moedig voor... Terwyl ik haar hoor ſmeeken,
Siert Themis reeds uw jeugdig hoofd.

'k Waardeer een kroon veel min, dan zulk een' krans van bloemen.
Verbeelding ſchetst me u reeds, waar 't regt de vierſchaar ſpant:
'k Zie daar uw zegepraal; 'k hoor daar door elk u noemen
Den Cato van uw vaderland.

der koloniën en bezittingen van de *Bataafsche Republiek*, in *'s Hage*. Meermalen was hij lid der municipaliteit van *Amsterdam*, en bekleedde na de vereeniging van ons vaderland met *Frankrijk* het moeijelijk en ondankbaar ambt van Maire dezer stad, alwaar hij ambteloos den 27 October 1817 overleed.

Als dichter bezat VEREUL ongetwijfeld uitstekende verdiensten boven velen zijner zoetvloeijende en tot in het oneindige beschavende tijdgenooten. In al zijne dichtstukken heerscht een hartverwarmend gevoel van liefde, godvrucht, vriendschap, blakende zucht voor vaderland en vrijheid, deugd en regt. In 1789 behaalde hij bij het Leydsche dichtgenootschap den zilveren eerpenning met zijn dichtstuk de opgegeven prijsstoffe, *De Invloed van een vast Geloof aan de Voorzienigheid* (1), ten onderwerp hebbende, en in 1790 bij het Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend genootschap beide den gouden en zilveren eerpenning met twee dichtstukken op de opgegeven prijsstoffe, *De Lof der Naarstigheid* (2). Alle drie deze dichtstukken waren de bekrooning overwaardig. Nog bekroonde het eerstgemelde genootschap in 1791 zijn dichtstuk *De Onschuld* insgelijks met den gouden eerpenning; doch hetzelve bleef ongedrukt, en werd naderhand door

(1) Tael- en Dichtliev. Oef. van het Genootsch. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, VII Deel, bl. 57.

(2) Werken van het Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend Genootschap, II Deel, bl. 1 en bl. 24.

door de Bataaffche Maatfchappij van Taal- en Dichtkunde uitgegeven. Dit gedicht, waarin zekerlijk de denkbeelden eenigzins overfpannen en fentimenteel zijn, bevat uitmuntende fchoonheden; het is „ de verhevene fchildering, gelijk de Heer VAN KAMPEN dezelve æsthetisch doet kennen (1), „ eener wereld vol onfchuldige en onfterfelijke men- „ fchen, wier vader aan zijne kinderen de zonden „ der bewoners dezer aarde, en Gods ontferming „ in hun behoud in zeer fchoone en welluidende „ verzen verhaalt, wier inhoud (niet de gewone „ vorm) duidelijk de fchole van KLOPSTOK doet „ zien."

Edel, krachtig en vol verheven gevoel is het flot van dit heerlijk dichtftuk, hetwelk hier eene plaats overwaardig is.

'k Ontwaakte, en zag 't verblijf dier zaligen niet meer;
Het all' verdween. Ik was in 't dal van tranen weêr;
De zang der hemelrij klonk mij niet meer in de ooren;
Schaars mag de broze zoon des tegenfpoeds dien hooren.
Hij, wien de wreede dood den bittren beker biedt;
Om wien de liefde weent, hij hoort fomtijds dit lied.
'k Was op die aarde weêr, waar fmaad de deugd bejegent,
Waar menfchen doemen, als der menfchen vader zegent;
Waar vaak der wijzen ftem, veracht, miskend, verfmoord,
Gelijk 't geruisch eens blads in ftormen, wordt gehoord.
Dan, onfchuld! wordt gij vaak miskend, befpot, verftoten,
En door geen' enklen vrind uw brekend oog gefloten,
Gij

(1) Beknopte Gefchiedenis der Ned. Lett. en Wetenfchapp. II Deel, bl. 482.

Gij weet, Hij, bij wiens glans de zonnen fcheemring zijn,
Hij heerscht door 't knagend wormpje en door den cherubijn;
Hij telt de tranen, die in fchuldlooze oogen rezen;
Wat wellust is 't voor u, met Hem alleen te wezen!
De weg uws levens zij met doornen overfpreid,
Geheel uw loop zij fmaad, uw dood wordt heerlijkheid.
Gij, die te zalig zijt, om vòor den mensch te beven!
De kalmte volgt na ftorm; na 't fterven eeuwig leven.
Wanneer de keten breekt, die de eeuwen t'zamen knoopt,
Het laatfte traantje vloeide, en 't rad des tijds verloopt;
Dan drukt hij, wien voor u de wreedfte foltring griefde,
Dan drukt hij, kusfchende, op uw hoofd den krans der liefde.
Als 't hart van helden trilt, als alles om u fchreit,
Juich dan, ô onfchuld! juich! uw dood wordt heerlijkheid!
Wij zijn onfterfelijk, ô mijn geliefde vrinden!
Wij zullen eeuwig zijn, met God, dien wij beminden.
De Orions fmelten éèns, éèns klinkt het hoog gebod,
En heemlen zinken neêr... wij blijven, wij... en God!
ô! Dat u de onfchuld fterk', wat ooit u moog' bejeegnen,
Blijf uwen vriend getrouw, en durf uw' vijand zeegnen.
Eén traan, één enkle traan, door't fchuldloos oog gefchreid,
Is God meer liefelijk, dan al zijn heerlijkheid.
De deugd is eedler dan 't vernuft, met loof omhangen,
Eén goede daad meer fchoon, dan Vondels fchoonfte zangen.
Hier, waar gij, naast de mirthe, ook lijkcipresfen ziet,
Doet hier aan fnoodaarts wel, maar volgt hun fnoodheid niet:
Ziet ge op 't onreine meir den glans der zon niet dalen?
Haar glans blijft echter rein en zuiver hare ftralen.
Drinkt zo den kelk des doods, mijn vrinden! wélgemoed:
Hij is voor fnoodaarts wrang, maar voor de braven zoet.
Ach! fchoon ons oor hier fchaars de ftem der blijdfchap hoore,
Met iedren ademtocht ons nieuwe fmart doorbore,

Lagcht

Lagcht niet in 't eind de rust, hoe 't leed ons nederfla,
Niet in den dood?... den dood! .. beeft mij de cither na.
Mij moge, als u, die troost, in 't jongste strijden, laven;
Mijn eind' zij als uw eind', mijn graf bij 't graf der braven (1)!

De meeste losse dichtstukken van VEREUL zijn afzonderlijk gedrukt, of in de *Kleine Dichterlijke Handschriften* geplaatst; bijzonder voordeelig munt daaronder uit zijn *Triomfzang op de Overwinning bij* Chattam, *in* 1667 (2). Hij was ook acterend lid van het beroemde tooneellievend genootschap *Utile et Amusant*, te *Amsterdam*, tot welks dienst hij in 1791 een uitmuntend fraai tooneelstuk, *De Zege der Ouderliefde*, in proza vervaardigde. Ook in het vak der welsprekendheid deed hij zich voordeelig kennen door de uitgave van twee *Redevoeringen* in 1790, zijnde Lofredenen op J. DOUSA en J. BELLAMY, en in 1795 door eene *Redevoering over de Gelijkheid der Menschen*; deze laatste draagt zeker wel den stempel van den geest des tijds, in welken hij haar voordroeg; maar de daarin ontwikkelde denkbeelden zijn noch overspannen, noch uitsporig; maar allezins verstandig en bezadigd, en den verlichten wijsgeer waardig.

VEREUL (JAN JACOB), neef en tijdgenoot van den voorgaanden, was mede een zeer verdienstelijk dichter. Ook hij bezong den *Lof der Naars-*

(1) Werken der Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtk. I Deel, bl. 94.

(2) Kleine Dichterl. Handschr. I Schak. bl. 65.

Naarstigheid, die door het Amsterdamsch dichtgenootschap met den tweeden zilveren eerpenning bekroond werd (1); gelijk hij ook bij hetzelfde genootschap in 1791 den gouden eerpenning behaalde met zijn dichtstuk JACOB CATS, *in drie zangen* (2), en bij het Leydsche dichtgenootschap den eerpenning met zijne *Verhandeling over de vereischten in eene Levensbeschrijving der Dichteren.* Behalve eenige losse verzen en kleine afzonderlijk uitgegeven stukjes, gaf hij in 1791 een' bundel gedichten in het licht, onder den titel: *Voor Godsdienst, Deugd en Vaderland*, welke eenige uitgebreide dichtstukken bevat; die met de opschriften ANTONIUS HAMBROEK en HERMAN DE RUITER verheffen den onsterfelijken roem dezer vaderlandsche helden op eene waardige wijze. *De Godsdienst, in drie zangen*, is een uitmuntend leerdicht, het welk voordeelig afsteekt bij zoo vele andere gelijksoortige gedichten, waarin een kerkelijk stelsel met handen en tanden vastgehouden wordt. Hij plaatst den zetel van den godsdienst niet in de kerk, maar in het hart. Ieder mensch immers moet toestemmen, onder welke kerkbanier hij zich schare, het geen de helderdenkende dichter, onafhankelijk van alle stelsels en geloofsformulieren, hem onder het oog brengt:

Het denkbeeld van een' God was 't eerst dat in uw ziel,
Bij d' eersten flaeuwen strael van 't licht der rede, viel:

Gij

(1) Werken van het Amst. Dicht- en Letteroef. Genootsch. II Deel, bl. 39.

(2) Ibid. bl. 71.

Gij voelt door dit bezef uwe edle denkkragt boeijen,
Wanneer uw oog de Zon aen 't helder zwerk ziet groeijen.
Bewandelt ge aendachtvol de rijken der Natuur,
Ge ontdekt bij ijdren tred een waekend Albeſtuur.
Gij vindt op ijdre plant Voorzienigheid geſchreven; —
Gij ziet haer tedre zorg langs uwen akker zweven.
Die aendrift, door wier kragt gij God uit alles kent,
Is door Zijne eigen hand in uwe ziel geprent,
Op dat, ſchoon van 't genot van meerder lichts verſtoken,
Ge ook offers, Hem ter eer, op 't hart-altaer deedt rooken.
Volgt ſlechts die inſpraek naer: — ſchoon duister in 't begin
Leidt ze u in 't voorportael van Waerheids Tempel in; —
Gelijk een tedre plant door nijvre zorg moet bloeijen,
Zal ze ook, door u gevoed, in kragt en klaerheid groeijen.
Zij heeft een' Socrates, een' Cicero geleid,
En toog de nevlen heen, voor hun gezicht verſpreid.
Die eedlen zagen 't licht in zwarte duisterheden,
En waegden op een pad, nog ongebaend, te treden.
Hun leerſchool was het rijk der rede en der natuur,
Als God onmeetlijk, waer, en eindeloos van duur.
De blinde haet mogt hier op hunne poging woeden —
Een loon, hun deugden waerd, blijft wis dat leed vergoeden.
Gij voelt dat in uw ziel een duistre werking woont,
Die u van kwaed of goed het zigtbaer kenmerk toont;
'tBedrijf eens ſnoodaerts maekt u ſtraks op hem verbolgen: —
Gij ziet een' vriend der deugd — en wenscht hem ſtraks te volgen:
Dat ſchoon gevoel, het deel der eedle menschlijkheid,
Ontvangt meer ſterkte en licht, wanneer de rede 't leidt; —
Het zij in uwe ziel een rigtſnoer voor uw daeden,
De drijfveer voor uw hart, een gids op uwe paeden; —
Bemint daer door de deugd; — voldoet aan ijdren pligt,
Die, in uw' levensſtand, op uwe ſchoudren ligt.

Ge-

Gevoelt, als mensch, uw waerde:— en blijft, door heel uw leven,
Naer aenwas in geluk en in volmaektheid ſtreven.
Hij die de deugd vereert, vereert ook God, haer bron.—
Zoo mint men 't licht der Maen als 't eigen licht der Zon.—
En uit wat oorſprong ook uw zucht naer 't goede ontſpringe,
Wen ſlechts geen vrees voor ſtraf uw vrije daeden dwinge,—
De deugd, waer ook gevest, blinkt voor des Hoogſten troon.
En Hij, rechtvaerdig, goed, bereidt haer eens heur' loon (1).

Voorts beſtaat er nog van hem afzonderlijk uitgegeven: *Catharina Herman*, tooneelſpel, 1793, en eene ridderromance, *Reinoud van Adelſing*, in 1792 gedrukt. Hij overleed te *Amſterdam*, den 19 September 1807.

VERGEELSUM (PIETER). In den *Nederduitſchen Helicon*, te *Alkmaar* in 1610 gedrukt, worden twee kamerſpelen van dezen gevonden: *Droef eynd eener Scheepvaart* en *Redelyke Natuur en Recht gevoelen.*

VERGELO (JACOB VAN). In 1735 gaf deze drie kluchtſpelen in het licht: *De Krijgsgezinde Dochter*, *de Tijdt* en *De bekeerde Gierigaert.*

VERHOEK (PIETER) (2) werd geboren te *Bodegraven*, den 4 September 1633. Het lezen van romans en oude vaderlandſche dichters, en de werkzaamheden der rederijkers op het platte land, wek-

(1) Voor Godsdienst, Deugd en Vaderland, bl. 78.

(2) A. HOUBRAKEN, Schouwburg der Schilders, III Deel, bl. 116 en 188. J. WAGENAAR, Amſterdam, fol. III St. bl. 251. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXIX Deel, bl. 234.

wekten zijn' lust op voor de dichtkunst. Ondertusschen werd hij naar *Gorinchem* gezonden, om de teeken- en schilderkunst te leeren bij JACOB VAN DER ULFT, die hem aanried zich vervolgens in *Amsterdam* neder te zetten, waar hij veel geld won met het marmerschilderen, en teveus de dichtkunst met ijver beöefende, in vriendschappelijken omgang met ANTONIDES, JAN ZOET en andere dichters van zijn' tijd. VONDEL zelf velde in zijn' hoogen ouderdom een voordeelig oordeel over de gedichten van VERHOEK, die van zijn' kant zeer hoog ging met de voortbrengselen van HOOFT en VONDEL; ook was hij eenigen tijd lid van het beroemde kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum*, en berijmde een groot gedeelte van het treurspel *Agrippa, of de gewaande Tiberinus*, door hetzelve uitgegeven. Zijn' meesten roem verwierf hij nogtans met zijn oorspronkelijk treurspel *Karel de stoute*, waartoe hij de stof ontleende uit het verhaal van PONTUS HEUTERUS. Hetzelve werd in 1689 voor het eerst op den Amsterdamschen Schouwburg vertoond, en is na zijn' dood, die den 29 September 1702 voorviel, bijkans eene eeuw lang aan het tooneel gebleven, doch toen in eene onverdiende vergetelheid geraakt, tot in 1818 de Heer M. WESTERMAN dezelfde stof tot een treurspel bearbeid hebbende, daardoor aanleiding gaf dat men zich den arbeid van zijn' voorganger herinnerde, en den zijnen daarmede vergeleek, welke vergelijking, in openbaren druk (1) door

(1) De Tooneelkijker, III Deel, bl. 360 en volgg.

door zeer kundige mannen het publiek voorgelegd, geheel ten voordeele van den eersten dichter uitviel. Niettemin bleef het voortbrengsel van den Heer WESTERMAN op het tooneel den voorrang behouden boven het meesterstuk van VERHOEK, waaraan nu zeker in het geheel niet meer zal gedacht worden.

De gezamenlijke *Poëzy van* PIETER VERHOEK is in 1726 te *Amsterdam* door zijn' neef JOHANNES VERHOEK in het licht gegeven. Zijn dichtstijl is krachtig, deftig en zinrijk, vooral dat *Ter blyder inkomste van* WILLEM III, wiens overtogt naar *Engeland* hij met een paar fiksche trekken onder de stoffaadje daarstelt:

Een vloot, bemant met helden, bruist er
Door zee, van d'Oosten wint gestuwt als met Gods hant (1).

Geestig is inderdaad het voordeel betoogd, dat de schoone kunsten trekken uit de ontleedkunst, in zijn gedicht aan G. BIDLOO:

Ik zie de konsten uit de ontleding wysheit halen;
't Zy de evenredigheit de boukonst stelt de maet,
Boetseer- en schilderkonst haar licht schept uit de leden
En t'zamenvoeging, stant en werking, en gelaet
Des lichaems, of het zy, dat dichtkonst, ryk van reden,
Haer schilderspraek schakeert, en vormt tot een tafreel.
Homeer stak dus 't klaroen, daer in 't gedrang der helden
De voerman nederplofte en 't ros stierf in 't gareel,
Toen Griek Trojaen, Trojaen den Griek ter nedervelden,

Ver-

(1) P. VERHOEKS Poëzy, bl 13.

Verstandigh; want hy toont wiens wonden dodelyk
Of weêr geneeslyk zyn, en kent de binnedeelen.
De ontleding toont genees- en heelkonst klaerder blyk.
De konsten hant aen hant ten reie by het streelen
Van uwe luit, zoo schoon en deftigh afgericht,
Bedanken u, terwyl 't haer plicht is u te minnen,
En offren Febus loof voor artzeny en dicht,
En doen zy 't niet, wel aen! dan doen 't de zanggodinnen (1).

VERHOEVEN (GUILLAM FERDINAND), van *Lier*, Koopman te *Mechelen*, en aldaar gestorven op het einde der vorige eeuw, was een verdienstelijk Vlaamsch schrijver en dichter. De Brusselsche akademie bekroonde eenigen zijner verhandelingen. Ook moeten er nog verscheiden onuitgegeven geschriften van hem bestaan in proza en in verzen. De Heer WILLEMS deelt eenige proeven mede uit een blijspel met zang, getiteld *Den Oogst*, door hem vervaardigd ten dienste der rederijkerskamer *Jennette*, gezegd *D'Ongeleerden*, te *Lier*, en aldaar vertoond in 1772; „ hetzelve is geheel „ op rijm," zegt hij (2), „ en met veel gemak „ behandeld. Sommige tooneelen zijn recht gees- „ tig, en moeten eene goede uitwerking hebben „ gedaen."

VERKRUYSSEN (LIVINUS), een ander Vlaamsch dichter, welligt meer vroom, doch zeker veel minder bekwaam dan de voorgaande, schreef eeni-

(1) P. VERHOEKS Poëzy, bl. 48.
(2) Verhandel. over de Nederd. Tael- en Letterkunde, II Deel, bl. 181.

eenige devote tooneelſtukken; van vier zullen wij de ſtichtelijk-curieuſe titels opgeven, waaruit men den inhoud gemakkelijk kan opmaken. 1) *Onverwinnelycke Stantvaſtigheyt ende Yver in het Christengeloof ende glorieuſe martelie van den H. Martelaer* LAURENTIUS *ende van den H. Paus* SIXTUS II, 1740; 2) *Christelycken Strijd van den H. en glorieuſen Martelaer* SEBASTIAEN, *Roomſchen Ridder*, 1743; 3) *Den Bekeerden Heydenſchen Veldheer* GALLICANUS, *onder den grooten Keizer* CONSTANTINUS; 4) *Wonderlycke bekeeringhe ende kloeckmoedige martelie van den ſeer E. ende H. Martelaer* ADRIANUS, *door den Heydenſchen Keyſer* MAXIMILIAEN, *grooten vervolgher der Christenen*, 1743.

VERLEY (JOHANNES). Wij kennen twee kluchtſpelen van dezen: *De Onbarmhartige Huisheer, of de bedrogen Gierigaard*, 1718, en *De Gewaande Graaf, of de beſpotte Minnaar*, 1727; zoo mede van

VERLOVE (KAREL) een treurſpel, *Stephanus, de eerſte Christen Bloedgetuige*, 1688; en van

VERLOVE (PIETER) een blijſpel, *Styloorige Egbert, of de twee Ongelyke Broeders*, 1690; ook nog een treurſpel, *Joannes Baſilides, Grootvorst van Moskoviën*, 1747.

VERMEULEN (JOAN) woonde te *Breda*, en vervaardigde in den loop van 1739,

reeds oudt en grijs van hooft,
Doch jong in kunst en taal, in dichten onervaren (1),

een aantal bijschriften op de afbeeldingen van beroemde dichters in het *Pan Poëticon* van A. VAN HALEN (2), waarin zijne afbeelding mede gevonden werd. Wel mogt de goede man zeggen:

De waerelt speelt een wonderlyke rol.
Men plaatst my mede al by de Zoonen van Apol.
'k Ben meê geschildert, schoon ik nooit den Helikon,
Noch Pindus heb gezien, noch d'eedle Zanggodinnen,
Veel min Apollo zelf; 'k dronk uit de Hengstebron
Ook nimmer (3).

Doch dit alles was maar poëtische nederigheid; zijne bijschriften bewijzen het tegendeel.

VERSLYPEN (JOHANNES) wordt onder de tooneeldichters gerekend, omdat hij bekend is als vervaardiger van *Carolus de Vyfde zegepraalende over Johan Fredrik van Saxen*, 1727, en een kluchtspel, *De Boere Edelman*.

VERSTEEG (NIKOLAES) werd geboren te *Rotterdam*, den 11 October 1704, was jaren lang een welgezeten Koopman aldaar, schreef op zijn' ouden dag het leven van MOZES op rijm, en stierf in September 1773. VERSTEEG was dus een tijdgenoot van DE HAES, SMITS, VAN DER POT en andere beroemde Rotterdamsche dichters, als ook mede-

(1) Pan Poëticon Batavûm, bl. 198.
(2) Ibid. bl. 173 tot 197.
(3) Ibid. bl. 198.

medeoprigter en lid van het kunstgenootschap *Naturâ et Arte*, aldaar. Zijn voornaamste werk is *Mozes, in twaalf Boeken*, in 1771 uitgegeven. Het onderscheidt zich in niets van de gewone levensbeschrijvingen der bijbelhelden.

VERSTEGEN (RICHARD), inboorling van *Antwerpen*, gaf in 1617 te *Mechelen* eene verzameling in het licht van *Nederduytsche Epigrammen op verscheiden saecken, soowel om te stichten als den geest te vermaecken, met genuchelycke Epitaphien*, enz. Naar de proeven te oordeelen, die de Heer WILLEMS uit dit werk mededeelt (1), behelst hetzelve niet veel bijzonder geestigs. Hij geeft ook eenige andere Latijnsche en Vlaamsche geschiften van hem op.

VERSYL (PIETER) kondigde in 1717 zich als herdersdichter aan met *Menalkas*, *Herderskout*, *aan Meris*; doch THEOCRITUS en VIRGILIUS scheen hij niet eens te kennen, veel min bestudeerd te hebben.

VERVEEN (ANDRIES CRYNEN), Prins der Goudsche rederijkerskamer *De Goudsbloem*, daar men schrijft: *Wt Ionsten begrepen*, hield te *Mechelen* de eer der kamer op, bij gelegenheid van het landjuweel der *Peoene* aldaar op den 3 Mei 1620, met een refereyn en liedeken; het eerste begon dus:

Key-

(1) Verhand. over de Nederduitsche Tael- en Letterkunde, II Deel, bl. 69.

Keyser Adrianus oudt ende wel bejaerdt
Ons van een wijs Regent seer voorsightigh verklaert,
Marcus Verissimus van Deuchts wegen gheheten,
Om dat in synen mond, welcken wijs was vermaert,
Volck, noyt beuonden werd leughen, dit moet ghy weten,
Desen ten spieghel leert, dat alsmen is ghefeten
In d'aldermeeste weeld, leuende onachtsaem,
Het quade auontuer hem openbaert vermeten,
Stellende ten voorbeeld Hercules groot van naem,
Die te water ontgingh veel ongh'luks nae 't lichaem,
Daer nae raeckten deur om syn eyghen boels handen;
Ende Laomedon der Ghriecken eer en faem,
Mede Ouerste klouck, die ghenaeckten noyt schanden
In thien jaeren oorloghs voor Troeyen deur d' vyanden;
Doch werden omghebracht, schryft hy midts en valsch,, geest
Binnen syn eyghen huys, daerom, 't sy in wat landen,
Alsmen 't prijckel minst meent, valt het op den hals,, meest(1).

VERVEER (JAN), een Rotterdamsch dichter, bloeide in het laatste vierde gedeelte der vorige eeuw, reeds in 1777 behaalde hij den zilveren eerpenning bij het Haagsche dichtgenootschap met zijn dichtstuk, de opgegeven prijsstoffe: *De Voordeelen van den Christelijken Godsdienst voor de Burgerlijke Maatschappij* (2) ten onderwerp hebbende. Behalve eenige losse gelegenheidsstukjes bestaat er van hem: *Tafereel van het beste Huwelijk*, eene vertaling van VOLTAIRES *Zaïre* en een oorspronkelijk treurspel, *Cora*. Zijn dichtstijl is door-

(1) Schatkiste der Philosophen ende der Poëten, bl. 265.
(2) Proeven van Poëtische Mengelstoffen, VI Deel, bl. 241.

doorgaans mannelijk en krachtig; ongemeen fraai en gloeijend van patriottismus is onder anderen zijn uitgebreid dichtſtuk, getiteld: *Dichtgedachten bij de beſchouwing van 's lands deerniswaardigen toeſtand, na de oorlogsverklaring der Engelſchen in* 1780; het begin van dit ſchoone gedicht kunnen wij niet nalaten hier af te ſchrijven:

't Vernielende oorlog, uit den afgrond losgebroken,
Zwaeit dan zijn zwaveltoorts, door Pluto aangeſtoken,
Die vaek haer helſche vlam in vredeolijven ſticht,
Der Nederlandſche Maegd in 't ſchuldlooze aengezigt,
En ijlt van 't krijtgebergt', den kreits der moordenaren,
't Verblijf van monsteren, gevloekte zeebarbaren,
Verradren, tuk op roof, naer ons onweerbaer ſtrand,
En ſchrokt 's lands ſchatten in het vratige ingewand.
Waer zich dat ondier wendt, op Nereus zoute plasſen,
Waer 't, met zijn woest gevolg, in 't harnas opgewasſen,
Zijn barsch gelaet vertoont, en onmeêdoogend woedt,
Wordt ſtraks de kille zee een ſtroom van rookend bloed;
Terwijl de baren, om dit ſchrikgedrocht te ontwijken,
Haer' loop verhaesten, doch van vrees weldra bezwijken.
Zijn dobberende koets, door 't norsch geweld geleid,
Gevolgd door wreeden moord en ſnoode onmenschlijkheid,
Wordt voortgetrokken door zeeleeuwen, waterdraken,
Die, uit hunn' open muil, 't verterend ſulfer braken,
En, met hun klaeuwen, 't vocht van de aengeperste vloên
Der onbevlekte zonne in 't aenzigt ſpatten doen (1).

———————————

De nijvre koopvaerdij, door Batoos wakkre neven,
In 't vlijtig Leeuwendael, ten glorietrap verheven,

Doch

(1) Lauwerbladen voor de Zonen der Vrijheid, I Deel, bl. 20.

Doch thans in 't ſtof gebukt, verſmelt in droef geween,
Bij 't naer beſchouwen van de doodſche en ſtille ſteên,
Waer ze eertijds, bij 't gewoel van koopen en vertieren,
Het lonkende geluk langs markt en ſtraet zag zwieren,
Waer giftgrage overvloed, uit haren rijken ſchoot,
Den noesten handelaer den loon zijns arbeids bood.
Hier ziet zij, om zich heen, de zuchtende armoê waren,
Die magtloos is om 't brood voor 't droef gezin te gaêren;
Daar 't grievend winstgebrek de gulle mildheid ſtuit,
En 't werkloos koopkantoor de ſchrale geldkist ſluit.
Zij, die door naerſtigheid, voor huis en huisgezinnen,
Voorheen den ſobren kost met moeite konden winnen,
Zien, nu de woeste krijg den nutten handel drukt,
Zich hun gering beſtaen meêdoogenloos ontrukt,
En treuren bij den galm der jammerende klagten
Van 't kroost, dat ze, uit gebrek aen laefnis, zien verſmachten;
Terwijl het, in zijn teedre en prille onnoozelheid,
Het ouderlijke hart vergeefsch om voedſel vleit.
Ginsch zit de zeevaerdij aen onze dorre ſtranden,
Waer weinig weerloos volk, ten blaem der vrije landen,
Den zwakken toeſtand van ons vaderland ontdekt,
En ſchier het Britsch geſpuis van zelf tot plondring wekt.
Van hier weidt haer gezigt langs de uitgebreide baren,
Doch ziet, hoe zeer zij op het blaeuw verſchiet moog' ſtaren,
Geen vaderlandſche kiel zich, door de onvrije vloên,
Als eertijds, rijk bevracht, naer Hollands havens ſpoên.
ô Neen! wie voelt het bloed niet in zijne adren koken?
Wat Batavier wordt niet in ijvervuur ontſtoken?
Waer zal mijn landgenoot dien wreeden hoon ontvliên?
De Brit wil in geen zee een' ſtatenwimpel zien.
Kunt gij een' plonderaer die ſmaedtael hooren ſpreken,
En vliegen niet naer 't ſtael, om Neêrlands leed te wreken?

Kunt

Kunt gij gedoogen dat het roofzieke Albion,
't Welk uwe magt weleër bestreed en overwon,
Een schuim, waervan uw arm het pekel wist te schuimen,
Verraders, die gij vaek den oceaen deedt ruimen,
En in hun moordhol dreeft, gelijk een rooversrot,
Dus op uw glorie treedt, en met uw aenzien spot?
Te lafvertreden volk, beleedigde achterneven
Dier groote helden, die hun goed en bloed en leven,
Kloekmoedig waegden voor de langgenoten rust,
Die in uw ziel, naer 't schijnt, het krijgsvuur heeft gebluscht!
Hoe! laet gij 't snoodst gebroed uw rijke wingewesten,
Goudmijnen voor den Staet, dus onbedacht ten besten?
Is 't waer, biedt gij die zelfs, wat moedeloos bestaen!
Indien 't gerucht niet faelt, den Britschen vlootvoogd aen?
Zijt gij het zelfde volk, dat zich, in vroeger tijden,
Van Spanjes dwinglandij zeeghaftig kon bevrijden,
En zich ontwrong aen 't juk, voor uwen hals gesmeed?
Zijt gij het zelfde volk, dat voor de vrijheid streed,
Toen ge, in 't vergramd gezigt van 't heir der Kastiljanen,
U zelf, door stroomen bloeds, het gloriespoor kost banen,
En Flips, spijt kroon en magt, spijt heillooze eigenbaet,
U moest erkennen voor een' vrijgevochten Staet?
Zijt gij het zelfde volk, dat in die veege stonden,
Niet in uitheemsche hulp uw redding hebt gevonden,
Maer in uw eigen zwaard en de eedle onwrikbaerheid,
Die, voor der helden kruin, een' krijgstriumfkrans breidt;
Een volk, dat woedend, door 't zien schenden van zijn regten,
Zich, tot verwondering der wereld, vrij kon vechten;
Terwijl 't, ontbloot van goud, den steun der oorlogsmagt,
Door moed, alleen door moed, zijn' vijand onderbragt (1)?

Men

(1) Lauwerbl. voor de Zonen der Vrijheid, I Deel, bl. 23.

Men moet zich inderdaad verwonderen over den toon van dezen Bataafschen TYRTÆUS, op een tijdstip dat alle stoutheid en kracht uit onze vaderlandsche dichtkunst bijna geheel verdwenen, en zenuwlooze sentimenteele verzenmakerij de hoofdzaak was. Nog een uitvoerig vers voor de Lijkrede op A. A. v. d. Meersch door P. v. Hemert.

EINDE DES VIJFDEN DEELS.

AAN-

AANWIJZING

DER

DICHTERS EN DICHTERESSEN,

IN DIT DEEL VERMELD.

